CONCIONES
IN EVANGELIA ET
EPISTOLAS,

QVAE

FESTIS TOTIVS ANNI DIEBVS populo in Ecclesia proponi solét: Ecclesiastis omnibus moderni temporis summoperè vtiles, è Tabulis D. LAVRENTII A VILLAVICENTIO XERESANI elaboratæ:

NVNC VERO

Plurimis in locis cum sacrarum literarum, tum Catholicorum antiquorumq; Patrum scriptis diligenti cura supra omnes alias editiones aucta & locupletata:

PER

D. AEGIDIVM TOPIARIVM.

Saluis per omnia semper iudicio, correctioneque S. Sedis Apostolicæ.

PARS HYEMALIS.

ANTVERPIÆ
Ex officina Christophori Plantini.
M.D. LXVIII.

1 2

SVMMA PRIVILEGIORVM.

Cautum est Regio priuilegio, ne quis alius præter Christophorum Plantinum & Antonium Tilenium Cõciones in Euangel. & Epist. quæ in præcipuis & aliȷs totius anni festis & Dominicis diebus populo in Ecclesia proponi solent, è Tabulis D. Laurentiȷ à Villauicentio Xeresani collectas, nec non ex S. Patrum, neotericorúmq; Orthodoxorũ scriptis, maximo studio auctas & locupletatas per D. Aegidium Topiarium, imprimat, aut alibi impressas vẽdat hinc ad sexennium, sub pœna confiscationis librorum, vt latius patet in litteris datis Bruxellæ 24. Decemb.

Subsign. De la Torre.

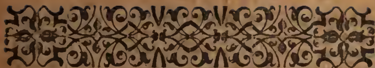
Idem cautum est in Consilio Brabantiæ ad totidem annos, & sub pœnis ijsdem, vt in superiori Priuilegio, quẽadmodum latius patet in litteris datis Bruxellæ 15. Ianuar. Anno Domini M. D. LXVI.

Subsign. De Perre.

THEOLOGIAE SYNCERIORIS FAUTORIBUS, AUCTOR PERPETUAM OPTAT SALUTEM ET FELICITATEM.

CUM nuper, optime Lector, aliquot amici familiares, viri planè omnibus virtutis & doctrinæ numeris absoluti, ad me dedissent Tabulas D. Laurentij à Villauicentio Xeresani, tabulatis (ut sic dicam) typis excusas, eorum improbo rogatu cœpi repentino quodam impetu arrepto calamo tentare, num possem, quas vir ille sapientissimus simul & eloquentissimus sancta sagacitate tradidisset, magis vulgari notioríque phrasi vertere, ut his qui in eneruẽdis ipsis non essent adeò triti atque astuti, promptum esset intelligere, quas vir ille tantus in totius vulgi Christiani utilitatem suppeditasset. Cùm itaque absoluissem Conciones in Euangelia & Epistolas, quæ Dominicis diebus legũtur per totum annum, è Tabulis iisdem magno studio collectas, necnon plurimis in locis cùm sacrarum literarum, tum Catholicorum ac Neotericorum probatorum scriptis locupletiores reddidissem, reliquum fuit promissis stare, quæ in dedicatoria nostra Epistola feceram, inceptúmque opus (quod aiunt) ad suum colophonem deducere. Neque id frustra, cùm ad sapientem architectum pertineat, non solùm fundamentum iacere, sed etiam ad suam absolutam formam quodque opus deducere. Ediderat etiam hic bonus vir Tabulas in Euangelia, quæ festis diebus annuatim populo proponuntur, pari artificio cum prioribus elaboratas, quibus eximiam laudem & gloriam perpetuò in Ecclesia apud viros pios & eruditos obtinuit. Ne ergo pius Cõcionator his quoque tabulis quas diuorum feriis consecrauit, fraudaretur, curaui hanc nostram qualemcunque operam illis impendere, atque ad prioris nostri operis formam eas redigere, nimirum hoc persuasum habens, quòd eiusmodi conciones methodica, eáque facili ac propemodum populari institutione sua non parum adiuuarent conatus eorũ qui omni fructu in Ecclesia docere volunt. Sed quia nullæ (quod mihi constet) Tabulæ in Epistolas Sanctorum extant: ut priorem sequar ordinem, ex aliis Neotericis probatisque scriptoribus non absimili phrasi pro ingenioli mei capacitate iuxta apum similitudinem conciones in diuorum Epistolas collegi, eásque Euangelicis sermonibus præfixi. Scripseram quidem primùm mihi, ut (quod fieri solet) in dies tendenti ad senium, pro memoria iuuanda subsidio esse possent: sed quorundam pietas cupiuit, imò etiam institit, ut hic quoque fructus per me fieret multorum communis. Cúmque ad hoc quodammodo urgerer, deterruit me, quod obiici mihi posse à nonnullis suspicabar, aliorum scilicet me in elucidandis vel dilatandis eiusmodi Tabulis non modò verba, sed multis etiam in locis integras sententias mutuasse. Quod tamen non eo animo feci, ut plumis (quod aiunt) alienis ornari cuperem, sed quòd hoc ipsum meæ tenuitati sic erat necessariũ. Non enim ille sum, qui sine ducibus præuiis sacrarum scripturarum interpretem (præsertim hoc nasutissimo seculo) agere audeam: quin magis in hoc pio nostro labore semper doctiorum usus sum & consiliis & disciplinis. Sed nec vitio dabitur discipulo, si illustrium præceptorum potius quàm propriis utatur verbis: quod inter Neo-

tericos adeò tritum est, vt iam nulli horum detur vitio. Nec hoc mirum, cùm apud D. Hieronymum legatur Plato ille diuinus Aegyptū, eámque oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laboriosissimè peragrasse: vt qui Athenis magister erat, cuiúsque doctrinam Academiæ gymnasia personabant, fieret peregrinus atque discipulus: malens aliena verecundè discere, quàm sua impudenter ingerere. Conflauerunt enim plerique ex aliorum codicibus & ipsi Sermones, & quidem eo pacto, vt quicquid ab illis accommodatò acceperint, vsurparint sibi. At ego hoc iactantiæ vento nullo pacto transmotus fui, sed potius meos sudores optimis cùm priscorum, tum Neotericorum patrum scriptis innexui, vt ea quæ per se non consisterent, illorum auctoritate fulcirentur. Verùm vt & hactenus consueui, ethicè seu moraliter potissimùm omnia tractare curaui, non quòd contemnam tractationem allegoricam vel tropologicam, vel anagogicam (quæ nonnunquam in interpretandis sacris literis admittenda est) sed quòd sensus moralis auditorio præcipuè moderno sit conuenientior ac conducibilior. Cæterùm pro meis istis laboribus quid hîc aliud à nonnullis æmulis expectem, quàm præpostera iudicia & maledicta? Adeò enim corrupto quidam sunt iudicio, vt etiam de his malè loquantur & indicent, quæ teste conscientia probant. At cuiuspiam horum obtrectationes nihil moror, cùm facilius sit aliena carpere, quàm propria præstare. Vnde si prosperè cesserit hæc alea, noueróque amicis & aliis quibusdam Theologiæ syncerioris fautoribus hanc nostram operam non fore ingratam, suo fortassis tempore plura (vita comite) prodibunt, non minus omnibus Ecclesiastis necessaria quàm proficua. Et quod facio, candide lector, boni consule, atque præsentes qualescunque nostras lucubrationes, tametsi rudiores quàm vt huius æui ingeniis respondeant, saltem in pias operas transcribe, eísque fruere fœliciter. Anno Domini M. D. LXVI. Mense Nouemb.

IN FERIIS DIVI ANDREÆ APOSTOLI, EPISTOLA AD ROM. X.

FRatres, Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem: Dicit enim scriptura, Omnis qui credit in illum, non confundetur. Non est distinctio Iudæi & Græci. Nam idem Dominus omnium, diues in omnes qui inuocant illum. Omnis enim quicunque inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Quomodo ergo inuocabunt in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Quomodo verò prædicabunt nisi mittantur? Sicut scriptum est: Quàm speciosi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona! sed non omnes obediunt Euangelio. Isaias autem dicit: Domine, quis credidit auditui nostro? Ergo fides ex auditu: auditus autem per verbum Christi. Sed dico, nunquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Rom. 10.

ERICOPE apta, hoc est, partialis amputatio totius orationis ad memoriam Apostolici ministerij. Nam & quibus, & quid prædicarint, pulchrè ex hoc loco intelligitur; Prędicarunt omnibus, & cum primis gētibus, cum Iudæi nollent, Act. 13. Prædicarunt autem saluberrimā atque sempiternam pacem. Porrò, vt iuxta Pauli ordinem procedamus, agit ille de vocatione Gentium, gentes etiam pertinere ad regnum Christi, & participatum Euangelij. Idque, *Apostoli quibus pronunc prædicarunt.*

1 Proponit: *Non est distinctio Iudæi & Græci*, æquè admittuntur ad salutem, & vtrisque prædicandum Euangelium. Quia non est Deus Iudæorum tantùm, sed & Gentium. Rom. 3.

2 Probat hanc propositionem: Primò, A communi Dei in omnes potestate, de qua etiam Rom. 3. Vnus omnium Dominus, id est, omnes eius sumus: igitur omnium rationem habet, omnibus dominatur. Ergo ab omnibus agnoscendus & colendus. Omnis qui fidit illi, non pudefiet, dicit scriptura, Isai. 28. Item Ecclesiastici. 2. Respicite filij nationes hominum, & scitote quia nullus sperauit in Domino, & cōfusus est. Quis enim permansit in mandatis eius, & derelictus est? Quin potius (vt Ieremias ad Dominum loquens ait, cap. 17.) omnes qui ipsum derelinquunt, confundentur. Et rursum alius Propheta, Confundantur omnes, inquit, qui adorant sculptilia. Secundò pro- *Deo qui fidit, non pudefiet.*

Misericordia Dei commendatur à beneficentia. *Deus diues in omnes.* bat ab exposita Dei erga omnes misericordia, ne quis potestatem modò generalem esse putet. Commendat autem Dei misericordiam, Primò ab exuberante sua beneficentia: *Diues est in omnes*, sicut etiam ait ad Ephes. 2. largiendo scilicet & iuuando: quod vel corporales eius benedictiones satis docent, quas cùm ita passim fundat, non est cōsentaneum à spiritualibus, & præsertim noui testamenti bonis eum gentes iam excludere. Diues, inquam, est in donis fortunæ, in donis veniæ, in donis gratiæ, & in donis gloriæ. Psal. Gloria, inquit, & diuitiæ in domo eius. Iaco. 1. Dat omnibus affluēter, & nōn improperat. Omne datum optimum & donum perfectum desursum est descendens, &c. Quàm diues sit in misericordia, vide etiam Matth. 18. & Luc. 15.

Ab inuocatione. Deinde cōmendat eam à facillimo consequendi modo, qui est inuocatio, diues est in inuocantes. *Omnis enim quicunque inuocauerit nomen Domini, saluus erit.* Ioël. 2. Act. 2. Spectat ergo nō Iudæos tantùm velut doctos, puros, operosos, sed in genere, quotquot egent, petunt, fidunt, quales etiā inter gentes, & cōplures quidem, deprehēdit, inter quos non ex minimis fuit Eunuchus ille Act. 8. qui interroganti Philippo, num crederet, respondit: Credo filium Dei esse Iesum Christū: Et descenderūt vterque in aquam Philippus & Eunuchus, & baptizauit eum.

Ab amplissima Dei promissione. Commendat insuper eandem Dei misericordiam ab amplissima Dei promissione, quam expresse facit cunctis inuocantibus, sicut Ioël docet, qui apertè tollit, quicquid fuit aut impedimenti aut discriminis inter gentes & Iudæos: Quod clarè reuelatum fuit B. Petro in linteo de cælo in terram submisso, Act. 10. &c.

Atque istæ quidem rationes, vt de Deo Patre, sic de filio quoque possunt intelligi. Nam Dominus omnium constitutus est, non Iudæorum tantùm.

Matth. 11. Ditissimus fuit in fundendo suo sanguine, proque omnibus abundanter fudit, omnes item ad se vocat.

Domini in nomine exaudimur. Ipsum nomen Domini est, in quo exaudimur, Ioan. 16.

Ipsum item medium in quo omnes exæquantur, omnes admittuntur, Ioan. 10. & 14. 1. Timoth. 2.

Probat eandem à coniunctis illis: Primò inuocatione & prædicatione, nam ex eo quòd promissio generalis est, vt modò dictum, infert Paulus prædicationē quoque generalem esse oportere: idque hac gradatione: nemo inuocabit, nisi credat: nemo credet, nisi audiat: nemo audiet, nisi prædicetur. Ergo vt iuxta promissionem omnes possint inuocare, omnibus etiam prædicandum.

Prædicatio à missione pēdet. Deinde missione & prædicatione, nam cùm prædicatio à missione pendeat, missio verò ad gentes quoque destinata sit, conclu-

concludit Paulus, prædicationem quoque eis hinc deberi; atque eo refert locum Esa. 52. Naum. 1. quem ad gentes quoque pertinere satis ea quæ sequuntur ibi, docent. Vtinam hæc attendant Ecclesiarum Episcopi consecrati, qui dum ad exteras & barbaras regiones cum Euangelico volumine & baculo destinantur, interim domi remanent desides: & pertimescant ne sanguis illarum ouium extremo in examine de manibus eorum requiratur. *Ezech. 33.*

Porrò singula ista argumenta sicut propositionem probant, sic permulta simul docent. Discis hinc:

1 Quàm moderatè, quàm amanter inter nos viuendum.

Ad modestiam hinc hortatur Paulus, Ephes. 6. cum de seruis agit, d. Serui obedite dominis vestris carnalibus cum timore, & tremore: in simplicitate cordis vestri sicut Christo, non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed vt serui Christi facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate seruientes sicut domino, & non hominibus. Scientes quoniam vnusquisque quodcunque fecerit bonum, hoc recipiet à domino, siue seruus siue liber. Et vos domini, eadem facite illis remittentes minas, scientes quod illorum & vester dominus est in cælis: & personarum acceptio non est apud eum. Ad charitatem. 1. Timoth. 2. cum de precibus agit: Obsecro, inquit, primum omnium fieri obsecrationes, orationes, &c.

2 Quam magnifice cùm de generali Dei prouidentia, tum de singulari eius acceptatione sentiendũ. Quo ad illam viuimus ex plenissima benignissimaque Dei manu, Psalm. 104. Quo ad hanc exuberat Dei gratia supra omnem peccatorũ molem: modò illam fide apprehendas, Romanorum quinto, Vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia.

3 Quæ verissima omnis nostræ sit penuriæ causa, quæque vera ditescendi ratio: Illic obstat precum intermissio, Iacob. 4. Hic profuerit nobis frequens & legitimus earundem vsus, Matthæi septimo: Petite & accipietis.

4 Quãta fidei & precationis sit cognatio, cùm quod paulo supra fidei, hic precationi ascribatur. Item quę verissima inuocãdi ratio, nempe, quæ ad verum Deum iuxta eius normam instituitur, nam vtrunque horũ nomen Dei exigit. 1. Ioan. 3. & 5. *Fidei et precationis cognatio.*

5 Inuocationem naturaliter comitari fidem, nec deberi vlli, nisi cui & fides debeatur, id est, soli Deo, Matth. 4.

6 Fidem non complecti sensa nostrę rationis. Heb. 11. neque subiici magisterio rationis, 1. Corint. 2. sed complecti documenta verbi Dei, cui & soli subest, & auditu eius comparatur, non natura nobis inest.

7 Auditum non internum & occultum hic intelligi, sed externum, atque ideo esse summum vsum prædicationis, simul

verò diligenter attendēdum, quid vel audiatur vel dicatur, nam pro verbi ratione comparatur quoque, vel humana, vel diuina fides.

Prædicatio Dei legatio. 8 Prædicationem agnoscendam esse pro legatione Dei, 2. Corinth. 5. Pro Christo legatione fungimur, &c. Et vicissim hanc testandam esse prædicatione, Matth. 28. In illo populus, in hoc ministri sæpe peccant, & cum primis Pontificij, canes muti non valentes latrare, Isai. 9.

9 Discimus quòd ad Isaiæ testimonium, 1. Splendidissimum esse ordinem ministrorū verbi. 2. Sed humilimum simul esse, nempe, viatorium, Marc. 16. Ioan. 15. 3. Cursum ministrorum ad docendam pacem dirigi oportere. Matth. 10. Luc. 10. 4. Et verissimam esse pacem eam, de qua Euangelium & ministri eius sonant.

Hæc in hisce verbis de vocatione gentium, nostrum fuerit, vt qui gentes fuimus, gratiam hanc agnoscere, & prædicationē verbi colere, vtque semper vigeat missionem Dei flagitare, quo per veram fidem, crebram inuocationē, & cælesti pace & æterna gloria certò tandem potiamur, Amen.

EPILOGVS.

1 Ratio iustificationis & regenerationis hîc exponitur, quæ à fide non à ceremoniis dependet, cùm Spiritus Dei homini conceditur, vt suam carnem mortificet, desistit à praua consuetudine, displicent ei ea quæ Deo aduersantur, nam illa mortificatione nascitur desiderium, vt viuamus iuxta voluntatem Dei: Corde credimus ad iustitiam, ore confitemur ad salutem etiam aliorum.

2 Communis ordo Dei est, vt fides sit ex auditu, auditus per verbū Dei. Suscipientes ergo verbum & spiritum, in nobis fidem operantem, ita vt vitam cupiamus emendare, signum est nouæ regenerationis.

3 Decori sunt pedes Euangelizantium pacem, Euangelizantium bona, & tamen raritas est credentium Euangelio: Angusta porta & stricta via quæ adducit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt illam, Matt. 7. Hinc horrendum iudicium manet mundum, qui spiritum veritatis non vult capere.

IN FERIIS EIVSDEM APOSTOLI, EVANGELIVM.

Matth. 4. *IN illo tempore: Ambulans Iesus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare, erant enim piscatores. Et ait illis: Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum: illi continuo relictis retibus & nauis secuti sunt eum. Et procedens inde vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius in naui cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia sua, & vocauit eos. Illi autem statim relictis retibus & patre secuti sunt eum.*

Charitatis doctrina. HOc Euangelio proponuntur nobis tres doctrinæ.

1 Charitatis, in Christo, qui ambulabat iuxta mare Galilææ.

lilææ. Eſt autem conſiderandum, non caſu aut fortuitò Chriſtum illac ambulaſſe: ſed ſecundum æternum ſuum propoſitum quos ad ſuam gloriam, & Eccleſiã, & Apoſtolicam dignitatē æterna ſua prædeſtinatione præordinauerat, tunc ambulando iuxta mare Galilææ quęſiuiſſe: cuius rei meminit Apoſt. Epheſ. 1. Elegit nos, inquit, in ipſo ante mundi conſtitutionem, &c.

Hinc docemur, Andream & Petrum quanuis ad vitam æternam prædeſtinatos ac præordinatos, nunquam tamen Chriſtũ ſolis ſuis viribus quæſiuiſſe, neque agnouiſſe. Sed Chriſtus ipſos quæſiuit, ad ipſos prior acceſsit, ipſis cognoſcendum ſe præbuit, & iiſdem vnde ipſum cognoſcerent dedit, iuxta illud, Iſa. 65. Palam apparui iis, qui me non interrogabant: inuentus ſum à non quærentibus me. Lucæ 10. Nemo ſcit quis ſit filius niſi Pater: & quis ſit Pater, niſi filius, & cui voluerit filius reuelare. Item Ioan. 6. Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater meus traxerit eum. Matthæi. 11. Nemo nouit filium niſi Pater: neque Patrem quis nouit, niſi filius, & cui voluerit filius reuelare. Paul. Roman. 9. Non eſt volentis neque currentis, ſed miſerentis Dei: & Lucæ octauo, Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, vbi conſiderandum eſt verbum illud (datum) magnam enim emphaſin habet, niſi datum fuiſſet, nunquam agnouiſſent.

Sciamus hinc nos itidem Chriſtum non quæſiuiſſe, neque inueniſſe: ſed ab ipſo nos vocatos fuiſſe & quęſitos vt perditos, inuentos vt errantes. Tantum igitur beneficium, & tantam gratiam admirantes, dicamus cum Paulo: O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei. Ro. 11.

Vidit duos fratres, Petrum & Andream mittentes rete in mare. Eſt autem hic conſiderandum Chriſtum non vidiſſe illos duos fratres, ſicut cæteri homines vident: nec vidiſſe illos, ſicut viderat Pilatum, Annam, Caipham, ac reliquos ſuos crucifixores: nam in hoc loco, & aliis quibuſdam ſcripturæ ſacræ, videre Dei idem eſt, atque Ieſum corda hominum mouere, ſuamq́ue gratiam impertiri. de qua Sap. 4, dicitur, Gratia Dei & miſericordia in ſanctos eius, & reſpectus in electos illius. Sic vidit & reſpexit quamplurimos, Matthæum in telonio, Math. 9. Zachæum in arbore, Luc. 19. Nathanaëlem ſub ficu, Ioan. 1. latronem in cruce, Luc. 23. Peccatricem in conuiuio, Luc. 7. & hos diſcipulos in piſcatura vt ſequerentur. Nec eſt intuitus ille Chriſti, ſimplex aliqua hominum cognitio, ſed eſt interioris cordis dulciſsima & efficaciſsima penetratio, quæ tangit & vulnerat, carnem, oſſa, medullam, ſanguinem, animam, ſpiritum, cor, præcordia & omnia interiora commouet, & ad Dei amorem incitat, ad fidem trahit, ad obedientiam format, ad Chriſtum ſequendum

Videre Dei, quid.

Intuitus Chriſti, quid.

inducit, ad omnia propter eundem contemnenda promptos facit, hoc olim patuit in Prophetis, nam ita puerum citharœdum vidit & Psalmistam eum fecit. Sic armentarium Amos sycomoros vellicantem vidit: & prophetam eum fecit. Sic puerum Danielem, abstinentem vidit, & eum iudicem senum constituit. Hoc idem constat hic ex Apostolis. Nam ita eos vidit, vt suo diuino visu eorum mentes illustrauerit, vt in ipsum crederent, voluntatem ita inflammauit, vt ipsum amauerint: animum ita perfecit, vt ad ipsum mox sequendum promptos fecerit: hinc Iob 10. Nonne oculi carnei tibi sunt, aut sicut videt homo, & tu vides? Vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum, Cantic. 4. Item Iob. 40 In oculis eius quasi hamo capiet eum. Oremus Christum, vt ita his oculis nos videat, vt corda nostra vulneret suo visu, suisque oculis quasi hamo nos capiat, atque ad se sequendum amandumque commoueat: sicut videndo hos commouit Apostolos, dicentes hoc Psalmographi: Aspice in me domine & miserere mei.

Christi piscatio.

Videt eos mittētes rete in mare. Fuit hæc piscatio magna & eximia operis illius significatio, ad quod ministerio eorum vti voluit dominus: Sicut enim in stagno iam hic eiiciebant retia ad capiendos pisces in perniciem, ita voluit quoque eos rete verbi diuini & sermonis sancti ex variis scripturarum locis hinc inde contextum eiicere in mare mundi huius ad capiendos homines in salutem. Fuit hæc piscatio longè antè prædicta à domino per Ieremiam. 16. cap. Mittam piscatores multos, & piscabuntur eos: & homines appellatione piscium intelligi prædictum fuit Abac. 1. Facies hominis quasi pisces maris.

Rete Euangelicum.

Beatū de proprio labore viuere.

Erant enim piscatores, labore victum quærentes, iuxta illud Gen. 3. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Laudabile, imò beatum est de proprio labore viuere, dicente nimirum Psal. 127. Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es & bene tibi erit: sed væ illis qui bonis iniquè partis viuunt in diem, tanquam fruges consumere nati, qui carnem pauperum deuorant & sanguinem bibunt. Ecclesiastici. 13. Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia. Cum illis iudicio contendet dominus, in quorum oris vestimentorum inuentus fuerit sanguis animarum pauperum, & innocentum.

Ierem. 2.

Vocatio Dei duplex, generalis & specialis.

Vocauit eos dicens, Venite post me: faciam vos fieri piscatores hominum. Est autem considerandum, vocationem Dei esse duplicem, generalem ad Ecclesiam, de qua Genes. 3. In sudore vultus tui vescēris pane tuo: & Matthæi. 11. Venite ad me omnes, & cætera. Hæc vocatio ad omnes pertinet, quia omnes vocat Deus ad operandum in sudore vultus sui, non ad otiandum: Et specialem siue singularem ad dignitatem, de qua Mat. 4. Marc. 1. & Iohan. 1. Hæc vocatio ad eos tantum pertinet,

qui

qui ad vitam & dignitatem prædordinati ſunt.

Eſt autem vocatio iterum duplex, ſimplex: De hac iam egimus. Et ſecundum propoſitum. de hac loquitur Paulus Rom. 8. Is qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti. Epheſ. 1. Secundum propoſitum voluntatis ſuæ.

Vocantur enim quidem immediatè à Deo: vt Prophetæ & Apoſtoli. Quidam per media: vt diſcipuli Prophetarum & Apoſtolorum. Quidam neque à Deo, neque ab hominibus: vt, Pſeudoprophetæ, Lutherani, Brentiani, Anabaptiſtæ, Sacramentarij, & Caluiniſtæ, de quibus Ierem. 23. agitur.

Vocauit autem Chriſtus hos & alios ſimplices ac indoctos, propter tres cauſas. 1 Vt potentia Dei vniuerſo mundo innoteſceret, & ne fides credentium non virtute Dei, sed eloquentia atque ſapientia humana fieri putaretur. Euangelium Dei virtus eſt, ait Apoſt. Rom. 1. in ſalutem omni credenti, qui loqui fecit Aſinam Balaam. Numer. 22. Hic quoque facit linguas infantium diſertas, Sapien. 10. *Indoctos cur vocauit Deus.*

2 Ne quis exiſtimaret Deum reſpicere perſonas, aut diuitias, nobilitatem, potentiam, &c. Act. 10. Roman. 2. Coloſſ. 3. & Iaco. 1. Vt diſcant hic penes quos eſt electio Epiſcoporum, Præpoſitorum, Paſtorum, &c. ne ita temerè perſonarum tantùm habito reſpectu, diuites, potentes & nobiles plebibus præficiant: aut venatoribus ſuis, aucupibus & culinariis ſacerdotia conferant, nihil aut certè parum attendentes doctrinam, eruditionem, morum probitatem, cæteraque ad huiuſmodi functiones pertinentia, contemptis & neglectis interim dignioribus, melioribus, magiſque idoneis, quod nunc, proh dolor, in magna Chriſtianiſmi parte factum cernimus, vnde vix dici poteſt quantum detrimenti fidei noſtræ, & Eccleſiæ ſanctæ acceſſerit. Conſultiſsimè Moſen feciſſe legimus, iuxta conſilium Iethro, Exod. 18. dicentis: Prouide de omni plebe viros ſapientes & timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qui oderint auaritiam, & conſtitue ex eis tribunos, centuriones, quinquagenarios & decanos, qui iudicent populum omni tempore. Quicquid autem maius fuerit, referant ad te, & ipſi minora tantum iudicent. &c. *Epiſcoporum & paſtorum electio penes quos.*

3 Quo facilius & promptius homines ſequerentur, maximè rudes & ſimplices. Nam docti, diuites ac nobiles non ita facilè veniunt, ſicut patet Matth. 22. & 19. Luc. 14. Hinc Apoſtolus ait. 1. Corinth. 1. Videte vocationem veſtram fratres, quia non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles, ſed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, &c.

Venite poſt me, ait, ſignificans nimirum omnes animarum curatores ipſum ſequi debere, vt quiſque eorum verè cum ipſo Iob. 23. dicere poſſet, Veſtigia eius ſequutus eſt pes meus, *Animarum curatores Chriſtum ſequi debent.*

viam

viam eius custodiui, & non declinaui ex ea, &c. Talis sequutor fuit Paulus, qui & alios ad sequendum illum cohortatus est. 1. Corinth. 11. Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Venite, inquit, post me: ac si dicat, Sequamini me, verbum meũ audiendo, verbo meo vos submittendo, sequamini me, credendo & obaudiendo, crucem suam quisque post me ferendo, mutuam inter vos charitatem seruando. Sequamini vt discatis ex me sacramentum crucis artem longè excellentiorem ea, quã à parente vestro Iona didicistis, nempe, quã in hominum piscatores abibitis, pro pisciculis porrò homines piscaturi, nõ ad necem, sed ad vitam.

Faciam vos fieri piscatores hominum. Non autem nummorum, honorum & beneficiorũ. Verbi huius meminerint Episcopi, Pastores, & verbi Dei ministri, vt & ipsi piscatores fiant hominũ, non censuum, redditDuum, nec beneficiorum, ne tanquam asini clitellarum oneribus onusti sub ipsis succumbant. Non enim debet verbi Dei declamator prædicare vt edat: sed edere debet vt prædicet, cui ex Dei ordinatione debetur victus & amictus: quod Paulus triplici ratione pulchrè declarat. 1. Cor. 9. Qui & de seipso testatur. 1. Cor. 10. quòd non quæsiuerit quòd sibi vtile esset, sed quod multis, vt salui fierent. Item. 2. Cor. 12. sic ait, Non quæro vestra, sed vos.

Apostoli ad quid piscaturi, missi.

2 Liberi arbitrij obedientis. Nam viso Christo, & audita eius voce, mox euestigio relinquunt & deserunt nauem, retia & patrem. In qua desertione apparet potentia verbi Dei, quæ adeò est viua & efficax, vt corda auersa à Deo admiranda virtute ad Deum conuertat. Iere. 23. In qua etiam apparet bonitas Domini vocãtis, quæ adeo est magna, vt indignos ad se vocet, Ioan. 15. In qua desertione tertiò apparet natura fidei, quæ credentes statim intellectum in suum obsequiũ docet captiuare. 2. Cor. 10. Huc quadrat historia de Elisæo. 3. Reg. 19. qui quamuis cum duodecim bobus araret, tamen quamprimum pallium suum illi iniecisset Elias, relictis bobus cucurrit post eum. Talem quippe obedientiam à nobis Christus efflagitat, vt neque punctum temporis differamus, etiam si nos aliquid necessarium vrgere videatur, quando nihil cuique charius esse debet animæ suæ salute, vnde & iuueni petenti à Domino vt abiens prius sepeliret patrem suum, quamuis interim sepultura parentis sit opus pium: tamen respondit, Tu me sequere, & sine vt mortui sepeliant mortuos suos.

Doctrina liberi arbitrij obedientis.
Potentia verbi Dei, viua & efficax.
Bonitas Dei vocantis magna.
Matth. 8.

Non autem hîc spectandum est lacerum rete, aut nauicula fatiscens, sed paratus animus. Multum enim reliquerunt, qui omnia quæ habebant, vel habere poterant, deseruerunt. Cælũ enim venale est: si multa tibi sunt, magno constat pretio: si pauca tibi sunt, paruo pretio constat: regnum Dei tantùm valet quan-

Cælum est venale.

quantum habes. Nam Zachæus bonorū suorum dimidio. Lu. 19. Vidua gemino ære minuto. Luc. 21. Discipuli nauicula & reti. Matth. cælum sibi compararunt.

Discant hinc pauperes, Deum non magnifacere magna munera, amplissimaque dona, sed animi liberalitatem. Hilarem enim datorem diligit Deus. 2. Cor. 9. Piscatores, opifices, ac mechanici omnes sua paupertate regnum Dei sibi poterunt comparare, imò calice aquæ frigidæ potest aliquis mercari regnum cælorum, Matth. 10. *Animi liberalitatem Deus magnifacit.*

Deinde sequuntur Christum. Est autem duplex sequendi ratio, corporalis & spiritualis. Sequi autem Christum corporaliter non est cuiusuis, sed eorum tantùm, qui expressum Dei mandatum habent, vt Abrahami, Genes. 12. Petri, Andreæ, Iacobi, Ioannis, Philippi, Matth. 4. & Ioan. 1. Sic Christianus quisque cùm propter Christum aut eius sponsam Ecclesiam catholicam Romanam à tyrannis, vi ab vxore, & liberis, ab agris & ædibus euellitur, & in manus lictorum traditur: non modò spiritualiter, verùm & corporaliter Christum sequi debet. *Duplex sequendi Christum ratio.*

Sequi autem Christum spiritualiter est omnium Christianorum, quisque enim piorum eo debet esse animo, vt quando, vbi, & quacunque hora Christus velit, & gloria Dei exigat, sit paratus ac promptus relinquere omnia, & propter veritatem mortem oppetere. Talis sequutor Paulus fuit, Philippen. 3.

Imitatio tamen spiritualis fieri potest sæpe sine corporali, ita, & si complures Catholicorum à Turcis capti, corpore captiui detinentur, adeò vt nec templa accedere, nec sacro interesse, nec saccamenta suscipere possint: spiritu tamen Christum sequuntur & amant. Corporalis autem imitatio fieri nec potest, nec debet sine spirituali: ita qui Christiani sunt, quamuis baptizati sint, nisi tamen spiritu Christum amantes sequantur, sciant carnem & sanguinem in regnum Dei non admittenda. Ideo docet Paulus, spiritu ambulate, Gal. 5. Et caro non prodest quicquam, Ioan. 6. Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt. *Imitatio spiritualis.* *Corporalis.* *1. Cor. 15.*

Sequuti autem sunt Christum, humilitate & mansuetudine, paupertate, quia reliquerunt propter Christum omnia; pietate & doctrina, prædicabant enim verbum Dei: passione, cruce, & morte tandem consecuti sunt vitam æternam. Ita & nos Christum sequentes vitam æternam consequemur. Admiratur hanc discipulorum fidem B. Gregor. d. Nulla Petrus & Andreas Christum miracula facere viderant, nihil ab eo de præmio æternæ retributionis audierant, & tamē ad vnum Domini præceptum, hoc quod possidere videbantur, obliti sunt.

Et

Et quanta nos, inquit, eius miracula videmus, quot flagellis affligimur, quantis minarum asperitatibus deterremur, & tamē vocantem sequi contēnimus. In cælo iam sedet, & qui de conuersione nos admonet: Iam iugo fidei, colla gentium subdidit, iam mundi gloriam strauit, iam ruinis eius crebrescentibus districti iudicij sui diem appropinquantem denuntiat, & tamen superba mens nostra non vult hoc sponte dimittere, quod quotidie perdit inuita, 1. Tim. 6.

Obedientiæ doctrina. *Petrus & Andreas ad primā Christi vocem omnia negligunt.*

3 Obediētiæ doctrina proponitur, quam Andreas & Petrus vocationi Christi præstiterunt. Nam ad primam Christi vocem, omnia negligunt; non curant vxores, non filios, non patres, non res, nec rerum suarum iacturam pertimescunt: sed aliquid magni se inuenisse putantes, mox absque mora Christū sequuntur. O felices viros! O admirandā obedientiam! O dulces animos, qui ita Christo parent, vt propter eum quem pauperem videbant, nec semel antè conspexerant, suas diuitiolas, notos, atque familiares relinquant. Vnde nostra conuincitur peruicacia, atque obduratio, qui ad tot, ac tantas voces Christi vocantis per Prophetas, per Apostolos, per Angelos, per miracula, per internas inspirationes, ad Christum venire negligimus, sicut ostensum est ex verbis D. Gregorij. Sed quare veniunt Apostoli? quia voluerunt: quare crediderunt? quia visum fuit illis, & vt illis ita videretur, Deus in illis operatus est. August. Gratia non tollit liberum arbitrium, sed confirmat: perficit, non destituit.

Et procedens inde vidit alios duos fratres Iacobum Zebedæi & Ioannem fratrem eius in naui cum Zebedæo patre eorum.

Suorum domesticorum cura habenda.

Summa virtus est pascere patrem senem, idque iustè partis sumptibus. Qui suorum maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit: hinc Eccle. 3. Fili suscipe senectam patris tui, & non contristes eum in vita ipsius, & si defecerit sensu, veniam da, & ne spernas eum in virtute tua, eleemosyna enim patris non erit in obliuionem. Vtinam & nostri nautæ non de iniquè partis, aut violentia extortis, sed de iustis suis laboribus sese enutriant.

Vidit eos sarcientes retia sua, & vocauit eos. Pauperes erant: & quia non poterant emere noua, reparauerunt vetera.

Illi autem statim relictis retibus & patre, secuti sunt eum. Apparet Zebedæum non credidisse, & propterea reliquerunt eum: Non quòd bonum sit relinquere parentes, sed quia fortasse impedimento futurus erat sequuturis Christum. Vides hîc quando oportet relinquere patrem, nempe, quando obstat virtuti & pietati, & Christianę religioni. Hieronymus, Per calcatum patrem & matrem transi ad consortium seruorū Christi.

Pater quando relinquendus.

sti. Matth. 10. Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non est me dignus, &c.

Hi quoque vt viderunt priores sequentes Christum, meritò secuti sunt & ipsi, quorum exemplo docemur & nos imitari eos & sequi quos videmus post Christum ire. Cum bonis ambula, inquit Cato. Et Apost. Obseruate eos qui ita ambulant sicut habetis formam nostram. *Philip. 3.*

EPILOGVS.

1 *Hic primatui Petri, sacerdotaliq́ue ordini, qui pontificiæ auctoritatis est, præludium præmittitur: ne tanti ponderis res, tot hostes habitura, certis & iis grauissimis auspiciis carere videatur. Aderat namque tempus quo chorum aliquem discipulorum colligeret, quos familiares haberet, & testes omnium quæ faceret & diceret, quos tandem in suum locum sufficeret & per quos alios deinceps doceret: hinc Apost. Hebr. 2. Quæ cùm initium accepissent enarrandi per dominum, ab eis qui audierunt, in nos confirmata sunt.*

2 *Noluit Dominus Euangelij gloriam vllis mundi præsidiis inquinari, vnde non philosophos, non Regum filios, non Pharisæos, non sacerdotes, non opulentos elegit aut misit, sed teste Hieronymo, Piscatores & illiterati mittuntur ad prædicandum, ne fides credentium non virtute Dei, sed eloquentia atque doctrina fieri putaretur, vt humiliemur omnes docti & indocti. Nam quæ infirma sunt apud homines, fortia sunt apud Deum. 1. Corinth. 1. Mittuntur non ad capiendos nummos, sed homines.*

3 *Plenã conuersionis & obedientiæ formam ad Deum, discere licet ex his quatuor Apostolis, secundum duas partes iustitiæ, declinando à malo & faciendo bonum. Psal. 36. Qui etiam occasiones reliquerunt peccatorum, scilicet, sua. Matth. 19. Luc. 14. suos. Luc. 14. Matth. 10. denique seipsos. Luc. 14. Marc. 8. Matth. 16. Relictis retibus & patre, secuti sunt Iesum.* *Conuersionis & obedientiæ forma.*

IN FERIIS DIVI NICOLAI EPISCOPI, EPISTOLA.

Ecce sacerdos magnus qui in diebus suis placuit Deo, & inuentus est iustus, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio. Non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem excelsi. Ideo iureiurando fecit illum Dominus crescere in plebem suam: benedictionem omnium gentium dedit illi, & testamentum suum confirmauit super caput eius. Cognouit eum in benedictionibus suis, conseruauit illi misericordiam suam, & inuenit gratiam coram oculis Domini. Magnificauit eum in conspectu regum, & dedit illi coronam gloriæ. Statuit illi testamentum sempiternum, & dedit illi sacerdotium magnum, & beatificauit illum in gloria, fungi sacerdotio, & habere laudem in nomine ipsius, & offerre illi incensum dignum in odorem suauitatis. *Eccle. 44. & 45.*

IN hac Epistola beatus iste Christi confessor de tribus ab Ecclesia magnificè commendatur, quemadmodum olim sancti patres vet. test. à synagoga commendati sunt. *D. Nicolaus à tribus commẽdatur.*

1 Pri-

1 Primum est veneranda sacerdotalis dignitas, Quæ notatur cùm dicitur: *Ecce sacerdos*. Tria sunt autem quæ ad sacerdotalem munus pertinere noscuntur, videlicet. 1. Populum docere: de quo per Ezechielem. 44. Dominus loquitur, dicens, Sacerdotes populum meum docebunt, quid sit inter sanctũ & pollutum, inter mundum & immundum, ostendent eis. Et rursum per Malachiam. 2. cap. dictum est: Labia sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius. Hinc Leuit. 13. inter lepram & non lepram iudicandi facultas solis sacerdotibus per legem data est. Debet autem sacerdos docere quid faciendum, quid fugiendum & prudẽter quid pollutum sit, quid sanctũ discernere, quid proinde credendũ sit, & quid sperandum. Debet quoq; docere populũ sacerdos non ex proprij sensus adinuentione, sed ex præscripto legis Dei. Vnde ad Mosen à Domino dictum est, Dabo tibi duas tabulas, & leges ac mandata quæ scripsi vt doceas filios Israël. Per duas tabulas vel legem veterem & nouam, vel duo charitatis pręcepta possumus intelligere. Talis doctor Esdras olim fuit, de quo scriptum est Neem. 8. quòd attulit legem coram multitudine virorum & mulierum, & aures omnis populi erant erectæ ad librum. Stetit autem Esdras super gradum ligneũ quem fecerat ad loquẽdum, vnde etiam super omnem populum eminebat. Et legit in libro legis Dei distinctè & apertè ad intelligẽdum, & intellexerũt cùm legeretur. Debet quippe sacerdos docẽs nõ modò situ corporis, sed multò magis sublimitate mentis terrena transcendendo supra vulgus eminere, ne iure queratur propheta, dicens, Sicut populus, sic & sacerdos.

Tria ad sacerdotale munus pertinent.

Quid docere debeat sacerdos.

Tabulæ duæ et quid per eas intelligendũ.

Isa. 24.

2 Acceptum Deo sacrificium offerre. Considerandum hic quosdam esse sacerdotes morales, & quosdam peculiares seu ministeriales. Primus per B. Petrum. 1. can. 2. dicitur: Vos estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis (totam nimirum Ecclesiam sacerdotium sanctum compellans) offerentes, inquit, spirituales hostias acceptabiles Deo per Iesum Christum. Et Paulus ait, Hebr. 13. Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, id est, fructum labiorum confitentium nomini eius. Beneficentiæ autem & communionis nolite obliuisci, talibus enim hostiis promeretur Deus. Exhibeatis iterum, inquit Rom. 12. corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. Quibus etiam per prophetam dicitur: Sacrificate sacrificium iustitiæ, & sperate in Domino. Quæ non solùm ad sacerdotes peculiares seu ministeriales dicta sunt, sed ad Christi fideles vniuersos: debemus ergo pro peccatis nostris offerre Domino non modò nostra, vti quondam faciebat Israël secundũ carnem, sed nosipsos. Si quidem de

Sacerdotes morales, sacerdotes peculiares, seu ministeriales.

corde

corde nostro offerre debemus peccati detestationem, & propositum vitæ melioris, de ore admissorum humilem confessionem, precationem, gratiarum actionem, & vocem laudis. De corpore verò mortificationem membrorum nostrorum quæ sunt super terram. Coloss. 3. & spontaneæ crucis quotidianam baiulationem. Matth. 16. de ea nihilominus quæ extra nos est temporali facultate, promptam & hilarem in pauperes erogationem. Prouerb. 3. Honora Dominum de tua substantia, &c. de primitiis omnium frugum tuarum da pauperibus, &c. Considerandum tamen hæc sacrificia Deo minimè placitura, nisi fiant secundum legis præscriptum, hoc est, sine pelle ostentationis & iactantiæ: de qua Matth. 23. dicitur, Omnia opera sua faciunt vt videantur ab hominibus. Nam tales hîc recipiunt mercedem suam, Matth. 6. Sine melle propriæ complacentiæ, propter quam Pharisæi decimæ & ieiunia Domino non placuerunt, sicut patet, Matth. 18. cùm iuxta sententiam B. Iob impietas sit maxima. Iob. 31. Sine felle iracundiæ, odij, seu cuiusuis amarulentiæ; quia Dominus in Euangelio dicit, Matth. 5. Si offers munus tuum ad altare, & recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te, &c. Sine fermento cuiusuis peccati & irrequietæ conscientiæ, sicut docet Apostolus. 1. Corint. 5. Auferte, inquiens, malum ex vobis, &c. Debet proinde secundum eiusdem legis typum oblatio nostra nonnullis fulciri circunstantiis, vt sit accepta. Leuit. 2. Debet fieri primò cum thure orationis, iuxta Psalm. Dirigatur, inquit, oratio mea, sicut incensum in cõspectu tuo Domine. Debet fieri cum sale discretionis, vt ne quid nimis, sed rationabile obsequium nostrum, Rom. 12. Debet fieri cum sanguine, id est, recordatione passionis, & effusi sanguinis Christi Domini redemptoris, non enim nisi per virtutem oblationis suæ, prodesse nobis potest, aut esse Deo gratum quicquid obtulerimus patri. Ipse est enim altare nostrum, super quo solùm legitima Deo sacrificia possunt offerri. Nam sine fide impossibile est placere Deo, Hebr. 11. Debet tandem fieri nostra oblatio cum capite & cauda, Leui. 3. & 22. quo nimirum perseuerantiæ virtus commendatur. Non enim qui quantumlibet benè inchoauerit, sed qui perseuerauerit vsque in finem, saluus erit, Matth. 10. Et hæc de sacerdotibus moralibus & sacrificio eorum.

Pro peccatis offerendum & quomodò.

Quæ sacrificia Deo minimè placent.

Leuit. 2.

Oblatio quibus circunstantiis fulciri debet.

Porro sacerdotes peculiares seu ministeriales sunt, qui ad ministrandum in Ecclesia sunt legitimè consecrati, quorum munus sine graui sacrilegio sibi vendicare non potest, quisquis hoc modo sacerdos non est. Patuit hoc olim in Ozia rege. 2. Paralipom. 26. qui plaga lepræ à Deo percussus & à regno abiectus est, quia inconcessum munus sacerdotis elatus

Sacerdotes ministeriales, qui.

ſuperbia in domo domini vendicare ſibi non timuit. Sacerdotibus iſtis per Zachariam 2.cap. Dominus loquitur, dicens, Qui vos tangit, quaſi pupillam oculi mei tangit. Quibus & per ſemetipſum, ait, Luc. 10. Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit. In fauorem illorum Deut. 17. ſcriptum eſt, Qui ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat, ex decreto iudicis morietur homo ille, vt nullus deinceps intumeſcat ſuperbia. Quòd inſuper à populo ſuſtentandi ſint, Deut. 18. exprimitur. Non habebunt ſacerdotes & Leuitæ partem & hæreditatem cum reliquo Iſraël, quia ſacrificia domini & oblationes eius comedent, & nihil aliud accipiẽt de poſſeſsione fratrum ſuorum. Dominus enim ipſe eſt hæreditas eorum. Hinc etiam per Oſeam dicitur 4.cap. Peccata populi mei comedent.

Tertium munus ſacerdotale.

3 Ad ſacerdotale munus pertinet, populum peccatorem precibus & ſacrificio Deo reconciliare, vnde Leuit. 4. legitur: Si omnis turba filiorum Iſraël ignorauerit, & per imperitiam fecerit contra mandatum Domini, rogãte pro eis ſacerdote, propitius erit eis Dominus. Si peccauerit princeps, & fecerit quod lege domini prohibetur, rogabit pro eo ſacerdos, & pro peccato eius, & dimittetur ei. Quòd ſi peccauerit anima per ignorantiã de populo terræ, vt faciat quicquam de his quæ domini lege prohibentur, atque delinquat, & cognouerit peccatum ſuum, rogabit pro ea ſacerdos, & dimittetur ei. Hinc rurſus de eiſdẽ Ioël. 2. dicitur: Inter veſtibulum & altare plorabunt ſacerdotes miniſtri domini, & dicent: Parce domine, parce populo tuo, & ne des hæreditatem tuam in opprobrium, vt dominentur eis nationes. Itaque veri ſacerdotis munus eſt diuinam clementiã pro peccatoribus interpellare. Hoc munere functus eſt Moſes Exod. 32. orans pro populo. Vnde & in laudem eius decantat Sirac: In tempore iracundiæ magni eſt æſtimatus, hoc eſt, factus eſt reconciliatio. Et quantùm valeat pro populo ſacerdotis deprecatio, patet Num. 16. in Aarone, qui cùm ex iuſſu Moſis cum thuribulo medius inter Deum & populum, & inter mortuos & viuentes cucurriſſet, plaga ceſſauit. His tribus muneribus ſacerdotalibus peroptimè functus eſt in Eccleſia B. Nicolaus.

Sacerdotis veri munus eſt diuinam clementiã pro peccatoribus interpellare.

Magnitudo virtualis triplex.
Corporalis.

2 Secundum eſt magnitudo virtualis huius B. Confeſſoris Chriſti, quæ notatur in hoc verbo, *Magnus*. Quocirca conſiderandum eſt triplicem eſſe magnitudinem, à qua homines diuerſimodè magni denominantur. Vna eſt magnitudo corporalis, qua illud dicitur magnum, quod eſt mole corporis diſtentum: à qua quidem magnitudine nullus ſanctorum commendatur, quaſi propter illam ſanctior, imò potius magnitudo hæc in hominibus plerumque impedit ſanctitatẽ. Mens enim tanta

mole

mole carnis grauiter hebetatur, sicut scriptum est Eccle.9. Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam: & quantò nutritur impensius, tantò grauiora bella molitur aduersus spiritum. Caro concupiscit aduersus spiritum, &c.

Alia est magnitudo moralis, qua illos dicimus magnos, vel qui magnis suffulti sunt diuitiis, vel magnis sublimati honoribus, vel magna vigent potentia: aut magni nominis vmbra, aut magna nobilitate, vel quauis alia humana seu mundana dignitate, quasi magni vulgi opinione celebrantur. Hinc de B. Iob, vbi diuitiarum eius mentio agitur, sic scriptum est, Iob.1. Erat vir ille magnus inter omnes Orientales. Hac etiam magnitudine grandis ille erat, cui dicitur à Domino per Nathan prophetam. 2. Reg.7: Feci tibi nomen grande, iuxta nomen magnorum qui sunt in terrâ. Hæc quoque magnitudo non modò ad sanctitatem non proficit, sed potius aduersatur sanctitati. Sicut patuit in Salomone 3. Reg.11. cui diuitiarum & voluptatum magnitudo, exitium peperit: per hæc enim deprauatum est cor eius. *Moralis.*

Est proinde magnitudo spiritualis, quæ ad similitudinem dictarum magnitudinum accipitur, qua magnos dicimus, qui magnas & multas animi virtutes quasi opes habẽt spirituales: hac magnitudine sancti denominantur magni: Sic nimirum ab hac magnitudine mulierem fortem atque prudentem Salomon commendat, dicens, Prouerb.31. Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas. Et sicut corpus aliquod magnum dicitur à latitudine, longitudine & profunditate, sic spiritus suo modo hac trina dimensione moraliter intellecta, magnus censetur, qui videlicet habet longitudinem, latitudinem, & profunditatem, de qua pulchrè agit Apostolus Ephes.3. qui eadem epistola, cap. 4. vult nos adolescere in virum perfectum, & crescere in illo per omnia, qui est caput Christus. Idem vult B. Pet.1.cano.2. cap. Ad hanc magnitudinem creuit.S. Nicolaus. *Spiritualis.*

3 Tertium est acceptabilitas, si sic dici fas sit, seu gratia coram Deo, qua Confessor hic beatissimus fuit Deo acceptus, quę notatur cùm dicitur, *Qui in diebus suis placuit Deo.* Contigit autem placere hominibus, sibiipsi, & Deo.

Quoniam autem hominum quidam mali, & quidam boni sunt: Prauis hominibus non nisi malis artibus & scelere placere quis potest? Nullos enim approbant aut diligunt nisi studiis suis & vitiis conformes. Vnde Apost. Gal.1. Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. Bonis autem placere propter finem bonum (quale est fomentum mutuæ charitatis) commendabile est. Vnusquisque, inquit Paulus, proximo suo placeat in bono, Rom.15.

Placere sibi ipsi, quid. Porrò sibi ipsi placere vanum & coram Deo detestabile est. Id enim est osculari manum propriam, quod secundum B. Iob sententiam, est impietas maxima, & abnegatio contra Deum altissimum, Iob. 31. Talis erat qui ait: Non sum sicut cæteri hominum, &c. Matt. 18. Sed qui se existimat aliquid esse cùm nihil sit, ipse se seducit, Gal. 6.

Placere Deo. Placere autem Deo, appetere debet homo super omne præmium, etiam si propter hoc cæteris omnibus displiceret, hoc enim appetere, ambitio sancta est. Nam Dei gratia summis studiis est ambienda, hoc rogat, hoc ipsum obsecrat Apost. 1. Thessal. 4.

Possumus autem Deo placere in diebus nostris, id est, ad vsum nobis concessis. Qui nimirum nostri idcirco dicuntur, quòd iis vtimur prout libet, siue in bonis operibus, siue malis. Dies isti ad æternitatem collati, breues, imò quasi momentanei sunt. Compleuit autem sanctus iste Christi confessor hos dies suos in bono, & annos suos in gloria.

Tres Deo peculiariter placuerunt. Tres, scriptura teste, cognouimus Deo peculiariter placuisse: Enoch, de quo scriptum legimus Gene. 5. quòd cum Deo ambulauit, & translatus est in paradisum. Noë, qui fecit omnia quæ præcepit ei Deus, & iussus à Domino fecit arcam, vt hominum atque cæterorum semen animantium ab aquis diluuij saluaretur in ea, Gen. 6. Et Abraham, qui Deo placuit, & gratiam inuenit coram eo. Nam ad præceptum Domini terram suam, & cognationem, & domum patris sui relinquens, venit in terram peregrinã. Contra spẽ proinde in spem credidit, nec hæsitauit diffidentia, cùm illi Deus, quæ videri poterant impossibilia, polliceretur, quòd videlicet ex vxore sterili & iam tunc nonagenaria viro centũ annorũ filius nasceretur. Gen. 12. 15. & 18. Horum itaq; exemplo possumus & ipsi Deo per tria placere. Primò, Dei mandatorũ obseruatione, cum Enoch: qui, vt dictum est, cum Deo ambulauit, de virtute in virtutem proficiendo: vt sicut ille in paradisum raptus est, ita & nos, si velimus ad vitam ingredi, seruemus mandata, Mat. 19. Secundò, propriæ conscientiæ ædificatione, exemplo Noë arcam saluationis ædificantis. Hæc enim arca conscientiam bonam & mundam non absurdè significat, quæ nimirum saluare nos potest, ne in æternæ perditionis abyssum demergamur. Hæc est enim volũtas Dei, sanctificatio nostra, 1. Thes. 4. Deniq; placere Deo possumus fide recta, & firma in Deum spe, exẽplo Abrahæ: quod vtiq; fiet, si terrenarum rerum amorem derelinquentes, populũ nostrum & domum patris obliuiscamur, verbo Dei plenissimã accommodantes fidem, etiam in his quæ non videntur, sicut ille credidit Deo filium sibi Isaac promittenti. Reliqua industrio Concionatori perscrutanda committimus.

Deo per tria placere possumus.

Arca Noe quid denotat.

EPI-

EPILOGVS.

1 *Quemadmodum Iesus Siracus in calce sui libri veteris Testamenti heroas laudibus in calum euehit, ita nimirum Ecclesia instinctu Spiritus sancti diuos suos multis encomiis celebrat.* Nec id absurdè, cùm etiam *Turca Spiritu Dei vacuus, imò etiam Saraceni, non solùm sanctos patres eos, Enochum, Abrahamum, Mosen magnificiant, sed & noui Testamenti plerosque, iuxta Ecclesia cantica reuereantur: Rectos decet collaudatio, inquit Psalm. 32.*

2 *Ecclesia laudat sanctos patres, ad confirmandam legitimam vitam, & ad instituendos eorum exemplo nostros mores, vt iuxta Poeticum dictum, Patres sequantur sua proles.*

3 *Nullus cultus diuis gratior exhiberi potest, quàm vt Christianus quisque pro viribus studeat sese conformem reddere sanctis illorum moribus, ne frustra gloriemur de patribus nostris, quemadmodum olim Iudai falsò se iactitabant de patre suo Abrahamo, cuius sanctissima vita nec minimum apicem consequuti sunt. Ioan. 8.* *Quis cultus diuis gratior exhiberi potest.*

IN FERIIS EIVSDEM

EVANGELIVM.

IN illo tempore dixit Iesus turbis parabolam hanc: Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum, & reuerti. Vocatis autem decem seruis suis dedit eis decem mnas, & ait ad illos, Negotiamini dum venio. Ciues autem eius oderant eum: & miserunt legationem post illum, dicentes, Nolumus hunc regnare super nos. Et factum est vt rediret accepto regno: & iussit vocari seruos, quibus dedit pecuniam: vt sciret quantum quisque negotiatus esset. Venit autem primus, dicens, Domine, mna tua decem mnas acquisiuit. Et ait illi, Euge bene serue, quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens super decem ciuitates. Et alter venit, dicens, Domine, mna tua fecit quinque mnas. Et huic ait, Et tu esto super quinque ciuitates. Et alter venit, dicens, Domine, ecce mna tua quam habui repositam in sudario: Timui enim te, quia homo austerus es: tollis quod non posuisti, & metis quod non seminasti. Dicit ei, De ore tuo te iudico serue nequam, sciebas quod ego homo austerus sum, tollens quod non posui, & metens quod non seminaui: Et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, & ego veniens cum vsuris vtique exegissem illud? Et astantibus dixit, Auferte ab illo mnam, & date illi qui decem mnas habet. Et dixerunt ei, Domine, habet decem mnas. Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur & abundabit: ab eo autem qui non habet, & quod habet, auferetur ab eo. Veruntamen inimicos meos illos qui noluerunt me regnare super se, adducite huc: & interficite ante me. *Luc. 19.*

HVIVS Euangelij parabola complectitur tria.

1 Primò, prudentiam nobilis patrisfamilias, qui res suas prudenter administrat, ne ipsi sint damno, sed magis emolumento.

Christus paterfamilias. Est autem hic paterfamilias dominus noster Iesus Christus rex regum, & dominus dominantium, Apoc. 19. Qui per suam passionem, mortem, resurrectionem & ascensionem, in longinquam regionem, hoc est, in cælum profectus est, vnde in die iudicij reuertetur. Act. 1. Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cælum.

Fecit autem tria ante suam profectionem: Primùm vocauit decem seruos suos, hoc est, Apostolos, Episcopos, Pastores ac reliquos operatores suos. Secundo dedit & distribuit illis bona sua, nempe, vnicuique donum suum, vt docet Paulus. 1. Corin. 12. Tertiò ait illis, *Negotiamini dum venio: vt cùm rediero, recipiam à vobis pecuniam meam cum fœnore.* q.d. Hæc mea bona vobis trado, non vt prodigatis, vel seruetis apud vos otiosa, sed vt negotiatione crescant, videlicet vt reuersus reperiam rem adauctam. Huic dominicæ sententiæ cõsonat verbum Petr. 1. cano. 4. cap. Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei.

Quæ Christus ante ascensionem fecerit.

Vnusquisq; in sua vocatione negotiari bona fide debet. Si legitimè & bona fide, inquit, vnusquisque in sua vocatione negotiemini, non pœnitebit vos facti, sed amplissima præmia vos manent. Si verò negligenter, fraudulenter & illegitimè vnusquisque in sua vocatione negotiemini, pœnitebit vos facti, & in corpore & in anima pœnas daturi estis. Sic enim ait Paulus. 2. Corinth. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum siue malum. Et B. Athanasius in symbolo: Ad cuius aduentum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis, & reddituri sunt de factis propriis rationem. Et qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam, &c. Ioan. 5.

Nemo enim hominum in terris agit adeò infirmus, tenuis fortunæ, exiguus & vilis, qui non à Deo gratuitum aliquod beneficium & donum acceperit, de quo ratio reddenda est ipsi quo modo eo vsus sit. Ephes. 4. Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus.

2 Complectitur mores & ingenium seruorum fidelium & infidelium. Sunt autem serui fideles, qui diligenter officio suo perfunguntur, agentes quæ ipsos decet, & rerum suarum interest, & seriò res suas agunt: imo ad singulas horas dominum suum expectant, quando sit venturus. Luc. 12.

Serui oscitantes. Sunt autem serui infideles, qui negligenter & oscitanter officio suo perfunguntur, non agentes quæ ipsos decet, & rerum suarum interest, sed absente domino suo belluinam agunt vitã, vorando, ingurgitando, dilapidãdo: & multorum peccatorum sunt authores, loco pœnitentiæ abutentes in superbiã, Iob. 24.

Agunt

Agunt autem fideliter, qui ad reddendam rationem ſemper paraci ſunt; Exemplo ſunt Samuel propheta fidelis Domini. 1.Reg.12. Dauid fidelis rex Iuda & Ieruſalem, Pſal. 88.Act. 13.Salomon rex filius Dauid, magnificum extruxit templum, atque præſtantiſsimum inſtituit cultum, 3.Reg. 6.& 8.2.Paral.6.Prophetæ qui mandata dñi populo prædicarunt, Iſaias, Ieremias. Chriſtus ipſe ſeruus ſeruorũ, qui venit omnes homines ſaluos facere: & diuina illa dona, quæ in plenitudine accepit, cum fœnore patri reddidit. Apoſtoli quoque, qui fuerunt fideles ſerui Domini, prædicantes & docentes omnes gentes pœnitentiam in remiſsionem peccatorum. Luc. 24.

Fideliter agũt qui ad reddendam rationem ſunt ſemper parati.

Infideliter autem agunt, qui officio ſibi commiſſo abutuntur, perſequendo & profligando conſeruos & domeſticos.

Infideliter agunt qui officio ſibi cõmiſſo abutuntur.

3 Præſens Euangelica parabola complectitur mercedem bonorum & malorum. Vnuſquiſque propriam mercedem accipiet ſecundum ſuum laborem, ait Apoſt.2.Cor.3. Redeunte enim Chriſto ſummo iudice in nouiſsimo die, quatuor genera hominum coram eo apparebunt: nempe, tres ſerui: quartò, ciues immorigeri, à quibus exiget rationẽ. Nam ad primum ſeruum, qui vna mna decem lucratus fuerat, dixit, *Euge ſerue bone & fidelis, &c.* Ad ſecundum, qui vna mna quinque lucratus fuerat, dixit; *Euge ſerue bone, &c.* Ad tertium qui mnam Domini abſconderat in ſudario, dixit; *Serue nequam, &c.* Et aſtãtibus dixit; *Auferte ab illo mnam, & date illi qui decem mnas habet, &c.* De ciuibus illis immorigeris dixit; *Veruntamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite huc, & interficite ante me.*

Hæretici notantur.

Hi ſerui & ciues adumbrant quatuor genera hominum.

Primus ſeruus ſignificat homines qui donis ſuis, nempe, fide, charitate, ſpe, iuſtitia, ſcientia, humilitate, ac reliquis pro virili vſi ſunt ad Dei honorem, & proximi commodum, adeò vt auxerint Dei ſuccurrente gratia ſuam iuſtitiam, donec videant Deum in Sion, Pſalm. 83. In hoc genere ſunt Moſes, Patriarchæ, Prophetæ, Apoſtoli, Paulus, Stephanus, atque martyres, qui fuere fideles diſpenſatores myſteriorum Dei. 1.Cor.4.

Doctrina pro miniſtris diuini verbi.

Secũdus ſeruus ſignificat homines qui in ſyncera fide & charitate officium ſuum faciunt, & inculpabilem vitã agunt, omnibus bonum præbentes exemplum. 1.Timot.4. In hoc genere ſunt priſci illi patres, Eccleſiæ lumina, Auguſtinus, Ambroſius, Baſilius, Chryſoſtomus, Cyrillus, &c.

Tertius ſeruus ſignificat homines qui vocationem ſuam neglectui habent, aliud agentes, quàm à Domino ipſis eſt mandatum: qui verè bona opera diuinitus præcepta omittentes, vitam in peruerſis ac vitioſis operibus trãſigunt. In hoc genere ſunt Iudæorum pontifices, Phariſæi, Sadducæi, & mali Epiſcopi, atq;

peruersi pastores nostri temporis, ac denique omnes tum sacerdotes, tum seculares, qui quæ suæ sunt vocationis negligunt.

Hæretici verbum Dei contemnūt & ecclesiam.

Ciues inobedientes sunt hæretici, qui verbum dei contemnentes, Ecclesiam sponsam Christi, fidelium matrem criminantur, & contumelia afficiunt, Euangelium corrumpunt, veritatem persequuntur, miseras animas rudium seducunt ac perdunt. Hi dicunt se nolle habere Christum qui regnet super eos sed diabolum. In hoc genere sunt Iudæi, apostatæ, Turcæ, Mauri, Gentes, Lutherani, Brentiani, Caluinistæ, Anabaptistæ, ac reliqui hæretici. Quanuis enim hæc parabola peculiariter notare videatur Iudæos, qui dixerunt, Non habemus regem nisi Cæsarem, Ioan. 19. concludit tamen omnes qui non obediunt Euangelio, qui pœnas dabunt in interitum æternas, à facie domini, & à gloria virtutis eius, cùm venerit glorificari in sanctis suis, & admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt. 2. Thess. 1. Et Apocalyp. 21. Timidis autem & incredulis & execratis & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulfure, quæ est mors secunda.

Serui fideles.

Ex his ergo fideles serui honorificè commendantur verbis, deinde amplissimis præmiis remunerantur, Luc. 12. Beati serui illi, quos cùm venerit dominus, inuenerit vigilantes. Amen dico vobis, quòd præcinget se, &c. Infidelis seruus verbis asperis

Serui infideles

increpatur, & ab eo quicquid habet aufertur, aliique traditur, vt nihil retineat, nihilquoque præter iram & inclementiam reportet. Ignauus enim seipsum & dono reddit indignum, & merito ac præmio sempiterno.

In hæreticos iudicium.

Ciues immorigeri, hoc est, contemptores & persecutores verbi & Ecclesiæ Christi, occiduntur pœna ignis æterni. Pronuntiabit enim Christus in eos sententiam, Discedite à me maledicti in ignem æternum. Ad fideles autem dicet, Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi: nempe, vitam æternam. Matth. 25. Nemo ergo negligat gratiam quæ in eo est. 1. Tim. 4. Sed dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, Galat. 6. bonum autem facientes, non deficiamus: tempore enim suo metemus non deficientes.

EPILOGVS.

1 Parabola de homine claro, de regno Christi agit, hoc est, de regno Euangelico, in quod sermone prædicationis publicani, meretrices, milites, Græci, Romani, Scythæ, Galli, Gotti, Sarmatæ, Germani, ac omnes sunt attrahendi. Hinc & Agarenicè & Arabicè nobis studendum esset, ne quid dicam de tribus celebribus linguis, Hebræa, Græca & Latina, vt Turcas & Agarenos aliquando in obedientiam fidei attrahere possemus, fides enim

enim per auditum fit, cui inferuit lingua. Et pudor eſt ingens, cum duodecim Apoſtoli ceu fermentum in tria ſata farinæ poſitum, totum orbem fermentarit, quòd nos Chriſtiani innumerabiles adeo parum aut ſanè nihil fructificamus.

2 *Poteſt etiam Regio longinqua Eccleſia gentium aptè intelligi. Nam præclarus ille homo Chriſtus abiit, vt plenitudo gentium intraret, reuertetur vt omnis Iſraël saluus fiat, Rom. 11.*

3 *Doctrina pro miniſtris verbi, vt in negotio prædicationis Euangelicæ ſimus quàm maximè fideles & induſtrij, & multos lucrifaciamus Chriſto, ſic reportaturi immarceſcibilem coronam, cùm princeps paſtorũ redierit Chriſtus Ieſus verus homo nobilis & clarus. Alioqui Dei munus amittit, qui habens non habet, id eſt, eo non vtitur: & eo augetur qui habens habet, id eſt, bene vtitur.*

IN FERIIS CONCEPTIONIS BEATAE MARIAE SEMPER VIRGINIS,

EPISTOLA.

Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali, in cæleſtibus, in Chriſto: Sicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu eius in charitate. Qui prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum per Ieſum Chriſtũ, in ipſum ſecundum propoſitum voluntatis ſuæ, In laudem gloriæ gratiæ ſuæ, in qua gratificauit nos in dilecto filio ſuo. Epheſ. 1.

PERICOPE illa, qua per gratulationem D. Paulus pro ſolemni ſuo modo exorditur, quoque digna eſt, quæ Apoſtolicæ recordationi deputetur. Nam & ſummã & vtilitatẽ Apoſtolicæ prædicationis pulchrè tradit, & de noſtro nos officio, nempe gratæ celebrationis, ſimul docet. Ordo ita habet.

Cùm in Euangelio prædicentur maxima Dei beneficia, loquitur diuus Paulus. *Beneficia Dei maxima in Euãgelio prædicantur.*

1 De ipſorum genere, quæ & qualia ſint, nimirũ quo ad numerum cumulatiſsima: quo ad formam ſolidiſsima: & quo ad gradum eminentiſsima, quando ait: *Deus benedixit nobis omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus*, Idque probat vna voce, *Chriſto*. Nam reuera dato Chriſto, dantur nobis talia, nempe, Dei lucidiſsima iucundiſsimaque patefactio, noſtri à peccato, lege, morte, inferno, ſatana, & ira Dei, liberatio. Vtrorunque planè optatiſsima & firmiſsima inter ſe coniunctio, cùm & Deus homo factus ſit, & homines propter Chriſtum diuinitatis atque omnis opulentiæ eius ſint conſortes: vel vt Paulus ait, dantur nobis dato Chriſto, ſapientia, iuſtitia, ſanctitas, & redemptio. *2. Pet. 1. 1. Cor. 1.*

Talia nuſquã habet mundus, cuius bona ſunt pauciſsima, vnde nunquam ſatiant: ſunt fallaciſsima, vnde σχῆμα, vmbra *Eccl. 1. & 2.*

 bulla,

bulla, fumus appellantur, sunt abiectissima, vnde nihil nisi terram sapiunt, subque terram trahunt: neque Moses talia præbet, vt qui plus minarum quàm promissionum habeat: quodque habet, non de suo, sed de Christo habeat: velis, typis, vmbris & figuris gaudeat, pædagogica bona, Chanaan, mel & lac & cætera temporalia atque corporalia magis vrgeat. Rectè igitur Paulus in Euangelio ait exhiberi copiosissima, syncerissima, præstantissimaque bona.

1.Timoth.6.

2 Paulus loquitur de ipsorum beneficiorum donatione, quomodo nobis dentur. Vbi ista perpendenda. 1. Initium eius liberalitatis, quando nimirum cœperit, nunquam autem cœpit: ab æterno sumus electi ad salutem, & prædestinati ad salutis dispensationem, ãte rerum, temporum, id est mundi fabricationẽ.

Dei natura quid. *1.Ioan.4.* *Opus Dei.*

E quo cernitur. 1. Dei natura, quũ hæc nihil aliud sit, quàm ardentissimus amor atque charitas, vt Iohannes ait. 2. Dei opus ante creationem. Quæritur, quod nam sit? Respondeo, vnigeniti filij generatio, & cæterorum filiorum adoptatio. Quanta verò illa est fœlicitas, quàm inexplicabilis nostra gloria! 3. Salutis certitudo, vt quæ ratione largientis nunquam cœperit, ex æterno sinu semper fluxerit. Absit ergo Sophistarum anxia hæsitatio. 4. Meriti prætexendi nimia vanitas: etenim cùm natura nostra præuertatur, quidni omnis etiam nostra dignitas excludatur? valeat ergo sophistarum tumida arrogantia.

2 Causa, quæ Deum impulerit, ipse sese Deus, ob beneplacitum suæ voluntatis, & immensum pondus opulentæ suæ gratiæ. Inde igitur primò salus nostra validissimè stabilitur. Nam quãdiu Deus ipsum sese non impugnat, id est, Deus est, immota manet etiam nostra salus. Vbi igitur denuò horum sophistarum dubitatio? Secundò, omnis dignitas, siue præsens, siue secutura, hinc excluditur. vbi igitur denuò Sophistarũ gloriatio?

3 Medium, per quod tanta bona obueniant. Solus nempe Christus, in quo naturali filio sumus adoptati, gratioso adamati, obsequente expiati.

Finis ad quem donatio referenda, duplex.

4 Finis ad quem donatio referenda. Est autem duplex: Prior quò ad nos, videlicet sanctitas, eademque inculpata per dilectionem. Hinc ergo sanctitas 1. non est causa salutis, sed cùm finis, quia exigitur: tum effectus, quia per spiritũ Christi efficitur. 2. Nulla est extra Christum, atque electorum cœtũ. 3. Non extinguitur, vt nonnulli conqueruntur, sed accenditur prædicatione electionis atque Euangelij. 4. Necessaria est, nec sub prætextu electionis omittẽda. 5. Vera, non fucata sit oportet, vt quæ ambulet coram Domino. 6. Feruida, non inutilis sit oportet, vt quę charitate constet, non externo habitu.

Posterior, quo ad Deum: videlicet gloria gratiæ Dei, quia nec creatio neque sustentatio sic illustrant gratiam Dei, sicut

nostra beatificatio. Et hic supremus finis est, vt cuncta à Deo fluant, inque Deum refluāt. Atque hîc Apostolus propter maiorem vehementiam bis per ordinem hunc decurrit, semper initij, caussæ, medij, finis alicuius mentionem faciens, vt in textu vides.

Porrò hac doctrina quid succinctius, certius, & perpetua celebratione dignius? Nihil quidem fuimus, sed electi fuimus, vt essemus per creationē, vtque bene beateque haberemus per vocationem, in qua Christus, cumque Christo omnia offerūtur: ea tamen lege, vt sanctè ambulemus, non quo quicquā mereamur ex nobis, sed quo partis perfruamur: magna igitur est & nostræ fœlicitatis, & benignitatis Dei gloria: nos vtranque semper prædicemus. *Rom. 6.*

EPILOGVS.

1 *Salus nostra ex electione Dei, vt qui gloriatur, in Domino glorietur. 1. Cor. 1. vt sciant sancti se non posse excidere.*

2 *Electionem sequitur recta & Deo placens vita, in qua fides per charitatem operatur. Nam fideles vocationem & electionem suam firmam faciunt operibus fidei, 2. Pet. 1.*

3 *In Christo dilecto filio Dei, est redemptio per sanguinem eius, in remissionem peccatorum, ne quis glorietur in operibus.*

IN FERIIS EIVSDEM APOSTOLI,

EVANGELIVM.

IN illo tempore: Thomas autem vnus ex duodecim qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Iesus. Dixerunt ergo ei alij discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam. Et post dies octo iterum erant discipuli eius intus, & Thomas cum illis. Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, & dixit: Pax vobis. Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & adfer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis. Respondit Thomas & dixit ei: Dominus meus & Deus meus. Dicit ei Iesus: Quia vidisti me Thoma, credidisti: Beati qui non viderunt, & crediderunt. *Ioan. 20.*

HISTORIA huius Euangelij continet tria.

1 Primò, incredulitatem Thomæ, quæ elicitur ex tribus: *Thomæ incredulitas.*
1. Conuersatus diu cum Christo, eius diuinas conciones audiuerat, miracula viderat, Christumque suam mortem prædicentem audiuerat: Filius hominis crucifigetur, & tertia die resurget. *Luc. 18.* 2 Audierat à mulieribus Dominum resurrexisse. *Luc. 24.*
3 Audiuerat quoque à condiscipulis quòd dicerent, Vidimus Dominum, Ioan. 20. Sed hæc omnia obstinato animo negabat, dicens, *Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum*, &c. *non credam.* Non enim considerabat Dei potentiam, nec recordabatur verborum Domini, quibus passionem & resurrectionem prædixerat. Vnde suspicabatur illos ludificatos fuisse aliquo *Matth. 20. & 26.*

phan-

phantasmate, & ideò negabat se crediturum, nisi testibus oculis & manibus. Hac responsione committit tria grauia peccata. 1 Sentit de Christo, quòd sit simplex homo, qui semel mortuus, non sit resurrecturus. 2. Arguit mulieres & discipulos mendacij. 3. Christi verba & miracula pro vanissimis nugis dicit.

Videntur hac ratione Pontifices, Annas, Caiphas, Pharisæi, & Scribæ maiorem fidem habuisse de Christi resurrectione, quàm Thomas. Nam crediderunt custodibus sepulchri, dicentibus Christum resurrexisse: dederuntque illis pecunias, vt dicerent quòd discipuli illum nocte furati essent: quod profectò nunquam fecissent, nisi custodibus Christum à mortuis resurrexisse affirmantibus fidem adhibuissent.

Matth.28.

Bonitas & solicitudo Christi erga Thomam.

2 Continet bonitatem & solicitudinem Christi erga Thomam, quæ deprehenditur ex tribus. 1. Apparet illius caussa, vt ipsum ad fidem adducat, & in eo articulum resurrectionis confirmet. 2. Sinit se tangi, & ait: *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum.* 3. Facit ex incredulo beatissimum Apostolum, ac certissimum resurrectionis suæ testem. Nam eius incredulitatem sciebat non ex malitia, quemadmodum Pharisæorum & Scribarum, sed ex infirmitate humana prouenire: ideoque eam sanare dignatus est, iuxta illud Psal. Cùm ceciderit iustus, non collidetur; dominus enim supponit manum suam. Licet enim superauerit passionem, non tamen compassionem amisit.

Psal.36.

Inspectio & contrectatio Thomæ in vulneribus & cicatricibus Christi quid nobis profuerint.

Nam inspectio & contrectatio Thomæ in vulneribus & cicatricibus Christi, tam firmum ac solidum fundamentum fidei nobis iecit, vt deinceps vltrà nemo hominum de resurrectione Christi dubitare possit. Vnde Gregor. pulchrè hîc rationem reddit, quam ob causam Thomas abfuerit quando venit Iesus. d. Ideo defuit Thomas, vt post veniens audiret, audiens dubitaret, dubitans palparet, palpando crederet, & vt dum vulnera tangeret magistri, in nobis cicatrices curaret infidelitatis. Plus enim nobis incredulitas Thomæ profuit, quàm reliquorum subita fides, dum ipsius dubitatione animus noster est in fide confirmatus. Idem fermè adfert Beda: Thomas, inquit, qui dubitauit, mihi plus profuit, quàm Magdalena, quæ citò credidit. Sic diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum.

Rom.8.

Noluit tamen Christus in hoc seculo sese singulis diebus, nationibus, vrbibus, pagis, & hominibus visibiliter conspiciendum & palpandum obiicere: sed selegit tantum. 40. dies post resurrectionem. in quibus voluit sese visibilem & palpabilem ostendere: non tamen cuiuis, sed solùm Apostolis, qui testimonium perhiberent in Ierosolymis, Iudæa vniuersa, & Samaria, denique vsque ad extrema terræ. Non erat missus in propria per-

Act.1.

Act.1.

Luc.24.

persona, nisi ad oues quæ perierant domus Israël, Matt. 15. Si roget quis, quare? Inscrutabilia sunt iudicia Dei, Rom. 11. *Matth.15.* *Rom.11.*

3 Continet præsens historia confessionem Thomæ, & nostram beatitudinem. Mox enim vt Thomas vidit Christum stantem in medio discipulorum: vt audiuit Christum dicentem: Noli esse incredulus, sed fidelis, vtque tetigit Christum, mittens manum suam in latus eius, respondit, dicens: *Dominus meus, & Deus meus.* quasi dicat, Antè iudicaui te seruum omniũ hominum, purum & simplicem hominem. Adeò te humiliasti, vt pedes nostros lauares: cæcis, surdis, mutis, claudis inseruires, leprosos mundares, à Iudæis volentibus mortem tibi inferre, non semel fugeres, & ab iisdem etiam te capi, ligari, duci, illudi, flagellari, iudicari, ac tandem cruci affigi permitteres: nullumque in te diuinitatis argumentum superesse videbatur. Nunc autem per responsum tuum agnosco te esse non tantùm verum hominem, sed & verum Dominum meum, & Deũ meum, cui debeo omnem timorem, amorem, & honorem. Tanta nanque euidentia veritatis victus, corde credidit ad iustitiam, & ore confessus est ad salutem, Rom. 10. Et quemadmodum prius fuit ad credendum difficilior, ita nemo clariùs Deum & hominem professus est. *Thomæ confessio.* *Ioan.13.*

Ad hæc respondit Christus, *Quia vidisti me Thoma, credidisti: Beati qui non viderunt & crediderunt.* Quibus verbis. 1. approbat fidem & confessionem Thomę, & occultè taxat incredulitatem & condemnationem Pontificum, Annæ, Caiphæ, Pharisæorum, & Scribarum, Pilati, & Herodis, qui sæpius viderũt Christum, audierunt Christum, & cõuersati cum Christo fuerunt: nec tamen crediderunt, sed infideles vsque in finem permanserunt. Hinc arguimur omnes, qui cùm simus Christiani, in Ecclesia baptizati, educati, nutriti lacte verbi Dei, cumq; frequenter viderimus Christum in sacramento Eucharistiæ, audiuerimus in Euangeliis, in Missis, aliisque diuinis officiis, conuersati simus cum illo in sacramento confessionis, accesserimus ad diuinam eius mensam: nihilo minus à peccatis non abstinemus, quin quotidie magis ac magis prolabimur in grauissima quæque peccata. Vtinam non puniamur cum Pilato, Anna, atque Caipha, &c. Si omnis præuaricatio & inobedientia accepit iustam mercedis retributionẽ, quomodo nos effugiemus si tantam neglexerimus salutem? *Christus Thomæ fidem & confessionem approbat.* *Hebr.2.*

Deinde commendat fidem totius Ecclesiæ, & omnium illorum qui Christum oculis & auribus corporeis non viderunt nec audierunt, & tamen verbo Dei & Euangelio Christi credunt: quibus vicissim hunc habet honorẽ, & prædicat eos beatos. Nemo ergo iam dicat, Vtinam fuissem temporibus illis, & Christũ vidissem. Nam si volumus diuini oris pronuntiatione *Fides totius Ecclesiæ.*

esse

esse beati, credamus, tametsi non viderimus, visuri quandoque
1.Pet.1. gloriosiùs, quàm Thomas, & alij. In quem quoque nunc non videntes creditis: credentes autem exultabitis lætitia inenarrabili & glorificata; reportantes finem fidei vestræ, salutem animarum vestrarum. Quam & nobis concedat Iesus Christus. Amen.

Matth.13. Luc.10. Verba hæc consolationis sunt plena, vt quæ sacramentũ magnum contineãt. Nam Christus dixerat: Beati oculi qui vident quæ vos videtis, &c. Poterãt Christiani forsan tristari, qui post Christi ascensionem nati sunt, vt qui Christum non vidissent incarnatum, ob idque ex Christi sententia dixissent se non fore beatos. At ne quis putet beatitudinẽ ex oculari corporis visione pendêre: dicit nunc, *Beati qui non viderunt, & crediderunt.* Credere

Hebr.11. Galat.5. Iaco.2. enim oportet accedẽtem ad Deum, &c. Beati erimus si credentes amauerimus. Aliâs fides sine operibus mortua est. Si autem ocularis corporis visio beatos faceret, beati fuissent Pilatus, Annas, Caiphas, ac reliqui crucifixores. At fides quæ est oculus cordis, beatos facit.

EPILOGVS.

1.Reg.10. Act.2. Ioan.20. 1 *Quàm noxium sit deesse bonæ congregationi, hic innotescit. Saul inter Prophetas simul prophetauit, discipuli in eodem loco vnà conglomerati Spiritum sanctũ receperunt. Item, Gauisi sunt viso Domino. Sed Thomas tanto dono priuatus fuit, quia à sancto cœtu recessit. Primùm enim omnium gaudio priuatus est, quòd aliâs habuisset conspicatus Dominũ post tanta supplicia, & mortem ignominiosam, tanta cum maiestate ex mortuis resurrexisse. Vnde*

Christus intrà cœtum sanctorum inuenitur. *Bernard. Falleris, inquit, ô Thoma, quando arbitraris te Christum inuenire extra cœtum sanctorum, qui semper est in millibus angelorum. Partim tamen in hoc commendandus est, quòd non adeò longè segregauit sese ab Apostolis, quin denuò reuersus sit. Quod vtinam imitentur animales illi qui seipsos segregauerunt, eiúsque exemplo reuertantur ad Ecclesiam Catholicam, audien-*

Cant.6. *tes vocem sponsi. d. Reuertere Sunamitis, reuertere, &c.*

2 *Dubitatio Thomæ profuit, quia electis omnia in bonum. Hinc enim plenius & diuinitatem & humanitatem Christi confitetur. d. Dominus meus & Deus meus.*

3 *Tacitè vocationem gentium prædicit: Beati qui non viderunt & crediderunt. Hoc autem verbum summè nos consolatur, quòd scilicet hi qui Christum non viderunt, & tamen credunt, æquè saluandi sunt, vt hi qui vident, imò tantò beatiores erunt, quantò minus viderint.*

IN FERIIS STEPHANI PROTOMARTYRIS EPISTOLA.

Act.6.&7. *IN diebus illis: Stephanus autem plenus gratia & fortitudine, faciebat prodigia & signa magna in populo. Surrexerunt autem quidam de synagoga, quæ appellabatur Libertinorum & Cyrenensium & Alexandrinorum, & eorũ qui erant à Cilicia & Asia, disputantes cum Stephano: & non poterant resistere*

sapientiæ & spiritui qui loquebatur. Dura ceruice & incircuncisis cordibus, & auribus, vos semper spiritui sancto restitistis: sicut patres vestri, ita & vos. Quem prophetarum non sunt persequuti patres vestri? Et occiderunt eos qui prænunciabant de aduentu iusti huius, cuius vos proditores & homicidæ fuistis: qui accepistis legem in dispositione angelorum & non custodistis. Audientes autē hæc, dissecabantur cordibus suis, & stridebant dentibus in eum. Cum autem esset plenus Spiritu sancto, intendens in cælum, vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris Dei, & ait: Ecce video cælos apertos, & filium hominis stantem à dextris virtutis Dei. Exclamantes autē voce magna, continuerunt aures suas, & impetum fecerunt vnanimiter in eum. Et eiicientes eum extra ciuitatē, lapidabant: & testes deposuerunt vestimēta sua secus pedes adolescētis, qui vocabatur Saulus. Et lapidabant Stephanum inuocantem & dicentem: Domine Iesu, suscipe spiritum meum. Positis autem genibus, clamauit voce magna, dicens: Domine ne statuas illis hoc peccatū, quia nesciunt quid faciant. Et cum hoc dixisset, obdormiuit in Domino.

IN HAC Epistola, B. Lucas Euangelista beatissimū protomartyrem Stephanum à tribus magnificè commendat.

1 Primò, à cælestis gratiæ plenitudine, cuius certissima testimonia erant signa & prodigia quæ faciebat, cùm dicit: *Stephanus autem plenus gratia & fortitudine.* Vult dicere, quòd habuerit fidem veram ac fortem, quòd ex toto corde & omnia credenda crediderit. Hîc admoneamur iam nos, i. vt & ipsi pleni ac fortes fide simus, non dubitemus de credendis, non oscitanter credamus, non solo ore & lingua fidem geramus. Corde enim (vt Paulus inquit) creditur ad iustitiam: & vult agnosci colique Deus in spiritu ac veritate.

Stephanus veram fidem ac fortem habuit.
Rom. 10.
Ioan. 4.

Ex fortitudine verò fides cordis eius reluxit. Nam confessus est (vt ex longa illa oratione eius in concilio Sacerdotum habita colligere licet) Iesum Nazarenum esse verum Messiam patribus antiquis promissum, nec esse in re vlla salutem, nisi in hoc vno: Deum item non coli externo templo Ierosolymitano & cæremoniis sacrificiisque Mosaicis, sed fide, spiritu, ac vera vitæ innocentia. Hîc igitur admoneri nos debemus primò, vt & ipsi fidem, quam tenemus corde, confiteamur ore coram omnibus: eo quòd ore confessio fiat ad salutem, teste Paulo.

2 Vt præcipuus sit confessionis nostræ scopus, Iesum esse verum Messiam, & vnicum orbis seruatorē, summumque & verum Dei cultum placitum consistere in fide, ac innocenti vita, non in externis cæremoniis, sed hoc postremū ita intelligi debet, non quòd cæremoniis piis haud sit nobis vtendum, sed ne in his fiduciam collocemus. Nam nec Stephanus templum ac cæremonias Mosaicas per se damnauit, sed damnauit in Iudæis fiduciam in templum & cæremonias.

Fidei nostræ scopus.

Proinde Euangelista dicit edidisse D. Stephanum prodigia & signa magna in populo, facultas edendorum signorum seu miracu-

Facultas edendorũ miraculorum quibus primùm data. miraculorum data est à Christo primis Christianismi extructoribus, vt iis doctrina Euangelica & fides in Christum apud incredulos confirmarentur: at posteaquam satis eæ confirmatæ essent, desierunt illa, neque necessaria amplius sunt. Verùm in horum locum spiritualia à nobis signa prodigiaque fieri oportet, quibus cordis nostri fidem testemur: quæ nempe erunt vita innocẽs, sancti mores, opera verè bona, charitatis & misericordiæ exercitia. Non minus enim hinc, quàm ex miraculis, glorificabitur Deus, & conuertentur impij. *Matth. 5. 1. Pet. 3.*

2 Commendat B. Stephanum à claritate diuinæ sapientiæ, cùm dicit, *Surrexerunt autem quidam de synagoga quæ appellabantur Libertinorum, & Cyrenensium, & Alexandrinorũ, & eorum qui erant à Cilicia & Asia, disputantes cum Stephano: & non poterant resistere sapientiæ, & spiritui qui loquebatur, &c.* In eo siquidem illud impletum est quod dominus antè promiserat discipulis s. d. Ego dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarij vestri. *Luc. 21.* Disputarunt cum Stephano quinque Synagogistæ diuersarum regionum, nec potuerunt tamen vincere illum. Disputatio hæc ex inuidia orta est, quemadmodum semper virtus seu egregia actio inuidiam habet comitem. *Virtus habet inuidiam comitem.* Vt autem ea ex inuidia ortum habuit, ita in D. Stephani tetendit perniciem. Nam id vnum venabantur illi, vt confessionem eius disputando elicerent, electaque hac ipsum & confunderent & accusarent. Idem verò & nobis hoc in mundo expectandum, si non (vt olim) à tyrannis, certè ab hæreticis & hypocritis. Verùm quemadmodum Stephanus non veritus est confessionem suam prodere: ita & nos parati esse semper debemus ad respondendum cuilibet petenti rationem de ea quæ in nobis est spe, cum mansuetudine & reuerentia. *1. Pet. 3.* Idem enim spiritus qui in illo loquebatur, loquetur & in nobis: atque vt ille vinci non poterat, ita nec nos vinci sinet Deus.

D. Stephanus à Iudæis in qua tuor accusatur. Cæterùm subornarũt Synagogistæ falsos testes aduersus Stephanũ, qui accusabant eũ de quatuor blasphemiæ criminibus, dicentes eũ blasphemasse Deũ, blasphemasse Mosen, blasphemasse legẽ, & blasphemasse templũ Dei, eaq; occasione apprehenderunt illum, & adduxerunt in concilium. *Improborum mos.* Ex quo videmus quis improborum mos sit: quòd nimirum ij vbi veritati discedunt impares, & ratione nihil possunt, ad mendacia & violentam rabiem confugiunt: & vbi victi fuerint sapientia spiritus, ad diabolicas fraudes sese conuertunt. Verùm omnia falsò obiecta, sapientia & fortissima Apologia confutauit, integerrima atque fidelissima confessione affirmans se non blasphemum esse in Deum, vt cuius gloriam s nicè prouehere satagat, quem dixit loquutum fuisse patribus, eumque vocat Deum gloriæ: neque in Mosen aut legem, quum eum quem

Moses

Moſes & lex prædicarunt, nempe, Ieſum Nazarenum, amplexus ſit & confiteatur, & de Moſe quòd amicus Dei, & de lege quòd à Deo data fuerit teſtatus ſit: neque denique in templum, quum templum illud honoret, cuius templum Iudaicum erat typus. Nempe templum ſpirituale, hoc eſt, Eccleſiam in Ieſum Nazarenum credentium, & templum illud typicum dixerit Deo mandante conſtructum. Cuius confeſsionis ſuæ veritati Deus inſigni miraculo atteſtatus eſt, quòd Stephani facies apparuit omnibus in conſilio ſedentibus tanquam angeli facies, tum in teſtimonium infuſi ſibi cælitus luminis ſapientiæ, tum ad indicium ſuę virginalis munditiæ. Per virginitatem enim angelis homines aſsimilantur: propter quod etiam ab ipſis Apoſtolis conſtitutus fuit in miniſterio viduarum, tum ad confutationem Iudaicæ perfidiæ, qui etiam hunc quem in angelica ſpecie viderunt, interficere veriti non ſunt, fidum nempe nuntium voluntatis Dei. Ex his etiam videmus quàm inſignis theſaurus ſit mens ſibi bene conſcia, quàm nullis hæc calumniis aut mendaciis commoueatur aut turbetur: vt nihil contra cruciabilius pauidiuſque eſt animo malè ſibi conſcio. Atqui hinc moneamur nos, vt & ipſi ita credamus, loquamurque ac agamus: quò ſi fortè calumniis improborum impetamur, appareat facies noſtra faciei Angelicæ inſtar, hoc eſt, in ipſo etiam vultu reluceat mentis noſtræ innocentia.

Templũ Iudai cũ cuius erat typus.

Homines in quibus angelis aſsimilentur. Act. 6.

Mens ſibi bene cõſcia, theſaurus inſignis

Vt autem ſic ſe purgauit, omnem blaſphemiam ſibi impactam, in ipſos reiecit aduerſarios: dicens, probanſque, tum patres eorum, tum ipſos quoque ſemper reſtitiſſe veritati, occidiſſeque iuſti illius (Ieſu inquam) confeſſores, non Apoſtolos tantùm, ſed & Prophetas: ideoque ob illorum incredulitatem, & ciuitatem Ieroſolymam & ipſum templum & totam adeo Iudæam demolitum iri. Hinc iam moneamur nos rurſum, vt talem ſemper cauſam foueamus, quam ſolidè poſsimus defendere, quæque & veritati & iuſtitiæ innitatur. Pro iuſtitia agonizare pro anima tua, & vſque ad mortem certa pro iuſtitia, ait Eccleſiaſticus 4. cap. Sequitur: *Audientes autem hæc diſſecabantur cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in eum.* Erant enim eorum corda vſque adeò repleta furore & libidine pium ſanguinem effundendi, quòd diſſecari, id eſt, in diuerſum rumpi, vel ſecari poſſe putarentur, ſi non mox opere ſcelus adimplerent: nec non furore nimio, ferarum mordacium in morem, minaciter in eum dentibus ſtridebant, quaſi impatientes moræ, quòd eum vel dentibus iam iamque diſcerpere non permitterentur: vnde & clamoribus magnis confeſsionem eius interceperunt, & impetum facientes in illum vnanimiter, eiecerunt denique eum è ciuitate & lapidabãt. Hic iterum improborum morem videmus: quod ſcilicet ij, quum ratione & ſolidis argumentis profeſſores veri-

Cauſa, quæ veritati innitatur, defendenda.

Diſſecari cordibus.

Mos improborum.

tatis ac innocentes conuincere nequeant, à ratione ad irrationalitatem, à verbis ad verbera & tyrannidem progrediantur. Similem morem habes in Iudeis de Christo. Qui quidem mos tam longè à nobis abesse debet, vt ne semel in mentem vnquam veniat.

Ioan.8.

Stephani inuicta patientia.

3 Commendat Euangelista B. Stephanum ab inuicta animi fortitudine & patientia. Vnde pasſionis agone iam propinquante Spiritum sanctum tota mente concipiens, in cælum oculis pariter ac mente intendit. Et rectè quidem in cælum aſpiciebat, qui in terris vndique premebatur. Verùm quum dominus Iesus (qui confeſſores fidelesque suos non deserit) diffidisset cælos, seque conſpiciendum in gloria diuina exhibuisset Stephano: nō tacuit ille, sed quod viderat, confessus est coram omnibus statim, vt vel aliquos adhuc Christo lucrifaceret.

Magnum sanè & singulare priuilegium, admirabile, & cæleste solatium omnium Christi martyrum primicerio hîc constat esse concessum. Nam & si martyribus cęteris inter ipsos cruciatus & tormenta, refrigeria multa constet diuinitus fuisse indulta, nulli tamen eorum beatiſsimi protomartyris Stephani tanti honoris priuilegiū ceſsit. Decebat enim, vt inuictiſsimus iste Christi militum dux & præuius, qui sui regis triumphum primus hostibus intulit, singulari adiutorio & consolatione muniretur, non modò propter se, sed etiam propter aliorum innumerabilium Christi martyrum cateruam, quæ ducem hunc fortiſsimum fortiter erat sequutura. Ad confortādam ergo beati martyris patientiam, cælestis regni ianua panditur: & ne innoxius homo lapidandus titubet in terra, Deus homo crucifixus apparet coronatus in cælo. Hîc consolationem maximam habemus, quæ animum nobis addere debet, tum sub cruce quacunque, tum sub morte præsertim: quòd nimirum, si pietati studeamus, sique omnem ſpem nostram in domino habeamus repositam, & nobis ipse adfuturus sit, suique nos conſpectu spirituali roboraturus. Cum ipso sum, inquit, in tribulatione, eripiam eum & glorificabo eum. Longitudine dierum adimplebo eum, & ostendam illi salutare meum.

Mirū Christi in suos martyres beneficium.

Cōsolatio maxima in cruce, & præsertim in morte.

Psal.90.

Deinde quum immineret iam mors, domino Iesu commendauit spiritum suum, quem hactenus strenuè confessus fuerat. Mox præceptorem suum imitatus, remiſsionem à domino lapidatoribus suis orauit, sicque patientiam suam testatus est. Tandem verò obdormiuit in domino. Ex quibus habemus & optimum moriendi modum, quem imitemur: vt videlicet & ipsi in domini Iesu manus, spiritum, adeoque corpus & animam commendemus: vtque omnibus qui nos læserunt vnquam, & remittamus ipsi ex animo, & à domino etiā veniam oremus.

Optimus moriendi modus.

Luc.23.

Habe-

Habemus denique hîc consolationem quoque insignem in ipsa mortis hora: quòd nempe non morituri, sed obdormituri simus in Domino, hoc est post placidam quietem ad immortalitatē reuicturi, & semper cum Domino futuri. Hæc iam omnia & alta nobis omnibus mente reposita sint, indeq́ue & doctrinam & patientiam & consolationem petamus. *Boni non moriūtur, sed obdormiunt.* *1.Cor.15.* *1.Thess.4.*

EPILOGVS.

1 *Descriptio personæ Stephani: vir plenus gratia & fortitudine, & multis præclaris & sanctis dotibus præditus. Typus diaconorum Ecclesiæ, similes conditiones Episcopi & diaconi vide in Paulo: unde pudeat nos, qui ex diametro pugnamus.*

2 *Typus impiorum veritatem impugnantium, quod veritate non possunt, sycophantiis & calumniis tentant. Et hæc semper fortuna fuit Christianorum, vt grauarentur mendaciis. Hinc tot Apologetici, Tertulliani, Iustini, Quadrati, Miltiadis, &c. Hinc calumniæ horum temporum, blasphemia in Deum, diuorum contemptus, sacramentorum conculcatio, bonorum operum proscriptio.*

3 *Fortior est quem Deus defendit, quàm quem mundus persequitur. Mira consolatio oppetentium mortem pro veritate, videntium stantem & auxiliantem Christum. Visi [illegible] enim oculis insipientium mori, illi verò sunt in pace.* *Sapien.3.*

IN FERIIS EIVSDEM PROTOMARTYRIS EVANGELIVM.

In illo tempore, dixit Iesus turbis Iudæorum & principibus Sacerdotum: Ecce ego mitto ad vos Prophetas & sapientes, & scribas, & ex eis occidetis & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in Synagogis vestris, & persequemini de ciuitate in ciuitatem, vt veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram à sanguine Abel iusti, vsque ad sanguinem Zachariæ filij Barachiæ, quem occidistis inter templum & altare. Amen dico vobis, venient hæc omnia super generationem istam. Ierusalem, Ierusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alis, & noluisti? Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico enim vobis, non me videbitis amodo, donec dicatis, Benedictus qui venit in nomine Domini. *Matth.23.*

Hoc Euangelium complectitur tria. Primò, beneficia Dei Iudæis præstita, cùm ait Christus: *Ecce ego mitto ad vos Prophetas, Sapientes & Scribas.* Sunt autē Prophetæ, qui Spiritus sancti nomine afflati, vaticinati sunt, & futura prædixerunt: vt Moses, Prophetæ reliqui, & Apostoli: quos etiā Prophetas vocat, quòd spiritu diuino & docēdi munere sint, ac esse debeant instructi, viri graues & diuini. Sunt autem sapientes, qui per scripturas & homines edocti, verbum Dei prædicant: vt discipuli Apostolorum, & filij Prophetarū: quos etiam sapientes vocat, quòd sint & esse debeant rerum periti, varia rerum experientia

prudentes, & ad res fœliciter gerendas appositi. Sunt autem scribæ, qui scriptis & libellis docent, vbi præsentes voce alloqui non possunt: vt Euangelistæ, eorumque successores: quos denique etiam scribas vocat, quòd sint ac esse debeant in scripturis exercitati, & diuinæ legis consultissimi. Tales legatos ad Iudæos misit Dominus etiam post resurrectionem suam: & misit quidem hos ob nihil aliud, nisi vt cōgregaret illos, sicut gallina pullos suos sub alas cōgregare solet, hoc est, vt eos à miluo infernali satana eriperet, atque in regnum suum cæleste æternum tutos collocaret.

Apostoli legati Christi fuere.

Similitudo qua se Christus gallina comparat.

Est autem amplissima Dei gratia, vbi Deus prædicatores mittit. Ibi enim necesse est sequi gratiam & salutem. Hoc constat ex illis locis, vbi Christi Euangelium secundū doctrinam veram & Catholicam, quam sola Romana tenet Eccl sia, prędicatur: vbi mandata Dei seruantur. Quanta gratia in primitiua illa Ecclesia erat inter Christianos, Romanos, Corinthios, Galatas & Ephesios. Quāta sit & modò in illis locis, vbi secundum diuina mandata viuitur: hoc melius norunt qui charitatis præcepta custodiunt, audientes cum obedientia verbū Dei, ita vt custodiant illud.

Luc. 11.

Plaga horrenda.

Est autem horrenda plaga & pœna, vbi Deus prædicatores non mittit: Nam ibi necesse est sequi famem corporalem, & spiritualem. Hoc constat ex locis illis, vbi Christi Euangeliū non prædicatur. Quàm horrenda & infanda audimus facinora ab Indis infidelibus patrari? qui seipsos occidunt diabolo sacrificandos, cum diabolo loquuntur, & ipsius voluntatem faciunt. Quid Mauri, quid Mahometani committant, quantas cædes, quantas rapinas, quot incendia, quàm innumera sacrilegia exerceant: qui historias legerit, hoc certius iudicabit. Iure optimo nos dicemus: Nisi Dominus reliquisset nobis semen, quasi Sodoma & Gomorrha fuissemus. Isa. 1. & Rom. 9. Illa est extrema calamitas, quam Ieremias populo Israëlitico prædicebat futuram: Omnis populus eius gemens, & quærens panem. Thre. 1. Ibidem 4. ait: Paruuli petierūt panem, & non erat qui frangeret eis. Nos verò Catholici immēsas gratias Deo agamus ob diuinum hoc semen verbi Dei in Ecclesia relictum: Nam alioqui reliquis omnibus deteriores essemus.

Fame spirituali qui pereunt.

Extrema calamitas, vbi nullum Dei verbi semen.

Secundò, complectitur ingratitudinem Iudæorum, cùm ait Christus: *Et ex illis occidetis, crucifigetis, flagellabitis in synagogis vestris, & persequemini de ciuitate in ciuitatem.* Tanta enim fuit ingratitudo, cæcitas, & malitia Iudæorū, vt ne vnum quidem ex omnibus prophetis, qui optima quæque docuisset, libenterque ad cælos vel humeris suis pertulisset eos, insontem ac immunem à morte paterentur. Quoties enim Mosi obmurmurabant, & lapidibus obrutum volebant? Exod. 15. 16. Num. 14. 16. & 20.

Hoc sic factū esse, Actorū liber satis testatur, & in Stephano etiam abundè videre est.

Quo-

Quoties Prophetas crudeliter occidebant, etiam inter templũ & altare? Matth. 23. Quoties etiam Deum ipsum blasphemabant? Exod. 32. & tamen ingentia beneficia Deus illis præstiterat. Nam Noë à diluuio liberauit, Genes. 7. Abraham ab igne Chaldæorum eripuit, Gen. 11. Patres eorum ex Aegypto eduxit, Exod. 14. liberauit à morsibus serpentum, Num. 21. Dedit illis aquam, legem, atque Prophetas, Exod. 15. 19. Misit filium suum dilectum, Heb. 1. Gala. 4. Dei enim sapientia quæ ineffabili consilio temperat omnia, priusquam puniret illorum pertinacem malitiam, omnibus modis reuocare studuit à crudelitate. Vnde legati nouissimè missi, ob nihil aliud, quàm ob salutẽ illorum venerant, nihilque aliud inter illos venabantur. Non enim cuiusquam exegerunt aurum aut argentum, sed solã omnium sitierunt salutẽm. Sed illorum malitia Dei vicit bonitatem, & in ipsos peruersissimi atque ingratissimi fuêre, qui omnibus modis optimè illis consultum cupiebant.

Apostol missi ob Iud eorum salutem.

Id quoque exprobrat illis, dicens: *Ierusalem, Ierusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt.* Missi sunt, emphasim habet, ac si dicat, Pater cælestis ex immensa sua in te bonitate salutis nuntios tibi mittit, quos tu miseris oculis conficies. Quę gens vnquam tale aliquid in Feciales commisit? Hanum tyrannus Amon, seruorum suorum pessimo seductus consilio, legatos Dauidis dimidia parte barbæ rasa, vestibusque vsque ad nates præcisis confusos dimisit. Sed nihil hoc ad pœnas eas & contumelias quibus Iudæi affecerũt Christi Apostolos, quos etiã turpissima morte sustulerũt. Adde quòd longè minus fuit nuntium amicitiæ Dauid ad Hanum, quàm nuntium Dei ad Israël, quippe quo Israël ad adoptionem filiorum Dei accersebatur. Ierusalem terræ promissæ metropolis erat, vrbs vocata sancta, quia ibi templum & præcipua Dei maiestatis monumẽta. Hæc ergo tanta vrbs in latronum speluncam abiit, quod horrendũ certè est dictu (*quæ lapidas eos*) facta meretrix, interfectrix, latro & homicida, Isai. 1.

Ierusalem omnium malorũ lerna.

Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti? Mira Dei benignitas, quia non obstantibus occisionibus sanctorum, non tamen destitit reuocare eos à malitia. hinc ait: *Quoties, &c.* Sæpenumero non solùm, sed semper Dominum voluisse congregare præfractos Israëlitas, retrò (vt Beda ait) testantur scriptores. Quo verò & quanto affectu hoc facere voluerit Christus benedictus, præclarè hîc edisserit. Quis non videat quanto amore gallina pullos suos diligat? Ex hoc notissimo exemplo Deus cælestis pater suũ erga Iudæos affectũ declarare voluit. Vnde etiam, teste Chrysostomo, Imago & figura huius auis sub alis suis pullos suos congregantis, apud Prophetas non inuenitur infrequens. Exo. 19. & 15.

Mira Dei benignitas erga Iudæos.

Similitudo de gallina pullos suos congregante, Christi affectum erga Iudæos declarat intimum.

& 15. Psalm. 16. 35. 56. 62. Deut. 32. Seruator itaque, gallinæ more, imò maiori affectu Iudæos cõgregare quidem voluit, sed infœlices pulli maluerunt miluo Diabolo præda fieri, quàm sub alis Dei patris saluari. Hinc exprobrando dicit, *Et noluisti?* ac si dicat, A me nihil omissum est quo seruarêris: sed contrà nihil à te prætermissum est, quo tibi perniciem accersires, & salutem excluderes. Et testificatus est Dominus in Israël & in Iuda per manum omnium prophetarum & videntium, dicẽs: Reuertimini à viis vestris pessimis, & custodite præcepta mea & cæremonias iuxta omnem legem quam precepi patribus vestris, & sicut misi ad vos in manu seruorum meorum prophetarum. Qui non audierunt, sed indurauerunt ceruicem suam, iuxta ceruicem patrum suorum, qui noluerunt obedire Domino Deo suo. Misit Dominus ad vos omnes seruos suos Prophetas, consurgens diluculo, mittensque, & non audistis, neque inclinastis aures vestras vt audiretis, cùm diceret: Reuertimini vnusquisque à via sua mala, & à pessimis cogitationibus vestris, & non audistis me, dicit Dominus, vt me ad iracundiam prouocaretis in operibus manuum vestrarum, in malum vestrum. Item Prouerb. 1. Vocaui, & renuistis, &c. Et Act. 7, B. Stephanus idem ipsis improperat, dicens: Dura ceruice & incircuncisi cordibus & auribus, vos semper Spiritui sancto restitistis, sicut patres vestri, ita & vos. Sed quia noluerunt congregari spiritualiter, dispersi sunt & corporaliter.

4. Reg. 17.

Ierem. 25.

Vtinam hæc exprobratio non congruat & nobis catholicis, quibus Deus mittit prophetas, concionatores, qui non adulterant verbum Dei, sed in manifestatione veritatis nobis sacram annuntiant doctrinam, cuius instructione vitam eternam promereri & consequi possimus. Misit olim Deus ad Iudæos, Mosen, Isaiam, Ieremiam, ac reliquos prophetas, quos omnes penè occiderunt, atque adeò ipsum Christum. Misit ad maiores nostros, Apostolos ac discipulos: at tyranni ipsos occiderũt. Mittit ad nos modò cõcionatores, Episcopos, pastores, ac reliquos ministros: & sunt qui vel ipsos (proh dolor) occidãt, vel eorum famam detractionibus lædant: adeò vt non iniuria Iudæorum aut tyrannorum filij videamur, qui patrum mensuram implere nitimur. Vtinam & nobis non dicat Christus, quod Iudæis ipsum dixisse afferit Euangelista, Quoties volui congregare filios tuos, &c. & noluisti? &c.

Haretici Iudæorũ instar, concionatores ac Episcopos occidunt.

Matth. 23.

3 Tertiò, complectitur hoc Euangelium pœnam huiusmodi ingratitudinis, cùm ait Christus, *Vt veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus est super terram, à sanguine Abel iusti vsque ad sanguinem Zachariæ, &c. Amen dico vobis, venient hec omnia super generationem istam.* Item cùm ait: *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.*

Genes. 4.
Hebr. 11.
2. Par. 24.

Dico

Dico enim vobis: Non me videbitis amodo, &c. Puniet enim Iudæos Deus ſpiritualiter & corporaliter.

Quia enim prophetas occiderunt, Meſsiam ſuum in crucem egerunt, Stephanum lapidauerunt, Act. 7. Apoſtolos expulerunt, necnon verbo Dei ſeſe indignos reddiderunt, coguntur ferre innoxium ſanguinem ab exordio mūdi effuſum, & vſque ad nouiſsimum effundendum. Non quòd alieni peccati, cuius etiam non ſit reus aut ſaltem imitator, quiſquam luat ſupplicia: ſed qui multos propter peccata ſua vexatos & punitos non ignorat, neque illorū exemplo factus eſt melior, ſed eadē committere non formidat, illorum quoque pœnas iuſtè ſuſtinebit. Vnde & hîc ipſos filios dixit viperarum, malitiæ ſcilicet veneno patribus æquales. Tale quid olim dixit, Exod. 20. Ego ſum Dominus Deus tuus, fortis zelotes, viſitans iniquitatem patrū in filios, in tertiam & quartam generationem eorum qui me oderunt: & faciens miſericordiam in millia his qui diligunt & cuſtodiunt præcepta mea.

Deut. 24. Ezech. 18.

Hæretici viperarum filij.

Num. 14.

Sic fiet omnibus qui authores & capita ſunt nouæ doctrinæ, aut hæreſeos, vt Lutherus, Melancthon, Brentius, Caluinus, Anabaptiſtarum pater. Hi non ſolùm ſua ferent peccata, verùm & omnium hominum ſuo errore ſeductorum. Hęc doctrina non tantùm inſtruit Iudæos, verùm & nos Catholicos docet, ne vlla ratione committamus aliquod peccatum, quod reliquis Chriſtianis peccandi occaſionē præbere poſsit. Aeternam damnationem imprecatus eſt Chriſtus iis per quos ſcandala veniunt.

Hæreſiarchæ ferent ſeductorū peccata.

Matth. 18.

In Abele & Zacharia, quos hîc ſeruator commemorat, non ſolùm Prophetas, ſed & omnes innocenter neci datos complectitur, quia de infirma re & minimo quocunque pœnas ſumet iudex conditor omnium. De Abele habes, Gen. 4. quòd fide obtulerit per charitatem operātē. Hebr. 11. Qui propter inuidiam occiſus fuit à fratre, ſicut dicitur, 1. Ioan. 3. De Zacharia filio Barachiæ ſiue Ioiadæ habes. 2. Par. 24. Ioiadas pontifex ſummus, puerum Ioas ab Athaliæ manibus ereptum clam ſuſtulit, atque in religione Moſaica ritè inſtituit, deinde regem conſtituit. Huius item præſidio ſynagogam ab omnibus abuſibus reformauit, regemque in Dei timore bene inſtitutum, ne à via recta laberetur ſedulò admonuit. Mortuo verò ſummo pontifice, delinitus rex aulicorum ſuorum obſequiis, à religione defecit, & (quod textus habet) non habuerunt aures audiendi. Mittebat nanque Deus eis prophetas, vt reuerterentur ad Dominum, quos proteſtantes illi audire nolebant. Sequitur, Spiritus autem Domini induit Zachariam filium Ioiadæ ſacerdotem, & ſtetit in conſpectu populi, & dixit eis: Hæc dicit Dominus: Quare tranſgredimini præceptum Domini, quod vobis non

Ioas regis à lege defectus.

proderit, & dereliquiſtis Dominum, vt derelinqueret vos? Qui congregati aduerſus eum, miſerunt lapides iuxta regis imperiũ in atrio domus Domini. Et non eſt recordatus Ioas rex miſericordiæ quam fecerat Ioiada pater illius, ſed interfecit filiũ eius. Qui cùm moreretur, ait: Videat Dominus & requirat.

Zacharias propheta occiditur.

Obſeruandum etiam hîc eſt Ioiadam fuiſſe binomiũ, quemadmodum plures in nouo & veteri Teſtamento, cõueniuntque nomina tanti viri religioni. Pontifex erat, chriſtus erat Domini, & huic quadrat nomen Barachias, quod ſonat ſanctũ, ſiue conſecratum Domini. Deinde erat religioſus, atque adeò acceptus Domino, quod nomen Ioiadæ præ ſe fert.

Ioiadas pontifex binomius.

Coguntur Iudæi inſuper ferre deſertionem templi, ciuitatis, & regionis Iudææ. Nam bonus ille paſtor pedum confregit, vt Zacharias ait, & oues errare ſinit, Zach. 11. Gallina alas contraxit, nec pullos amplius regere quærit. Deus verbum ſuũ illis abſtulit, omnemque gratiã & miſericordiam ſubtraxit, neque amplius habent regem, prophetas, templum, cultum, &c. Oſee 3. & impletum eſt in illis dictum Pſalmi 67. Deus caput inimicorum ſuorũ conquaſſabit, & verticem capilli abradet: & Pſal. 108. Dilexerunt maledictionẽ, & eueniet eis: benedictionẽ repudiarunt, & elongabitur ab eis. Hinc ipſam ciuitatem, quam nidum ſuum vocauerat, nũc domum Iudæorum appellat, quæ nõ immeritò Domini auxilio nudata, ſuæ ditioni relinquitur: quia non ſolùm auis, illius omnipotẽtis, quam Matthæus gallinam nuncupat, alis protegi deſpexit, ſed & eandem auem ſe protegere volentem, vulpibus deuorandam, hoc eſt, Herodi & Pilato crucifigendam tradidit: Nec mora vulpium earundem, hoc eſt, regum terræ & ipſa rapinæ donatur. Occiſo enim Domino venerunt Romani, & quaſi nidum vacuum diripientes tulerunt eorum locum, gentem, & regnum, quod per ſpiritum propheticum olim prædixit Dan. 9. cap. Et ciuitatem & ſanctuarium diſsipabit populus cum duce vẽturo, & finis eius vaſtitas. Non eſt miſerabilior gens in terris, quàm Iudæorũ. Nihil habent proprij, ex vſura, furto, rapinis viuunt: veluti principes furum, & prouinciarum expilatores. Chriſtum ſaluatorem noſtrum ſemper benedictum, maleficum & latronem appellant, & propter flagitia ſua crucifixum, cùm nos Chriſtianos obuios ſalutant, maledicunt nobis, & gehennam imprecantur: idq; quotidie faciunt, & liberos ſuos inſtituũt, vt idem faciant. Deus nos ab eorum maledictionibus ſeruet. Amen.

Alas contrahere.

Chriſti nidus ciuitas fuit Ieruſalem.

Ioan. 11.

Iudæi omnium gentiũ miſerabiliores.

Sicut enim diabolus in peccatis & etiã in ſanguinis humani effuſione potiſsimũ lætatur, ita diuina maieſtas per vtrunque præcipuè offenditur. Propterea, vt Chryſoſt. ait, & ſanguinem ſibi offerri voluit, vt oſtenderet, quia ſi brutorũ ſanguis ita pretioſus eſt, quanto magis hominis? Pſal. Pretioſa in conſpectu

Domini

Domini mors ſanctorum eius. Quod ad Noë expreſsius dixit: Vindicabo omnem ſanguinem effuſum. milléque alia inuenire poſſumus diuinitus à Deo Iudæis iniuncta, vt ab effundendo ſanguine remorarentur. Videmus exempli cauſſa Cain pœnā ſuam ſtatim ipſum preſagiuiſſe, Gen. 4. Et Ioas ſtatim interfecto Zacharia à Syriis malè acceptus, ſemiuiuus relinquitur, vt à propriis ſeruis occideretur. 2. Paral. 24. Sic Iudæi in pœnam ingratitudinis relicti ſunt à Christo in cęcitate mentis ſuæ, donec aliquando, vel tantis docti malis, reſipiſcant. *Dico enim vobis*, inquit, *non videbitis me*, quouſque venerit illud tempus, quo me videntes oculis fidei, *dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini*, quem nunc calumniamini veniſſe in nomine Beelzebub. In quo notatur conuerſio reliquiarum ante Domini aduentū ad iudicium, de qua dicitur. Vel myſticè innuit, vt Iudæi quem nunc contemnunt humilem, tunc in maieſtate venientem confiteantur vel inuiti, quando videbunt in quem transfixerunt. Veruntamen dico vobis: amodo videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cæli.

Ioas ob ſcelus in Zachariam patratum occiditur.

Rom. 11. Apoc. 1. Matth. 26.

Abſtulit ergo Deus Iudæis ſynagogam, quia ipſi priùs ſponſum & Dominum ſynagogæ reliquerunt. Auferetur à vobis regnum Dei, &c. *Matth. 21.*

Abſtulit quoque Deus orientalibus regnis Eccleſiam, quæ innumerabilium martyrum ſanguine & doctorum admiranda doctrina decorata & illuſtrata fuerunt: quia ipſi priùs Chriſtum clariſsimum eiuſdem Eccleſiæ ſponſum dereliquerunt. Quamplurimis ciuitatibus in vicinis regionibus abſtulit etiam Deus abhinc quadraginta annos Eccleſiam catholicam: quia ipſi Chriſtum & eius vicarium Romanum Pontificem reliquerunt: neque ſunt iam inferiores miſeriis & calamitatibus, ipſis Iudæis: ſiquidem non minus quàm Iudæos Deus illos odio habet, atque ad nauſeam vſque abominatur, à Turcis perſequuntur, à Catholicis negliguntur.

Eccleſia catholica cur hodie auferatur à multis.

EPILOGVS.

1 *Hic habes cauſſam occiſionis omnium prophetarum, & veri hæredis Chriſti, & Apoſtolorum eius fuiſſe ſuperbiam cordis: nihil ergo magis Chriſtianus ſtudeat vitare, quàm tumentem & erectam ceruicem, Dei contra ſe odium prouocantem, inquit Hieronymus.*

2 *Apoſtolos hic vocat prophetas, ſapientes, & ſcribas, quia dominus eos populo dedit doctores & rectores omni ſcientia & prophetandi gratia ornatos, Epheſ. 4.*

3 *Dulciſsima ſimilitudo, qua ſe Chriſtus gallinæ comparat, nos pullis, per quem ſolùm à miluis, hoc eſt, diabolis liberi euadimus, fide in Chriſtum, ſicut incredulitate excidimus, & audimus horrendum iudicium cū Iudæis*

incredulis: Relinquetur vobis domus vestra deserta. Hæc iam altè animus nostris insideant, discamusq́ue aliorum periculo vitare nostrum. Poeta: Fœlix quem faciunt aliena pericula cautum; dignè excipiamus legatos Christi, nosq́ue congregari sinamus, ne relinquamur à Domino, sed vt potiùs aduenturum læti excipiamus, cumque illo regnemus. Amen.

IN FERIIS IOANNIS APOSTOLI ET EVANGELISTAE, EPISTOLA.

Eccle. 15. *QVi timet Deum, faciet bona: & qui continens est iustitiæ, apprehendet illam, & obuiabit illi quasi mater honorificata, & quasi mulier à virginitate suscipiet illum. Cibabit illum pane vitæ, & intellectus, & aqua sapientiæ salutaris potabit illum. Et firmabitur in illo, & non flectetur, & cõtinebit illum, & non confundetur, & exaltabit illum apud proximos suos, in medio Ecclesiæ aperiet os eius, & adimplebit illum spiritu sapientiæ, & intellectus, & stola gloriæ vestiet illum. Iucunditatem & exultationem thesaurizabit super illum, & nomine æterno hæreditabit illum Dominus Deus noster.*

INSIGNE encomium timentis Dei & iusti hodierna lectio nobis proponit, quæ eam ob caussam in præsentibus D. Ioannis Apostoli & Euangelistæ feriis legitur ab Ecclesia, quòd omnia illa quæ hîc de timente Dei & iusto commemorantur, eidem Ioanni optimè conueniant, ac in primis quidem quòd inter alia legatur quemadmodum iustitia in medio Ecclesiæ aperuit os timentis Dei ac iusti, impleueritq́ue eum spiritu sapientiæ & intellectus, nam si cuius os hoc pacto in medio Ecclesiæ vnquam apertum fuit, Ioannis certè os verè sic apertum est: & si quis vnquam impletus fuit spiritu sapientiæ ac intellectus, Ioannes profectò impletus est ad hũc modum. Id enim plus satis liber eius Euangelicus quem nobis reliquit, testatur: vt in quo sic præ aliis de ineffabili diuinitate, generationeq́ue æterni verbi Dei differat, vt ipsum cælestis sapientiæ, intellectusq́ue spiritu plenissimum fuisse fateri cogamur.

1 Dicit nimirum de illo duo præcipua. 1. Quidnam scilicet timens Dei faciat seu operetur. Sed priùs paucis considerandum, quisnam verè timens Dei, & iustus sit. Is in sacris literis timens Dei dicitur, qui veretur offendere Deum, eoq́ue in omnibus suis bonis operibus timidus est: & sic cum timore tremoreq́ue salutem suam operatur: hoc est, qui quidem facit quicquid Deo scit esse gratum, sed tamen nunquam se satis fecisse veretur, semper suam imperfectionem accusans. Iustus verò in sacra scriptura dicitur ille, qui modis omnibus iustitiæ & sanctitati incumbit, tam coram Deo quàm coram hominibus, verum non fidit iustitiæ suæ aut meritis, sed solum Iesum Christum & huius merita pro sua iustitia ac sanctitate agnoscit, habetq́ue. talis fuisse describitur S. Simeon.

Timens Dei quis sit.

Iustus quis sit.

Luc. 2.

Si

Si facta operáue eius quærimus, merum bonum facit, hoc est, nihil committet quod Deo displiceat, nihil faciet, nisi quod Deo gratum esse sciat. Qui etiam sic iustus est, & iustitiæ continens, is haud dubiè apprehendet iustitiam: hoc est, Christi meritis & iustitia donabitur, sicque coram Deo iustus apparebit, & in Dei iudicio poterit subsistere: imò tam verè certoque apprehendet iustitiam, vt & ipsa iustitia (nimirum Iesus Christus Dominus noster) ei vltrò occursura sit, & amplexura illũ, quemadmodum mater honorifica vnigenitum charissimumq; filium, ac sponsa primùm suum sponsum (quem longè dilectissimũ habet) amplectitur & osculatur. Sic enim clamat in Euangelio: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. *1.Cor.1.* *Matth.11*

Et quomodo timens Dei non faceret bona, cùm in omnibus operibus suis semper sit pauidus, nunquam se satis piè agere arbitretur? Prouerb.15. Per timorem Domini declinat omnis à malo. Et Eccl.7. Qui timet Deum, nihil negligit. Quomodo item non apprehenderet semper iustitiam, cùm iniustitiam ex animo oderit, sciatq; ipsum Deum & iustum esse, & iustitiæ amatorem vnicum?

2. Dicit quid fructus seu præmij sequatur ipsum Dei timentem & iustum, tum hic, tum illic. Obuiat enim ei Iustitia matris charissimæ instar, ceuque sponsum suum sponsa suscipit illum, & omnia sua bona in ipsum effundit, cibans videlicet ipsum pane vitæ seu verbo Dei, potansque ipsum aqua sapientiæ & intellectus, hoc est, omnigena gratia, spiritu vberrimo. *Cibabit illum* (inquit Sapiens) *pane vitæ & intellectus, & aqua sapientiæ salutaris potabit illum.* Quia timens Dei & iustus, agnoscens se natura & ex sese mortuũ ac prorsus stultum esse, esurit, sititq; ex animo Christi vitam & sapientiam. sic vtrâque implebitur, vt neque in vita, neq; in intellectu, neq; in vera sapientia, ei vnquam quid defuturum sit, vt neque esuriturus neque sititurus sit in æternum. *Quis fructus iustum sequatur.*

Secundus autem fructus est, quòd firmat continetque timentem Dei & iustum iustitiã, vt in pietate non possit vacillare, non ab ea deflectere, non in peccata labi: quantumlibet satan, caro, mundus, ad impietatem, peccataque solicitent, cùm dicit: *Et firmabitur in illo, & non flectetur: & continebit illum, & non confundetur.* Quoniam timens Dei & iustus de propriis viribus desperat, solumq; Dominum ponit firmamentum suum & vnicum robur, refugiumque: idcirco sic Dominus firmabit & continebit illum, vt neque flectendus, neque confundendus sit ab vlla creatura, imò vt ne ipsæ inferorum portæ præualituræ aduersus illum sint, Matth.16. Psal.72. *Fructus secundus.* *Timentis Dei & iusti, proprium.*

Tertiùs verò fructus est, quòd iustitia (Iesus Christus) illũ exaltat *Tertius fructus.*

exaltat apud proximos seu vicinos: donans.s. eum eloquentia, sapientiaque & intellectu huiusmodi, vt omnibus aliis possit salutaria dare consilia, vt alios possit erudire, vtq; proinde ab omnibus & audiatur & suscipiatur, vnde sequitur: *Et exaltabit illum apud proximos suos, & in medio Ecclesiæ aperiet os eius, & implebit illum spiritu sapientiæ & intellectus, & stola gloriæ induet illum.* Quemadmodum timoratus & iustus coram Deo in honore magno habetur: sic & Christus illum apud homines faciet honorabilē, idque sapientia, intellectu & eloquentia: adeò vt ab eius consiliis & ore vniuersi pendeant, vt ipsis etiam hostibus suis admirationi simul & stupori sit futurus: quod nimirum in B. Stephano satis claruit.

Quartus iusti & timentis Dei fructus.

Cæterùm vltimus fructus est, *quòd iustitia vestitura illum est stola gloriæ, iucunditatem & exultationem thesaurizatura super eum, & nomine æterno ipsum hæreditatura*, sicut textus habet: hoc est, paratura illi post mortem æternam gloriosamq; apud posteros in terris memoriam, & perennia ineffabiliaq; in cęlis gaudia ac pręmia. Audiuimus igitur hactenus quomodo timens Dei & iustus habiturus sit coram Deo, quomodo coram hominibus, tam inimicis quàm amicis, atque adeò in præsenti vita. At hîc audimus quid post hanc vitam idem expectaturus sit, nimirum sempiternam iucunditatem, exultationem nunquam finiendā, & nomen denique æternum; idque non solùm apud Deum in cælo, verùm etiam apud homines in terris. Vide: tot tantique fructus consequentur pium & iustum hominem, atque hos eosdem in omnibus etiam piis videmus, in Stephano, in Ioanne, & reliquis Dei cultoribus. Hi igitur & nos ad timorem Dei & iustitiam extimulēt: vt nimirum itidem timeamus offendere Deum, salutem nostram cum timore & tremore operemur, iustitiæ & sanctitati per omnem vitam studeamus, at interim nunquam nos satis iustos esse, aut satis timuisse Deū putemus, ideoque in Christum figamus omnem spem & iustitiam nostram, &c.

EPILOGVS.

1 *Operibus bonis super Christum ædificare, est sapientis & timentis Dei. Sapientis itē est, candelam ardentem ferre, hoc est, rationabili obsequio Deo ministrare, non hic agitur de timore seruili, de quo ait, Oderunt peccare mali formidine pœnæ: sed de filiali, qui peccare odit saltem virtutis amore.*

2 *Timens Dei qui sit, nempe boni operis factor, verbiq; Dei custos & obseruator, Ioan 14 Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, &c.*

3 *Fructus timoris Dei, & studij sapientiæ, est iucunditas & exultatio, nominisque æterni hæreditatio. Sapientiæ cortex amarus, sed dulcis medulla. Breuiter hæc omnia quæ hic sapiens enumerat, significant iusti mercedem esse ineffabilem, & gaudia regni cælorum illi promissa esse ineffabilia, Esa. 64. 1. Cor. 2. 1. Pet. 1. Apoc. 2. & 3.*

IN

IN FERIIS EIVSDEM

EVANGELISTAE,

EVANGELIVM.

IN illo tempore dixit Iesus Petro, Sequere me: Conuersus Petrus, vidit illum discipulum, quem diligebat Iesus sequentem, qui & recubuit in cœna super pectus eius, & dixit: Domine, quis est qui tradet te? Hunc ergo cùm vidisset Petrus, dixit Iesu: Domine, hic autem quid? Dicit ei Iesus: Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? Tu me sequere. Exiit ergo sermo iste inter fratres, quod discipulus ille non moritur. Et non dixit ei Iesus, non moritur, sed sic volo eum manere donec veniam, quid ad te? Hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc. Et scimus quia verum est testimonium eius. *Ioan. 21.*

HOc Euangelio proponuntur nobis tria.

1 Vt Christo vocanti obedientes nos præstemus, & ipsum sequamur, cùm ait Christus, *Sequere me.* Tenetur Christianus Christum sequi in doctrina, vt nihil aliud doceamus, prędicemus, teneamus, audiamus aut admittamus, quàm quod Christus per totos tres annos docuit, Apostoli prædicarunt, Ecclesia Romana ab ipsis Apostolis vsque ad nos tradidit, & semper tenuit, Patres à suis maioribus audierunt, & Concilia statuerunt ac decretarunt. Nam iuxta regulam illam auream diui Vincentij Lyrinensis, illud est Catholicum, quod semper & vbique & omnes sunt professi. *Vincentij Lyrinensis canon.*

Ecclesia Romana pontificia, verè Christum sequitur.

Ecclesia Romana Pontificia verè Christum sequitur, quia id docet quod ille docuit, prædicat quod Apostoli prædicarũt, tenet quod ipsi & sui successores tenuerũt, gratiosè audit quod maiores eius audierũt, tenet quod sanctissima illa cõcilia tenendum statuerunt. Est catholica, quia nihil est in illa quod non semper & vbique & ab omnibus verè orthodoxis receptum fuerit.

Tenetur quoque Christianus Christum sequi in vita, vt exemplo Christi admoniti, simus pauperes spiritu, mites, misericordes, pacifici, puri corde, obseruatores mandatorum Dei. Hæc sequela versa est in tergiuersationem, & retrospectionem. Nam nec Christo dicenti, Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, Ioan. 8. aurem præbemus: nec sanctos, ac in primis Paulum dicentẽ, Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. 1. Cor. 11. sequi volumus, sed alij superbiam, alij auaritiã, alij luxuriam, alij peccata, alij Lutherum, alij Caluinum, alij Brentium, alij alios hæreticos sequimur. Tergiuersantur alij atque sectantur hæreticos nostri temporis, qui non sunt ex nobis, neque de ouili Christi. Qui autem sanctos, Augustinum, Ambrosium, Dominicum, & Benedictum imitantur, hi Christum sequuntur, non ambulant in tenebris, ideoque habebunt lumen vitæ. Imitantur hos patres, qui Christi vestigia sunt secuti: *Qui sancti sunt imitandi.*

secuti; itaque sunt imitatores & sequaces Christi. Philippen. 3. 1. Corinth. 11. Licet imitari sanctos, fide, charitate, aliisque diuinis virtutibus claros. Nec idcirco quicquam detrahitur gloriæ Christi: imò multum accedit, siquidem ipsi Christi vestigia sunt secuti. Vnde Paulus Philippen. 3. Ephesior. 5. 1. Corinth. 4. & 11. Hebræor. 6. dicebat, Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Licet eorum regulas profiteri, vitamque ad eorum sanctiones instituere, vt quæ suæ rectitudinis & iustitiæ Christum amussim habeant & fundamentum.

Non sine cruce sequendus Christus.

Tenetur insuper Christianus Christum sequi in morte, vt crucem nobis diuinitus impositam patienter feramus, pro inimicis oremus, vt docet Christus Lucę 9. Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Qui Christum sequendum putant sine cruce, errant: nam Christus non est ingressus sine cruce in gloriam suam. Sacerdotes veteris legis non inrrabant sanctuarium sine sanguine, Luc. 24. Christum oportuit pati. & Heb. 9.

Dilectio fortis vt mors.

Christi & Petri mors similis.

Priuatim verò hoc verbo, *Sequere me*, vrsit Petrum ad sui sequelam, quia eum Apostolorum principem voluit designare, vnde & alibi hac ratione nonnihil priuatim cum ipso egit. Sensus ergo est, scis qua via ad gloriam meam ierim, noueris idem iter & tibi tendendum. Morte mea mortem debilitaui & vici. Fortis vt mors dilectio. Cant. 8. Tu itaque si diligis me, ehodum vade mecum. Crucis illa via ad Patris omnipotentis gloriam tibi in salutem, Ecclesiæ vniuersali (in fide tuæ professionis fundatæ) in decus æternum est futura. Apostolatus Patris mei nulla alia est ratio, ne timeas post me & mecum ire, qui mecum cupis in regno patris mei discumbere. Reliqui tui collegæ & ipsi persecutionem sustinebunt. Tu verò qui summus meus vicarius à Patre es electus, mihi similem mortem patieris. Ego in metropoli Iudæorum cruci sum affixus, tu in metropoli Ethnicorum, Romæ scilicet, cruci es suspendendus. Pastorem me bonum morte mea declaraui, Ioannis. 10. Suppastor quoque vt patiendo bonitatem suam declaret, oportet. Neque enim sufficiet si in pascendo me sequatur, nisi & patiendo pro grege asseclam se verum meum comprobet. Vicarius tu meus eris, idem & meus concrucifixus. Sub passionem meam dixi: Quò ego vado, non potes me modò sequi, sequêris autẽ postea, qui te mihi deuouisti. Matt. 26. In horto nolui Iudæos tibi manus inferre, nolui tibi tũc calicem meũ dare necdum gloriosum; quia nondum viceram mundum. Nunc cùm videas mortem mea morte triumphatam, ipsum calicem meum gloriosum tibi non negauero, qui te consortem regni mei esse volo. Non ergo sequela hæc accipienda est solum de passione, sed &

Ioan. 13.

Calix Christi gloriosus.

de

de paſtoralis officij commiſsione. Summum nanque Pontificem hîc Petrum conſtituit, vnde tanta cum eo egit vehementia, quoniam & magna eſt eius conditionis ſiue dignitatis eminentia. De primatu Petri locuples teſtis eſt D. Chryſo. qui hoc loco dicit Petro totius orbis terrarum curam commiſſam, ac ſi dicat Chriſtus: Quia ego prius pro tua redemptione crucis ſupplicium ſubire non timui, ideò tu pro mei nominis honore & confeſsione illud formidare non debes, ſed loco mei gregem procurare, cui te vicarium & imitatorem & ſucceſſorem meum relinquo. Et Auguſtin. in Ioannem, dicit Petrum Apoſtolatus primatum tenuiſſe, quando ait, Paſce agnos meos, & ſequere me. Neceſſum quippe fuit vt is qui Eccleſiæ vniuerſaliter præferendus erat, & cæteris ardentius amaret, & perfectius imitaretur.

D. Petri primatus cõſtituitur.

1. Tim. 3. & 4.

2 Proponitur nobis ne vocationes aliorum, aut Chriſti facta curioſè inquiramus: ſitq; vnuſquiſque ſua vocatione contentus. Nam *Petrus conuerſus vidit illum diſcipulum quem diligebat Ieſus, ſequentem, qui & recubuit in cœna ſuper pectus eius, & dixit: Domine, quis eſt qui tradet te?* Quibus verbis Ioannes commendatur. Primò, à diſcipulatus honore, quia vnus ex duodecim electis, Mar. 6. Maximum eſt Chriſti verum eſſe diſcipulum. Ioan. 12. Vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit.

Quotupliciter hic Ioannes cõmendetur.

Secundò à ſingulari dilectione: Non ad ſui iactantiam toties commemorat ſe ſpecialiter dilectum à Ieſu, ſed vt tanti Beneficij gratus exiſtat, & quia ſuauiſsimum ſibi fuit recolere, quàm affectuoſè & familiariter ſe Ieſus habuit ad ipſum. diligebat ergo eum Ieſus, non excluſis cæteris, cùm omnes diligeret, ipſo teſtante Ioan. 15. ſed præ cæteris, quem ſpecialis prærogatiua caſtitatis ampliori dilectione fecerat dignum: quia virgo ab eo electus virgo in æuum permanſit. Tribus namque ſpecialia quædam dilectionis oſtendit ſigna, Petro, Iacobo & Ioanni, tam ad læta quàm aduerſa ſecreta eos admittens, vt in ſuſcitatione puellæ, Marc. 5. in transfiguratione, Matth. 17. in paſsionis agone, Matth. 26. ſingularia tamen Ioanni exhibuit: vnde & famoſum fuit inter diſcipulos ipſum dilectum aut charum Ieſu nominari. Atque vtinam tam ſyncerus amor in ſanctulis noſtris lateat, qui nonnunquam charos aut charas, quos ſic vocant, munuſculis reciprocis ſibi conciliare gaudent, cùm, teſte Hieronymo, ſanctus amor munuſcula non habeat.

Prærogatiua caſtitatis D. Ioannis.

Chriſti amoris ſpecialia ſigna

Sunt enim quinque veræ amicitiæ indicia, quæ & Chriſtus ſuo charo Ioanni exhibuit. Primum, mutua coniunctio. Hinc in cœna ſuper pectus Ieſu recubuit, Ioann. 13. Non paruum in iſto præclariſsimo conuiuio vltimi vale, proximũ eſſe Chriſto, quod cum ſelectis totius mundi fecit. Lucæ 22. vbi

Amicitiæ veræ indicia.

&

& sacrosanctũ corporis & sanguinis sui sacramentũ instituit.

Secundum, secretorum reuelatio. Iohan. 15. Iam non dicam vos seruos, sed amicos: quia omnia quæ audiui à Patre, nota feci vobis. Omnibus turbatis soli Iohanni indicauit proditorem, Ioan. 13. Ipse quoque super pectus illud recubuit, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ reconditi, Coloss. 2. Vnde & sapientiæ & intellectus vberius suxit, quare altissimè super omnes de diuinitatis & trinitatis scripsit mysterio, Ioan. 1. cui status ecclesiæ in finem vsque reuelatus fuit. Apoc. 1.

Iudæ proditoris indicatio.

Tertium, voluntatum consensus. Iohan. 15. Vos amici mei estis, si feceritis quæ præcipio vobis. Ipse autem ad domini vocantis vocem, & patrem & nauim reliquit, Matth. 4. Sic & modò hic nihil de statu suo solicitus, totum se domino commisit.

Voluntatum consensus.

Quartum, thesauri commissio. Vnde dominus pretiosissimum & singularem thesaurum, de quo totius mundi sumpsit pretium, matrem scilicet in suo recessu tanquam fidelissimo amico commisit, Iohan. 19.

Thesaurus mũdi totius.

Quintum, aduersorum toleratio. Eccl. 6. Si possides amicum in tentatione posside eum. Sic ipse astitit morienti, Ioan. 19. Exilium in Patmos insulam pro fide suscepit, Apoc. 1. Venenum bibit, dolium feruentis olei superauit.

Aduersorum toleratio.
D. Ioannis martyrium.

Hunc ergo discipulum quum vnicè diligeret Petrus, & domino cæteris chariorem semper fuisse sciret, ac tum non iussus sequeretur Petro proximus, rogat dominum quid de illo futurum esset, iam ipse de sua vocatione certior factus: & ait: *Domine hic autem quid?* Cunctationem & curiositatem hæc quæstio importat. Sequebatur quidem, sed & conuertebatur. Qui mittit manum suam ad aratrum, ne retrospiciat. Sepeliant mortui suos mortuos: Christum incunctanter sequamur oportet. Petrus etiam hic voluit de fratre & condiscipulo suo cognoscere quánam ille morte ad gloriam regni cælorum esset transiturus. *Et dicit ei Iesus, Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me sequere.*

D. Petri curiositas.

Ex his verbis elicitur quod humana ratio facta diuina semper inuestigare præsumat. Nam Petrus vocatus à Christo vt ipsum sequeretur, quid de Ioanne facturus sit, interrogat, quasi rationem postulans illius discretionis. Hinc vetat scriptura, ne ea quæ captum nostrum excedunt, inquiramus. Eccle. 3. Quid necesse est homini maiora se quærere? Isa. 40. Sapien. 9. Rom. 11. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quã inscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius!

Ratio humana rerum diuinarum percũctatrix.

Elicitur proinde ex his verbis, quòd mortales interdum soliciti de aliena salute, propriæ obliuiscantur. Nam Petrus cùm ad vitam à Christo vocaretur, non e vestigio sequitur, sed de Ioan-

Ioannis statu solicitus, quid de illo sit futurum sciscitatur cùm sua nihil interesset hoc scire, sed Christum sequi, eique obtemperare. Hinc ait Christus per Salomonem, Prouerb. 1. Vocaui & renuistis. *Isa. 65. & Iere. 7.*

Insuper ex his verbis elicitur, quòd nemo sua sorte sit contentus, sed aliis vel inuideat, vel succenseat. Nam Petrus quasi iudicans conditionem Ioannis meliorem, rogat, Domine hic Ioannes quid faciet? quare & ego cum illo, sicuti ipse manserit, non manebo? Hinc aiunt poëtæ: Optat ephippia bos piger, optat arare caballus, Horat. lib. Epist. 1. epist. 14. Fertilior seges est alienis semper in agris, Vicinumque pecus grandius vber habet, Ouidius: vnde sæpe peccatur in hoc prouerbium, Ne sutor vltra crepidam.

1 Ex hac Christi doctrina docentur Christiani, Primò quòd debeant iuxta Pauli sententiam intellectum in obsequium fidei captiuare, & diuina facta admirari, & reuereri: sunt enim quamplurima sacramenta atque diuina facta, quorum ratio ideò nobis est occulta, vt inde humiliemur, atque ad orandum pro intelligentia excitemur, quemadmodum docet Paulus. 1. Corinth. 10. Captiuantes intellectum in obsequium fidei. Et Daniel interpretaturus mysteria statuæ Nabuchodonosor, humiliatur & orat, Daniel. 4. Dauid Psal. 118. Reuela oculos meos: & considerabo mirabilia de lege tua. Habacuc cap. 3. Domine consideraui opera tua, & expaui. *Facta quædã diuina cur nobis occulta.*

2 Docentur, quando Christus nos vocat, continuò ipsum nos debere sequi, idque animo tam prompto, vt vel patre ac matre relictis ipsum sequamur. Est habenda ratio proximorum, ea tantùm quæ nos à Christo sequendo remorari non posit, quemadmodum Matthæus vocatus à Christo prætereunte, relicto telonio mox secutus est, nihil interrogans, Matth. 9. idem Petrus & Andreas faciunt relictis retibus Matth. 4. Luc. 5.

3 Docentur varias esse Christianæ militiæ vocationes, debet igitur vnusquisque illam tenere, ad quam vocatus est. Nec putemus eos otiosos esse qui ad nostram vocationem non sunt vocati. *1. Cor. 7. Ephes. 4.*

4 Docentur Christiani, quòd non omnes eodem modo Deus tractet, sed de singulis prout visum est, experimentum capit. Hinc alios dedit Apostolos, alios Euangelistas, alios doctores, alios pastores, alios martyres, alios confessores, &c. Ephes. 4. Apostolos atque martyres variis affecit suppliciis, alios sanctos summa pace ad vitam vocauit. Ita modò quosdam Christianos affligit, alios lætificat: quosdam pauperes, alios diuites, quosdam languidos, alios integra valetudine ad se sequendum inuitat. Omnes eo modo quo nos vocat, ad ipsum curramus, *Sanctorum varia conditio.*

mus, per infamiam & bonam famam, per gloriam & ignobilitatem.

1. Cor. 6.

Deus vitæ & mortis Dominus.

5 Hoc Euangelio proponitur, Deum non tantum dominum esse mortis ac vitæ, verùm etiam singulis mortalium mortem pro sua voluntate ordinare, cùm ait: *Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me sequere.* Non negat dominus Iohannem per passionem sequi, cùm Matthæi vigesimo dicat: Calicem quidem meum bibetis, & Act. quinto, Ioannes inter eos fuit, quibus cæsis Iudæi denuntiauerunt, ne in nomine Iesu loquerentur: sed superuacuam Petri curam corrigit, quasi dicat: Potero eum exemplo Enoch & Heliæ in finem mundi viuum à morte præseruare. quod si fecero, nihil hoc ad te. Tuum non est scire huiusmodi mysteria, tua interest tuæ satagere vocationis, & videre quî illi ritè respondeas. Te ad crucem voco, ego de aliis videro. *Exiuit ergo sermo inter fratres, quòd discipulus ille non moritur, &c.* Ex his verbis liquet 1. Christi potentia atque prouidentia in vita & morte mortalium ordinanda. Nam Christus sua inscrutabili sapientia vult Petrum ad mortem crucis, martyriumque vocare: vult etiam sua diuina prouidentia ad aliud mortis genus Ioannem reseruare. Iuxta verbum Christi vtrunque euenit: Ille Romæ crucifixus, hic Christum vsque ad excidium Solymorum in Iudæa prædicauit. Post vrbis deuastationem in Asia crucis vexillum statuens, citra martyrium ibi in Christo obdormiuit, eius sepulchrum manna scaturire fertur. Opiniones varias de Ioanne omittimus, tenentes quod (iuxta Apostoli dictum, qui ait, constitutum esse omnibus semel mori, & Psal. Quis est homo qui non videbit mortem?) mortem gustauerit. Vide Eusebium libro. 3. cap. 1. & 31. qui dicit Ioannem in Epheso episcopalem mitram (quam Petalion vocat) gestasse, atque ibi in domino obdormiuisse, hoc est, iuxta Christianorum dialecton, è vita migrasse. Cæterum ex hac vita profectum affirmat temporibus Neruæ Cæsaris, qui illum ab exilio Patmos, vbi tyrannide Domitiani exulabat, liberum remisit. Vide eundem lib. 3. cap. 18. 20. Hieronymus dicit eum in Epheso consenuisse, tandem senio grauatum, circa annum Domini 68. humanis excessisse. Et Tertullianus affirmat in feruens coniectum oleum, atque illæsum exiisse. Colligimus ergo, *Manere*, hic non significare à mortis debito absolui, sed non mori ad exemplum Christi, vti Petro prædixit. Vnde & Ioannes Apost. hoc loco eam opinionem abstulit, ac sensum non orthodoxum correxit: quod nisi præstitisset, error ille vsque ad nos quoque esset propagatus.

Petri cura superuacua corrigitur.

Prouidentia Christi in vita & morte.

Heb. 9.

Obdormire quid.

Hæc doctrina instruit omnes Christianos, atque admonet, ne dicamus nos hoc vel illo mortis genere morituros: nec putemus mortem quantumuis ferocem atque enormem Deo oscitan-

tante mortalibus accidere: quasi nihil ipse curet; sed fato hoc relinquat. sicut enim vitæ est auctor, ita & mortis est ordinator. *Institutio Christiana de morte.* Discamus igitur omnes. 1. Non curare cuius qualitatis sit hominis mors: nec quenquam perturbet quod hic parietis ruina oppressus, ille gladio confossus, alius ignibus absumptus, alius securi percussus intereat. Siquidem scriptura clamat, Iustus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. *Sap. 4.*

2 Ex his verbis liquet, discipulorum, omniumq; hominum natura, siquidem ex verbis Christi perperam intellectis, euulgant rumorem falsum. Nam Christus Petro interroganti de Ioanne, respondet: *Si eum volo manere, donec veniam, quid ad te? tu me sequere.* Inde interpretantes suo sensu verba Domini, inferūt Ioannem non moriturum, &c. Hæc doctrina instruit omnes Christianos atque admonet, non ita facilè cuiuis licere verba Christi suo sensu interpretari. *Christi verba nō sunt pro cuiusq; sensu interpretanda.* Nā si Apostoli ac discipuli, quibus nota fecerat omnia, quæ audierat à patre suo, in illo verbo interpretando ita allucinati sunt: quid nobis continget, qui nō sumus adeò familiares? Si domestici mentem Domini non intelligunt, ciues quid facient? Discamus igitur omnes, non proprio spiritu verba Christi interpretari: nam sicut Paulus docet, nemo cognouit quæ sunt Dei, nisi qui spiritum eius habet. *Hæreticis cur non datur verba Christi tractare.* Docet idem Corinthios negotia ac verba spiritualia spiritualibus hominibus tractanda, intelligenda, atque determinanda proponere. 1. Cor. 2. Hinc etiam discamus, hæreticos verba Domini intelligere nec debere, nec posse: quia non spirituales, sed carnales sunt & animales: nec possunt intelligere mysteria Ecclesiæ, quia non habent Spiritum Dei, sed Satanæ, cuius sunt filij ac serui, à quo captiui tenentur ad ipsius voluntatem. Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei. *1. Cor. 2.*

EPILOGVS.

1 *Exemplum respicientium alienam vocationem & aliena opera fugitandum, cùm intrepidè oporteat sequi vocantem Christum. Melior est enim obedientia, quàm victima.*

2 *De voluntate nostra frangenda in Dei voluntatem. Sæpe enim non voce de cælo, non per prophetam, non per reuelationem vel somnium vel excessum mentis, sed rebus ipsis accidentibus, aut ad aliud quàm statueramus vocantibus, cogimur agnoscere Dei voluntatem aliam quàm erat nostra, Aug. Epist. 65. ad Paulinum & Therasiam.*

3 *Auctoritas Ioannis Euangelistæ, & testis dignitas, qui recubuit super pectus Iesu, qui scripsit hæc, cuius testimonium verum est, qui totus huc spectat, vt credamus in nomine vnigeniti filij Dei, & vt credentes vitam habeamus per nomen eius.*

IN FERIIS INNOCENTVM

EPISTOLA.

Apoc.14.

ET vidi, & ecce Agnus stabat supra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia habentes nomen eius, & nomen Patris eius scriptum in frontibus suis. Et audiui vocem de cælo tanquam vocem aquarum multarum, & tanquam vocem tonitrui magni: & vocem quam audiui, sicut citharœdorum citharizantium in citharis suis. Et cantabant quasi canticum nouum ante sedem & ante quatuor animalia, & seniores, & nemo poterat discere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt. Hi sequuntur agnum quocunque ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo & Agno: & in ore eorum non est inuentum mendacium, sine macula enim sunt ante thronum Dei.

Ecclesia duplex. *Visibilis.*

IN lectione hac, in qua de Ecclesia Christi peculiariter agitur, sciendum est eam esse duplicem: visibilem nimirum & inuisibilem, mixtam & puram. Visibilis seu mixta, est collectio omnium illorum qui profitentur Christi nomen ac Euangelium, & Sacramentis participant. In hac promiscuè sunt boni & mali, quemadmodum Dominus parabola de iacto in mari verriculo etiam docet Matth. 13. Vidimus enim multos in Christi nomen baptizatos, qui quidem Euangelicam doctrinam profitentur, & ad sacramentorum sumptionem accedunt, attamen vita diuersum de se testantur, vitam ad nihil minus quàm Euangelium habent compositam. Hos tamen quãdiu vnitatem seruant, & à crassis criminibus temperant sibi, iuxta ferre oportet vsque in illum diem quo Christus Angelos suos emittet ad auferẽda omnia regni sui scandala. Videmus itẽ contra nonnullos (ac horum mira est paucitas) qui vt Christi nomen gerunt, sic huic etiam adhærent vera fide: vt doctrinam Euangelicã profitentur, ita iuxta hanc etiam vitã componunt: vt sacramentis participant, sic horum quoque effectus in se declarant.

Matth.13.

Inuisibilis.

Cæterùm inuisibilis seu pura Ecclesia, est ea collectio credentium, de qua iam diximus: nimirùm qui fidem Christianã & ore profitentur coram mundo, & corde constanti retinent coram Deo. Ro. 10. Christiani sunt & nomine & re ipsa, Euangelicam doctrinam & auidè audiunt, & sedulò exercent: sacramenta sumunt, eorumque fructibus redduntur participes. Huiusmodi autem credentium concio seu Ecclesia propterea inuisibilis dicitur, non quòd videri non possint qui in ea sunt, sed quòd nemo mortalium eos tales esse norit. Nam tametsi quatenus homines sunt, videantur, tamen quatenus veri credentes sunt, non possunt videri, eo quòd vera fides lateat intus in corde. Pura verò horum ecclesia ob id dicitur, quòd nulla immunditia peccati malitiæ, nulla hypocrisis ibidem deprehendatur. Quicquid enim illi siue loquuntur, siue sentiũt, siue faciũt, id

Christiani re & nomine, qui.

Ecclesia cur inuisibilis etiam dicatur.

id vera simplicitate & veritate nititur. De hac sola Ecclesia presens lectio agit: Quæ dicitur mons, quòd teste Daniele, totam terram impleuerit, seu per vniuersum orbem terrarum diffusa & conspicua sit. Dicitur item Sion, quòd specula sit, in qua videatur Deus.

Ecclesiæ variæ appellationes.

Agnus, Dominus noster Iesus Christus est: de quo sic Ioan. Baptista inquit, Ioan. 1. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Dicitur autem agnus, quòd innocēs seu purus sit, quòd sit item mansuetus, quod ad hæc lana meritorum suorum nos vestiat, & cibo carnis suæ enutriat, Ioan. 6. quòd denique verum sit expiatorum sacrificium, Heb. 9. De hoc agno vide Isa. 53. Hier. 11. Dicitur verò agnus Christus stare super Ecclesiã, veluti supra editum montē Sion, quòd caput eius sit, quodq; eam defendat contra omnes portas inferi.

Agnus dicitur Christus.

Matth. 16. Coloss. 1.

Cæterùm per centum & 44000. qui stabant cum agno, vniuersam electorum multitudinem intelligere debemus: sumpto videlicet numero finito pro infinito. Hi habent nomen patris & Agni scriptũ in frontibus suis: hoc est, Spiritu sancto consignati sunt, confitenturque palàm & intrepidè Deum, ac Iesum Christum, Deum nimirum esse verè patrem Iesu Christi, & Christum verè esse agnum seu vnicam pro peccatis oblationem. Ore suo palàm confitentur Iesum esse seruatorem, & corde credunt ipsum resuscitatũ à patre, & resurrexisse à mortuis. Apparet Ioannes peculiari affectu Christum agnum Dei appellasse, respiciens in typum agni Paschalis. Exod. 12. Huc etiam Euangelistam respexisse, dubium non est. Illius sanguis seruauit primogenita populi Israël, seruat nos sanguis Christi filij Dei viui. Illic nomina inscripta signo Thau liminaribus superioribus: hîc nostra nomina per sacrosancta stigmata signata sunt in æterna cælestis patris aula, Lucæ 10. Vide quid nobis contulerit agnellus Dei niueus, innocens, purus. Scripti sumus in cælo in libro vitæ, inscripti sumus cordi, manibus & pedibus IESV CHRISTI, vnde & inscripti sumus penetralibus sacris pectoris patris cælestis, dilecti sumus in dilecto, quia ipse nos sibi sanctificauit peculiarem populum. Dicit ergo Apostolus, nos nomen patris & nomen agni in frontibus nostris habere. De consignatis huiusmodi plura vides in eodem lib. supra cap. 7. & 9. De signo quo ab aliis discernimur, vide Cyprianũ contra Demetrianũ, Ambrosiũ in sermone inuentionis crucis sanctæ. Similia ferè vides apud Ezec. cap. 9. De signo Thau, quod apud Hebræos signũ per se denotat. Signi huius meminit Tertullianus lib. 3. contra Marcionem. verba eius inter alia sunt hæc: Ipsa enim est litera Græcorum Tau, nostra autem T. species crucis, quam portendebat futuram in frontibus nostris apud veram & catholicam Ierusalem.

Christus typus agni paschalis.

T. Signum.

Vox aquarum multarum vniuersos Ecclesiæ filios significat, qui laudant quòd per Christum sint facti primogeniti creaturæ eius, quòd in Christo sint facti regale genus & sacerdotiũ sanctum, quòd per Christum illis aditus regni cælorum sit patefactus. Vox citharæ animam significat humanam. Cithara edit sonum, tactu chordarum intus conceptum. Animę autem infunduntur corporibus, haud secus atq; sonitus citharę. Laudant piæ animæ Deum per Christum suum redemptorē, gratiasq; agunt pro sacramento redemptionis. Alia est vox & cantus musicorum Babylonicorum & Sardanapalitarum, de quibus dicitur Apoc. 18. & Isa. 5.

Vox aquarum multarũ, quid.

Vox citharæ, quid.

Hi cantant ad sedem Dei canticum nouum, hoc est, puram tranquillamque conscientiam per fidem habent, Deumque iugiter laudibus, gratiarum actionibus prosequuntur. In Ecclesia quoque hac verè cantatur canticum illud nouum Euangelij. Euangelium promulgatur ore, corde, vita. De hoc concentu habetur Apoc. 5. Dignus est agnus qui occisus est, accipere virtutem & diuitias, & sapientiam & fortitudinem, & honorem & gloriam & benedictionem. Et hoc cap. 7. Benedictio & claritas, & sapientia, &c. Et hoc cap. 15. Quis nõ timebit te Dñe, & magnificabit nomen tuũ ? &c. & cap. 11. Gratias agimus tibi Dñe Deus omnipotēs, qui es & qui eras, & qui vēturus es, &c. Item cap. 19. Alleluia, &c. Hæc omnia fidelium sunt carmina: fidelium, inquam, tam ex Israëliticorum quàm ethnicorum ad Christum conuersorum numero, omnium, inquam, qui tã explicitè quàm implicitè Christum vnquam à condito mundo timuerunt & crediderunt.

Fidelium carmina.

Hi empti sunt de terra, hoc est, cùm in peccatis concepti natiq; essent, ab eisdem sunt liberati, atque à perditione erepti & iustificati sunt, idque non corruptibilibus auro & argento, sed pretiosissimo sanguine immaculati agni Iesu Christi.

1. Pet. 1.

Hi cum mulieribus non sunt coinquinati, sed virgines sunt, hoc est, non sequuntur carnis desyderia & opera, sed summa cura ab his abstinent, non addicunt sese mundanis voluptatibus, non habent ventrem ac Mammon pro Deo, non Satanæ militant: sed contrà castitati student, corpus suum castigant, sobrietatem colunt, liberalitatem erga pauperes & afflictos exercent, cælestes thesauros corradunt.

Castitati studere.

Hi sequuntur agnum quocunque ierit, hoc est, conformes sese reddunt imagini filij Dei, sanctamque ac piam agunt vitam.

Hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo & agno, hoc est, redemit eos Christus ab omni iniquitate, purificauitque sibi populum peculiarem.

His notis veri electi Dei deprehenduntur.

Horum in ore nullum inuentum est mendacium, seu nullus

dolus, hoc est, veraces sunt & simplices, nec vel in minimo proximum suum decipiunt: imò ne cogitant quidem vlli malum.

Hi denique fine macula sunt ante thronum Dei, hoc est, vt puritati per omnia student, sic & Deus pro sua misericordia illos pro puris reputat, etsi alioqui nemo in conspectu eius iustificari possit, si ille iure suo velit agere. *Psal. 142.*

Vide, ex his notis deprehenduntur veri electi, viua Ecclesiæ membra, ex constanti, inquam, veræ fidei confessione, ex puritate conscientiæ, ex carnis mortificatione, ex sancta & pia vita, ex veritate & simplicitate erga proximum. Talium credentiũ congregatio vera est & inuisibilis Ecclesia, sponsa Christi sancta & immaculata, vxor agni non habens vllam maculã aut rugam. Ephes. 5. columna & firmamentum veritatis. 1. Tim. 3. habitaculum Dei, templum Spiritus sancti. Eisdem ergo & nos insigniti notis simus oportet, si de capite Christo & de Ecclesia gloriari verè velimus, si huius cælestis ciuitatis incolæ esse velimus: alioqui non proderit nos vocari Christianos, profiteri Euangelium, accedere ad sacramenta. imò actum erit de salute nostra, idem nobis obtinget, quod fatuis virginibus. Quare si cordi nobis est salus, huc omnibus modis enitamur, quò huius Ecclesiæ simus filij, huius corporis viua membra, vt nimirum castam virginem nos exhibeamus Christo, huic vota quæ vouimus in baptismate, fideliter persoluamus, vt per veram vitæ innocentiam conformemur imagini eius, vt sine dolo immaculati inueniamur vsque in finem. Amen. *Ecclesia vera & inuisibilis. Quibus notis Christiani veri insigniri debeant.*

Præsens hæc lectio non eo nomine in hisce Innocentũ feriis nobis præfigitur, quasi de illis agatur in ea propriè: sed ob id quòd commemorentur hîc quædã quæ non ineptè in illos competant. Dicit enim Ioannes fuisse cum agno super monte Sion turbam admodum numerosam, sic nimirum & illorum maxima citra omne dubium multitudo fuit propter Agnum Christum occisorum, dicit item Ioannes, eos qui fuerunt cum Agno primitias Deo & Agno fuisse, virgines fuisse, neq; dolũ habuisse in ore suo: ita videlicet & innocentes verè primitiæ seu primi martyres Christi fuerunt, fuerunt & virgines, ac sine dolo, quippe infantes. Ad quorum exemplum oportet omnes, qui in regnum cælorum aditum sibi patere cupiũt, puerascere rursus, Matth. 18. Luc. 9. Hoc est quod ait Apost. 1. Cor. 4. quantũ ad malitiam nos pueros esse oportere, perfectos verò esse quantũ ad sensum. Vocabulum innocentiæ, satis qui pueri euangelici sint, explicat. Ad perfectionem ætatis virilis euangelicam, sine pueritia ea nunquam pertingemus. Qui se humiliat exaltabitur. Ob hanc similitudinem seu vicinitatem legitur nunc dicta lectio, alioqui generalis descriptio est totius cœtus

credentium, seu totius Ecclesiæ spiritualis, vel omnium verè sanctorum & viuorum Christi membrorum.

EPILOGVS.

1 *Christus Agnus est qui tollit peccata mundi, Ecclesiam suam, hoc est, numerum populi Dei contra bestiam protegens.*

2 *Ecclesia Agno stanti psallit canticum nouum, hoc est, laude & imitatione, confessione fidei, & recta vita Deum concelebrat.*

3 *Innocentia verorum Christianorum, virgines sunt casti & pudici, sine macula, & immaculati in via, Psal. 118.*

IN FERIIS EORVNDEM INNOCENTVM, EVANGELIVM.

Matth. 2.

IN illo tempore, Ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens, Surge & accipe puerum & matrem eius & fuge in Aegyptum: & esto ibi vsque dum dicam tibi. Futurum est enim vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum. Qui consurgens, accepit puerum & matrem eius nocte: & secessit in Aegyptum. Et erat ibi vsque ad obitum Herodis: vt adimpleretur quod dictum est à Domino per prophetam dicentem, Ex Aegypto vocaui filium meum. Tunc Herodes videns quoniam illusus esset à Magis, iratus est valde: & mittens occidit omnes pueros qui erant in Beth-lehem & in omnibus finibus eius, à bimatu & infra, secundum tempus quod exquisierat à Magis. Tunc adimpletum est quod dictum est per Ieremiam prophetam dicentem, Vox in Rama audita est, ploratus & vlulatus multus, Rachel plorans filios suos, & noluit consolari, quia non sunt.

HOC Euangelium complectitur tria. Primò, solicitudinem plusquam paternam, quam erga suos habet pater æternus, cùm ait: *Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens, Surge, & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum.* Deus enim agit curam suorum: ita custodiuit & liberauit Mosen ab aquarum submersione, Exod. 2. Abraham de Vr Chaldæorum, Gen. 11. Isaac de sacrificio, Ibid. 22. Iacob ab indignatione Esau, Ibid. 27. Ioseph à puteo, & à vinculis Pharaonis liberauit, Ibid. 39. Hos non tantùm ad vitam prædestinauerat: verùm etiam ad amplissima munera in suo populo administranda ipsos ab æterno præordinauerat. Et ne irritum esset æternum suum propositum, vtq; ostenderet sese potentem ad saluandum, si velit, vel in maximis periculis: ideò Patriarchas illos ex tantis discriminibus eripuit, vt inde discamus duo. 1. Verum esse illum scripturæ locum, non est sapientia, non est prudentia, non est consilium cōtra Dominum. 2. Quicquid Deus ab æterno futurum præordinauerit, adeò stabile, immobileq; futurum, vt nulla sit virtus humana, nec diuina, quæ hoc impedire possit.

Deus saluat in maximis periculis.

Prouerb. 21.

Decreuerat Deus vt filius suus post 33. annos mortē pateretur in cruce, non gladio. Voluit Herodes hoc impedire, sed nihil minus potuit. Nam Deus misit Angelum, qui Ioseph admoneret vt se in Aegyptum cum matre & infante conferret.

Doce-

Docemur hac doctrina, quòd quemadmodum tunc temporis Lucifer non potuit per seruũ suum Herodem è medio tollere virginem sacratissimam, nec benedictũ eius semen Iesum, caput & fundamentum Ecclesiæ catholicæ: ita nec modò poterit, quantumuis insaniat ac furiat, per seruos suos Lutherum, Brentium, Caluinum, tollere Ecclesiam Romanã matrem Catholicorum, veram sponsam Christi: nec eius pontificem, qui verum est caput & fundamentum Ecclesiæ: quia verum est, & immobile stabit illud Christi decretum: Petre, ego pro te oraui, &c. Luc. 22. Et illud: Ego enim vobiscũ sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi.

Herodes et Hæretici serui sunt Satanæ.

Decretũ Christi immobile.

Matth. vlt.

Deus item interdum finit suos varia & grauia pericula experiri, & se videre dissimulat: attamen malo ingrauescente ac inualescente adest, & liberat. Sic liberauit Noë à diluuio, Gen. 7. & 8. Lot ab excidio Sodomorũ, ibid. 19. Filios Israël ex Aegypto, Exod. 14. & 15. Dauid à Saule & Goliath, 1. Reg. 17. & 19. Eliam à Iezabele. 3. Reg. 19. Magos ab Herode, Mat. 2. Susannam à senibus, Dan. 13. Danielem à leonibus, eiusdem 14. Tres pueros de fornace ignis ardentis, eiusdem 3. In nouo quoque Testamento liberauit Petrum è carcere Herodis, Act. 12. Paulum ab insidiis Iudæorum, de profundo pelagi, de Damasco, Ibidem 23. 24. 28. & 9. Ioannem Euangelistam ab exilio, Athanasium ab Arrio hæretico, Discipulos à tempestate maris, Mat. 4. & 14. Nam nouit Dominus qui sint sui, 2. Tim. 2. Custodit Dominus animas seruorum suorum, Psal. 96. Pater solicitus est pro filio suo dilecto, Ioan. 8. Pater reducem facit filium suum ex Aegypto in Iudæam & Galilæam in ciuitatem Nazareth, vt veros faciat prophetas, Oseę, qui cap. 11. dicit, Ex Aegypto vocaui filium meũ. & alios, quos Matth. 2. ait dixisse de Christo, Quoniam Nazaræus vocabitur.

Deus in periculo ingrauescẽte suis adest.

Quid nos faciemus, vt nos Deus velit custodire? Dauid hoc consulit, vt qui Psal. 144. ait: Custodit Dominus omnes diligentes se, non credentes tantùm, sed diligentes se: & omnes peccatores disperdet, etsi maximè credant. Qui ergo vult à Deo custodiri; diligat Deum: nam de diligentibus Deum, inquit Dauid, Custodit Dominus omnia ossa eorũ, vnum ex his non conteretur.

Psal. 33.

Doceat hic concionator populum, Deum supra omnia diligere, ipsiusque mandata seruare: & Dominus ipsum custodiet. Et si Herodes ferociat, inuidusque in nos sæuiat, nobis dormientibus Deus nos custodiet. Hodiernũ euangelium hoc testatur. Custodiuit Deus olim Israëliticũ populũ, quasi pupillã oculi sui, Deut. 32. Zacha. 2. & non custodiet modò Christianos, quos sanguine suo redemit? Roma. 8. Si Deus pro nobis, quis contra nos? 1. Petr. 3. Et quis est qui vobis noceat, si boni

Concionatoris munus.

Talis nūc erga nos Deus est, qualis olim in beatos.

æmulatores fueritis? Nam certè qualis fuit erga filium suum vnicè dilectum Iesum, qualis erga Mariam matrem, erga Ioseph, erga Magos fuit, talis & erga omnes electos tum fuit semper, tum hodie est, tum est futurus. Per filium enim suum ipsos quoque in filios sibi adoptauit: non ergo minùs pro ipsis habebit curam, quàm pro illo. Ne autem hîc quis dubitare possit, audiamus ipsum filium: Nolite (inquiens) timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest & animam & corpus in gehennam præcipitare. Nónne duo passerculi asse veneunt, & vnus ex illis non cadet super terram sine patre vestro? Vestri autem & capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere, multis passeribus præstatis vos, Matth. 10. Confirmabitur hîc igitur meritò fides nostra, ac certificabimur, si quidem in Dei timore agamus, & in ipsum omnem nostram collocemus fiduciam, quòd & ipse pro nobis solicitus tum sit, tum esse velit, quodque proinde nihil possit nobis vnquam obesse. Dicamus ergo cum Dauide, Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt & ceciderunt. Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum. Si exurgat aduersus me prælium, in hoc ego sperabo.

Psal. 26.

Christi fuga in Ægyptum.

2 Complectitur fugam Christi in Aegyptum, cùm ait: *Consurgens Ioseph accepit puerum & matrem eius nocte, & secessit in Aegyptum, &c.* Christus enim ab ipsis teneris annis incepit ferre crucem, quò significaret regnum suum non esse de hoc mundo, Ioan. 18. in quo veluti Nabuchodonosor aliquis Babylonius, aut Persa Cyrus, aut Macedo Alexander, Cæsárve Romanorũ Augustus, hostes suos protereret, & victor armis totum orbẽ occuparet, sed adumbraret regnũ suũ in hoc mũdo futurũ laboriosum, durũ & calamitosum. Incepit ferre persecutionem: quò significaret in vita Euãgelica esse crucẽ & afflictiones, Mat. 16. Si quis vult venire post me, &c. Nã mũdus electos Dei odio lethali persequitur, huc omnes suos conatus, omniaq; studia intendit, quò eos è medio tollat, occidat, extinguat. Quid caussæ autẽ huc moueat illũ, ex Herode facillimè disci potest. Is enim ob id tanto odio flagrabat in recens puerum Iesum, quòd timeret se ab hoc expellendum tandem. Audierat nanque ipsum esse natum regem Iudæorum. Sic, inquam, & mundus ob eam solùm causam tam immaniter in electos debacchatur, quòd arbitretur per hos suæ quippiam decessurum authoritati, dignitati ac potentiæ: quodque hinc eos habeat suspectos, reputat seditiosos, perturbatores, seductores, maleficos, &c. Incepit etiam Christus à teneris annis ferre exiliũ, quo significaret oportere nos prius cum Christo pati, quàm glorificari.

Odij Herodis in Christum caussa ambitio.

Potuis-

Potuisset Deus Herodem vel vnico verbo coercuisse, atque in abyssum inferni cum toto regno deturbasse: sed noluit. Non enim omnia quæ potest Deus, eadem & facit. Oportebat enim & Christum pati pro mundi salute, & Herodis iniquitatem reuelari. Quòd ergo Deus non facit semper quod potest, non per impotentiam quandam aut malignitatem intermittit, sed quòd sic egisse neque conducat expediatve nobis, neque ipsum sic deceat agere. Profugit autem in Aegyptum, propter duas caussas. 1. Vt scriptura impleretur, Osee. 11. Ex Aegypto vocaui filium meum. 2. Vt re ipsa ostendat se Iudæos propter ipsorum incredulitatem & ingratitudinem deserturum, & gentes accepturum. Hinc Iudæi regem cælestem Christum amittebant, qui venit eos seruare: terrenum verò Herodem tyrannum retinebant, qui ne liberis quidem suis pepercit, sed miserabiliter trucidauit, vt Augustus testatur, qui dicebat se malle esse porcum Herodis, quàm filium.

Nō omnia quæ potest Deus eadem statim facit.

Fuga Christi in Ægyptum dua caussa.

Macrob. lib. 2. Satur.

Videtur hæc fuga respicere ad dictum Isa. 19. Ingredietur dominus Aegyptum, & commouebuntur simulachra Aegypti à facie eius. Recordatus nanque Dominus plagarum, quia non in finem irascitur, ingreditur Aegyptum, non vt plagis eam vexaret amplius, sed vt daret illi magnæ reconciliationis signum, & perpetuæ amicitiæ pignus, vt populus ille qui antè fuerat persecutor populi primogeniti Israël, fieret custos filij vnigeniti: ac qui illi populo dominati sunt violenter, filio cum deuotione seruirent reuerenter: ac sic iam non irent ad mare rubrum demergendi, sed vocarentur ad aquam baptismatis viuificandi. Quia ergo à suis non est receptus (Ioan. 1.) sed persecutus, transiit ad gentes. O infœlix Iudæa: fugit à te lumen tuum, & ad gentes pergit Aegyptias, vt qui in tenebris sedebant, lumen Dei patris acciperent. Isai. 9. Quia peregrè in cunis iacere debuit, nec ei locus erat in diuersorio, locum refugij quæsiuit in Aegypto.

Deus non irascitur in finem

Hæc fuga parentibus Christi non leuis & exigua crux erat, Vix enim è Beth-lehem aut Ierosolymis domum venerant, suamq́ue rem domesticã in Nazareth disposuerant, quin mox adesset Angelus Domini, & iuberet rursus peregrinari in Aegyptum. Nullaque mora facta, mandato diuino obsequentes, itineri se accingunt, nihil prorsus timentes, nec dubitantes de vario successu. Nihil hic recusarunt parentes domini: non accusarunt iniquam sortem suam: non causati sunt imparatos se esse tantæ profectioni: non obiecerunt, Si is est filius ille Dei, & se vindicet de hoste prophano, & tueatur etiam nos. Nihil, inquam, huius vel in mentem admiserunt, sed vbique Deo crediderunt & obedierunt, atque eius se curæ commiserunt, imo illa ipsa nocte statim exurrexerunt, & monitis Dei absque vlla parue-

Fuga in Ægyptũ parentibus Christi admodum subamara crux fuit.

Spiritus Domini vbi adest, ibi libera & prompta obedientia, & ad omnia voluntas.

Nihil sit oportet, nec in terris, nec in cælo, quod nos à Dei obedientia remoretur.

paruerunt mora. Quia vbi ſpiritus Domini, ibi libera & prompta obedientia, & ad omnia voluntas. Nam qui verbo Dei credunt, verbo Dei non obedire nõ poſſunt. Hæc planè fuit Abrahimica fides abſoluta, verè iuſtificans.

Docentur ex hac hiſtoria Chriſtiani, patriã, natale ſolum, parentes, facultates, amicos, quietem, omnia penitus debere relinquere, vt Deo obedientes nos præſtemus. Nil prorſus ſit oportet, nec in terris, nec in cælo, quod ab ipſius obedientia remorari nos poſsit. Maria ſanctiſsima non patriam dulcem, non ſuos amicos, nõ affines, nec vllos cognatos moratur, dummodo Dèo patri obſequatur. O fœlices qui illam imitantur, ita Abraham, ita Iacob, ita Moſes, ita Aaron Deo iubenti, omnibus neglectis, ſuperatiſque periculis, animo infracto obſequuntur. Hos igitur, & Ioſeph, virginemque Mariam imitemur.

Herodes tyrannus ſæuiſsimus & ſanguinarius.

Herodes lupo ſimilis.

3 Complectitur hoc Euangeliũ Herodis regis tyrannidem, cùm ait: *Tunc Herodes videns quoniam illuſus eſſet à Magis, iratus eſt valde: & mittens occidit omnes pueros qui erant in Beth-lehem.* Fuit Herodes iſte ſanguinarius & tyrannus ſæuiſsimus. Nam Hyrcanum, & eius filium, omneque regium ſemen perdidit. Ioſephus antiquitatum Iudaicarum lib. 15. cap. 7. Genealogias cremandas dedit. ſororem Salome, vnà cum marito Iudæo, & proprium filium interfici curauit. Multum innocentis ſanguinis effudit: imò hoc impio conſilio occidit ille omnes bimulos, aut hac ætate minores, quotquot erãt in ipſa Beth-lehem, & in eius oppidi finibus, vt in tanto numero & ipſum puerum Ieſum (quem vnicè cupiebat extinctum) ſimul occideret, quò videlicet ſic tutò ſuum obtineret regnum. In hoc rectè lupum imitatus, qui famis impatiens, & ouem diligenter quærens, ſi ouile interrumpere valeat, non ſolùm vnam, ſed omnes ouiculas iugulat, vt ſic pinguiore atque delicatiore nacta famem extinguat.

Tyranni quos terrent, ipſi plus metuunt.

Vnde hic Herodes tantum odium ſibi conciliauit, vt nec ad horam tutus eſſet, ſemper metuens aliquando proditurum, qui ipſum tanquam alienum & vi obtruſum regem atque tyrannum, à ſolio in malam rem eſſet præcipitaturus.

In tali dum verſatur metu, nec ſibi bene cõſultum exiſtimat, quin aliquid mali ſibi ominatur: naſcitur Chriſtus, Luc. 2. Angeli canunt, Paſtores adoratum veniunt, Magi ab oriente cum muneribus accedunt, quærentes vbi ſit natus rex Iudæorum, Matth. 2. Hinc Herodes turbatur, conuocat Pontifices & Scribas populi, perquirit curioſè tempus ſtellæ à Magis, mittitque eos in Bethlehem inquiſitum de puero: vt ipſi nuntient. At illi profecti repererunt puerum cum Maria matre eius, proſtrati adorauerunt, & obtulerunt puero aurum, thus, & myrrham,

Matth.

Matth. 2. Admoniti in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. Quare sentiens se illusum, iratus occidit omnes pueros, &c. non absimilis Pharaoni. Idem enim in vtroque diabolus sæuiens, per Pharaonem electæ gentis stirpem excindere voluit, ne ex illa humani generis redemptor secundum promissionem Abrahæ factam aliquando nasceretur. Per Herodem verò, iam natum persequebatur. Præcepit Pharao obstetricibus Aegypti, dicens, Quando obstetricabitis Hebræas, & tempus partus aduenerit, si masculus fuerit, interficite illũ, si fœmina, reseruate, Exod. 1. Itemque omni populo præcepit, dicens, Quicquid masculini sexus natũ fuerit, in flumen proiicite. Vtrobique pro vnius suspecta persona trucidatur multitudo numerosa paruulorum, vtrobique qui quærebatur, euadit. Mosen quippe filia Pharaonis, Christum Aegyptus seruauit.

Herodes non absimilis Pharaoni.

Porrò ne quis addubitet hoc dispensatione diuini consilij sic euenisse, prophetæ Hieremiæ vaticinium adducit, hoc præsagio mentis afflatæ iam factum cernentis, quod multis post seculis esset futurum. *Vox, inquit, in Rama est audita*, vox vehementer plorabunda, lugubris ac lamentabilis. Nimirum Rachel ea erat deplorans filios suos: nec admisit cõsolationem, propterea quòd essent omnes è medio sublati. Rachel quæ enixa Beniamin, hoc est, doloris filium, mox à partu periit: sepulta est non procul à Bethlehem, vnde propheta sub huius persona, matrum luctum, suos filios ab Herode trucidatos deplorantium, expresit.

Ierem. 31.

Rachel, plorãs, typus matrum proles suas deplangentium.

Rogas quare Deus pueros occidi permiserit? Respondet Theophylact. Vt in illis Herodes suam ostendat malitiã, iterum ait: Nunquid vt ostendatur illius malitia, ideò debuit pueris fieri iniuria? Audi igitur. Quantum ad Herodem attinet, iniuria est, & puericidium horrendum, sed quantum ad pueros non est violentum homicidium, sed benignũ martyriũ puerulis à Deo ad aureolam & gloriam concessum. Nam multò contulit ipsis meliora, quàm ipsis abstulerint impij furoris satellites, ereptos enim ex hoc seculo prauo & ærumnoso, ineffabili & æterna donauit gloria. Florem igitur hunc puer Iesus suauissimum præcocemque fructum decerpsit, sciens in quos tribulos & sentes abituri erant, si superuixissent. Rapti ergo sunt, ne malitia mutaret intellectum eorum, aut ne fictio deciperet animas illorum, Sap. 4. Coronam infantes electi & Deo dilecti, non quidem faciendo, sed certè patiendo meruerunt. Nec illis credenda est defuisse ratio, vbi tanta Dei fuit gratia. Sunt itaque & martyres & confessores, Innocentes infantes, sunt & doctores, quippe qui sanguine scripserunt proprio, non atramento alieno. Scripserunt per passionem iter esse ad consolationem

Deus cur pueros innocentes occidi permiserit.

Innocẽtes sunt & martyres, & confessores, & doctores.

tionem vitæ æternæ, quod sic quoque legimus, Ioan. 15.16. Item in Epistolis ad Rom. & ad Timoth.

Discamus ex hoc Euangelio, quantam duritiem & sæuitiã mortalium cordibus dominandi cupiditas adferat: siquidem Herodes vel ipsum Christum, Deum viuum, omnipotentem tam crudeliter insectari præsumpserit. Si cogit cupiditas manus inferre Domino, creatori, ac redemptori, quid faciet inferioribus? Caueant igitur mortales à malo tam truculento atque atroci. Hæc cupiditas turbat regna, ciues confundit, fratres cõmouet, pauperes opprimit, pares decipit, maiores perdit, proximos dilaniat, atque omnes affectus vehemẽter accendit. Hæc dominandi cupiditas tot imperatores Romanos, tot reges proditoriè sustulit è medio. Hæc charitatem eneruat atque extinguit, fidem mortificat, spem euertit, ac reliquas virtutes animabus eripit, hæc Absalonem contra parentẽ suum Dauidem armauit, 2. Reg. 15. & 17. Hæc commouit Aman, vt pararet Mardochæo patibulum, omnibusque Iudæis moliretur exitium, Esther 5. Hæc Christo intulit mortem, Ioan. 11. & 19. Hanc cupiditatem curat ac frænat charitas. Hanc amemus, vt ipse qui charitas est, nos à tam pestifera dominãdi libidine impollutos conseruet, vtque sic nos, in quibus per fidem viuã Christus natus est, qui stellam eius vidimus, qui Euangelij dulcedinem gustauimus, & Christum nouimus; relictis viis peccatorũ aliud iter ingrediamur, quod perducat nos in veram illam patriam cælestem, in vitam æternam. Amen.

Cupiditas dominandi multũ mali denique adfert mortalibus.

EPILOGVS.

1 *Solicitudo Dei pro suis, iuxta illud, De ventre matris meæ recordatus est nominis mei, Isa. 49. Apparet angelus, iubet vt fugiant in Aegyptum, reuocat ex Aegypto in terram Israël.*

2 *Ab ipsis vitæ initiis exemplo Christi ad tentationes & insidias præparemur oportet. Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in timore, & præpara animam tuam, &c. Eccl. 2.*

3 *Impietatis exemplũ in Herode, quod durat in consummationem seculi vsque, Ecclesia persecutionem sustinente.*

IN FERIIS CONVERSIONIS PAVLI, EPISTOLA.

Act. 9.

IN diebus illis, Saulus adhuc spirans minarum & cædis in discipulos Domini, accessit ad principem sacerdotum, & petiit ab eo epistolas in Damascum ad synagogas, vt si quos inuenisset huius viæ viros ac mulieres, vinctos perduceret in Ierusalem. Et cùm iter faceret, cõtigit vt appropinquaret Damasco. Et subito circumfulsit eum lux de cælo, & cadens in terram audiuit vocem, dicentem sibi: Saule, Saule, quid me persequeris? Qui dixit: Quis es Domine? Et ille: ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Et tremens ac stupens dixit: Domine quid vis me facere? Et Dominus ait ad eum: Surge, & ingredere ciuitatem, & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere.

Viri

Viri autem illi qui comitabantur cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes. Surrexit autem Saulus de terra, apertisque oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes introduxerunt Damascum: Et erat ibi tribus diebus non videns, & non māducauit, neque bibit. Erat autem quidam discipulus Damasci nomine Ananias, & dixit ad illum in visu Dominus: Anania. At ille ait: Ecce ego Domine. Et Dominus ad eum: Surge, & vade in vicum qui vocatur Rectus, & quære in domo Iudæ Saulum nomine Tarsensem. Ecce enim orat. Et vidit virum Ananiam nomine introeuntem, & imponentem sibi manus, vt visum recipiat. Respondit autem Ananias, Domine audiui à multis de viro hoc, quanta mala sanctis tuis fecerit in Ierusalem. Et hic habet potestatem a principibus sacerdotum alligādi omnes qui inuocant nomen tuum. Dixit autem ad eum Dominus: Vade, quoniam vas electionis mihi est iste, vt portet nomen meum coram gentibus, & regibus, & filiis Israel. Ego enim ostendam illi, quanta eum oporteat pro nomine meo pati. Et abiit Ananias, & introiuit in domum, & imponens ei manum, dixit: Saule frater, Dominus Iesus misit me, qui apparuit tibi in via qua veniebas, vt videas & implearis Spiritu sancto. Et confestim ceciderunt ab oculis eius tanquam squamæ, & visum recepit. Et surgens baptizatus est. Et cùm accepisset cibum, confortatus est. Fuit autem cum discipulis qui erant Damasci per dies aliquot. Et continuò ingressus in synagogas, prædicauit Iesum, quoniam hic est filius Dei. Stupebant autem omnes qui audiebant eum, & dicebant: Nōnne hic est qui expugnabat in Ierusalem eos qui inuocabant nomen istud? Et huc ad hoc venit vt vinctos illos duceret ad principes Sacerdotum? Saulus autem multo magis conualescebat, & confundebat Iudæos, qui habitabant Damasci, affirmans quoniam hic est Christus.

IN HAC historia duo obseruanda. Primò, Status & conditio eius ante cōuersionem, id est, qualis prius fuerit, summus scilicet hostis Ecclesiæ Christi: id quod omnes probant circunstantiæ, quæ & omnes facti indignitatem arguūt, vt 1 Aetas, quia iuuenis id tentauit, quem vel pudor vel facilitas iuuenilis cohibere debuisset. *Paulus qualis fuerit ante cōuersionem.*

2 Conditio, quia priuatus id suscepit, qui omnino nullo magistratu fungeretur. 3. Disciplina, quia discipulus cunctantissimi viri Gamalielis fuit, qui diuersum absquedubio, si nō semper, at exemplo tandem eius, Act. 5. doctus fuerat. 4. Libertas, quia non iussus, nec coactus, sed spontaneo impetu excitatus fecit. 5. Locus quia non domi mansit, vbi multis tamen sese opponere potuisset. 6. Modus, id est, institutæ persecutionis genera: quia non disputatione rem aggreditur, id quod maximè tamen sanctū, doctū & facundū, ac præsertim iis annis decuisset. Media, quia nō de mandāda Damascenis vi, sed per seipsum exercenda cogitat. & Obiecta, quia non in præcipuos, sed promiscuè in omnes, quotquot viderentur eius sectæ, grassaturus, neque in viros tantùm, sed & fœminas sæuiturus fuerat.

Porrò hîc iam caussæ & adiumenta tam funesti odij obseruanda. Caussæ tres fuerunt, duæ propinquæ. Interna, inscius pro diuina lege & auita disciplina zelus, sicut ipse sæpenumero *Paulinæ persecutionis tres caussæ.*

fatetur, vt Philip. 3. Gal. 1. Similem verò Iudæis suis tribuit, Rom. 11. Vnde patet quàm exitialis sit cùm operum, tum traditionum humanarum arrogans & obstinata admiratio, & externa: fusus sanguis Stephani, nam & ipse iuuerat. Nequit autem fieri, quin qui semel biberit, plus subinde sitiat, fascinantur enim vt quo plures necant, hoc se plus cum Deo triumphare putent. Tertia verò altior, vt permissio Dei, qui hoc ipso pacto voluit hęc conficere, vt Paulus quo ad Deũ esset documento insignis eius cùm misericordiæ, quòd tam noxium suscepisset: tum potentiæ, quòd tam durum conuertisset. Quo ad Euangelium, esset documento summæ veritatis, vt quæ ipsum quoque Paulum tandem attraxisset. Quo ad apostolatum, impetũ impetu, zelum zelo compensaret: nam quo grauius prius persecutus fuit Euangeliũ, hoc ardẽtius id postea professus & tutatus fuit. Tandem vt Paulus quo ad auditores tanto melius & Iudæos intractabiles ferret, & Gentes inscias erudiret. Maximè verò vt de iustificatione tantò plenius atque confidentius diceret, idq; suo exemplo, quòd tam sæuum perditumq; tamen Deus tam clementer recepisset. 1. Timoth. 1.

Adiumenta ipse sibi hæc delegit, nempe literas summi sacerdotis: ita Pharisaicus zelus semper captat speciem partim ordinis, cùm se ordinariæ potestati sed corruptæ sociat; partim sanctitatis, cùm se scriptis & decretis, sed humanis tantum munit. At vicissim perditorum sacerdotum ordo, nullis æquè gaudet nisi sanguinariis, & eorum calamus nihil æquè scribit nisi sanguinem.

Pauli cõuersio vbi contigerit.

2 Secundò, in hac historia obseruanda est ipsa conuersio, in qua conuersione item obseruandum, 1. Vbi sit conuersus, in ipso itinere, sed cùm iam Damascum prope attigisset. Hinc perspicimus. 1. Dei sapientiam, quòd articulos temporum quàm notissimos habet, ac tametsi & impios ad manifestandam eorum impietatem aliquousque progredi sinat, vt iam imperare sibi videantur, & pios ad manifestandam eorum fidem aliquousque premi sinat, vt iam expirare sibi videantur; tamen nouit terminos quando sint & cohibendi impij & liberandi pij. 2. Dei potentiam erga Paulum perspicimus, quòd iam ipsi vrbi imminentem, atque ideò tantò plus ferocientem, de improuiso sternit. 3. Perspicimus hinc Dei bonitatem erga Paulum quidem, quod iamiam extremum peccaturum retrahit: erga Damascenos verò, quod iamiam extrema perpessuros seruat.

Sapientia Dei circa Pauli cõuersionem.

Terminos nouit Deus quãdo sint & cohibendi impij, et liberandi pij.

Potentia Dei erga Paulum.

Bonitas Dei cùm erga Paulum, tum erga Damascenos.

Deinde hic obseruandum quomodo sit conuersus. In quo iterum duo perpendenda. 1. Quomodo ad subiectionem sit compulsus, quod factum est per Christum, vt per ipsum Christum vocaretur is qui agnoscendus erat pro Apostolo: nam ad Apostolicam functionem pertinebat talis ordinatio, quam &

ipse

ipse sæpe vrget, ne inferior aut seiunctus esse videretur, Gal. 1. Factum est hoc duplici isto modo. 1. Fulgure, idque partim vt maiestas præsentis Dei probaretur, qui vt lux est, & in luce inaccessa habitat. 1. Timo. 6. sic præsentiam suam crebrò luce manifestat: partim vt docilitas locuturo deo pararetur, demonstrata nimirum Paulo & cæcitate & labilitate suà, qua se frustra sapientiæ ac potentiæ Dei opponeret. 2. Voce, & hic colloquium obseruandum. Christus ter alloquitur. 1. Iacenti exprobrat persecutionem, atque ibi mira est collatio inter oppugnantem, cùm in terra iaceat, & oppugnatum cùm è cælo clamitet. Par absurditas manet iniquos sanguinarios. 2. Interroganti (præ stupore) quis nam sit, quo plus pungatur, indicat & se Iesum esse, & eius persecutione peti, vbi disce, quanti Euangelium faciendum, cùm Christus suam causam esse pronunciet, à qua nihil vult habere separatum; deinde quam libenter sit pro Euangelij testimonio laborandum, cum & socium eius crucis Christum habeamus, vindicemque habituri simus. Tandem quàm horribile iudicium eos maneat, qui vel Euangeliũ persequuntur, vel iniuriam membris Christi inferunt. Et indicat Paulum suo damno istud facere. vbi nota, hostes Euangelij non tam alios quàm seipsos lædere, præterea istud vulnus esse longè lethalissimum. 3. Denuò interroganti (ex agnitione domini) quid nam faciendum sit, iniungit vt Damascum eat, id quod fit, vt Ecclesiæ ministerium commendetur, nam vt docilem quidem Christus reddidit, sic docendum tamen Ananiæ tradidit: & humilitas & confessio Pauli plus probetur: nam quos vinctũ iuerat, his iam se offerre dedereque, atque deprecari culpã cogitur. Iniungit etiam vt exspectet, quò & metus eius tanto diuturnior sit, quem etiam assurgentis tremor, triduique cæcitas multum iuuit: quanquam & prioris suæ cæcæ vitæ characterem secum ferre debuit, & obedientia eius tantò exploratior fiat, quam & pulchrè declarauit triduana abstinentia, & assidua inuocatio.

Modus conuersionis Pauli duplex.

Christus ter Paulum allocutus est.

Hostes Euangelij non tam alios quàm seipsos lædunt.

Porrò eadem facit lex in nostri emendatione, nam & nobis duris, ferreis, opus est diuinæ legis fulgure, & voce compellante & accusante, exaggerante & minitante, cum tremore, & caligante quasi conscientia, ad Euangelium ablegante.

2 Perpendendum quomodo in Ecclesiam cooptatus sit. Cælestem siquidem Pauli conuersionem sequitur ministerialis cõuersio: nam per Ananiam docetur, baptizatur, ornatur manuum impositione donis spiritus, & restituitur oculis. Vnde quędam discimus.

Calestem Pauli conuersionē secuta est ministerialis conuersio.

1 De ipso ministerio in genere, vt quanta sit eius dignitas, vt cui Dominus ipse multa transfigenda hic relinquat. Idem habes in conuersione Aethiopis, Act. 8. & Cornelij, Act. 10. Deinde

quomodo sit ab aliis acceptandum. Præeunte nimirum sedula inuocatione, vt Dominus corda nostra præparet, nam & Paulus sedulo id precatus est, & accedente summa humilitate, vt ne à minimis quidem doceri dedignemur, nam & Ananias fuit de vulgari numero.

A minimis doceri nemo dedignari debet.

Et quomodo sit nobis obeundum, Puta legitimè, vt vocantem Deum expectes, & si non vbique visis agit, vt cum Anania, vt vocanti pareas, nec vel pertinacia, vel malitia reluctaris, neutrum enim Ananias fecit, & si primò sibi metuit: id quod aliis etiam sanctis sæpe vsu venit: Mosi erga Pharaonem, Ionæ erga Niniuen, & vt ores, vt electum fias organum, quemadmodum hîc de Paulo Deus pronuntiat. Circunspectè, vt crucem certò secuturam putes, & tantam quidem, quãtum munus ipsum & facultas fuerit: vt animum tempestiuè ad tolerandum præpares, vt Deum ores, vt te etiam velut Paulum ferre doceat. Ista enim ex prædictione Dei quam de Paulo Ananiæ fecit, manifestè fluunt atque colliguntur. Auidè, vt omnium institutionem & salutem quæras, neque quenquam aut superiorem, aut humiliorem, siue desperatiorem putes. Id partim Pauli munus, quod amplissimum ei assignatur, partim Ananiæ exemplum, qui durissimum cogitur erudire, docet, vt Dei verbum in sublimi quasi portes, vt semper luceat, sonet, vincat: & moderatè, vt nisi in summa necessitate ab anteactæ vitæ exprobratione caueas, sic Ananias hic cum Paulo agit.

Metus viros constantes aliquãdo inuasit.

2 Discimus de Pauli ministerio singulariter. 1. Vt vox cælestis, sic & gemina visio ac miraculũ Apostolicam functionem arguunt. 2. Vt cæterorum, sic cumprimis Pauli fuit prædicare gentibus Euangelium. 3. Quoad id confecit, hoc diuino verbo, Volo vt portet meum nomen, vbique perstitit. 4. Vt cæteris Apostolis, sic cumprimis Paulo tanquam selectissimo organo assentiendum est. Attendant igitur, qui vel ipsi ministeriũ temerè captant, aut ad gratiam flectunt, aut ignauiter obeunt, aut furiosè exasperant, vel aliis creditum contumeliosè negligunt: nostrum fuerit, agnita cæcitate cupidè aspirare ad opem ministerij. Nam extra id frustranea illustrationis spes: in ipso autem adest vox manusque operantis, & ad cælestia subleuantis Christi, cui sit honos in perpetuum.

Paulus præsertim gentium Apostolus.

EPILOGVS.

1 *Vocatio ad munus Apostolicum, non est virium nostrarũ, aut liberi arbitrij, sed solius Dei misericordiæ. Hinc scriptura S. Pauli vocationem (vt aliàs magnorum virorũ vocationes, Mosis, Samuelis, Isaiæ, Hieremiæ) tam diligenter describit, vt & Domini misericordiam intelligamus, & fortitudinem, lupum, vertentis in ouem: sic percutientis vt sanet, sic deiicientis vt erigat, sic exoculantis vt illuminet.*

2 *Magna consolatio, quoniam persecutiones quas credentes sustinẽt, Christus*

sius suas facit, viuit enim Christus in eis, & quemadmodum Christi omnia nostra sunt, ita vicissim nostra illius sunt. Quare dicit: Cur me persequeris? non meos. Et terret numinis potentia.

3 *Exempla verè obedientium in Anania, qui dicit, Domine, ecce ego, & in Paulo qui ait, Domine quid me vis facere? Item constantem prædicationem habes Christum esse filium Dei.*

IN FERIIS IISDEM,

EVANGELIVM.

IN illo tempore, dixit Simon Petrus ad Iesum: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Quid ergo erit nobis? Iesus autem dixit illis: Amen, dico vobis, quod vos qui reliquistis omnia, & secuti estis me, in regeneratione, cùm sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Et omnis qui reliquerit domum vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum: centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Multi autem primi erunt nouissimi: & nouissimi primi. *Matth. 19.*

HOC Euangelium complectitur tria. Primò duas cōditiones quibus Christiani ad Ecclesiam accessuri sunt. Prior: debent relinquere temporalia, scilicet parentes, filios, vxorem, sorores, fratres, amicos, domos, & agros, idque propter nomen Christi. Hoc autem ideo dicit, quia quamplurimi Philosophorum, velut Socrates, Diogenes & alij diuitias contempserunt, idem fecit Diocletianus, qui omnibus suis regnis abdicauit: non propter Christum, sed illi quidem propter suas opiniones, hic verò propter suam quietem: neutri secuti sunt Christum. Christiano futuro non est satis sua bona derelinquere, ac diuitias contemnere: nisi id faciat propter Christum, & postea ipsum Christum sequatur. De his qui alia ratione bonum operantur, ait Christus: Omnia opera sua faciunt vt videantur ab hominibus: ideò receperunt mercedem suam, Matth. 6. & 23. Doceat concionator populum, bona quæ quis facit, propter Christum esse facienda, regulamque Pauli sedulò esse obseruandā: Siue comeditis, siue bibitis, vel aliud quid agitis: omnia in gloriam Dei facite. 1. Cor. 10.

Christiano futuro non satis est sua derelinquere ac diuitias cōtemnere, nisi id faciat amore Christi, ipsumque sequatur.

Posterior: debent Christum sequi in obediētia suæ vocationis. Nam bona relinquere non sufficit, nisi Christū sequamur. Philosophi complures sua bona reliquerunt, quidam suas diuitias in mare proiecerunt, è quibus vnus aiebat: Submergam te, ne demergar à te, sed quia Christum non sunt secuti, nihil ipsis profuit.

Est autem omnia relinquere, nihil aliud, quàm animo & affectu ita omnia propter Christū abnegare: vt si ipse ad se suamque Ecclesiam quempiam vocet, nihil sit in mundo, quod ab ipso sequendo illum remorari posit: nec pater, nec mater, nec

Quid sit omnia pro derelicto habere.

vxor,nec aliud ipsi charius esse posit aut pretiosius. Sic Abraham egressus est de terra sua & cognatione sua, & de domo patris sui,Genes. 12.

Christū sequi quid sit. Est autem Christum sequi, nihil aliud, quàm in ipsum credere,ipsum super omnia diligere: in ipso spei anchoram figere, ipsum imitari tam in doctrina,quàm vitæ moribus . Ad hanc sequelam hortatur Apo.1.Ioan.2.Qui dicit se in Christo manere,debet sicut ille ambulauit,& ipse ambulare.Item Ecclesiastici 23.Gloria magna est sequi Dominum. Longitudo enim dierum assumetur ab eo.Ita Petrus,Andreas,Iacobus, Ioãnes, dereliquerunt nauem & retia,de quibus Matt.4.dicit:Vocati à Christo, relictis retibus & naui secuti sunt eum.Matthæus dereliquit telonium, de quo idem dicit 9.cap. Cum transisset Iesus, vidit hominem sedentem in telonio,&c. Et surgens secutus est eum.Magdalena dereliquit mundum,diuitias,voluptates carnis,de qua Luc.7.dicit, Mulier quæ erat in ciuitate peccatrix , vt cognouit quòd Iesus accubuisset in domo Pharisæi, attulit alabastrum vnguenti, &c. tanquam stercora omnia arbitrata est, vt Christum lucrifaceret. Paulus Act.9.dereliquit omnia. Beatissima virgo Maria,atque tres reges Magi dereliquerunt omnia bona parentum,regna,ditiones,& imperia,de quibus dicit Matt. 2.Ecce magi ab Oriente venerunt, dicentes: Vbi est qui natus est rex Iudæorum? Quamplurimi martyres, virgines,& alij sancti vniuersi dereliquerunt omnia illa quæ illis erant impedimento ne Christum sequerentur,de quibus dicit Lucas: Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant, vendentes offerebant pretia eorum quæ vendebãt,& ponebant ante pedes Apostolorum,Act.4.

Multi sanctorū omnia illa dereliquerunt, quæ illis obstaculo erant ne Christū sequerentur.

Christiani multifariã à Deo per Christum vocantur. Docentur Christiani quòd multifariam à Deo per Christū vocentur. Stat ad ostium & pulsat, inquit Ioan.Apoca.3.sperans quòd quis ipsi aperiet.Clamat, inquit Matth.11. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, &c. Item 16. Si quis vult venire post me,&c.& 22. Omnia sunt parata,venite ad nuptias. Vocati ipsum sequamur,omnia relinquamus,patrem ac matrem,vxorem & filios,agros,domum : nosipsos abnegemus,vt ipsum sequamur. Huius nimirũ insigne habemus exemplum in Paulo,Philip.3.vbi sic dicit : Si quisquam alius videtur fiduciam habere in carne,ego magis habeo,circuncisus octauo die,ex genere Israël,tribus Beniamin,Hebræus ex Hebræis,iuxta legem Pharisæus, iuxta studium persequens Ecclesiam,iuxta iustitiã quæ in lege est,factus irreprehensibilis. Sed quæ mihi erant lucra,ea arbitratus sum propter Christũ damnum esse.Quinetiam arbitror omnia damnum esse propter excellentiam cognitionis Christi Iesu Domini mei,propter quem omnia pro damnis duxi,habeoque pro reiectamentis,vt Christum

Sequela Christi insigne exẽplũ in Paulo.

ſtum lucrifaciam, vtq́ue reperiar in illo non habens meam iuſtitiam ex lege, ſed quæ eſt per fidem Chriſti. En: ſic & nos relinquere noſmetipſos debemus, reiicere dignitatem noſtræ iuſtitiæ, & ſolo Chriſto niti, hunćque theſaurum nobilem lucrifacere.

2 Complectitur hoc Euangelium præmia propoſita his qui ita Chriſtum ſequuntur: quæ ſunt duplicia. 1. Aeterna, de illis ait: *Amen dico vobis, quòd vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione cùm ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim iudicantes duodecim tribus Iſraël.* Futuram reſurrectionem, regenerationem vocat, quia qui ſemel nati ſumus ex carnali matre carnales, ita regenerabimur ex omnium matre terra, in cuius vterum nos omnes deſcendere oportet. Senſus ergo eſt, In futuro iudicio, cùm reuixerint mortui, dabiturq́ue cuique pro meritis ſuis præmiū, iamq́ue filius hominis depoſita quam nunc videtis, humilitate, conſederit in ſede maieſtatis, manifeſtè & vniuerſaliter exercens iudiciariam poteſtatem, de qua Ioël 3. & Daniel. 7. agitur, Sedebitis & vos piſcatores, modò toti mundo exoſi, abiecti, ac penitus deplorati, tunc conſortes honoris, qui nunc conſortes eſtis afflictionis: iudicantes duodecim tribus Iſraël: quia vobis credentibus, illi credere noluerunt, quòd ex eadem ſtirpe progeniti, iiſdem miraculis ac beneficiis prouocati, tamen nulla ratione perduci potuerunt vt crederent, cùm vos humiles & idiotæ, ſtatim ad ſimplicem vocis iuſsionem, etiam illa reliqueritis, quibus vitam ſuſtentabatis.

Præmia Chriſtum verè ſequentium duplicia.

Æterna præmia.

1. Cor. 15.

Philip. 3.

Reſurrectionē futurā cur regenerationē vocet Chriſtus.

2 Temporaria, de illis ait: *Omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum: centuplum accipiet, & vitam æternam poßidebit.* Pro ſingulis relictis centuplum accipiet in hac vita, quantumuis ſæuiant perſecutionum procellæ. Siquidem longè plus accreſcit ex charitate Euangelica, quàm deceſsit ex immanitate perſecutorum, vehemētiores atque dulciores ſunt affectus ſpiritus, quàm naturæ. Pſal. Particeps ego ſum omniū timentium te, &c. Nulla enim comparatio fluxarum rerum, & mox etiam ſi nullus eripiat, periturarum, ad opes animi quas nemo poteſt elargiri niſi ſolus Deus. Nemo poteſt eripere, niſi qui largitur. Hinc ait, Marci 10. Amen dico vobis, nemo eſt qui reliquerit domū, &c. propter me & Euangelium. Luc. 18. Propter regnū Dei, qui non accipiat centies tantum, nunc in hoc tempore, hoc eſt, domos & fratres & ſorores, & matres & filios, & agros cum perſecutionibus. Nempe pro dominiis terrenis cæleſtem paradiſum, pro cognatis ciues ſanctorum & angelos, pro coniuge vniuerſam Eccleſiam, pro agris & opibus ſempiternas delicias. Et ſi hoc parum videtur, addetur & ad cumulum pro

Præmia temporaria.

Affectus ſpiritus vehemētiores atque dulciores ſunt, quàm naturæ.

vita temporali æternæ vitæ possessio in seculo futuro.

Doctrina de iudicantibus, non tantum concernit Apostolos, verùm et omnes illos qui Christum sunt secuti eiusque amore omnia contempserũt.

Doctrina hæc non tantum concernit Apostolos, verùm etiã nos. Nam quod hic dicit, Vos qui reliquistis omnia, & secuti estis me, sedebitis super sedes duodecim, iudicantes &c. non tantùm Apostolis, verùm & omnibus illis qui Christum sunt secuti, & propter ipsum omnia contempserunt, dictum sciamus. In die iudicij omnes pauperes spiritu iudicabunt, id est cõuincent omnes auaros: humiles, superbos: mites, crudeles: pacifici, seditiosos: Catholici, hæreticos: iusti impios & impœnitentes: simplices corde, malignos ac maleuolos. Quod ita futurum testatur ipse Christus Lucæ. 11. vbi ait: Ideò ipsi iudices vestri erunt. Item Regina Austri surget in iudicio cum generatione ista, & condemnabit illos, &c. Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione hac, & condemnabunt illam.

Sedes duodecim significant vniuersitatem iudicantium.

Hinc est quòd per duodecim sedes intelligamus vniuersitatem iudicantium: alioquin cum in locum Iudæ traditoris Mathiam legamus subrogatum, & Paulum etiam ad Apostolatum vocatum: non haberent locum in sedibus, nec in iudicio, quod est falsum, dicente Paulo; Nescitis quoniam angelos iudicabimus? 1. Cor. 6. Hinc etiam est quòd per duodecim tribus intelligamus vniuersitatem iudicandorum: alioquin tribus Leui quidem decimatertia non veniret iudicanda, si tantum duodecim essent iudicandæ: quod etiam est falsum, dicente Mattheo, quòd in die iudicij plangent omnes tribus terræ: quia sunt iudicandæ, cap. 24.

Tribus duodecim vniuersitatẽ significant iudicandorum.

Trinitas tota authoritatiuè, Christus secundũ quod homo executiuè iudicabit.

Obseruandum quòd Christus secundum naturam diuinam, imò tota trinitas iudicabit authoritatiuè: secundum quod homo, executiuè. Ioã. 5. Pater omne iudiciũ dedit filio. Apostoli per assessoriã dignitatem, tanquam amici. Cæteri electi per approbationem, sententiam iudicantis iustissimam approbantes: minus mali, per comparationem, sicut de Niniuitis dictum est, Matth. 12. Luc. 11. Qui ergo sua relinquentes, Dominum secuti sunt, hi iudices cum domino erunt, qui licita habentes, rectè vsi sunt, iudicabuntur etiam, sed ad vitam, quibus dicetur: Venite benedicti patris mei, &c. Esuriui enim &c. Matt. 25. Qui verò donis Dei abusi sunt, cum illo epulone iudicabuntur ad damnationem æternam. Iudicium enim sine misericordia fiet in illos, qui non fecerunt misericordiam, Iaco. 2.

Apostoli per assessoriã dignitatem, cæteri electi per approbationẽ, & minus mali per comparationẽ, iudices futuri dicuntur.

Consolatio dulcis & sublimis pro pauperibus Christianis.

Hinc elicitur magna consolatio pro iustis confirmandis. Nam quid dulcius, quid sublimius pauperibus Christianis vnquam accidere poterit, quàm in solio maiestatis stipatum angelis, diuina authoritate præditum sedere? Iudicabit illic pauper Lazarus diuitem epulonem: Christus suos crucifixores, & martyres suos tortores.

Iudiciũ horrendum malis extimescendum.

Elicitur hinc quoque iudiciũ horrendũ malis extimescendum.

dum. Nā quid tristius aut horribilius, quàm infernalibus flammis absumi? ab illis iudicari, quos hîc iudicabas, spernebas, nihili faciebas? Sap. 5. Christum ergo sequamur, vt hæc omnia euitemus.

3 Complectitur Euangelium hoc vocationem & electionem Dei gratuitam, cùm ait, *Primi erunt nouißimi, & nouißimi erunt primi.* Et alibi: Multi vocati, pauci verò electi, Mat. 20. & 22. Quibus verbis declarat Christus vocationem nostram ex sola gratuita Dei electione pendêre, nullumque locum merita nostra ante iustificationem habere. Siue enim quis ad vineam Domini, quæ est Ecclesia Dei, vocetur, siue in ipsa dignè ac meritoriè operetur, siue merita ad promerendam gratiam, ac postea vitā æternam habeat: omnia ex gratuita Dei electione pendēt. Ideo inquit Augustinus: Cùm Deus nostra merita præmiat, sua dona coronat, in Psal. 102. Et lib. de gratia & libero arbit. cap. 9. & Paulus: Stipendium, inquit, peccati mors, gratia autem Dei vita æterna. Roman. 6. Idem: Ego faciam vt vos faciatis. Plus omnibus laboraui: non ego autem, sed gratia Dei mecum. 1. Corinth. 15.

Vocatio nostra ex sola gratuita Dei electione dependet.

Deus cùm nostra merita præmiat, sua dona coronat.

Quamuis omnia proueniant ex gratia, habēt tamen sua merita, actiones & officia ex charitate facta: quia ex libero etiam arbitrio fiunt. Meritum tamen illud non ex nobis, sed ex Deo est, quod ante iustificationem nullum fuit nisi malum. Hæc est doctrina Augustini, libro primo cōtra duas epistolas Pelagianorum cap. decimonono, qui volebāt gratiam secundū merita nostra dari. Dic mihi, obsecro, inquit, quid boni Paulus adhuc Saulus volebat, ac non potiùs magna mala, quando spirās cædem, pergebat ad vastandos horrenda mentis cæcitate ac furore Christianos? Quibus meritis bonæ voluntatis, Deus illum ab his malis ad bona, mirabili & repentina vocatione cōuertit? Quid ego dicam, quibus meritis, cùm ipse clamet, Non ex operibus iustitiæ quæ nos fecimus, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit? Tit. 3.

Meritum non ex nobis, sed ex Deo est.

Elicitur hinc doctrina cōtra omnes qui docent primam nos posse mereri gratiā. Philip. 2. Deus operatur in nobis velle & perficere. Deinde cōtra omnes Christianos qui nullū beneficiū se à Deo accepisse existimāt, eo quòd ipsos ad Ecclesiā vocauerit, nec vllas ipsi gratias agūt, cùm maximas agere debeāt. Item contra eos, qui etsi cognoscant, in hoc glorientur tamen, quòd ipsi prius vocati sint ad fidem, quòd familia sua in religione Catholica profitenda sit antiquior: nec considerant verba Christi: Erunt nouissimi primi, & primi nouissimi. Iudas primò fuit vocatus, & nouissimè latro: attamen hic vitā consecutus est, ille verò æternam damnationem. Vtinam nobis Catholicis non idem contingat, postremò vocatis iam nuper ad fidem Indis.

Gratiam primā nemo mereri potest.

Deus cur diuersis mediis ad se sequendũ vocet, nobis nõ est inuestigandum.

Dignum est consideratione, quòd Christus Petrum, Andream, Matthæum, Philippum, ac reliquos Apostolos solo verbo ad se sequendum vocet: Paulũ verò prostratione, cæcitate, tempestate, ac voce querula. Ratio huius diuersitatis occulta manet in pelago illo diuinitatis, in quo (vt Paulus & Isaias docent) est altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ eius, cuius iudicia sunt inscrutabilia, & viæ inuestigabiles, Romanorum vndecimo.

EPILOGVS.

1 *Apostolorum est atque omnium Christianorũ, relinquere omnia, hoc est, voluntatem habendi deserere, & omnia contemptim amare, vt fructuarij probi solent vti rebus, non vt planè Domini & possessores. 1. Corinth. 7. Præterit habitus mundi huius. Qui vtuntur mundo hoc, sint tanquam non vtantur.*

2 *Hic discimus quòd cum suis discipulis vnà Iesus iudicaturus est. 1. Cor. 6. Sancti mundum iudicabunt.*

3 *Magna consolatio & promissio. Qui propter Euangelium Christi carnalia reliquerit, spiritualia bona recipiet, quæ sunt, vt centenarius numerus exiguo numero collatus. Oculus non vidit, nec auris audiuit quæ præparauit Deus diligentibus se. 1. Cor. 2. Isai. 64. Et momentanea leuitas afflictionis nostræ, supra modum pondus gloriæ parit. 2. Cor. 4.*

IN FERIIS PVRIFICATIONIS B. MARIAE, EPISTOLA.

Malach. 3.

HÆc dicit Dominus Deus, Ecce ego mitto Angelum meum, & præparabit viam tuam ante faciem meam. Et statim veniet ad templum sanctum suum dominator quem vos quæritis, & Angelus testamenti quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum: & quis poterit cogitare diem aduentus eius? & quis stabit ad videndum eum? ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum: & sedebit conflans & emundans argentum, & purgabit filios Leui, & colabit eos quasi aurum & quasi argẽtum: & erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia. Et placebit Domino sacrificiũ Iuda, & Ierusalem sicut dies seculi, & sicut anni antiqui, dicit Dominus omnipotens.

IN HOC vaticinio Propheta Malachias præsertim quatuor facit, quæ plurimũ faciunt ad fidei nostræ certitudinẽ. Primò, quando & quò venturus esset Messias, cùm dicit, *Hæc dicit Dominus: Ecce ego mittam angelũ meũ, & præparabit viam meam ante, &c.*

Tempus venturi Messiæ post aduẽtum præcursoris.

E quibus verbis innuitur, tum statim venturũ Messiã, quando venisset angelus Domini Messiæ pręcursor. At Ioãnes Baptista is angelus & præcursor (vtvt obganniant Iudæi) verè fuit, & nemo alius præter eum, vti satis constat ex verbis angeli ad Zachariam, Luc. 1. & proprio etiam ipsius Ioannis testimonio, Ioan. 1. Nam hic missus erat à Deo, vt præpararet viam Domini, pararetque Domino plebem perfectã. Item Matt. 11. Mar. 9. dicitur Ioannes angelus seu nuntius Dei, ob angelicam & doctrinam, & conuersationem.

Marc. 1. Luc. 3.

Ioãnes cur angelus Dei dictus.

Verùm

Verùm dominus noster Iesus statim Ioannem secutus est, id que & in conceptione, & in natiuitate, et in præsentatione: nam conceptus natus ac præsentatus sexto mense fuit post illius conceptionem, natiuitatem & præsentationem, & in prædicatione secutus est & in morte: quod & ipse Ioannes apertissimè testatur est, dum sic de Iesu dixit, Hic est de quo dicebam: Post me venit vir qui me antecessit, quia prior me erat, Ioan. 1. Consequitur itaque hinc, Iesum illum nostrum verè & fuisse & esse dominatorem dominum seu Messiam, quemadmodum sanè & à Ioanne pro Messia & agnitus est, & deprædicatus.

Sed quónã statim venire debebat Messias? Ad templum sanctum suum, inquit. Hoc vero & in domino Iesu completum verè est, vti hodiernum Euangelium testabitur. Nam. 40. die à natiuitate sua ad templum domini in Ierusalem à parentibus delatus est: ibique Domino præsentatus, ne dicam interim de aliis temporibus, quibus ipsemet templum adiit, ibique docuit quotidie ferè. Consequitur igitur etiam hinc Iesum nostrũ verè Messiam esse. *Messias quò venire debeat ostenditur.*

2 Secundò vaticinatur qualis Messias esset futurus: & ait illum fore dominatorem, & angelum testamenti. Vnde nimirum clarè colligitur, Messiam & Deum & hominem fore. Nam dominatorem esse, diuinitatis est: angelum verò testamenti, humanitatis. At talis dominus Iesus verè fuit, verus nimirum Deus, & verus homo: vti scriptura passim testatur, & ex Simeonis etiam elogio apertissimè constabit. Dominator quidem est, quia Dominus est omnium, habens potestatem omnem & in cælo & in terra: iudex viuorum & mortuorum: splẽdor paternæ gloriæ: expressa imago substantiæ Dei, moderans omnia verbo potentiæ suæ, Act. 10. Matth. 11. & 28. Ioan. 5. Hebr. 1. Angelus verò testamenti est, quia è cęlo à patre in terras per assumptam humanitatem est missus: reconciliatorque & mediator factus est Dei & hominum, pacificans per suum sanguinem & quæ in cælis & quæ in terris sunt, Ioan. 5. 1. Timoth. 2. Ephe. 2. Iam itaq; certissimi sumus, nostrũ Christum verum Messiam esse, vereque esse Deum & hominem, nouiq; testamenti in sanguine suo reconciliatorem, Hebr. 9. frustraque Iudæos alium expectare. *Messias qualis futurus sit vaticinatur.* *Messiam Deũ & hominem fore colligitur* *Messias dominator est.* *Messias angelus testamenti est.*

3 Cæterum quòd ad tertium pertinet, à quibus videlicet agnoscendus esset Messias, aperitur, cum ad hunc modum dominus inquit: *Ecce veniet, dicit dominus exercituum, & quis poterit cogitare diem aduentus eius?* Ex quibus verbis clarè colligitur Messiam à paucissimis cognoscendum fore, & per paucissimos temporis aduentus eius habituros rationem. Hoc ipsum certè & in nostro Christo quàm euidentissimè euenit. Priusquam enim is venisset & apparuisset, optabant omnes accelerari Messiæ *Perpaucissimi temporis aduẽtus Messiæ habuere rationẽ.*

aduentum: at vbi apparuisset iam & doctrina & miraculis & conuersatione, tum cœpit ilico contemni, haberi odio, proscindi: nec quietum est, donec actus esset in crucem, adeò vt verè dixerit Simeon, positum eum esse & in ruinam & in resurrectionem multorum in Israël. Luc. 2. Idem testatur hodiernum Euangelium. Nam infans inductus in templum Ierosolymis, à nemine fere ibi agnitus est, nisi à Simeone sene, & Anna vidua, imò clarus etiam iam doctrina & miraculis, vt dictum est, à paucissimis tamen pro Mesia est habitus. Vnde & Ioan. ait cap. primo: In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognouit. In propria venit, & sui eum non receperunt. Relucet ergo & hic verè Mesiam esse Iesum nostrum.

4 Quartò ostenditur quid facturus esset Mesias. Nam Dominus inquit: *Et quis stabit ad videndum eum? Ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba herba fullonum, & sedebit conflans ac emundans argentum, & purgabit filios Leui, & colabit eos quasi aurum, argentumque, & sacrificabunt Domino in iustitia, & placebit Domino sacrificium Iuda & Ierusalem sicut in diebus antiquis.* His verbis describit Mesiæ opus seu officium, quòd nimirum omnes immundos ac peccatores purgaturus iustificaturusque esset, atque facturus eos filios Leui seu Sacerdotes, quò possent offerre spirituales hostias, puta sacrificia iustitiæ, laudis, gratiarum actionis. Psal. 49. totius corporis, Rom. 12. & misericordię. Philip. 4. Cordis contriti & spiritus contribulati, &c. Psal. 50. Quàm efficaciter dominus Iesus huiusmodi officium executus sit, satis copiosè testantur libri noui testamenti: sed breuissimè simul ac luculentissimè Ioannes Euangelista id testatur, sic inquiens: Iesus Christus est testis fidelis, primogenitus mortuorum, & princeps regum terræ: qui dilexit & lauit nos à peccatis nostris per sanguinem suum, fecitque nos reges & sacerdotes Deo ac patri suo, Apocalypsis primo.

Officiū Mesiæ.

Officium mundatorum.

Ex præmissis verbis etiam datur intelligi, Mesiam cultum Dei, hoc est, doctrinam, sacrificia, & vitæ innocentiam repurgaturum, restituturumque. Is nanque cùm venisset in mundum, sanctum legem Dei, à traditionum humanarum fece vtique verè purgauit. Is quoque verum sacrificandi modum, ab omni repurgatum hypocrisi, ac spiritu & veritate constantem, nobis tradidit: is denique veræ innocentiæ semetipsum nobis proposuit exemplum, adeoque & impios per sanguinis sui purgationem vera innocentia ac iustitia donauit. Et sanè per hunc vnum placent sacrificia nostra, cultusque Deo, alioqui per se immunda & imperfecta. Non enim est in alio quopiam salus, Act. 4. & in hoc filio sibi complacet pater cælestis.

Mesias repurgaturus restiturusque doctrinā, sacrificia, legem, vitæque innocentiā prædicitur.

Quum igitur & nos à Iesu Christo in baptismo purgati simus

mus per ipsius sanguinem, sicque consecrati omnes in spirituales sacerdotes offeramus ipsi etiam huiusmodi sacrificia Christo nostro, simulque grati pro accepta redemptione: ipsi tanquam dominatori obediamus, seruiamusque: ipsi tanquam angelo testamenti fidamus, amoreque adhaereamus: ac iuxta ipsius praescriptum & doctrinam, vitam nostram instituamus: sicque sacrificia nostra verè fient Deo grata, consequemurque pro iis praemia & temporalia & aeterna.

Nostrarū partium est Christo nostro offerre spirituales hostias, nec non cum iustitia tum gratitudinis sacrificia.

EPILOGVS.

1 *Ecclesia hic colligit tam Heliae spiritualis quàm Messiae aduentum: quorum alter est saluator, alter testis, Ioannes angelus, Christus Iesus dominator, angelus testamenti, & Dominus templi, contra Iudaeos qui solum hominem expectant. Nemo enim hominum, ne ipse quidem Salomon poterat templum Hierosolymitanum vocare suum templum, sed hoc solius Dei erat, Hierem. 7. & Isaiae 44. Vnde futurus erat Messias verè Deus, non solùm homo.*

2 *Malitia mundi & peruersitas, suapte culpa Messiam non recepit, quia ignem conflatorium & herbam fullonariam mundo se exhibuit. Scabiosi enim lixiuium auersantur, sic mundus in maligno positus, expurgatorium ignem eum & herbam fullonariam non expauescere non potest. Mundus enim non amat nisi commodè scalpentem.*

3 *Officium Messiae, purgare, iustificare, peccatores immundos, atque eos filios Leui seu sacerdotes mysticos consecrare. Isa. 1. Excoquam ad purum scoriam tuam, & auferam omne stannum tuum, & restituam iudices tuos sicut fuerunt prius, & consiliarios tuos sicut fuerunt antiquitus: post haec vocaberis ciuitas iusti, vrbs fidelis. Et officium mundatorum Christianorum, sacrificare redemptori sanctas & immaculatas hostias. Sanctus est: ideò sanctos vult suos esse ministros. Sanctificatio nostra, eius est voluntas. 1. Thes. 4.*

IN FERIIS EIVSDEM FESTI

EVANGELIVM.

IN illo tempore. Postquā impleti sunt dies purgationis Mariae secundū legem Moysi, tulerunt Iesum in Ierusalem, vt sisterent eum domino. (Sicut scriptum est in lege Domini, Quia omne masculinum adaperiens vuluam, Sanctum Domino vocabitur.) Et vt darent hostiam secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum. Et ecce: homo erat in Ierusalem, cui nomen Simeon, & homo iste iustus & timoratus, expectans consolationem Israel: & Spiritus sanctus erat in eo. Et responsum acceperat à Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini. Et venit in Spiritu in templum. Et cum inducerent puerum Iesum parentes eius, vt facerent secundum consuetudinem legis pro eo: Et ipse accepit eum in vlnas suas, & benedixit Deum, & dixit: Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace: Quia viderunt oculi mei salutare tuum: Quod parasti ante faciem omnium populorum. Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuae Israel. Luc. 2.

HOc Euangelium complectitur tria. Primò, legem de purgatione. Sic enim scribitur Leuit. 12. Mulier si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit septem diebus: & die octauo circũcidetur infantulus: ipsa verò triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis suæ. Omne sanctũ non tanget, nec ingredietur in sanctuarium, donec impleantur dies purificationis suæ. Ad hanc legem Maria non tenebatur: nam Christum concepit de Spiritu sancto, peperit virgo, & permansit virgo. Ad hæc nulla in conceptione & partu fuit inquinatio: vnde & nulla indiguit purgatione, quemadmodum aliæ mulieres, quæ læsa virginitate ex virili semine concipiunt fœtum. Fœtus nanque Mariæ cælestis, nec ingrediens nec egrediens virginalis vteri claustra violauit, sed consecrauit potiùs & consignauit, ne in posterum etiam vel corpus illius veluti tẽplũ semel Deo dicatũ, vel animus Deo myrotheciũ sancti Spiritus, vllis humanis inquinamentis pateret. Ipsa quippe designata fuit per portam illam, de qua mentiònem facit Ezech. 34. cap. d. Porta hæc clausa erit, & non aperietur, quoniam Dominus Deus ingressus est per eam: eritque clausa principi. Hac tamen obedientia & purgatione suã humilitatẽ & charitatẽ declarauit. Sequitur aliarum fœminarum consuetudinem, ingreditur templum Domini post statos purgationis dies, offert munera & sacrificia in lege Mosi præcepta. Quo exemplo docet vt charitatis rationem habeamus, vt in gratiam aliorum aliquid faciamus, etsi ex officio non debeamus: modò citra conscientiæ labem aut periculum fieri posit: quemadmodum Apostolus cùm liber esset, ómnium se seruum fecit, vt plures lucrifaceret, &c. 1. Cor. 9. & vt corruptæ mulierculæ non grauentur templo Domini se præsentare, suasque proles Deo offerre. Sic Anna filium suum Samuelem obtulit Domino. 1. Reg. 1. Ad hoc maximè nos prouocant exempla Christi, ac virginis Mariæ. Nam Paulus ad Philip. 2. ait: Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Iesu, id est, (secundum Augustinum) sitis affecti vestris proximis eodem affectu, quo Christus fuit erga vos. Sicut Christus vos amauit, ita & amate proximos vestros. Et Maria ne scãdalo esset, néve peccãdi ansam vicinis præberet matronis, templũ, quamuis non teneatur, accedit, offertque filium suum Deo Patri. Sic filius, Matth. 17. ne scandalizaret vectigal, colligentes didrachma soluit. Sic Paulus potiùs quàm per escam scandalizaret fratrem, mauult non manducare carnes in æternum. 1. Cor. 8.

Lex purgandæ mulieris.

Legi purgationis Maria obnoxia non erat

Fœtus Mariæ cælestis nõ violauit eam, sed consecrauit & consignauit.

Humilitas & charitas Mariæ declaratur in obedientia purgationis.

Proximis oportet nos ita esse affectos, quemadmodum Christus nobis.

2 Complectitur legem de oblatione primogenitorum in tẽplo Dei. Sic enim scribitur Leuit. 12. Cùm expleti fuerint dies purificationis suæ pro filio siue pro filia, deferet agnum anniculum in holocaustum, & pullum columbæ, siue turturem pro pec-

Lex oblationis & redemptionis primogenitorum.

peccato. Quòd si non inuenerit manus eius, nec potuerit offerre agnum, sumet duos turtures, vel duos pullos columbarum, vnum in holocaustum, alterum pro peccato: orabitque pro ea sacerdos, & sic mundabitur. In hac lege duo sunt obseruanda: Alterum, pro qua re fit hostia offerenda: nempe, pro primogenito: sic enim scriptum est, Exod. 13. Omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur. Alterum, qualis sit hostia offerenda: nempe, agnus, turtur, aut pullus columbæ: aut si hæc haberi non poterunt, duo turtures, aut duo pulli columbarum, Leuit. 12.

Duplex oblatio purgandæ mulieris, & redemptionis primogeniti: vna diuitum, altera pauperum.

Hanc legem Deus Iudæis dedit ob tres caussas. 1. Vt in memoria haberent quomodo Deus in eorum ex Aegypto migratione, omne masculinum percusserit inter homines & pecora. Exod. 13. Sanctifica mihi omne primogenitum quod aperit vuluam in filiis Israël, tam de hominibus quàm de iumentis. Mea enim sunt omnia, &c. Et in monte Sinai sic ait, Nume. 8. Mea sunt omnia primogenita filiorum Israël, tam ex hominibus quàm ex iumẽtis, &c. 2. Vt sacerdotes & Leuitæ victum inde haberent, qui alioqui nullam in terra ista fuerant sortiti hæreditatẽ, Num. 18. Item cap. 8. Vide ibi ad longum. 3. Vt nos admoneret de hostia veri primogeniti Domini nostri Iesu Christi, qui est primogenitus inter omnes fratres, Rom. 8. quẽ sacrificia legis veteris figurabant. Vnde nec sine magno mysterio agnum typicum non obtulit, cùm agnum ipsum exhiberet Domino, qui tollit peccata mundi, Ioan. 1. Sed par turturum pro se offerri voluit, vt ostenderet quòd ex castissimo coniugio procreatus sit, aut duos pullos columbarum, vt multiplicatio prolis huius signetur.

Lex redemptionis primogenitorum Iudæis ob tres caussas data.

Christus verus primogenitus, verus agnus, et vera noua legis oblatio.

Quantùm nunc attinet ad cæremonias illas veteris legis, hæc lex est abrogata. Hinc ait Paulus, Non estis sub lege, sed sub gratia. Lex fuit pædagogus ad Christum. Rom. 6. Galat. 3. Lex illa purificationis admonebat Iudæos ipsos esse conceptos in peccatis ac turpi concupiscentia. Psalm. 50. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.

Lex purificationis quid admonebat.

Quantùm verò nunc attinet ad iustificationem & obedientiam legis implendam, hæc lex non est abrogata, sed tenemur ipsam legem implere, vt quæ suos obseruatores magis ac magis iustificet. Lex illa quamuis non obliget propter auctoritatem Mosi, tamen quia gloriæ Dei non aduersatur, est vtilis & honesta. Non video cur & nunc inter Christianos non debeat obseruari, Phil. 4. Quæcunque sunt vera, quæcunque pudica, &c. hæc cogitate.

Lex purificationis quamuis non obliget propter Mosen, est tamen in noua lege vtilis & honesta.

Mysticè designatur fidelium gratissima Deo per has aues oblatio. Columba simplicitatem, turtur castitatem designat, quia

Mystica fidelium oblatio adumbratur.

quia & simplicitatis columba, & castitatis amatrix est turtur. Vnde in laudibus Ecclesiæ loquitur Dominus, Cantic. 1. Pulchræ sunt genæ tuæ vt turturis. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra: oculi tui columbarum. Genas quippe turturis habet, qui ab omni impudicitiæ peste castum se custodit & mundum. Oculos columbarum habet, qui nulli nocere desiderans, etiam inimicos simplici amore intuetur. Simplex ergo & pudica fidelium conuersatio, gratum est Deo sacrificium iustitiæ. Item vtraque auis gemitum pro cantu edit. Sic qui laborat in gemitu suo, qui lachrymis stratum suum per singulas noctes abluit, acceptissimam prorsus Deo victimã mactat. Sacrificium Deo spiritus contribulatus, Psal. 50.

Simeonis laus ex Euangelio. 3 Euangelium hoc complectitur Simeonis vitam, & canticum, cum ait: *Homo erat in Ierusalem, cui nomen Simeon*: Bonæ famæ boniq; nominis claritate notus & famosus in ciuitate sancta, religione & studio legis famosa. Act. 2. *Et homo iste iustus*. Nam veram iustitiam, quæ ex fide viua in Christum paratur, habebat. 1. Ioan. 3. Qui facit iustitiam, iustus est, eratq; in religione Christi optimè institutus.

Timor filialis. *Timoratus erat.* timore casto, sancto & filiali, sine quo iustitia difficilè custoditur, quia iustus quantò plus diligit Deum, tantò solertiùs offendere cauet. Nam vt scriptura docet, & prima rudimenta nostræ religionis catholicæ nobis tradunt, initium sapientiæ est timor Domini, Ecclesiast. 1. Hic timor senem Simeonem timoratum fecerat & iustum, Prouerb. 15. Per timorem Domini declinat omnis à malo. Et Ecclesiast. 7. Qui timet Deum, nihil negligit. Qui verò sine timore est, non poterit iustificari.

Simeonis charitas. *Erat expectans consolationem Israel.* Nec tantùm benè ordinatus erat erga Deum, sed etiam ad proximum. Nam non suam tantùm, sed populi expectabat consolationem, peccatorum remissionem, à diabolo & inferno redemptionem, & æternæ vitæ adoptionem. Senecta iam frigidus, sed spiritu feruens: effœto corpore, sed animo vegeto: ætate marcidus, sed vitæ innocentia iam floridus: nimirum verè iustus, vereq; pius ac religiosus, nõ venans exemplo Pharisæorum gloriam ac quæstum ab hominibus, commodumque proprium, sed publicæ salutis auidus, quem nulla voluptas in hac vita remorabatur, nisi vt videret oculis suis eum quem in hoc prophetarum oracula promiserãt venturum, vt consolaretur Israëliticum populum. Isa. 40. Vera pietas ex fide, charitate, & timore constat.

Et Spiritus sanctus erat in eo. Nam iustus esse quis non potest, quin Spiritum sanctum in se habeat: fides enim, timor atque charitas ita animam impij emundant, vt peccata ac timorem seruilem foras expellant, ipsamq; exornent. 1. Ioan. 4.

Doce-

Docemur igitur eos tantùm dignos esse diuina reuelatione & Spiritu sancto, qui iusti sunt ac timorati, ac charitate exornati. Isa. 66. Ad quem respiciam, &c. Sap. 1. In maleuolam animam non introibit sapientia, &c. Iac. 4. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

Spiritus S. reuelatione & inhabitatione qui digni sunt.

Hic Simeon ingenti desiderio ardebat videndi Christum. Quotidie orabat dicens, Quando veniet? quãdo nascetur? quãdo videbo? O si viuam: ô si non moriar antequàm ipse veniat! Mitte Domine quem missurus es, Exod. 4. Quia ergo spiritualem, non carnalem Iudæorum consolationem votis omnibus expectabat & precabatur, *Responsum accepit à Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini*: Hoc est, eum quẽ Deus vnxerat supra omnes mortales, vt æterno regno, nec vnquam finiendo sacerdotio potiretur. Hinc docemur,

Simeonis feruès desiderium & oratio.

1 Quòd Deus iustas & sanctas petitiones libenter exaudiat, quando ea quæ ab ipso petimus, ad gloriam Dei proximíque vtilitatem dirigimus, Prouer. 10. Desiderium suum iustis dabitur.

Petitiones iustas & sanctas Deus libenter exaudit.

2 Docemur viros iustos ac timoratos qui in charitate sunt fundati, non tantùm esse solicitos de sua salute, verùm etiam de salute aliorum. Ita Moses orat pro populo, Exo. 32. Ita Dauid, ita Paulus, ita hodiernus senex Simeon solicitus erat pro salute totius populi Israëlitici: ita & nos esse debemus.

Charitas non tantùm de sua sed & aliorum salute solicita est.

Hic Simeon responso tam læto accepto à spiritu sancto, venit in eodem spiritu in templum. Quo docemur Spiritum sanctum neminem dehortari à publicis & Ecclesiasticis conuentibus, sed maximè delectari si quando filij Dei conuenientes in vnum sic solent vno ore glorificare Deum & patrem Domini nostri Iesu Christi. In cuius rei signum, Apostolis, quibus erat cor vnum & anima vna in Domino, apparuit & venit Spiritus sanctus. Satanæ igitur inuentum est, quòd Anabaptistæ publicos Ecclesiæ conuentus contemnentes, aut in siluas, aut in priuatas domos se recipiunt, sic declarantes opera sua indigna esse quæ proferantur in lucem Ioan. 3.

Spiritus S. neminem dehortatur à publicis conuentibus ecclesiasticis, sed delectatur maximè.

Satanæ inuentum est quòd Anabaptistæ publicos Ecclesiæ conuentus contemnunt.

Et cùm inducerent puerum Iesum parentes eius vt facerent secundum consuetudinem legis pro eo: & ipse accepit eum in vlnas suas, & benedixit Deum. Sic solet fieri iis qui ductum spiritus sancti sequuntur. Neque enim potest mentiri qui dixit se inueniri ab illis qui ipsum ex animo quærunt, Ierem. 29. Ingressus templum, plura accipit quàm petere ausus fuit: petebat eum oculis cernere, & ecce præter omnem opinionem datur vt in vlnas recipiat & foueat. Non potuit maior gloria in hoc mundo Simeoni contingere, quàm saluatorem non tantùm videre, verùm etiam gestare, contingere, amplecti, & osculari. Gestabat in manibus pretium mundi, redemptionem Israëlis. O quàm

Deus vult inueniri ab iis qui ipsum ex animo quærunt.

fœlix & ineffabile gaudium, pium illud sensit pectusculum, cùm puerum illum tot millibus annorum expectatum, tam libera licentia pro voluntatis beneplacito amplexatur, deosculatur! Verisimile est dixisse hoc Canticorum 3. Inueni quem diligit anima mea, tenebo eum, nec dimittam. Quis enim ignem consumentem in sinu portet sine combustione? fonti se immergat sine madefactione? Nouit se contactu sancti sanctorum indignum, sed vicit amor vehemens rationem, & ad vnionem & amplexum impulit senem. Hinc erupit mox defectura vox in laudem Dei, veluti cygneam quandam cantionem promens. Nam suscepto Simeon Christo in vlnas cecinit, dicens:

Gaudium Simeonis ineffabile.

Nunc dimittis seruum tuum Domine secundum verbum tuum in pace: Quia viderunt oculi mei salutare tuum, Quod parasti ante faciem omnium populorum: Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israel. In hoc cantico facit tria.

Simeonis canticum continet tria.

1 Committit sese voluntati Dei, dicens: Nunc dimittis, &c. quasi dicat, Nunc lubens moriar, nunc mihi mors desiderata atque expectata aderit: nunc quod diu optaui, adeptus sum. Idem dicebat Dauid Psalm. 4. In pace in idipsum dormiam & requiescam. Qui enim viaticum bonorum operum hîc sibi comparauerunt, libenter ex hoc seculo proficiscuntur, scientes quòd Beati mortui qui in Domino moriuntur, Apoc. 14. & illud Sapien. 4. Iustus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Vnde & sancti pro carcere hunc mundum habent. Heu me, inquit Dauid, quia incolatus meus prolongatus est. Et Apostolus Rom. 7. Infœlix ego homo, quis me liberabit, &c.

Qui bonorum operum viaticum hic sibi cō parauerunt, libenter ex hoc seculo proficiscuntur.

Sancti pro carcere hunc mundum habent.

2 Subdit rationem cur paratus sit mori. *Quia*, inquit, *viderunt oculi mei salutare tuum.* Hoc est, saluatorem mundi, qui satanam deuicit, mortem aboleuit, tartara confregit, peccata tulit, & toti humano generi opem vitamque præstitit, de quo Isa. 52. Videbunt omnes fines terræ salutare Dei nostri, vnde postmodum Lucæ. 9. ait, Filius hominis non venit animas perdere, sed seruare.

Christus salutare Dei.

3 Ostendit quis sit saluator ille. *Quem* tu Deus, inquit, *parasti ante faciem omnium populorum: Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israel.* In primo aduentu omnibus paratus est, vt credant, diligant, & sanentur: & omnibus pateat accessus. Non est acceptio personarum apud Deum, sed in omni gente qui timet Deum, & operatur iustitiam, acceptus est illi, Act. 10. Differenter tamen, Rom. 15. Dico Iesum Christum ministrum fuisse circuncisionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones patrum: gentes autem super misericordia honorare Deum, sicut scriptum est, &c.

Primus Christi aduentus omnibus placidus et paratus, Iudæis ex promissione, gentibus ex gratia.

Ex hoc vero lumine Christo instituit Catholica Ecclesia

vt festo hoc Christiani omnes celebrantes processionem Mariæ, Iofeph, Christi, Simeonis, ferrent cereos consecratos: quos aduersus magorum præstigias & machinationes diabolicas, plurimùm experimur habere virtutis. *Originem instituionis luminariũ ex Christo vero lumine instituit Ecclesia.*

EPILOGVS.

1 *Sistitur puer Iesus Domino & Deo Patri, vt doceat præsentare in lege gratia nosipsos Deo. Roma. 12. Obsecro vos fratres, vt exhibeatis corpora vestra, &c.*
2 *Exemplum Christiani hominis in Simeone, qui pius ac iustus, & in quo Spiritus sanctus erat..*
3 *Cum pace recedit ex hoc mundo, qui intelligit quod Deus erat in Christo mundum sibi reconcilians. 2. Cor. 5.*

DE BAPTISMO CHRISTI

EVANGELIVM.

IN illo tempore: Venit Iesus à Galilæa in Iordanem, ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo. Ioannes autem prohibebat eum, dicens, Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me? Respondens autem Iesus, dixit ei, Sine modo. Sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Tune dimisit eum. Baptizatus autem Iesus, confestim ascendit de aqua, & ecce aperti sunt ei cali: & vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam, & venientem super se. Et ecce vox de calis, dicens, Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui. Mat. 3.

DE baptismo Christi nobis tria veniunt obseruanda,
1 Primò, circunstantiæ. 1 Quando Christus fit baptizatus: nempe, tricesimo suæ ætatis anno, decimoquinto anno Tyberij, sub Pilato & Herode. Tum enim cœpit Ioannes prædicare baptismum pænitentiæ in remissionem peccatorum, Isa. 40. Baptizabat autem Pharisæos & Sadducæos, quibus dixit, Genimina viperarum, quis vos docuit fugere iram Dei? &c. Turbas populi, quibus dixit: Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat. Publicanos, quibus dixit, Nihil amplius quàm constitutum est vobis faciatis. Baptizabat & milites, quibus dixit, Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, & contenti estote stipendiis vestris. *Anno ætatis suæ tricesimo Christus baptizatus est.* *Luc. 3.* *Iohannes quos baptizauit.* *Luc. 3.*
2 Vbi Christus fit baptizatus: nempe, in Iordane flumine: vt responderet facto Naaman Syri, qui ex præcepto Elisæi in illo flumine lotus, sanitatem plenissimam recuperauit. 4. Reg. 5. Ita si nos ex præcepto Christi lauerimus nos aquis baptismi, liberabuntur animæ & corpora à turpissima lepra peccati, qua commaculati nascimur. *Baptismus Christi in Iordane factus respondet facto Naaman Syri.*
3 A quo Christus fit baptizatus: nempe, à Ioanne qui primus mandatum habuit baptizandi homines ad pœnitentiam, sicut scriptum est Lucæ 3. Factum est verbum Domini super Ioannem, &c. & Ioan. 1. Qui misit me baptizare in aqua, &c.

Doctrina est, sacramentum baptismi suscipiendum esse omnibus Christianis: quia legitima Christi authoritate est institutum: qui potuit & voluit sub illis elementis tantam virtutem collocare.

4 Quomodo Christus sit baptizatus: Nempe, vt Euangelista ait, cùm definitum tempus à Patre iam adesset, & Ioannis testimonio satis esset annuntiatus, *Venit Iesus à Nazareth ad Iordanem vt baptizaretur. Ioannes autem prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari: & tu venis ad me?* Admiranda vtriusque humilitas, vbi alter alterum in honore præuenit. Honore inuicem sitis præuenientes, ait Apostolus Rom. 12. 1. Pet. 9. *Iesus respondit: Sine modo: sic enim decet nos implere omnem iustitiam.* Implet omnem iustitiam, qui se peccatorem verè agnoscit, sacramentum suscipit, & mandata Dei prorsus seruat. Implet verò omnem malitiam qui cum sit impius & peccator, hoc non cognoscit, quin iustum se reputat, & vt talis in se gloriatur: & qui negat per mandata Dei nos iustificari.

Matth. 3.

Admiranda Christi & Ioannis humilitas.

Iustitiam oẽm quis impleat.

Malitiam oẽm quis impleat.

Christus dicit, Sic nos decet implere omnem iustitiam,

Christus quomodo impleuerit omnem iustitiam.

1 Per humilitatem. Ita Christus humiliauit se. Nam formam serui accepit: & cum in forma Dei esset, semetipsum exinaniuit, Philip. 2.

2 Per cognitionem peccati, seu pœnitentiam. Ita Christus accessit ad baptismum cum cognitione peccati, non ab ipso qui peccatum non fecit, neque inuentus est dolus in ore eius, commissi, sed ob nostrum peccatum: cuius caussa venit in similitudine carnis peccati, Rom. 8.

1 Pet. 2.

3 Per susceptionem sacramenti. Ita Christus suscepit sacramentum, non vt peccata sua tolleret, sed vt sacramento virtutem & efficaciam auferendi peccata conferret.

Per Baptismi Sacramentum cur iustitiam Christus adimplere elegerit.

4 Per obedientiam. Ita Christus per omnia obsequentem se præstitit Patri æterno, adeò vt ipse dicat de se, quòd non venerit soluere legem sed adimplere, Matth. 5. Descendi de cælo, non vt faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me patris, Iohan. 6.

Adimpleamus ergo & nos omnem iustitiam. Nisi, inquit, Christus Mat. 5. iustitia vestra abundauerit plusquam scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum.

5 Obseruandum quare Christus sit baptizatus: nempe, ob duas caussas: vt sese omnes in Christo baptizatos recepturum ostendat in filios adoptionis, iisque peccata remissurum, & in fratres admissurum, spiritum sanctum collaturum, & vitæ æternæ hæredes effecturum: & vt suo exemplo ad baptismum nos incitet, ne sacramenta contemnamus. Postquam enim sacramenta diuinitus sunt instituta, debemus illis libenter & reuerenter vti. Idcirco enim pater cælestis voce delapsa dixit, Hic

Duas ob caussas Christus baptizatus est.

Hic est filius meus dilectus. Primò, vt Christum filium suum mundo Deum esse, quamuis verus esset homo, declaret. Secundò vox illa omnibus Christianis acclamat, & affirmat quòd per baptismum sint facti filij Dei. Aperiuntur cæli, vt intelligamus quòd per sacramentum baptismi cæli reserentur iis quibus antea ob peccatum claudebantur. Venit Spiritus sanctus in specie columbæ super Christum, non quasi prius non haberet, sed vt mundo testaretur Christum esse filium Dei: & etiam nobis persuadeat, Spiritum sanctum per illud sacramentum iis qui in Ecclesia baptizantur, conferri.

Anno ætatis suæ tricesimo varias ob caussas baptizari voluit.

Est hic obseruandum, quòd Christus voluit anno suæ ætatis tricesimo baptizari propter quinque caussas. 1. Quia tunc, & non antè solidum fundamētum baptismi sua morte, passione, ac prædicatione iacere instituebat.

Baptismus Ioannis inefficax.

2 Vt baptismum Ioannis, qui virtutem remittendi peccata & efficaciam non habebat, perficeret: eiusdemque Ioannis fundamentum & doctrinam confirmaret.

3 Quia sua doctrina hoc sacramentum decreuerat stabilire, sine quo nulli salus contingeret: vt maiorem auctoritatem illi conciliaret: & vt eius institutionem magnificè commendaret, suo ipsius corpore ipsum voluit sanctificare, & vt tactu sui corporis aquas mundaret ac sanctificaret.

Neminem debet pudere ab inferioribus baptizari.

4 Vt illo actu nos instrueret, ne vnquam pudeat nos ab inferioribus baptizari, vel in cōspectu populi in susceptione huius tam sancti sacramenti nos vestibus expoliare, Ansel. in Matth.

Baptismus suā virtutē & auctoritatē non ab homine, sed à tota trinitate habet.

5 Vt operationem Trinitatis per descendentem columbam per Patrem clamantem, per filium ipsum suscipientem, in hoc sacramento esse conuinceret: vt planè Christiani intelligant sanctam atque diuinam illam actionem à tota Trinitate & Christi passione virtutem auctoritatemque habere, non ab homine administrante. 1. Cor. 3.

Caluini turpis error.

Est autem considerandum ex hac doctrina, sacramenta quę Christus instituit, non casu, aut fortuito successu esse instituta: sed eo tempore, hora atque momento, quo ab æterno tota Trinitas hoc statuerat. Item errare turpiter Caluinū, qui nullum discrimē agnoscat inter baptismū Ioannis, & Christi: cùm ille baptizauerit tantùm in aqua, Christus verò simul etiam in spiritu. Baptismus efficaciam suam non nisi à Christo habere potuit, atque is tunc temporis nondum erat institutus in sacramentum. Act. 18. 19. apertè constat discrimen baptismi Ioannis & Christi. Deinde considerandū virtutem Christi nō esse alligatā sacramentis. Nam sine baptismo remisit Christus quāplurimis peccata, ipsisque spiritum sanctum dedit: quod & modò facere potest. Verùm hoc fit ex singulari Christi dispensatione, & gratia. Et quamuis ita contingat mirabili aliqua ratione

Virtus Christi non est alligata sacramentis.

peccatorum remissionem obtinere, & spiritus sancti gratiam tribui, nihilominus baptisma minimè negligendum, dicente Petro, Act. 10. Nunquid aquam quis prohibere potest, vt non baptizentur hi qui spiritum sanctum acceperunt, sicut & nos? Et iussit eos baptizari in nomine domini Iesu Christi. Infantes autem in baptismo possunt iustificari & sanctificari sine rationis auxilio: quod testimonium Ioannes probat, qui nondum natus sensit præsentiam Christi, idque non motu rationis, sed virtute spiritus sancti. Luc. 1.

Infantes iustifi cari & sancti- ficari in baptis mo possunt si- ne rationis au- xilio.

Miracula in baptismo Chri- sti facta.

2 Obseruanda sunt miracula quæ in baptismo Christi contigerunt. Christus baptizatus orabat, vt Deus suo spiritu sancto perfundat animas & corpora eorum qui baptizantur, satanam inde exturbet: peccata baptizatis indulgeat: gratiam qua præcepta seruent, carnem mortificent, interiorem hominem renouent, ac vitam æternam promereri possint, conferat. Nam tempus aderat quo Christus debebat inchoare suum officium ad redimendum genus humanum, à diabolo tentari in deserto, & assumere sibi Apostolos atque Discipulos, quos doceret ea quæ à Patre in mandatis acceperat: per quos etiam vniuerso mundo remissio peccatorum, & redemptio generis humani annuntiaretur per Christum facta. Vt hæc tam grandia sacramenta fœliciter cedant, Christus Patrem orat: docens nobis semper, priusquam aliquid incipiamus, esse orandum. *Cæli aperti sunt.* Hæc cælorum apertio significat, propter Christum, cælum quod hactenus propter peccata fuerat clausum, iam rursus esse apertum omnibus baptizatis, qui bonis operibus studuerunt ipsum promereri.

Baptizatus Christus quid orabat.

Oratio Christi quid nos doceat.

Cæli apertio quid significet.

Apparent tres distinctæ personæ indiuisæ Deitatis: nempe, Pater, qui de cælo clamat: *Hic est filius meus dilectus. &c.* Filius, qui in Iordane baptizatur. Et spiritus sanctus, qui in specie columbæ apparet. Hæc omnia nostrum in vsum contigerunt, vt baptismi sacramentum magnifaciamus, quod Christus suo sancto corpore instituit & sanctificauit. Nec dubitemus totam Trinitatem tum adesse, quotiescunque infans aliquis apud nos baptizatur. Et sit vnica & maxima hæc consolatio nostra, quòd propter dilectum filium Dei & nos omnes in baptismo iustificamur, consequimur remissionem peccatorum, recuperamus iustitiam & innocentiam perditam, donamur spiritu sancto, reconciliamur Deo, adoptamur in filios Dei, & datur actio ad vitam æternam, tanquam hæreditatem filiis assignatam, piis studiis sanctisque actionibus promerendam.

Baptismus magnifaciendus à nobis, quē Christus suo corpore instituit et sanctificauit.

Baptismus vnica & maxima consolatio nostra.

3 Obseruandum, qua materia constet baptismus: scilicet, aqua naturali, siue calida sit aut frigida, vel aliis qualitatibus affecta, non aqua artificio aliquo expressa, vt rosacea, vel alia similis. Est enim baptismus, non aqua vulgaris tantum, sed aqua vitæ

Materia baptismi aqua naturalis, non artificiosa.

vitæ diuino verbo sanctificata & præceptis Dei diuinaque virtute communita: vt sit aqua salutaris animæ & corporis fidelium, quæ occidat peccatum, & viuificet animam. Et vt intelligas baptismum esse aquam viuam: considerabis illius originem, non enim ab homine, sed à Deo est institutus. Considerabis illius per Christi corpus sanctificationem, quo facto indicat sibi placere baptismum. Considerabis Dei mandatum: Ite & baptizate omnes gentes, &c. Mat. 28. & Dei promissionem: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit, Marc. 16. *Baptismus aqua vita.*

Baptismus igitur est summus thesaurus noster cælestis. Si vis ingredi regnum cælorum, duo sunt tibi facienda: 1. Credas Christum pro te passum, mortuum, &c. vt eius morte tu viueres, & Patri reconciliareris. 2. Suscipe baptismum, sinas aqua hac sanctissima ablui tua peccata, & serua mandata. Qui hæc duo contemnit, proculdubio peribit: Qui autem crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit, modò mandata seruet: eritque heres vitæ æternæ, Amen. *Baptismus summus noster thesaurus calestis.* *Marc. 16.*

Quamuis Christus tricesimo anno sit baptizatus, religio tamen Catholica & traditio Apostolica docent pueros omni ætate baptizandos, 1 Mandato Christi dicentis, Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, &c. 2 Promissione vniuersali, qua omnibus hominibus Dei gratia promittitur, huius gratiæ sacramentum est baptisma: ergo ad omnes homines pertinet. Paruulos autem homines esse nemo sanus negabit. *Religio Catholica, & Apostolica traditio docent pueros omni ætate baptizandos.*

3 Natura regni Dei. Nam regnum siue gratia Dei non venit cum obseruatione ætatis, neque ad hanc circunstantiam temporis ligari debet: cùm baptismus sit gratiæ Dei sacramentum.

4 Clementia Christi, qui nemini suam gratiam negat, quare nec baptismum paruulis.

5 Exemplo circuncisionis. Infantes enim Iudæorum portabantur ad circuncisionem, nescientes verbum Dei, neque valentes audire de fœdere gratiæ, quare & nostri paruuli etsi non audiant aut intelligant verbum; deferri tamen ad baptismum debent. Nam nos vniuersale mandatum habemus de baptizandis omnibus gentibus, sicut Iudæi de circuncidendis paruulis: & sicut inscitia non obfuit eorum paruulis, ita neque nostris.

6 Exemplo Apostolorum, præsertim Pauli, qui scribit se baptizasse totam domum Stephanæ, id est, adultos & paruulos, 1. Cor. 1.

7 Testimonio patrum, qui testantur in Ecclesia semper paruulos fuisse baptizatos. Origenes cap. 6. ad Roman. Ecclesia ab Apostolis traditionem accepit, etiam paruulis baptismum dare. Cyprianus scribit, in concilio quodam damnatam opinionem cuiusdam, qui ante octauũ diem nolebat baptizari infantes, *Patres testantur in Ecclesia semper paruulos fuisse baptizatos.* *Anno Christi. 191.*

Anno Christi. 252. tes,lib.3.epist.8. Augustinus contra Donatistas, lib.4. item in Gen.&c. Hieronymus contra Pelagianos, satis arduas caussas
Anno Christi. 387. recenset, cur paruuli sint baptizandi.

EPILOGVS.

1 *Quemadmodum Christus occidi voluit, vt nos à morte redimeret: sic & baptizari elegit, vt suo baptismo animas nostras purgaret, tactuque sui sanctissimi corporis aquis vim regeneratiuam praestaret.*

2 *Exemplum salutare hic in Christo modestiae, in Ioanne autem obedientiae.*

3 *Baptismi Christiani effectus pulchrè declaratur, Aperti sunt cæli, visus est spiritus Dei descendere, vox audita est, Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.*

IN FERIIS CATHEDRAE B. PETRI,

EPISTOLA.

1.Pet.1. *PEtrus Apostolus Iesu Christi electis aduenis dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, & Bythiniæ, secundum præscientiam Dei Patris, in sanctificationem Spiritus, in obedientiam & aspersionem sanguinis Iesu Christi: Gratia vobis & pax multiplicetur. Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui secundum misericordiam suam magnam regenerauit nos in spem viuam, per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis, in hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibilem, conseruatam in cælis in vobis; Qui in virtute Dei custodimini per fidem in salutem, paratã reuelari in tempore nouissimo. In quo exultabitis, modicum nunc, si oportet, contristati in variis tentationibus: Vt probatio vestræ fidei multo pretiosior auro (quod per ignem probatur) inueniatur in laudem & gloriam & honorem in reuelatione Iesu Christi Domini nostri.*

BEATVS Petrus sicut & Iacobus Iudæis scribit, sparsim incolẽtibus gentium regiones, Epistolam profectò dignam Apostolorum principe, plenam auctoritatis ac maiestatis Apostolicæ, verbis parcam, sententiis refertam: hortaturque principio ad tolerantiam malorum, quæ ob Euangelij inuidiam perpetiebantur spe præmiorum. Quod & B. Iacobus facit cap. 1. Pro summo gaudio ducite fratres, inquit, quoties in tentationes varias incideritis, illud scientes, quod exploratio fidei vestræ parit patientiam. Cæterùm patientia opus perfectum habet, vt sitis perfecti & integri, nullaque in parte diminuti. Vnde D. Petrus ad maiorem eorum consolationem nomen suum proprium exprimit, quòd à Christo sibi aptatum accepit; siquidem antè Simon appellabatur, adiecto etiam nomine sui muneris seu ministerij, cùm dicit, *Apostolus*, id est legatus & nuntius à Christo Deo & homine Dei filio missus, olim eidem conuictor, nunc autem destinatus Apostolus. Non enim veretur nomen suum proprium & officij præfigere: quia nihil præter

cæle-

cælestia, deifica & sancta omnia ædificatoria tractat. Econtrà autem, illi qui libellos famosos epistolasq; blasphemiis & contumeliis plenas inter vulgus Christianũ spargunt, nomen proprium, conscientia vrgente subticent, Ioan.3. Qui facit veritatem, venit ad lucem. Qui verò malè agit, odit lucem, &c.

Scriptores catholici nomina sua propria nõ subticent, more pseudographorum.

In hac vtique lectione breuiter & dilucidè D. Petrus totam salutis nostrę rationem vtpote principium, medium, & finem, nobis proponit: & facit potissimùm septem. Primò, laudat Deum, nosq; peculiariter ad collaudandum Deum suo exemplo hortatur & excitat. Et quò laudatio huiusmodi & perfectior sit & promptior, in mediũ adfert, quis sit ille Deus quẽ laudare debeamus, cùm dicit: *Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, &c.* Confitentur & Iudæi ac Turcæ vnum Deũ, Deumque laudant: verum imaginarium incertumq; & confitentur & laudant Deum. Quem enim confitentur & laudant illi hunc Patrem esse, hoc est, naturalem habere filium negant. At Petrus hîc eum Deum à nobis agnosci & laudari vult, qui est pater Domini nostri Iesu Christi, hoc est, qui naturalem habet filium. Imò vniuersa etiam sacra scriptura hunc solum Deum nobis vnicè commendat. Ergo pater Domini nostri Iesu Christi verus Deus est, quem nos & confiteri & laudare debemus. Qui verò negat Deum esse Domini nostri Iesu Christi patrem, is Deum non nouit, etiã si omnia alia pertinacissimè credat, quæ ipsi sacra tribuit scriptura. Sumus igitur hîc certi, quis verus Deus sit. Hunc itaque vnum & verum Deum semper agnoscamus, & vt verum Deum dignè laudemus. Credamus, inquam, verum Deum esse patrem naturalem Domini nostri Iesu Christi, & Iesum Christum naturalẽ esse veri Dei filium, Matth. 16. & Ioan. 6. Ita verum Deum rectè nouerimus, vt salui simus.

Exhortatio ad laudem Dei.

Iudei ac Turcæ verã vnius Dei notitiam non habent.

Scriptura hũc solum Deum nobis commendat, qui habet naturalem filium.

Qui Deum negat esse Domini nostri Iesu Christi patrẽ, is Deum non nouit.

2 Secundò, declarat à quo salus æterna detur: & dicit eã contingere *à Deo & Patre Domini nostri Iesu Christi.* Quòd autem eam Deo tribuit, per hoc excludit omnes creaturas in vniuersum, docetq; à nullo eam expectandam, nisi à solo Deo: quemadmodum & Deus ipse apud Isaiam. 43.cap.inquit, Ante me nõ est factus aliquis Deus, & post me non erit. Ego sum, ego sum Dominus, & non est absq; me saluator. Et cap.45. Deus iustus & saluans non est præter me. Porrò quod addit Apostolus, patrem Domini nostri Iesu Christi, per hoc omnes alios deos excludit, docetq; hunc solum esse verum illum Deum saluantẽ, quemadmodum & D.Paulus 1.Cor.8. eleganter testatur: Et si (inquiens) sint qui dicantur dij, siue in cælo, siue in terra (siquidem sunt dij multi & Domini multi) nobis tamen vnus Deus pater, ex quo omnia & nos in illum.

Salus à nullo alio expectanda, nisi à solo Deo patre Iesu Christi.

3 Tertiò declarat qua caussa mouente salus detur, cùm dicit

Petrus *eam dari secundum misericordiam Dei*. Quo sanè elogio omnia merita humana excludit, ac docet, salutem contingere à Deo, non propter præcedentia opera aut merita, sed gratis, ex sua benignitate, quemadmodum & Deus ipse apud Isaiam cap. 48. inquit, Propter me, propter me faciam, vt non blasphemer: & gloriam meam alteri non dabo. Et B. Paulus. 2. Tim. 1. Deus, inquiens, liberauit nos, & vocauit vocatione sancta, nō secundū opera nostra, sed secundū propositum suū, & gratiam. Et ad Tit. 3. Non ex operibus iustitiæ, quę fecimus nos, sed secundum misericordiam suam saluos nos fecit Deus.

Salus datur à Deo patre non propter opera aut merita præcedētia, sed ex eius benignitate.

4 Quartò declarat per quem salus à Deo detur, cùm d. Petrus subdit, *eam dari per resurrectionem Iesu Christi*. Per resurrectionem verò, & incarnationem & passionem, adeoque ascensionem intelligi vult. Nam per hasce singulas salus impetrata est, hoc nimirum confirmante Paulo, Roman. 4. Traditus est, inquit, propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram: incarnatio enim Christi, indicium fuit, quòd salus ipsa esset propè ac parata. Passio autem ipsius peccata totius mundi expiauit, mortisq́; per mortē aboleuit sententiam, Ose. 13. 1. Cor. 15. adeoq́; mortis auctorem eneruauit. Resurrectio verò, certum argumentum dedit, ablatum esse peccatū, deglutitā mortem, deuictum satanā, profligatam damnationē, & contrà æternam redditā iustitiam, donatam vitam, recuperatā æternam fœlicitatē. Ascensio denique præparatio fuit donatæ cælestis hæreditatis, & certum signum eò venturos saluatos, quo Christus præcesserit, Ioan. 14. Summa igitur est, per vnū Iesum Christum dari salutem à Deo: & hac pręcipuè de caussa nobis laudandus est Deus. Audiamus Petrum, quid nobis fecerit laude dignum, quidq́; præstiterit. *Iuxta copiosam suam misericordiam*, inquit, *regenuit nos in spem viuam, per resurrectionē Iesu Christi ex mortuis in hæreditatem immortalem & incontaminabilem atque immarcessibilem, conseruatam in cælis erga vos, qui virtute Dei custodimini per fidem ad salutem quæ in hoc parata est, vt patefiat in tempore supremo.* Ac si dicat, laudandus ob id à nobis est Deus Pater, non tantùm quòd noster pater sit sola creatione, sed quòd in regeneratione omnium maximè pater noster factus est. Quod ille in nobis creauerat rectè & absolutè, id protoparens noster Adā sua transgressione in nobis corruperat rursum: nam peccato & morti nos infœliciter genuit. Misertus igitur nostri Deus, bis pater noster factus est. Nam regennit nos iustitię & vitę, quos semel iustitię & vitę creauerat: regenuit autē per mortē & resurrectionem filij sui Iesu Christi. Hunc enim finit mori, vt peccata nostra tollerentur: hunc & resurgere fecit, vt æternùm iustificaremur & viuificaremur. Et regenuit nos sic, vt & in filios adoptauerit, & hæredes vitæ æternę instituerit: ac quando in

Salus à Deo datur per Christi resurrectionem.

Incarnatio Christi salutis paratæ indicium.

Passio Christi peccati mortisque expiatio, &c.

Resurrectio certum argumentum ablati peccati, mortis destructæ, &c.

Ascensio est præparatio donatæ cælestis hæreditatis, & certum venturæ salutis signum.

Deus bis pater noster factus.

in terris adhuc agimus, custodit nos virtute sua per fidem ad salutem. Et si cælestem hæreditatem nondũ realiter possidemus, certissimò tamen erga nos in cælis conseruata est, vt etiã Apostolus 2. Timot. 1. confidenter dicat, Scio cui credidi, & certus sum quia potens est depositum meum seruare in illum diem.

5 Quintò, ostendit Petrus quid ipsa salus sit, cùm dicit esse illam hæreditatem incorruptibilem, & incontaminabilẽ & immarcessibilem, conseruatam in cælis, paratam reuelari in tẽpore nouissimo. Quibus vtique verbis declarat, salutem non esse rem leuiculam, sed talem, quæ æternas diuitias, æternas voluptates, æterna gaudia, æternam vitam complectatur. Si iam cui placẽt opes, voluptates, gaudia, fœlicitas, vita: ei sanè multò magis arridebit salus, vt quæ (modò diximus) has omnes, non ad tẽpus, non mixtim, sed perpetim, sed sincerissimè adferat, vt non immeritò ex Isa. cap. 64. Paulus 1. Cor. 2. dicat, Quòd oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderũt, quę præparauit Deus iis qui diligunt illum. *Salus quid sit.*

6 Sextò, ostendit quibus contingat salus, *cùm dicit dari eam illis, qui in virtute Dei custodiantur per fidem*. Quibus nimirum verbis innuit, non quoslibet salute donari, sed eos duntaxat, qui ab æterno ad eam prædestinati sint, quiq; iam vocati prædicatione verbi & per Spiritum sanctum solidam in Deum patrem & Iesum Christum fidem habeãt: quemadmodum & D. Paulus pulchrè Roma. 8. inquit, Quos præscierat Deus, hos prædestinauit conformes fieri imagini filij Dei, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus: quos autem prædestinauit, hos & vocauit: quos autem vocauit, eos & iustificauit, eos & glorificauit, hoc est, æterna salute donauit. Summa itaque est, solos electos ab æterno saluari. *Soli electi ab æterno, salute donantur.*

7 Septimò, ostẽdit B. Petrus, quæ sors, qualisque vita saluandorum in hoc mũdo sit, cùm dicit eos nunc contristari oportere variis tentationibus, & vitã agere cedẽtem in laudem & gloriã & honorem Dei. His autem verbis certa dat signa, quibus electi dinosci possint. Nam tametsi prędestinatio & salutis donatio inuisibiles sint, tamẽ his notis deprehendi clarè queunt saluandi, nempe, ex afflictione & vitæ innocentia: Iuxta illud, In mundo pressuram habebitis, &c. Quicũque igitur hîc affliguntur ob iustitiam, & piam interim vitam agunt, ij certissimi sunt electi, Heb. 12. Quem enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium quem recipit, Prou. 3. Apoc. 3. *Sors & vita saluandorũ in hoc mundo.* *Nota et signa, quibus deprehendũtur saluandi et electi.*

Quare si & nos huius salutis verè participes & haberi & esse volumus, patienter afflictiones toleremus, & piam agamus vitam. Sic futurũ est, vt nos quoque hæreditas illa immarcessibilis maneat, finis, inquã, fidei nostræ, salus animarum nostrarũ. Hinc enim beatus vir esse asseritur qui suffert tentationem, *Finis fidei salus animarũ.*

quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, Iaco. 1. *In hoc* (inquit Petrus) *exultate, nunc ad breue tempus afflicti in variis experimentis, si opus sit, quò exploratio fidei vestræ multò pretiosior auro, quod perit, & tamen per ignem probatur, reperiatur in laudem & gloriam & honorem, in reuelatione Iesu Christi.* Quibus etiam verbis innuit quo pacto laudari Deus à nobis debeat, & ostendit laudationē Dei & in exultatione & in afflictionibus consistere debere: sic ergo laudare debemus Deū, vt exultemus in conscientia pura & fide non ficta, vtque afflictiones in Dei gratiam patiamur. Exultare iure optimo debemus, quòd sciamus hæreditatem immarcessibilem in nos in cælis esse conseruatam. Gaudete & exultate, ait Saluator, quoniā merces vestra copiosa est in cælis, Matt. 5. Affligi verò patienter feremus, & quòd non diu affligemur, & quòd fides per afflictiones tum probetur, tum reddatur illustrior, & quòd æternam laudem, gloriam & honorem inde simus habituri in reuelatione Iesu Christi. Hinc & Apostolus ait, Rom. 5. Sed & gloriamur in tribulationibus, scientes quoniam tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio verò spem, spes autem non confundit. Et 2. Cor. 4. Id quod in præsenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternū gloriæ pondus operatur in nobis, &c.

Laudatio Dei in exultatione & in afflictionibus cōsistere debet.

Iure optimo electis exultandum.

EPILOGVS.

1 *Spes viua Christianis est, per hoc quòd resurrexit Iesus Christus ex mortuis, in hereditatem immortalem, incontaminabilem & immarcescibilem conseruatam in cælis.*

2 *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei, Act. 14. Si compatimur & conregnabimus, si commorimur & conuiuemus, Roman. 8. 2. Timoth. 2.*

3 *Christus nobis datus est in donum, vt sit sapientia, iustitia, sanctificatio & redemptio nostra. 1. Corinth. 1. & in exemplum, vt passo in carne Christo, nos eadem cogitatione armemur, 1. Pet. 4.*

RATIO *Institutionis solennitatis hodiernæ quæratur ex sermone S. Augustini Episcopi, qui sic incipit: Institutio solennitatis hodiernæ à senioribus nostris Cathedræ nomen accepit, &c.*

Euangelium huius diei inuenietur in feriis Apostolorum Petri & Pauli.

IN FERIIS MATHIAE APOSTOLI, EPISTOLA.

Act. 1.

IN *diebus illis exsurgens Petrus in medio fratrum dixit, (erat autem hominum turba simul ferè centum viginti.) Viri fratres, oportet impleri scripturam quam prædixit Spiritus sanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Iesum, qui connumeratus erat in nobis & sortitus est sortem mini-*

ministerij huius. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, & suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera eius. Et notum factum est omnibus habitantibus in Ierusalem, ita vt appellaretur ager ille lingua eorum Aceldemah, hoc est, ager sanguinis: Scriptum est enim in libro Psalmorum; Fiat habitatio eorum deserta, & non sit qui habitet in ea: & episcopatum eius accipiat alter. Oportet ergo ex his viris qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Iesus, incipiens à Baptismate Ioannis vsque in diem quâ assumptus est à nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis. Et statuerunt duos, Ioseph, qui vocatur Barsabas, qui cognominatus est Iustus, & Mathiam. Et orantes dixerunt, Tu Domine qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus vnum accipere locum ministerij huius, & apostolatus de quo praeuaricatus est Iudas, vt abiret in locum suum. Et dederunt sortes eius, & cecidit sors super Mathiam, & annumeratus est cum vndecim Apostolis.

HABES hîc de noui Apostoli electione. Primò, quo hortante instituta sit, videlicet Petro, qui orationem habuit, idque non tam singularis potestatis, quàm & ordinis, & diuini instinctus caussa. Loquitur autem. 1. de Iudae defectione, cuius sceleris grauitatem notat tum ab ipso facto, quòd fuerit dux comprehendentium Iesum: tum ab antegresso munere, quòd à Iesu in numerũ Apostolicum cooptatus fuerit. facit autem D. Petrus, id non tam ob Iudę insectationẽ (nam proculdubio tristis acerbaque fuit inter discipulos eius rei cõmemoratio) quàm ob caeterorũ exhortationẽ, vt tantò cautiores sint, cùm in perseuerando, tum in collega eligendo. Deinde caussam eius sceleris refert, non ad Iudae malitiam, quae verißima tamen proximaq; caussa fuit, sed ad scripturae impletionem, licet ea caussa sit remota, & quae praeuisionem, non impulsionẽ arguat. Placuit autem Petro hanc omittere, vt quae nihil ad ędificationem faceret: & hanc proponere, ne quem grauius perturbaret tam horribilis Iudae casus. Atque idem nobis quoque faciendum vt ab hominum cogitatione nos ad scripturam & consilium Dei conuertamus. Porrò quòd Spiritum sanctũ ait prędixisse quae scriptura memorat: discis quantum deferendum sit scripturae.

Petri hortatu noui Apostoli electio instituta.
Psal. 40.
Ioan. 18.
Sceleris Iudae grauitas.
Defectionis Iudae cur meminerit Petrus.
Matth. 27.
Caussa sceleris Iudae proxima eius malitia, remota verò scripturae impletio.
Psal. 108.
Scriptura sacra deferendũ quam eloquitur Spiritus sanctus.

2 Loquitur de alterius subrogatione. 1. Quòd alius sit eligendus. Nam erat planè necessarium, ne vel Apostolorum functio, si in primo suo numero claudicasset, minus ponderis obtineret: vel Israëlitarum tribubus, quibus colligendis & Christus venerat, & discipulos emissurus erat, minus responderet Apostolicus numerus: vel ne Iudae vanitas & defectio, Christi veritatem & decretum superasse videretur. Nam vt plurimi sanè nolint, aut deficiant, tamen nouit Deus vnde suum agmen compleat. 2. Quòd confestim eligendus: id quod Petrus colligit ex priori. Nam si constet eligendũ, quidni protinus exequantur. Nos similiter cogitemus, cùm de Dei voluntate, deque munere nostro facti sumus certiores, nullas faciendas esse moras.

Alterius Apostoli subrogatio per quàm necessaria.

3. Quo

Quo è numero seligendus nouus Apostolus. 3. Quo è numero seligendus sit, ex eo nempe, qui cum Christo vixerint à baptismo vsque ad Ascensionē: idque ideò, quòd Apostolum decuit oculatum ac solidum esse operum & verborum Christi testem. Cœperat autem Christus publicè operari ac docere, cùm inauguratus esset in Baptismo. *Act. 4.* 4. Quod ad opus seligendus, videlicet ad testandum, id est, passim publiceque prædicandum, & testandam maximè resurrectionem.

Opus Apostolicum est prædicare. Prædicationis scopus resurrectio Christi. Discimus ergo Apostolicum esse prædicare. Viderint ergo successores num vocationi suæ rectè respōderint, discimus præterea prædicandum solum Christum, cuius summum ad salutem opus resurrectio: cætera enim Christi opera vel ad eā tendunt, vel ex ea suam vim accipiunt. Viderint ergo nugatores, de quibus Psal. 118. ait: Narrauerūt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua.

Electionis modus. 2 Habes hîc quomodo peracta sit hæc electio, nimirum isto modo. 1. duorum segregatione, vbi obseruandum, in Iudæ locum fuit vnus tantùm subrogādus, duos tamen sistunt. Quòd non vnum sistunt, id fit propter Dei electionem, vt penes ipsum esset. *Functio Apostolica pēdet à solius Dei calculo.* Nam apostolica functio pendet à solius Dei calculo: & quòd non plures sistunt, id fit propter apostolorum inquisitionem, quæ omnino debuit esse exactissima. Descenderunt ergo seligendo vsque ad binarium. *Documentum egregiū, in quo casu Dei indicatio & auxilium implorandum.* 2. Inuocatione: egregio scilicet documento, vt in aliis, sic in electionibus, & cum primis ministrorum, Dei simul indicationem & auxilium implorandum. 3. Sorte, vt qua neque miraculum peteretur, nec humanum tamen quicquam vltra primam inquisitionem, & duorum segregationem ab Apostolis interponeretur.

3 Hîc habes in quem sors inciderit, in Mathiam nempe, licet alter videretur ferme potior, è quo vides quàm plerunque Deus humiliora magis probet. *Deus plerunque humiliora magis probat.* Item hic locum habet dictum Salomonis Prouerb. 16. Sortes mittuntur in sinum, sed à Domino temperantur.

Apostolorum studiū, Dei iudiciū, & Mathiæ obsequiū hic nobis obseruabile. Obseruabile igitur cùm Apostolorum studium, qui pro teste & præcone Christi adeò sunt soliciti (dormitantibus interim aut persequētibus nostris prælatis & episcopis) tum & Dei iudicium, qui vt plurimum viliora respicit: & Mathiæ obsequiū, qui vocanti Domino obtemperat. Ferueamus quæso nos similiter, & humiliemus nos, & talem segregationem, si & nos vocemur, celeberrimam beatissimamque iudicemus, strenuè laboremus Domino, cui sit omnis honos.

EPILOGVS.

Numerus Apostolicus, variè in vet. lege præfiguratus. 1 *Petrus instaurari vult numerum Apostolorum, compertū habens eundem variè præfiguratum: verbi gratia. In 12. filiis Iacob patriarchis. Genes. 42. Rursum in 12. fontibus, è quibus Dei populus ab Aegyptia seruitute liberatus, ad promissam per desertum tendens hæreditatem, bibens refocillatus est,*

Numer.

Numer. 33. Item in 12. lapidibus pretiosis in vestimento summi sacerdotis. Exod. 28. In 12. quoque exploratoribus terram promissæ hæreditatis à Mose ad explorandum destinatis, Num. 13. Nimirum hoc etiam satagens, ne numerus Apostolicus maneret imminutus, quem Dominus instituit, vt suorum & factorum & dictorum testes essent per orbem terrarum, qui fuerant ei assidui, domestici & conuictores. Siquidem hoc ipsis prædixerat de resurrectione sua loquens, Act. 1. Vos eritis mihi testes in Ierusalem, &c.

2 Iudas non electione æterna, sed nomine solo Apostolus, vnde impius in magistrum & apostata extra collegium Apostolicum fuisse narratur.

3 Laudabilis hic electionis modus in Ecclesia obseruandus: qui est supplicare Domino, precari, vt ipse quem elegerit, ostẽdere dignetur, item nihil tribuere affectibus humanis in similibus electionibus.

IN FERIIS EIVSDEM APOSTOLI EVANGELIVM.

IN illo tempore: Respondens Iesus dixit, Confiteor tibi Pater Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Ita Pater: quoniam sic fuit placitum ante te. Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Et nemo nouit Filium, nisi Pater: neque Patrem quis nouit, nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare. Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis: & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde: & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. *Matth. 11.*

IN HOC Euangelio Christus facit quatuor. Primò exultat in Spiritu sancto: vt doceat præter lætitiam carnis aliam esse multò excellentiorem, scilicet, lætitiam spiritus: de illa ait Christus, Luc. 6. Væ vobis qui nunc ridetis. Et Ioã. 16. Mũdus gaudebit, vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Hæc lætitia est vana, & plerunque Deo inuisa, quam omnes Christiani, quantum possint, debent vitare. Est lætitia spiritus, qua Christiani exultant in Domino, hac Christus exultauit, hac exultauit Maria, Luc. 1. cùm diceret, Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo, non in mundo, non carne, sed in Deo. Ita sunt gauisi magi inuento puero, Math. 2. & discipuli viso Domino, Ioan. 20. Hac & nos exultemus, Phil. 4. Hoc exemplo etiam nos instruit, si quid fœliciter cesserit nobis conantibus, exultemus non humano affectu, sed gaudio spirituali: non nobis arrogantes vllam gloriam, sed gaudentes illustrari gloriam Dei, gaudẽtes de profectu proximi. Fructus enim spiritus, gaudium, pax, charitas. 3. Ioan. 1. Maiorem horum non habeo gratiam, quàm vt audiam filios meos in veritate ambulare, & Apost. 2. Corinth. 9. Gratias ago Deo super inenarrabili dono eius. Charitas siquidem congaudet veritati. 1. Corinth. 13.

Luc. 10. *Lætitia carnis vana.* *Lætitia spiritus Christianos decet.* *Gaudendũ de illustratione gloriæ Dei, & de profectu proximi.*

2 Gratias agit Patri, quòd sacramẽta sua absconderit à mundi sapienti-

Sapientia & prudentia Pharisaorũ & scribarum arrogãs & vana.

ſapientibus & prudentibus,& rèuelarit ea paruulis. Sapientes & prudentes tum erant Phariſæi,Scribæ, Sacerdotes, Leuitæ, Seniores populi & principes.Hi adeò tumebant,vt ſola cognitione legis omnia ſacramenta tam diuina quam humana comprehendere ſe poſſe arbitrarentur. Hi quoque viribus ſuis freti cenſebant hanc legis cognitionem ſibi abunde ſufficere ad implenda præcepta Dei,& ad ſalutem conſequendam, etiam ſine auxilio gratiæ Chriſti, quod eis cum ſuperioribus illis commune erat. Sunt & hoc noſtro ſeculo tales, qui ſapientia ſua adeò nituntur & fidunt,vt non vereantur reliquos omnes tanquam pecudes impudenter præ ſe contemnere, & ſomnia ſua velut cæleſtia oracula pro Dei verbo adoranda proponere: qui inquam, ſolenne habent inter pocula,vbi mero incaluerint,diſputare de verbo Dei, de Euãgelio,de Eccleſia,deque ſacramentis Chriſti. Iis tantum acquieſcunt quæ ipſorum iudicio recipienda ſunt:at ſancti ſpiritus per Eccleſiam ſuam dictantis ſententiam petulanter contemnunt, quibus dicitur, Iſa.5. Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, & coram vobiſmet ipſis prudentes, de quibus Iob 5. Qui apprehendit ſapientes in aſtutia eorum, & conſilium prauorum diſsipat. Quos pater reiicit. Nam hi ſunt prudentes, ſapientesque apud ſemetipſos, ſicut oſtenſum eſt ex Iſaia,dè quibus.1.Corinth.1.Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo.

Prudentia nostrorũ hominũ seculi huius tumida.

Paruuli qui fuere, & sunt.

Paruuli tum erant,beata virgo,Apoſtoli,ac reliqui diſcipuli: Hi nihil ſe ſcire, nihil præſtare poſſe agnoſcebant, niſi quæ Deus per Chriſtum ipſis daret, vt ſcirent ac poſſent. Sunt & hoc noſtro ſeculo tales,qui de ſe non ita ſublimiter ſentiunt,ſed humiliter: ſuamque prudentiam & ſapientiam non magni faciunt. Nec nouam cofingunt doctrinam, ſed eam quam Spiritus ſanctus Eccleſiæ ſuæ humili reuelauit, retinent & ſequuntur. Solum Deum plenè perfecteque iudicant ſapientem atque prudentem,qui ſapientiam præſtat paruulis. Pſalm. 18. Quos pater acceptat. Nam hi ſunt paruuli, pauperes, ſimplices, qui nihil ſciunt, nec ſapere præſumunt, niſi ea quæ pater reuelauit ſuæ Eccleſiæ. Iſa.66. Ad quem reſpiciam &c. Item Iaco.4. & 1. Pet. 5. Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.

Sicut Chriſtus tunc exultauit in ſpiritu, & gratias egit patri, quod myſteria ſuæ incarnationis reuelaſſet paruulis, ſcilicet Mariæ virgini ſanctiſsimæ, Ioſeph, Simeoni, Annæ, Apoſtolis, diſcipulis qui erant pauperes ſpiritu, & abſcondiſſet à ſapientibus ac prudentibus Ieroſolymitanis, ac Philoſophis Athenienſibus:ita & modò multò perfectius lætatur, quòd eadẽ ratione ſacramenta ſuæ religionis quibuſdam pauperculis, neglectis ſuperbis,reuelet. Quod ſic accipi nõ debet,quod gaudeat

Chri-

Christus & gratias agat de sapientium excæcatione, de qua contristabatur. Marc. 3. sed de paruulorum illuminatione. Sic Apostolus Rom. 6. Gratias Deo, quia fuistis serui peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinæ in quam traditi estis.

Gratias non agit, nec gaudet Christus de sapientũ excæcatione, sed de paruulorum illuminatione.

Si igitur volumus Deum in dies magis ac magis sua mysteria nobis reuelare, ponamus supercilium: & nos nihil scire nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum, nobis habeamus persuasum. 1. Corint. 2.

Facti huius æquitatem Dominus paternæ voluntatis iudicio confirmat, vt qui dedignantur paruuli in Deo fieri, stulti deinceps in sua sapientia fiant. Sic enim diuino placuit consilio, humanam damnare sapientiam, & per humilitatem Euangelicæ doctrinę bonos ad se trahere. *Ita pater, inquit, quoniam sic placitum fuit ante te.* Quibus etiam verbis Christi exemplum humilitatis accipimus, ne temerè discutere superna consilia de aliorũ vocatione, aliorumve repulsione præsumamus. Iniustum esse non potest, quod placuit iusto. In cũctis ergo quæ exterius disponuntur, aperta causa rationis est occultæ iustitia voluntatis. Hinc Augustinus: Quem trahat, quem non trahat, cur istum trahat, & illum non, noli diiudicare, si non vis errare. Nunquã ab hominibus discutienda consilia Dei in operibus eius, quid fecit, qua ratione sic fecit: sed quomodocunque rem suam voluit ordinare, gratias agens, sufficiat tibi ad testimonium ipsa Dei natura: quia Deus sine ratione, sine iustitia nihil facit. Non enim iudicem te esse voluit actuum suorum, sed seruum præceptorum suorum. Boni enim domini est, omnia prouidere quæ ad vtilitatem pertinẽt serui: boni autem serui est, fideliter operari, & nõ discutere Domini sui actus. Ecclesiastici 3. Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Nam Prouer. 25. dicitur: Sicut qui mellis multum comedit, non est ei bonum: sic qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria.

Beneplacitum diuini consilij.

Consilia Dei in operibus eius nunquam ab hominibus discutienda.

Deus sine ratione & sine iustitia nihil facit.

3 Loquitur de seipso, & ostendit quis sit, & quid de ipso sit nobis sentiendum, cum ait: *Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Nemo nouit filium, nisi pater: neque patrem quis nouit nisi filius, & cui voluerit filius reuelare.* Ex his verbis Christi habemus duplicem consolationem. Alteram, quòd agnoscamus Dominum nostrum Iesum Christum esse verè omnipotentem, qui omnia habeat in sua potestate, tam cælestia quàm mundana: De quo dicebant duo illi discipuli qui ibant in Emaus, quòd esset vir potens in opere & sermone, Luc. 24. Hic poterit nos ab omnib9 inimicis nostris liberare. Sic enim ait Dominus, Mat. 28. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra, sic etiam dicebant homines,

Consolatio duplex.

Christus est verè omnipotens, omnia habens in sua potestate tam cælestia quàm mundana.

Qua-

Qualis est hic, quia venti & mare obediunt ei? Matth. 8. Alteram quod agnoscamus Dominum nostrum Iesum Christum summum doctorem, qui nihil ignorat, qui poterit nos omnia quæ ad salutẽ sunt necessaria, docere: atque patrem, qui est principium, fons, & scaturigo nostræ salutis, nobis monstrare. Qui non foris tantum docet vt reliqui magistri: sed intus corda instruit, tanquam verus author vtriusque hominis. Qui solus in notitiam patris nos perducere potest. Sic enim Pharisæi loquebantur de eo: Quis est hic qui peccata dimittit? Luc. 7. Et Christus ipse sic ait, Ioān. 17. Hæc est vita æterna; Vt cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum.

Iesus Christus summus doctor qui nihil ignorat, qui potest nos omnia ad salutẽ necessaria docere.

His consolationibus longè suauissimis confirmantur Catholici in obsequio fidei, & accenduntur in amore mandatorum Dei. Nihil enim ita corda fidelium confirmabit in variis tentationibus, nec suauius consolabitur in cunctis calamitatibus, quàm scire se in eũ Deũ credere, qui potẽs sit nos liberare. Omnia, inquit, mihi tradita sunt à patre meo. &c. Nam ipse pater dedit eum caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius, Ephe. 1. Hinc influit mẽbris vitã. Ioan. 5 Sicut enim pater suscitat mortuos & viuificat, sic & filius quos vult viuificat.

Consolatio fidelium in tribulationibus.

Nosse patrem, est metuere vt Deum: diligere vt patrem, & afici, Malach. 1. Et tali modo reuelat filius patrem. Ioan. 17. Pater iuste, & cætera, notum feci eis nomen tuum, &c. Item, Pater, manifestaui nomen tuum hominibus quos dedisti mihi. Et Ioan. decimoquinto. Vos autem dixi amicos, quia omnia quæ audiui à patre meo, nota feci vobis, &c. Filium nosse, est in eum credere, & imitari. Nam vt filius imago est patris, sic & nos imaginem filij debemus portare. Rom. 8. & 1. Corinth. 15 Et hoc opus est patris. Iohan. 6. Nemo potest venire ad me, nisi pater traxerit eum. Et Matth. 16. Beatus es Simon Bar-Iona quia caro & sanguis, &c.

Nosse patrem quid sit.

Nosse filium quid sit.

4 Loquitur Christus cum peccatoribus: & vocat ad se omnes afflictas conscientias, vt ipsas consoletur, & ait: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos* Sunt autem laborantes & onerati, qui peccata sua sentiunt & agnoscũt, sibique ab ira Dei, morte & inferis timent, & ob id turbatam habent conscientiam, summis tamen votis auxilium à Deo expetunt. His qui ita laborant, & onerati sunt, dicit Christus: *Venite ad me omnes:* ne curratis ad alios, non ad Pharisæos, nec ad Leuitas, non ad reliquam turbam Iudæorum, qui imponunt vobis opera grauia & importabilia, quique vos tristiores quàm accessistis, dimittunt. Ad me festinate, ego solus (non Moses) sum vester saluator, pater, frater, dominus, magister. Clementior ero quàm Dauid erga Absalon, aut Ioseph erga fratres suos. Ad me venite omnes: non hic vel ille, sed omnes qui curis, doloribus,

Laborantes & onerati qui sint.

2. Reg. 14. & 18. Gen. 45. et 50

bus, peccatis laboratis: non quia gorificari me à vobis opus est mihi, sed quia salutem omnium sitio, omnes suscipiam. Summatim indicat se venisse propriè, vt leuet quotquot ex ipso sperant peccati vel conscientiæ vel cuiuscunque mali remedium.

Indicat Christus cur propriè venerit.

Tollite iugum meum super vos. Est autem duplex iugum. Alterutrum spiritus seruitutis peccati, & afflictæ conscientiæ, de quo Psal. 37. agitur: Iniquitates meæ sicut onus graue grauatæ sunt super me. Hoc iugum, ait Christus, à vobis tollam, tollam spiritum seruitutis in timore, tollam ceremonialia illa præcepta grauia & importabilia, tollam maledictionem transgressoribus legis positam. Quod etiam apostolus testatur, Galat. 3. dicens: Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. De onere aut iugo peccatorum quod venit Christus auferre, dictum est Isa. 10. Et erit in die illa, auferetur onus eius de humero tuo, & iugum eius de collo tuo, & computrescet iugum à facie olei. Hoc in Christo impletum testatus est Petrus. 1. eiusdem. 2. cap. Qui peccata nostra, inquit, ipse pertulit in corpore suo super lignum vt peccatis mortui, iustitiæ viuamus. Alterum autem iugum est Euangelij & gratiæ. De hoc ait Christus: Dabo vobis iugum Euangelij, spiritum adoptionis & gratiæ, quo impleatis mandata: & sit suaue, quod fuerat in lege durum & acerbum. Hinc 1. Iohan. 5. dicitur, Mandata eius grauia non sunt, imò dulciora super mel & fauum, Psal. 118.

Iugum duplex.

Deut. 7. Hebræ. 10.

Iugum Euangelij & gratiæ

Iugum primum fuit Mosis, de quo dicit Petrus, Act. 15. Vt quid tentatis Deum, ponentes iugum super ceruices discipulorum, quod neque nos neque patres nostri portare potuimus? Dicit quoque de eodem Paulus, Galat. 5. Nolite iterum iugo seruitutis contineri. Illud iugum Christus disrupit, nostrisque ceruicibus excussit. Gala. 3. & 4. Secundum fuit Christi, & de illo dicit Christus, Matt. 11. Iugum meum suaue est, & onus meum leue: Hoc nobis ipse imposuit, & vt facilius ipsum feramus, nobiscum & ipse collum submittit ac gestat. Exemplum, inquit, dedi vobis: vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis, Iohan. 13.

Iugum Mosis Christus disrupit, nostrisque ceruicibus excussit & suum nobis imposuit.

Quid commodi accessurum sit iis qui iugum Christi portauerint, docet Dominus cum ait: Et inuenietis requiem animabus vestris. Nam Christianus non debet requiem animæ aut in hac vita aut in rebus temporalibus quærere, cum hic permixta sit multis curis & anxietatibus. Nam risus dolore miscetur, & extremum gaudij luctus occupat. Nec est quærenda requies carnis, quæ est voluptuosa. Miseros iudicemus eos qui in hac vita requiem suam quærunt, dicentes: Comedamus & bibamus, cras enim moriemur. Sed vt ait Paulus. 1. Corinth. 15.

Commodum Christi iugum portantium.

Miseri iudicandi sunt qui in hac vita.

Corrumpunt bonos mores colloquia praua.

requiem suam quærunt.

Et discite à me quòd mitis sum, & humilis corde. Si quis roget, quomodo iugum hoc Euangelij sit ferendum, Christus respondet, Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Iugum enim Christi his duabus virtutibus se sinit gestari, mansuetudine, & humilitate. Ita Moses incredibili suauitate pondus huius iugi sustinuit, Numer. 12. Ita Dauid eximiam mansuetudinem erga Saul & alios inimicos suos ostendit, quando nec in spelunca, nec in castris dormientem, cùm in manu haberet, ipsum confodere voluit. Item erga Absalon, quem sibi asseruari iusserat in prælio. Ita Christus singulari mansuetudine tulit crucem, iniurias, passionem ac mortem: adeò vt pro crucifixoribus orauerit. Ita Paulus erga Iudæos capitales hostes, Roman. 9. Idcirco scriptura de Mose ait: Erat Moses vir mitissimus super omnes homines qui morabantur super terram, Numer. 12. De Dauide ait, Memento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius, Psalm. 131. De Christo ait: Tanquam ouis ad occisionem ductus, & sicut agnus coram tondente obmutescet, Isa. 53. Paulus quoque ait: Quis infirmatur, & ego non infirmor? &, Omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos. 2. Corinth. 11. & 1. Corinth. 9.

Iugum Christi duabus virtutibus se sinit gestari, mansuetudine & humilitate.
1. Reg. 24.
2. Reg. 18.

Ratio cur iugum Mosi Iudæis durum; Christi verò, nobis sit suaue, datur ab Apostolo.

Quæ sit ratio quare iugum Mosi Iudæis durum, Christi verò sit suaue nobis: respondet Paulus 2. Timoth. 1. Non dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis & dilectionis. Quia Iudæi non habebant spiritum virtutis atque dilectionis, sed tãtum spiritum seruitutis & timoris: ideo erat illis durum iugum Mosi. Nos verò quia habemus spiritum virtutis, dilectionis & gratiæ, qua possimus implere præcepta, ideo iugum est suaue.

Nos igitur qui sumus vocati, qui Christum sequimur, & ipsi nomen dedimus, imitemur eundem Christum, heroicis ipsius virtutibus animas nostras exornantes. Quòd si hoc arduum videtur, imitemur Mosen, Dauid, Paulum, qui homines fuerunt miseri ac peccatores, sicuti nos. Quòd si omnia sæua & immania, prorsus facilia & propè nulla facit amor, quemadmodum patuit in Iacob, Genes. 29. cui videbantur in seruiendo & alijs septem annis pro Rachel, dies pauci præ amoris magnitudine: quid non molle & commodum & leue ipsis videbitur, qui toto pectore fidunt bonitati diuinæ, quique conceperunt ignem charitatis Euangelicæ? Roman. 8. Quis nos separabit à charitate Dei, &c. Quemcunque enim verè gustus ille cælestium occupauerit, huic nausea erit omnis transitoria voluptas, huic facilè ferre iugum Domini. Simus quoque mites & humiles corde, vt benedictio mitibus à Christo promissa, Matth. 5. nobis contingat.

Amor omnia sæua & immania, prorsus facilia, & prope nulla facit.

EPILO-

EPILOGVS.

1 *Christus gratias agit, & exultat in patre, quòd Apostolis sui aduentus aperuerit sacramenta, quæ ignorauerunt scribæ & pharisæi, qui sibi sapientes videntur, & in conspectu suo prudentes. Scriptum est, ait Apostolus. 1. Corinth. 1. Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo.* Isa. 29. Abdi. 1.

2 *Aequalitate naturæ nemo nouit filium, nisi pater, neque patrem quis nouit, nisi filius: sed reuelantis dignatione nobis filius per patrem & pater per filium reuelatur & innotescit, vt cognoscamus ex parte. 1. Corin. 13.*

3 *Clementia & comitas benignissimi Iesu erga fideles omnes, inuitantis vt ad se veniamus. Nō vult autem mortē peccatoris, sed magis vt &c. Eze. 32. Qui locus hic non de oratione aut intercessione sanctorum est intelligendus: sed de onere legis, in qua nulla quies aut consolatio est., & de labore ethnicæ tenebrositatis est accipiendus. Locus, quem elegit Christus vt ibi inueniatur, est ecclesia. in hac iugum domini suaue: quoniam (vt Theophylactus ait) omnia propter futuram retributionem leuia. Item Ecclesia non vrget nolentes, quemadmodum Moses, sed ducit vltrò sequentes, hoc est, volentes. Sanctæ libertatis ductu primitiua Ecclesia (vt exemplis agam) gaudens verbera sustinuit synagoge, Act. 5.*

IN FESTO CONCEPTIONIS CHRISTI, SIVE ANNVNTIATIONIS Mariæ, Epistola.

Locutus est Dominus ad Achaz, dicens, Pete tibi signum a Domino Deo tuo in profundum inferni, siue in excelsum supra. Et dixit Achaz, Non petam, & non tentabo Dominum. Et dixit: Audite ergo domus Dauid: Nunquid parum vobis est molestos esse hominibus, quia molesti estis & Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signū: Ecce virgo concipiet & pariet filiū, & vocabitur nomen eius Immanuel. Butyrum & mel comedet, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum. Isaia. 7.

VAticinij huius occasio ita habet: Cùm reges Syriæ & Israëlis altera vice contra Achaz proficiscerentur, & qui prius vicerant, etiam tunc victuri viderentur, ac proinde populus trepidaret, & rex Assyrium vocaturus esset, missus est Propheta, qui populum atque regem solaretur. Ordo ergo vaticinij ita habet:

1 Primò promittitur liberatio ab vtroque hoste, indicata & hostium eorundem leuitate, quòd non nisi titiones sint; & interitu, quòd perbreui nihil sint futuri: indicato etiam vincendi modo, vt externæ opi valedicant, neque confidant, & diuinæ opi placidè acquiescant. Sed hanc promissionem reiicit Achaz metu hominum. obstat enim ei prior sua clades, hostilis vis, ciuilis ratio defendendi, & mala sua conscientia. Pergit igitur Propheta ad secundum membrum, id est signum. *Promissio liberationis ab hostibus Achaz facta. Promissionis reiectio.*

2 Offert signum: ídque partim solito Dei more, quo cum verbo iungitur. ita enim solet Deus facere propter fidem nostrā *Signū offertur regi Achaz.*

 confir-

confirmandam, ne vacillet, aut succumbat: coercendam ne vagetur, & vana speculatione euanescat: & eandem exercendam, ne torpescat, vtque sensibus repugnare discat. Partim singulari modo offert signum, quòd regi libertas eligendi qualecunque vellet, seu cæleste seu terrestre relinquitur. Id quod miræ fuit bonitatis, cùm per se, (nam propriè vt promissa, sic & signa pertinent ad solius Dei arbitriu) tum propter impium regem, quo vix vllus fuit superstitiosior.

Vt promissa, sic & signa propriè pertinent ad solius Dei arbitrium.

Sed mutatur istud signu. Nam & Achaz æquè illud respuit vt promissionem, licet alio (vt prætendit) metu, Dei nempe, ne quid Deum tentet. Mouebatur igitur prius rationis ductu, hic scriptura quasi impeditur. Adeò prudens atque sanctus est hypocrita: interea tamen multipliciter peccat. Nam & Deum repugnando tentat, minimè tentaturus obsequendo: & prophetam quoque falsitatis ac impietatis propè arguit.

Deuter. 6. Achaz æquè signum respuit vt promissionem.

Vnde Isaias propter impiam regis recusationem variare illud cogitur: idque eo pacto. Primò taxat regem & coniunctos propter incredulitatem, eos nec Dauidico sanguini respondere, nec prophetis, vt quos homines solùm non ministros putent credere, neque ipsi Deo fidem adhibere.

Secundò subiicit aliud multò maius signum: idque his de caussis. 1 Vt cùm impij nolint, piis tamen liberationis signum proferat. 2 Vt eius liberationis causam eorundem meritis detrahat. 3 Vt caussam omnium Dei beneficiorum erga populum indicet. 4 Vt maximum beneficium, quodque maximè prædicandum, demonstret.

Promittitur Messias ex virgine nasciturus, cuius incarnatio signu profundum & excelsum fuit.

Ista serie subiicit aliud multò maius signum. Refert nanque de venturo Christo quę ad hodiernu festum spectant. 1 Miram eius natiuitatẽ, quòd è virgine nasciturus sit. Nam vocẽ Haalmah, virginem denotare constat. 1 Ex vocabuli etymologia, & communi vsu. Dicitur enim à cælando & claudendo: & pro virgine manifestè sumitur, Gene. 24. Exod. 2. 2 Ex prophetæ consilio, qui miraculosi, non consueti partus meminit.

3 Ex imposito nomine. Patrum enim erat dare liberis nomina. hîc cùm mater det, indicium est quòd proles sit terreno patre caritura, húcque angelus Luc. 1. spectat.

Partus Immanuelis miraculosus.

4 Ex vetustis promissionibus, vt quæ factæ sunt Adamo de mulieris semine, Gen. 3. Abrahamo de benedicto, id est, separato seu virgineo semine, Gen. 12. & 22. Nam coniuncta semina mox reatum quoque conferunt.

2 Refert miram naturarum vnionem. Vox Immanuël docet ipsum Deum fore atque hominem, licet hoc non tantùm ad naturam, sed officium quoque pertinet, quòd & Deum nobis patefaciat atque reconciliet, & nos suo merito, spiritu, patrocinio, tandem etiam gloria seu fœlicitate sua donet.

Vox Immanuel quid doceat.

3 Re-

3 Refert educationem, qua & victu & progressu intelligentiæ quantum ad humanitatem nobis similis sit futurus. Luc. 2. *Educatio Immanuelis.*

His expositis, ne languescant tamen pij propter moram temporis, addit etiam de præsentis temporis mitigatione, antequã puer (indefinitè loquens) ad discretionis annos veniat, perituros ambos reges. Idque sic factum est. Nam Assyrius eo ipso anno Syrum sustulit, Israëlis verò rex intra octo annos obiit.

DOCTRINA.

Nos hypocrisi profligata hinc discamus, Dei promisionibus fidere, & signa vt adminicula magnifacere: vtq; pij veteris Testamenti, primi Christi aduentus cogitatione se in omnibus discriminibus erexerunt, ita nos eiusdem fructu, & postremi expectatione consolemur.

EPILOGVS.

1 *Rasin rex Syriæ, & Phacee rex Israel, excitantur contra Achaz & Ierusalem. Erat diuersa religio, tamen conuenerunt in hoc, vt regem persequerẽtur Iuda. Sic namque solet malo contra malum vti Deus, tyrannum impiũ tyranno impio puniendo: sed electorum paucorum amore pepercit Deus regi Achaz & multitudini.*

2 *Admonetur Achaz credere in promissum à Deo auxilium, & huius promisionis signum quærere, sed impiis neque excusatio, neque scriptura deest.*

3 *Promittitur Christus Mesias ex virgine nasciturus citra viri operam: cuius incarnatio signum profundũ & excelsum fuit. Eius quoque natura seu substantia describitur, quòd nempe futurus esset duplicis naturæ, humanæ & diuinæ. Iuxta humanam quidem, Immanu, hoc est, nobiscum, seu nostræ substantiæ: iuxta verò diuinam, El, hoc est, Deus verus. Iuxta humanitatem comesturus erat butyrum & mel, hoc est, futurus non homo phantasticus, sed verus, naturalis, essentialis, corporalis, certus, humanis necessitatibus obnoxius per omnia. Iuxta diuinitatem verò, & in huius verissimum argumẽtum, sciturus erat (in ipsa statim infantia) bonum & malum: quod certè nemo hominum (præter hunc) vel vnquam potuit, vel etiamnum potest, contra Iudæorum & hæreticorum peruersitatem.* *Immanuël duplicem in Christo naturam denotat.*

IN FESTO EODEM

EVANGELIVM.

IN mense autem sexto missus est Angelus, Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro cui nomen erat Ioseph, de domo Dauid: & nomen virginis Maria. Et ingressus Angelus, ad eam dixit, Aue gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus. Quæ cùm audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait Angelus ei, Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum. Ecce concipies in vtero, & paries filium: & vocabis nomen eius IESVM. Hic erit magnus: & filius Altissimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedẽ Dauid patris eius: Et regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit fi- *Luc. 1.*

nti. Dixit autem Maria ad Angelum, Quomodo fiet istud? quoniam virum non cognosco. Et respondens Angelus, dixit ei, Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Et ecce Elizabeth cognata tua & ipsa concepit filium in senectute sua. Et hic mensis sextus est illi, quæ vocatur sterilis: quia non erit impossibile apud Deum omne verbum. Dixit autem Maria: Ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuum.

Tempus Annuntiationis, mensis sextus à Ioannis conceptione.

Gabriel fortitudo Dei.

Author incarnationis Christi Deus.

Locus conceptionis Christi humilis & despectus.

Christus oraculo Isaiæ Messias esse conuincitur, quòd prædixerit eũ vocandũ esse Nazaræum.

Maria triplici ratione virgo fuit.

Historia huius Euangelij complectitur tria, Primò, initium salutis humanæ, nempe, incarnationis Christi. Vbi consideranda sunt septem. 1 Tempus annuntiationis, cùm ait: *In mense sexto*, à conceptione Iohannis Baptistæ. Nam de Messia vaticinatum erat, venturum illum tempore ablati à Iudæi sceptri, & venturum quidem statim post Angelum præcursorem, Gen. 49. Malach. 3.

2 Nomen angeli, cùm ait, *Missus est angelus Gabriel*, qui fortitudo Dei dicitur, quia illum annuntiabat, de quo Psal. 23. Dominus fortis & potens, dominus potens in prælio: illo nimirum prælio, quo potestates aëreas debellare, & ab earum tyrannide mundum veniebat eripere. Luc. 11. Iohã. 12. 3 *A quo missus sit angelus*, cùm ait: A *Deo*. immediatè, non ab alio angelo, quemadmodum Zacha. 2. Curre inquit angelus alteri angelo, loquere ad puerum istum. Sic Danie. 8. Audiui vocem viri in via: Gabriel, fac istum intelligere visionem. Author nanque huius negotij fuit Deus. is enim angelum misit è cælo, qui & conceptionem ipsam & conceptionis modum annuntiaret, sicque impleretur quod dominus promiserat, nempe, domui Dauid daturum signum, Isa. 7. 4. Ad quam prouinciã & ciuitatem, cùm ait, *In ciuitatem Galilææ cui nomen Nazareth*. Non ad Romam vrbem primariam, totiúsque orbis dominam: in qua erant principes potentissimi: non ad Athenas, vbi erant viri sapientissimi, ac philosophi clarissimi: non ad Ierusalem, vbi erant viri religiosissimi, sed ad Nazareth ciuitatem Galilææ paruam & despectam, Iohan. 7. vt conuincat Dominus se non quærere, sed contemnere mundana: vtque doceat se semper requiescere super humilem & pauperculum, & trementem sermones eius. Ignobilia enim mundi & cõtemptibilia elegit Deus. 1. Corin. 1. Isai. 66. Quod etiam sine altera caussa factum non est. nam & inde certum est, conceptum illum fœtum Messiam esse: quòd, scilicet, prædictũ sit, in Galilæa omnium primò lucem magnã (hoc est Messiam) exoriturã, & Messiam vocandũ esse Nazaræũ, Isa. 1. 1. 5 *Ad quam personam*, cùm ait: *Ad virginẽ desponsatã*. Virginẽ carne, virginẽ mente & professione, virginẽ quale describit Apostolus. 1. Corint. 7. Mulier innupta & virgo cogitat quę Domini sũt, vt sit sancta corpore & spiritu. Virginẽ, inquã, quæ non regi alicui magnifico, nec sacerdoti summo, nupserat,

sed

ſed fabro lignario. 6. Ad quẽ virum, cùm ait, *Viro deſponſatam cui nomẽ erat Ioſeph, de domo Dauid.* Quod nõ ſic debet accipi, quòd matrimoniali actu vſa ſit, ſicut reliqui coniuges: Sed oportebat Mariam habere virum, qui teſtis eſſet integritatis ipſius certiſſimus, & nati ex ea domini & Saluatoris noſtri eſſet nutritius fideliſsimus, quique pro eo paruulo ſecundum legem hoſtias ad templum deferret, & eum inſtante perſecutionis articulo, quando ſcilicet Herodes quæreret hœdum paruulum Chriſtum contra legem, Exod. 34. in lacte matris ſuæ coquere, in Aegyptum cum matre deferret ac referret, aliaque illi plura quæ aſſumptæ humanitatis fragilitas poſcebat, neceſſaria miniſtraret, & contra legis transgreſsionem teſtimonium ferret. Non decuit, inquit Ambroſius, virginibus ſiniſtra opinione viuentibus velamen excuſationis relinqui, quòd infamata mater domini fuiſſet. Oportebat hoc etiam, vt per Ioſeph generationis Chriſti ſeries texeretur (vt vult Hieronymus) qui fuit de domo Dauid, quemadmodum virgo. Nam viri ſuæ tribus fœminis iungebantur, præſertim in hæreditate paterna ſuccedentibus, Num. 36. Et ne res non congrueret prophetiæ, quæ Meſsiam promiſerat ex genere Dauid regis. Rom. 1. Qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundũ carnem. 7. *Nomen virginis*, cùm ait, *Maria*: quæ maris ſtella dicitur, quia luce à ſe prodeunte mundum illuſtrauit. Dicitur & amarum mare, quia ſuam ipſius animam gladius doloris pertranſiuit, Luc. 2. Sic & domina, quia regem regum, & dominũ dominantiũ nobis peperit, Apo. 19. Item exaltata, quia reſpiciens humilitatem ancillæ ſuæ, eã exaltauit ſupra õnes mulieres. Quam delegit Deus, ne quid in hoc cęleſti negotio ſibi mũdus vindicaret.

Maria virgo cur deſponſata viro.

Maria quid interpretetur.

Quòd autem Lucas hanc hiſtoriam tot verbis ac circunſtantiis deſcribat, non temerè facit. Si enim in ciuilibus cauſsis tam ſeriò agitur, vt notarij adhibeantur, qui locum, tempus, & perſonas literis mandant, traduntur libelli, & appenduntur ſigilla, vt fides habeatur: quanto magis hoc debuit fieri in cauſſa tã ardua, nẽpe, in incarnatione Chriſti, vt nos de promiſsionibus Dei certos redderet, & hæreticorum ſubſequentium hæreſes, ac Iudæorum obſtinationem conuinceret?

2 Secundò complectitur præſens hiſtoria nuntium angeli: quo aggreditur virginem Mariam, & eam comiter ſalutat, cùm dicit: *Ingreſſus angelus ad eam.* Vbi ſecretò patrem orabat, clauſo (vt dicit Bernardus) oſtio, quemadmodum poſtea filius docuit Matth. 6. Quibus verbis Lucas voluit nobis commendare virginis mores caſtiſsimos, vt quæ non, vti vulgus virginum ſolet (ſicut de Dina legimus Gen. 34.) per compita & theatra vagata ſit, fractoque gradu diſcurrerit, ſed in ædibus paternis occluſa fuerit, imo vltrò incluſerit, ibique rebus ſacris & honeſtis

Maria moribus caſtiſsima, & ſecretiorũ locorum amatrix.

exercuerit sese, propheticasque lectiones euoluerit. Et taliter orantibus solent astare angeli, & delectari in iis quos vident puras manus leuare in oratione. Patet in Zacharia, cui angelus apparuit stans à dextris altaris incensi, Luc. 1. & in Cornelio Centurione, Act. 10. Quantum autem Mariæ placuerint orationes domino, angelus indicat, qui tam reuerenter eam salutauit dicens, *Aue gratia plena*. Aue, hoc est, salue, seu gaude Maria. Mox addit, *Gratia plena*, hoc est, dilecta, gratiosa, fauorabilis; plurimum consecuta gratiæ, vniceque à Deo in gratiam recepta. Aptissimum quippe erat, vt gaudij vocabulo salutaretur, quæ veræ voluptatis authorem erat conceptura: & gratiæ vocabulo compellaretur, quæ Iesum erat paritura salutaris gratiæ principem & authorem. Nec dubium quin pater cælestis filio suo vnigenito eximium & splendidissimum præparauerit tabernaculum. Sanctificauit nanque tabernaculum suum altissimus. Magnificè ac splendidè præparata fuerat arca illa vet. test. in qua manna reponebatur: quantò splendidius pretiosiusque oportebat esse tabernaculum in quo panis ille verè cælestis reponendus fuerat? Neque tamen ipsa habebat plenitudinem gratiæ quam filius eius Christus, sed sufficientem habuit ad illum statum ad quem fuit electa, scilicet vt esset mater Dei. Sic Stephanus (Act. 6.) plenus dicitur gratia, quam sufficientem habuit vt esset testis idoneus Christi. Sic & Apostoli, Act. 2. Christus autem super omnes, quia de plenitudine eius omnes nos accepimus, Iohan. 1. Cæteris ergo datur gratia per partes, Mariæ autem tota se plenitudo gratiæ infudit.

Angeli delectantur astare orantibus, & iis qui puras manus eleuāt ad deum.

Maria gratiosa.

Maria quomodo gratia plena.

Dominus tecum. Hoc est, non tantùm potentia, sed etiam clementia, gratia, fauore, & aliis donis spiritualibus. Non tantùm filius tecum quem concipis, sed & dominus spiritus sanctus de quo concipis, & dominus pater tecum qui genuit quem concipis. Et ideò gratiosam te appello, quia Dominus tecum est, Dominus tibi fauet, Dominus te elegit. Prouerb. 31. Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas.

Dominus non tantùm potentia, sed etiam gratia & aliis donis spiritualibus cum Maria.

Benedicta tu in mulieribus. Hoc est, laudabilis præ omnibus mulieribus. q.d. Ideò Dominus tecum est, & tibi fauet, quia fauorem suum erga te in eo & per hoc declarat, quòd tu es illa fortunata, beata, & laudata præ omnibus mulieribus virgo, de qua præcinuerunt prophetæ, quæ paritura est semen illud benedictum, quod conterat caput serpentis, Gen. 3. quæ conceptura & paritura sit Immanuelem Christum Domini, Isa. 7. Bernard. Benedicta tu inter mulieres, quæ sola illam generalem maledictionem euasisti (Gen. 3.) In tristitia paries filios tuos: & nihilominus illam (Exod. 23) Non erit infœcunda nec sterilis in Israël, ac consecuta es benedictionem, vt nec sterilis

Maria quibus rationibus præ aliis mulieribus benedicta.

maneas, nec cum dolore parturias. Verè benedicta, quæ sine exemplo muliebris conditionis, cum decore virginitatis gauisa est honore parentis: quodq; virginem matrem decebat, Deum filium procreauit. Facta est enim mater benedicti feminis, veri Messiæ. At quæ maior benedictio poterat illi contingere? Laudamus veteris & noui testamenti mulieres sanctitate claras, sed vt huic aliquam illarum quis conferat, non patiemur.

Hac salutatione licet quadrifariam vti: vt, scilicet, 1 inde discamus nostræ salutis & redemptionis initium: cuius memoria tantò magis in gratiarum actionẽ nos excitabit, quantò minus beneficiũ hoc operum nostrorum merito præstitũ nobis fuit. 2. Vt videamus quantam gratiam Deus Mariæ largitus sit, vt qui ipsam in matrem elegerit. 3 Vt tam gratuitis Dei beneficiis & operibus accendamur ad orandum Deum, vt & nobis vel scintillam diuinæ gratiæ impertiat. 4. Vt per mysteria quæ hac salutatione angelica continentur, ipsam oremus vt pro nobis apud Iesum fructum ventris sui ad dominum Deum nostrum intercedere dignetur.

Salutatione angelica quadrifariam vti licet.

Ista quatuor valde sunt necessaria quæ intelligantur ab omnibus Christianis. Nam 1 Nihil est in tota scriptura scitu magis necessarium Christiano, quàm mysterium incarnationis dominicæ. 2 Videntes hanc gratiam virgini concessam propter humilitatem, eandem in spiritu sperabimus, si modò humiles fuerimus. 3. Qui tantam gratiam dedit virgini, aliquam dabit petentibus & inuocantibus in veritate, Psalm. 144. 4. Nihil est quod magis Mariam delectet, quàm pia angelicæ huius salutationis recitatio.

Nihil in tota scriptura scitu magis necessariũ, quàm incarnationis dominicæ mysterium.

Nemo ergo inuideat B. Mariæ hanc laudem, nemo minuat. A cælo venit, per angelum venit, imò à Deo ipso venit hoc encomion, vt Maria virgo Nazarena benedicta dicatur inter & super omnes mulieres. Hanc laudem auxit sancta Elizabetha, Luc. 1. Hoc encomio nobilitauit eam illa mulier de turba, dicens, (Luc. 11.) Beatus venter qui te, ô Iesu Christe, portauit: beata vbera quæ suxisti. Si enim nunc sancta trinitas virginem Mariam hac salutatione dignata est alloqui: cur nos detrectemus eam iisdem verbis salutare? Canit enim ipsa, Respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Si hæc verba sint implenda, oportet profectò esse qui eam laudibus euehant & ornent. Sed Iudæi, Turcæ, Gentiles, Lutherani, & alij hæretici id non faciunt, quin iniuriis afficiunt: quomodo ergo erit verum, quod spiritum sanctum affirmat Lucas dixisse per os Mariæ: Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes? Quare nostri erit officij, vt nos qui cathólicam religionem veram & antiquam retinemus, eam summis laudibus euehamus: inuocando eius fauo-

Encomij Mariæ excellẽtia.

Catholicorum officium est, Mariam summis laudibus euehere, &c.

eius fauorem, petendo subsidium nostris calamitatibus leuandis intercessionem eius ardentius implorando: quodque ipsius animum mirifice in nos propensum reddet, diuinas eius virtutes imitando.

Dialogismus Gabrielis & Mariæ.

3 Tertiò complectitur dialogismum angeli Gabrielis & virginis Mariæ. Nam audito nuntio angeli, turbata est Maria à salutatione insolita, *& cogitabat qualis esset ista salutatio*, tam excellens, inopinata, & nusquam audita. In quibus verbis rursum commendantur nobis castissimi & nunquam satis laudati mores virginis benedictæ. Primùm, verecundia. Nam trepidare (vt Ambrosius inquit) virginum est, & ad omnes viri ingressus pauere, & omnes viri affatus vereri. Solent nanque virgines, quæ verè virgines sunt, semper pauidæ, & nunquam esse securæ, & vt caueant timenda, etiam tuta pertimescere, scientes se in vasis fictilibus thesaurum portare pretiosum, & (vt rectè hoc in loco Bernardus ait) nimis arduum esse, viuere angelicè inter homines, & in terris more cælestium conuersari, & in carne cælibem agere vitam. Duplici ergo nomine turbata est Maria, & quòd videret angelum viri specie ingredientem, & quod eius insolitam audiret salutationem. Deinde, modestia, quia nihil respondit, sed tacuit, & audiuit. Nam ornat virgines silentium. Nimis loquacula, credula, & curiosula erat Eua, quare locum præbuit diabolo. Maria contra non temere credidit, sed cogitauit & expendit apud sese, qualisnam esset ea salutatio. Intelligebat enim salutationem singularem esse & aliquid continentem mysterij: cæterum quidnam illud esset, ignorabat. Siluit ergo, nec respondit quicquam: ea re etiam omnibus virginibus atque matronis exemplum proferens prudentiæ singularis, & custodiæ virginitatis accuratissimæ. Prudentia quippe erat, quia cogitabat quanta esset salutatio, spiritu discretionis ruminans quid prætenderet, quò tenderet, & cui esset exhibita. Sciebat etiam prudens virgo, quòd sæpe angelus satanæ transfiguret se in angelum lucis: ideoque vehementer anxia cogitabat qualis esset salutatio.

Verecundia Mariæ.

Virgines verecundia decet.

Modestia Mariæ.

Virgines ornat silentium.

Prudentia Mariæ.

Et cum minima esset in oculis suis, ac laudabiliter pudorata, vehementissimè de tanto suo præconio mirabatur: seque laudari ac cunctis præferri mulieribus erubuit atque obstupuit, eo vtique amplius, quo minus tale quid suspicabatur aut sentiebat. Sanctæ enim mentes quantò magis laudibus extolluntur, tanto magis timent, & humilius de se sentiunt, iuxta illud Ecclesiastici. 3. Quanto maior es, humilia te in omnibus, &c. Sic Apostolus. 1. Corinth. 15. Non sum dignus vocari apostolus.

Mētes sanctæ quantò magis laudibus extolluntur, tantò magis timent, & humilius de se sentiunt.

Mos bonorum angelorum est consolari meticulosas mētes.

Sed angelus Mariam consolatur, vt moris est bonorum angelorum, vocans eam ex nomine:

Ne timeas (inquit) *Maria, inuenisti gratiam apud Deum*. Quasi diceret, Nuntius Dei sum, non diaboli, de salute generis humani, non perditione (vt serpens) venio tecũ deliberaturus, nil est periculi.

Quòd appareo tibi, diuinum mandatum est, quod ago, diuinum negotium est, quod nuntio, diuina legatio est: nihil hîc doli, nihil fallaciæ, non sum qui venio suffurari tibi adamatum thesaurum, non sum homo, sed spiritus. Inuenisti gratiã apud Deum. Præ omnibus aliis te elegit ad negotium, quod omnia alia ipsius miracula excedit. Tu es amica illa singularis, speciosa & vnica columba cælestis sponsi, cuius rex concupiuit speciem. Tu arca noui testamenti, quæ alteram columbam emissura es, ramum oliuæ toti mundo adferentem, (Bernardus) Dei & hominum pacem, mortis destructionem, vitæ reparationẽ. Hæc est, inquit, gratia quam inuenisti, sed apud Deum, nam apud mundum gratia fallax, Prou. 31. fallax gratia, & vana est pulchritudo, mulier timens Deum, ipsa laudabitur.

Gratia, quam Maria reperit quæ sit.

Prodit mox angelus omnia prophetarum oracula, maximè Isaiæ prophetæ, & ait: *Ecce concipies in vtero, & paries filium*. q. d. Haud nescis Maria prędixisse prophetam, futurum vt singularis aliqua & fœlix virgo conceptura parituraque sit Immanuelem Messiam. Ea ipsa virgo tu es, ideoq; tu concipies in vtero, non à viro, nam Matth. 1. inuenta est in vtero habens de spiritu sancto: & paries Messiam, verum Deum & hominem, atque saluatorem orbis. Quia enim homo ad Deum non valuit peruenire, per te decreuit ad homines descẽdere. Ne igitur timeas, sed bono sis animo, ac gratulare tibi ob tantam gratiam. *Et vocabis nomẽ eius Iesum*, Luc. 2. Mat. 1. Non impones dixit: quia Isa. 49. ait, Dominus ab vtero vocauit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei. Quod nomen interpretatur saluator. Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Hæc nouitas concipiendi & pariendi prædicta fuit etiam Iere. 31. Nouum faciet Dominus super terram: fœmina circundabit virum. Verè nouum. Olim homo fieri voluit Deus (Gen. 3.) nũc Deus factus est homo. Olim de viro facta est mulier (Gen. 2.) nunc de sola muliere factus est vir. Olim virga floruit sicca & arida (Num. 17.) nunc virgo intacta peperit.

Maria illa singularis virgo, de qua vaticinatus est Isaias.

Iesus interpretatur saluator

Hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur. Dan. 7. Quanquã ex humili loco, ex humili puella natus, tamen diuinis virtutibus erit maximus, adeò vt posteaquã innotuerit mũdo, vocãdus sit, non propheta, sed filius altissimi. Nihil enim maius, quàm esse filium omnipotentis Dei, non per adoptionis gratiam, sicut alij, sed per naturam: vt vna in duabus naturis persona esset redemptoris & mediatoris nostri. Et quia vna erat hypostasis, re vera filius altissimi erat filius virginis. Qui ergo perpetuò est

Maius nihil est, quàm omnipotentis Dei esse filium, non per adoptionis gratiã, sed per naturam.

Sapientia & prudentia Pharisæorũ & Scribarum arrogãs & vana.

ſapientibus & prudentibus, & reuelarit ea paruulis. Sapientes & prudentes tum erant Phariſæi, Scribæ, Sacerdotes, Leuitæ, Seniores populi & principes. Hi adeò tumebant, vt ſola cognitione legis omnia ſacramenta tam diuina quam humana comprehendere ſe poſſe arbitrarentur. Hi quoque viribus ſuis freti cenſebant hanc legis cognitionem ſibi abunde ſufficere ad implenda præcepta Dei, & ad ſalutem conſequendam, etiam ſine auxilio gratiæ Chriſti, quod eis cum ſuperioribus illis commune erat. Sunt & hoc noſtro ſeculo tales, qui ſapientia ſua adeò nituntur & fidunt, vt non vereantur reliquos omnes tanquam pecudes impudenter præ ſe contemnere, & ſomnia ſua velut cæleſtia oracula pro Dei verbo adoranda proponere: qui inquam, ſolenne habent inter pocula, vbi mero incaluerint, diſputare de verbo Dei, de Euãgelio, de Eccleſia, deque ſacramentis Chriſti. Iis tantum acquieſcunt quæ ipſorum iudicio recipienda ſunt: at ſancti ſpiritus per Eccleſiam ſuam dictantis ſententiam petulanter contemnunt, quibus dicitur, Iſa. 5. Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, & coram vobiſmet ipſis prudentes, de quibus Iob 5. Qui apprehendit ſapientes in aſtutia eorum, & conſilium prauorum diſsipat. Quos pater reiicit. Nam hi ſunt prudentes, ſapientesque apud ſemetipſos, ſicut oſtenſum eſt ex Iſaia, de quibus. 1. Corinth. 1. Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo.

Prudentia noſtrorũ hominũ ſeculi huius tumida.

Paruuli qui fuere, & ſunt.

Paruuli tum erant, beata virgo, Apoſtoli, ac reliqui diſcipuli: Hi nihil ſe ſcire, nihil præſtare poſſe agnoſcebant, niſi quæ Deus per Chriſtum ipſis daret, vt ſcirent ac poſſent. Sunt & hoc noſtro ſeculo tales, qui de ſe non ita ſublimiter ſentiunt, ſed humiliter: ſuamque prudentiam & ſapientiam non magni faciunt. Nec nouam cofingunt doctrinam, ſed eam quam Spiritus ſanctus Eccleſiæ ſuæ humili reuelauit, retinent & ſequuntur. Solum Deum plenè perfecteque iudicant ſapientem atque prudentem, qui ſapientiam præſtat paruulis. Pſalm. 18. Quos pater acceptat. Nam hi ſunt paruuli, pauperes, ſimplices, qui nihil ſciunt, nec ſapere præſumunt, niſi ea quæ pater reuelauit ſuæ Eccleſiæ. Iſa. 66. Ad quem reſpiciam &c. Item Iaco. 4. & 1. Pet. 5. Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.

Sicut Chriſtus tunc exultauit in ſpiritu, & gratias egit patri, quod myſteria ſuæ incarnationis reuelaſſet paruulis, ſcilicet Mariæ virgini ſanctiſsimæ, Ioſeph, Simeoni, Annæ, Apoſtolis, diſcipulis qui erant pauperes ſpiritu, & abſcondiſſet à ſapientibus ac prudentibus Ieroſolymitanis, ac Philoſophis Athenienſibus: ita & modò multò perfectius lætatur, quòd eadẽ ratione ſacramenta ſuæ religionis quibuſdam pauperculis, neglectis ſuperbis, reuelet. Quod ſic accipi nõ debet, quod gaudeat Chri-

Christus & gratias agat de sapientium excæcatione, de qua con tristabatur. Marc. 3. sed de paruulorum illuminatione. Sic Apostolus Rom. 6. Gratias Deo, quia fuistis serui peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinæ in quam traditi estis.

Gratias non agit, nec gaudet Christus de sapientiũ excæcatione, sed de paruulorum illuminatione.

Si igitur volumus Deum in dies magis ac magis sua mysteria nobis reuelare, ponamus supercilium: & nos nihil scire nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum, nobis habeamus persuasum. 1. Corint. 2.

Facti huius æquitatem Dominus paternæ voluntatis iudicio confirmat, vt qui dedignantur paruuli in Deo fieri, stulti deinceps in sua sapientia fiant. Sic enim diuino placuit consilio, humanam damnare sapientiam, & per humilitatem Euangelicæ doctrinę bonos ad se trahere. *Ita pater, inquit, quoniam sic placitum fuit ante te.* Quibus etiam verbis Christi exemplum humilitatis accipimus, ne temerè discutere superna consilia de aliorũ vocatione, aliorumve repulsione præsumamus. Iniustum esse non potest, quod placuit iusto. In cũctis ergo quæ exterius disponuntur, aperta causa rationis est occultæ iustitia voluntatis. Hinc Augustinus: Quem trahat, quem non trahat, cur istum trahat, & illum non, noli diiudicare, si non vis errare. Nunquã ab hominibus discutienda consilia Dei in operibus eius, quid fecit, qua ratione sic fecit: sed quomodocunque rem suam voluit ordinare, gratias agens, sufficiat tibi ad testimonium ipsa Dei natura: quia Deus sine ratione, sine iustitia nihil facit. Non enim iudicem te esse voluit actuum suorum, sed seruum præceptorum suorum. Boni enim domini est, omnia prouidere quæ ad vtilitatem pertinẽt serui: boni autem serui est, fideliter operari, & nõ discutere Domini sui actus. Ecclesiastici 3. Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Nam Prouer. 25. dicitur: Sicut qui mellis multum comedit, non est ei bonum: sic qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria.

Beneplacitum diuini consilij.

Consilia Dei in operibus eius nunquam ab hominibus discutienda.

Deus sine ratione & sine iustitia nihil facit.

3 Loquitur de seipso, & ostendit quis sit, & quid de ipso sit nobis sentiendum, cum ait: *Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Nemo nouit filium, nisi pater: neque patrem quis nouit nisi filius, & cui voluerit filius reuelare.* Ex his verbis Christi habemus duplicem consolationem. Alteram, quòd agnoscamus Dominum nostrum Iesum Christum esse verè omnipotentem, qui omnia habeat in sua potestate, tam cælestia quàm mundana: De quo dicebant duo illi discipuli qui ibant in Emaus, quòd esset vir potens in opere & sermone, Luc. 24. Hic poterit nos ab omnib⁹ inimicis nostris liberare. Sic enim ait Dominus, Mat. 28. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra, sic etiam dicebant homines,

Consolatio duplex.

Christus est verè omnipotens, omnia habens in sua potestate tam cælestia quam mundana.

Qua-

Qualis est hic, quia venti & mare obediunt ei? Matth. 8. Alteram quod agnoscamus Dominum nostrum Iesum Christum summum doctorem, qui nihil ignorat, qui poterit nos omnia quæ ad salutē sunt necessaria, docere: atque patrem, qui est principium, fons, & scaturigo nostræ salutis, nobis monstrare. Qui non foris tantum docet vt reliqui magistri: sed intus corda instruit, tanquam verus author vtriusque hominis. Qui solus in notitiam patris nos perducere potest. Sic enim Pharisæi loquebantur de eo: Quis est hic qui peccata dimittit? Luc. 7. Et Christus ipse sic ait, Ioan. 17. Hæc est vita æterna; Vt cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum.

Iesus Christus summus doctor qui nihil ignorat, qui potest nos omnia ad salutē necessaria docere.

His consolationibus longè suauissimis confirmantur Catholici in obsequio fidei, & accenduntur in amore mandatorum Dei. Nihil enim ita corda fidelium confirmabit in variis tentationibus, nec suauius consolabitur in cunctis calamitatibus, quàm scire se in eū Deū credere, qui potēs sit nos liberare. Omnia, inquit, mihi tradita sunt à patre meo. &c. Nam ipse pater dedit eum caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius, Ephe. 1. Hinc influit mēbris vitā. Ioan. 5 Sicut enim pater suscitat mortuos & viuificat, sic & filius quos vult viuificat.

Consolatio fidelium in tribulationibus.

Nosse patrem, est metuere vt Deum: diligere vt patrem, & affici, Malach. 1. Et tali modo reuelat filius patrem. Ioan. 17. Pater iuste, & cætera, notum feci eis nomen tuum, &c. Item, Pater, manifestaui nomen tuum hominibus quos dedisti mihi. Et Ioan. decimoquinto. Vos autem dixi amicos, quia omnia quæ audiui à patre meo, nota feci vobis, &c. Filium nosse, est in eum credere, & imitari. Nam vt filius imago est patris, sic & nos imaginem filij debemus portare. Rom. 8. & 1. Corinth. 15 Et hoc opus est patris. Iohan. 6. Nemo potest venire ad me, nisi pater traxerit eum. Et Matth. 16. Beatus es Simon Bar-Iona quia caro & sanguis, &c.

Nosse patrem quid sit.

Nosse filium quid sit.

4 Loquitur Christus cum peccatoribus: & vocat ad se omnes afflictas conscientias, vt ipsas consoletur, & ait: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos* Sunt autem laborantes & onerati, qui peccata sua sentiunt & agnoscūt, sibique ab ira Dei, morte & inferis timent, & ob id turbatam habent conscientiam, summis tamen votis auxilium à Deo expetunt. His qui ita laborant, & onerati sunt, dicit Christus: *Venite ad me omnes*: ne curratis ad alios, non ad Pharisæos, nec ad Leuitas, non ad reliquam turbam Iudæorum, qui imponunt vobis opera grauia & importabilia, quique vos tristiores quàm accessistis, dimittunt. Ad me festinate, ego solus (non Moses) sum vester saluator, pater, frater, dominus, magister. Clementior ero quàm Dauid erga Absalon, aut Ioseph erga fratres suos. Ad me venite omnes: non hic vel ille, sed omnes qui curis, doloribus,

Laborantes & onerati qui sint.

2. Reg. 14. & 18.
Gen. 45. & 50

bus, peccatis laboratis: non quia gorificari me à vobis opus est mihi, sed quia salutem omnium sitio, omnes suscipiam. Summatim indicat se venisse propriè, vt leuet quotquot ex ipso sperant peccati vel conscientiæ vel cuiuscunque mali remedium.

Indicat Christus cur propriè venerit.

Tollite iugum meum super vos. Est autem duplex iugum. Alterutrum spiritus seruitutis peccati, & afflictæ conscientiæ, de quo Psal. 37. agitur: Iniquitates meæ sicut onus graue grauatæ sunt super me. Hoc iugum, ait Christus, à vobis tollam, tollam spiritum seruitutis in timore, tollam ceremonialia illa præcepta grauia & importabilia, tollam maledictionem transgressoribus legis positam. Quod etiam apostolus testatur, Galat. 3. dicens: Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. De onere aut iugo peccatorum quod venit Christus auferre, dictum est Isa. 10. Eterit in die illa, auferetur onus eius de humero tuo, & iugum eius de collo tuo, & computrescet iugum à facie olei. Hoc in Christo impletum testatus est Petrus. 1. eiusdem. 2. cap. Qui peccata nostra, inquit, ipse pertulit in corpore suo super lignum vt peccatis mortui, iustitiæ viuamus. Alterum autem iugum est Euangelij & gratiæ. De hoc ait Christus: Dabo vobis iugum Euangelij, spiritum adoptionis & gratiæ, quo impleatis mandata: & sit suaue, quod fuerat in lege durum & acerbum. Hinc 1. Iohan. 5. dicitur, Mandata eius grauia non sunt, imò dulciora super mel & fauum, Psal. 118.

Iugum duplex.

Deut. 7. Hebræ. 10.

Iugum Euangelij & gratiæ

Iugum primum fuit Mosis, de quo dicit Petrus, Act. 15. Vt quid tentatis Deum, ponentes iugum super ceruices discipulorum, quod neque nos neque patres nostri portare potuimus? Dicit quoque de eodem Paulus, Galat. 5. Nolite iterum iugo seruitutis contineri. Illud iugum Christus disrupit, nostrisque ceruicibus excussit. Gala. 3. & 4. Secundum fuit Christi, & de illo dicit Christus, Matt. 11. Iugum meum suaue est, & onus meum leue: Hoc nobis ipse imposuit, & vt facilius ipsum feramus, nobiscum & ipse collum submittit ac gestat. Exemplum, inquit, dedi vobis: vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis, Iohan. 13.

Iugum Mosis Christus disrupit, nostrisque ceruicibus excussit & suum nobis imposuit.

Quid commodi accessurum sit iis qui iugum Christi portauerint, docet Dominus cum ait: Et inuenietis requiem animabus vestris. Nam Christianus non debet requiem animæ aut in hac vita aut in rebus temporalibus quærere, cum hic permixta sit multis curis & anxietatibus. Nam risus dolore miscetur, & extremum gaudij luctus occupat. Nec est quærenda requies carnis, quæ est voluptuosa. Miseros iudicemus eos qui in hac vita requiem suam quærunt, dicentes: Comedamus & bibamus, cras enim moriemur. Sed vt ait Paulus. 1. Corinth. 15.

Commodum Christi iugum portantium.

Miseri iudicandi sunt qui in hac vita.

Corrumpunt bonos mores colloquia praua.

requiem suam quærunt.

Et discite à me quòd mitis sum, & humilis corde. Si quis roget, quomodo iugum hoc Euangelij sit ferendum, Christus respondet, Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Iugum enim Christi his duabus virtutibus se sinit gestari, mansuetudine, & humilitate. Ita Moses incredibili suauitate pondus huius iugi sustinuit, Numer. 12. Ita Dauid eximiam mansuetudinem erga Saul & alios inimicos suos ostendit, quando nec in spelunca, nec in castris dormientem, cùm in manu haberet, ipsum confodere voluit. Item erga Absalon, quem sibi asseruari iusserat in prælio. Ita Christus singulari mansuetudine tulit crucem, iniurias, passionem ac mortem: adeò vt pro crucifixoribus orauerit. Ita Paulus erga Iudæos capitales hostes, Roman. 9. Idcirco scriptura de Mose ait: Erat Moses vir mitissimus super omnes homines qui morabantur super terram, Numer. 12. De Dauide ait, Memento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius, Psalm. 131. De Christo ait: Tanquam ouis ad occisionem ductus, & sicut agnus coram tondente obmutescet, Isa. 53. Paulus quoque ait: Quis infirmatur, & ego non infirmor? &, Omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos. 2. Corinth. 11. & 1. Corinth. 9.

Iugum Christi duabus virtutibus se sinit gestari, mansuetudine & humilitate.
1. Reg. 24.
2. Reg. 18.

Ratio cur iugum Mosi Iudæis durum; Christi verò, nobis sit suaue, datur ab Apostolo.

Quæ sit ratio quare iugum Mosi Iudæis durum, Christi verò sit suaue nobis: respondet Paulus 2. Timoth. 1. Non dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis & dilectionis. Quia Iudæi non habebant spiritum virtutis atque dilectionis, sed tãtum spiritum seruitutis & timoris: ideo erat illis durum iugum Mosi. Nos verò quia habemus spiritum virtutis, dilectionis & gratiæ, qua possimus implere præcepta, ideo iugum est suaue.

Nos igitur qui sumus vocati, qui Christum sequimur, & ipsi nomen dedimus, imitemur eundem Christum, heroicis ipsius virtutibus animas nostras exornantes. Quòd si hoc arduum videtur, imitemur Mosen, Dauid, Paulum, qui homines fuerunt miseri ac peccatores, sicuti nos. Quòd si omnia sæua & immania, prorsus facilia & propè nulla facit amor, quemadmodum patuit in Iacob, Genes. 29. cui videbantur in seruiendo & alijs septem annis pro Rachel, dies pauci præ amoris magnitudine: quid non molle & commodum & leue ipsis videbitur, qui toto pectore fidunt bonitati diuinæ, quique conceperunt ignem charitatis Euangelicæ? Roman. 8. Quis nos separabit à charitate Dei, &c. Quemcunque enim verè gustus ille cælestium occupauerit, huic nausea erit omnis transitoria voluptas, huic facilè ferre iugum Domini. Simus quoque mites & humiles corde, vt benedictio mitibus à Christo promissa, Matth. 5. nobis contingat.

Amor omnia sæua & immania, prorsus facilia, & propè nulla facit.

EPILO-

EPILOGVS.

1 *Christus gratias agit, & exultat in patre, quòd Apostolis sui aduentus aperuerit sacramenta, quæ ignorauerunt scribæ & pharisæi, qui sibi sapientes videntur, & in conspectu suo prudentes. Scriptum est, ait Apostolus. 1. Corinth. 1. Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo.* Isa. 29. Abd. 1.

2 *Aequalitate naturæ nemo nouit filium, nisi pater, neque patrem quis nouit, nisi filius: sed reuelantis dignatione nobis filius per patrem & pater per filium reuelatur & innotescit, vt cognoscamus ex parte. 1. Corin. 13.*

3 *Clementia & comitas benignissimi Iesu erga fideles omnes, inuitantis vt ad se veniamus. Nō vult autem mortē peccatoris, sed magis vt &c. Eze. 32. Qui locus hic non de oratione aut intercessione sanctorum est intelligendus: sed de onere legis, in qua nulla quies aut consolatio est, & de labore ethnicæ tenebrositatis est accipiendus. Locus, quem elegit Christus vt ibi inueniatur, est ecclesia. in hac iugum domini suaue: quoniam (vt Theophylactus ait) omnia propter futuram retributionem leuia. Item Ecclesia non vrget nolentes, quemadmodum Moses, sed ducit vltrò sequentes, hoc est, volentes. Sanctæ libertatis ductu primitiua Ecclesia (vt exemplis agam) gaudens verbera sustinuit synagoge, Act. 5.*

IN FESTO CONCEPTIONIS CHRISTI, SIVE ANNVNTIATIONIS Mariæ, Epistola.

Locutus est Dominus ad Achaz, dicens, Pete tibi signum a Domino Deo tuo in profundum inferni, siue in excelsum supra. Et dixit Achaz, Non petam, & non tentabo Dominum. Et dixit: Audite ergo domus Dauid: Nunquid parum vobis est molestos esse hominibus, quia molesti estis & Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signū: Ecce virgo concipiet & pariet filiū, & vocabitur nomen eius Immanuel. Butyrum & mel comedet, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum. Isaia. 7.

VAticinij huius occasio ita habet: Cùm reges Syriæ & Israëlis altera vice contra Achaz proficiscerentur, & qui prius vicerant, etiam tunc victuri viderentur, ac proinde populus trepidaret, & rex Assyrium vocaturus esset, missus est Propheta, qui populum atque regem solaretur. Ordo ergo vaticinij ita habet:

1 Primò promittitur liberatio ab vtroque hoste, indicata & hostium eorundem leuitate, quòd non nisi titiones sint: & interitu, quòd perbreui nihil sint futuri: indicato etiam vincendi modo, vt externæ opi valedicant, neque confidant, & diuinæ opi placidè acquiescant. Sed hanc promissionem reiicit Achaz metu hominum. obstat enim ei prior sua clades, hostilis vis, ciuilis ratio defendendi, & mala sua conscientia. Pergit igitur Propheta ad secundum membrum, id est signum. *Promissio liberationis ab hostibus Achaz facta. Promissionis reiectio.*

2 Offert signum: idque partim solito Dei more, quo cum verbo iungitur. ita enim solet Deus facere propter fidem nostrā *Signū offertur regi Achaz.*

 confir-

3 Refert educationem, qua & victu & progressu intelligentiæ quantum ad humanitatem nobis similis sit futurus. Luc. 2. *Educatio Immanuelis.*

His expositis, ne languescant tamen pij propter moram temporis, addit etiam de præsentis temporis mitigatione, antequā puer (indefinitè loquens) ad discretionis annos veniat, perituros ambos reges. Idque sic factum est. Nam Assyrius eo ipso anno Syrum sustulit, Israëlis verò rex intra octo annos obiit.

DOCTRINA.

Nos hypocrisi profligata hinc discamus, Dei promissionibus fidere, & signa vt adminicula magnifacere: vtq; pij veteris Testamenti, primi Christi aduentus cogitatione se in omnibus discriminibus erexerunt, ita nos eiusdem fructu, & postremi expectatione consolemur.

EPILOGVS.

1 *Rasin rex Syriæ, & Phacee rex Israel, excitantur contra Achaz & Ierusalem. Erat diuersa religio, tamen conuenerunt in hoc, vt regem persequerētur Iuda. Sic namque solet malo contra malum vti Deus, tyrannum impiū tyranno impio puniendo: sed electorum paucorum amore pepercit Deus regi Achaz & multitudini.*

2 *Admonetur Achaz credere in promissum à Deo auxilium, & huius promissionis signum quærere, sed impiis neque excusatio, neque scriptura deest.*

3 *Promittitur Christus Messias ex virgine nasciturus citra viri operam: cuius incarnatio signum profundū & excelsum fuit. Eius quoque natura seu substantia describitur, quòd nempe futurus esset duplicis naturæ, humanæ & diuinæ. Iuxta humanam quidem, Immanu, hoc est, nobiscum, seu nostræ substantiæ: iuxta verò diuinam, El, hoc est, Deus verus. Iuxta humanitatem comesturus erat butyrum & mel, hoc est, futurus non homo phantasticus, sed verus, naturalis, essentialis, corporalis, certus, humanis necessitatibus obnoxius per omnia. Iuxta diuinitatem verò, & in huius verissimum argumētum, sciturus erat (in ipsa statim infantia) bonum & malum: quod certè nemo hominum (præter hunc) vel vnquam potuit, vel etiamnum potest, contra Iudæorum & hæreticorum peruersitatem.* *Immanuēl duplicem in Christo naturam denotat.*

IN FESTO EODEM

EVANGELIVM.

IN mense autem sexto missus est Angelus, Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro cui nomen erat Ioseph, de domo Dauid: & nomen virginis Maria. Et ingressus Angelus, ad eam dixit, Aue gratia plena, Dominus tecum benedicta tu in mulieribus. Quæ cùm audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait Angelus ei, Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum. Ecce concipies in vtero, & paries filium: & vocabis nomen eius IESVM. Hic erit magnus: & filius Altissimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedē Dauid patris eius: Et regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit fi- *Luca. 1.*

nis. Dixit autem Maria ad Angelum, Quomodo fiet istud? quoniam virum non cognosco. Et respondens Angelus, dixit ei, Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Et ecce Elizabeth cognata tua & ipsa concepit filium in senectute sua. Et hic mensis sextus est illi, quæ vocatur sterilis: quia non erit impossibile apud Deum omne verbum. Dixit autem Maria: Ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuum.

Historia huius Euangelij complectitur tria, Primò, initium salutis humanæ, nempe, incarnationis Christi. Vbi consideranda sunt septem. 1 Tempus annuntiationis, cùm ait: *In mense sexto*, à conceptione Iohannis Baptistæ. Nam de Messia vaticinatum erat, venturum illum tempore ablati à Iudæi sceptri, & venturum quidem statim post Angelum præcursorem, Gen. 49. Malach. 3.

Tempus Annuntiationis, mensis sextus à Ioannis conceptione.

Gabriel fortitudo Dei.

2 Nomen angeli, cùm ait, *Missus est angelus Gabriel*, qui fortitudo Dei dicitur, quia illum annuntiabat, de quo Psal. 23. Dominus fortis & potens, dominus potens in prælio: illo nimirum prælio, quo potestates aëreas debellare, & ab earum tyrannide mundum veniebat eripere. Luc. 11. Iohã. 12. 3 *A quo missus sit angelus*, cùm ait: A Deo. immediatè, non ab alio angelo, quemadmodum Zacha. 2. Curre inquit angelus alteri angelo, loquere ad puerum istum. Sic Danie. 8. Audiui vocem viri in via: Gabriel, fac istum intelligere visionem. Author nanque huius negotij fuit Deus. is enim angelum misit è cælo, qui & conceptionem ipsam & conceptionis modum annuntiaret, sicque impleretur quod dominus promiserat, nempe, domui Dauid daturum signum, Isa. 7. 4. Ad quam prouinciã & ciuitatem, cùm ait, *In ciuitatem Galileæ cui nomen Nazareth.* Non ad Romam vrbem primariam, totiúsque orbis dominam: in qua erant principes potentissimi: non ad Athenas, vbi erant viri sapientissimi, ac philosophi clarissimi: non ad Ierusalem, vbi erant viri religiosissimi, sed ad Nazareth ciuitatem Galilææ paruam & despectam, Iohan. 7. vt conuincat Dominus se non quærere, sed contemnere mundana: vtque doceat se semper requiescere super humilem & pauperculum, & trementem sermones eius. Ignobilia enim mundi & cõtemptibilia elegit Deus. 1. Corin. 1. Isai. 66. Quod etiam sine altera caussa factum non est. nam & inde certum est, conceptum illum fœtum Messiam esse: quòd, scilicet, prædictũ sit, in Galilæa omnium primò lucem magnã (hoc est Messiam) exoriturã, & Messiam vocandũ esse Nazaræũ, Isa. 11. 5 *Ad quam personam*, cùm ait: *Ad virginẽ desponsatã.* Virginẽ carne, virginẽ mente & professione, virginẽ qualẽ describit Apostolus. 1. Corint. 7. Mulier innupta & virgo cogitat quæ Domini sũt, vt sit sancta corpore & spiritu. Virginẽ, inquã, quæ non regi alicui magnifico, nec sacerdoti summo, nupserat, sed

Author incarnationis Christi Deus.

Locus cõceptionis Christi humilis & despectus.

Christus oraculo Isaia Messias esse conuincitur, quòd prædixerit eũ vocandũ esse Nazaræum.

Maria triplici ratione virgo fuit.

sed fabro lignario. 6. Ad quē virum, cùm ait, *Viro desponsatam cui nomē erat Ioseph, de domo Dauid.* Quod nō sic debet accipi, quòd matrimoniali actu vsa sit, sicut reliqui coniuges: Sed oportebat Mariam habere virum, qui testis esset integritatis ipsius certissimus, & nati ex ea domini & Saluatoris nostri esset nutritius fidelissimus, quique pro eo paruulo secundum legem hostias ad templum deferret, & eum instante persecutionis articulo, quando scilicet Herodes quæreret hœdum paruulum Christum contra legem, Exod. 34. in lacte matris suæ coquere, in Aegyptum cum matre deferret ac referret, aliaque illi plura quæ assumptæ humanitatis fragilitas poscebat, necessaria ministraret, & contra legis transgressionem testimonium ferret. Non decuit, inquit Ambrosius, virginibus sinistra opinione viuentibus velamen excusationis relinqui, quòd infamata mater domini fuisset. Oportebat hoc etiam, vt per Ioseph generationis Christi series texeretur (vt vult Hieronymus) qui fuit de domo Dauid, quemadmodum virgo. Nam viri suæ tribus fœminis iungebantur, præsertim in hæreditate paterna succedentibus, Num. 36. Et ne res non congrueret prophetiæ, quæ Messiam promiserat ex genere Dauid regis. Rom. 1. Qui factus est ei ex semine Dauid secundū carnem. 7. Nomen virginis, cùm ait, *Maria*: quæ maris stella dicitur, quia luce à se prodeunte mundum illustrauit. Dicitur & amarum mare, quia suam ipsius animam gladius doloris pertransiuit, Luc. 2. Sic & domina, quia regem regum, & dominū dominantiū nobis peperit, Apo. 19. Item exaltata, quia respiciens humilitatem ancillæ suæ, eā exaltauit supra ōnes mulieres. Quam delegit Deus, ne quid in hoc cęlesti negotio sibi mūdus vindicaret.

Maria virgo cur desponsata viro.

Maria quid interpretetur.

Quòd autem Lucas hanc historiam tot verbis ac circunstantiis describat, non temerè facit. Si enim in ciuilibus caussis tam seriò agitur, vt notarij adhibeantur, qui locum, tempus, & personas literis mandant, traduntur libelli, & appenduntur sigilla, vt fides habeatur: quanto magis hoc debuit fieri in caussa tā ardua, nēpe, in incarnatione Christi, vt nos de promissionibus Dei certos redderet, & hæreticorum subsequentium hæreses, ac Iudæorum obstinationem conuinceret?

2 Secundò complectitur præsens historia nuntium angeli: quo aggreditur virginem Mariam, & eam comiter salutat, cùm dicit: *Ingressus angelus ad eam*. Vbi secretò patrem orabat, clauso (vt dicit Bernardus) ostio, quemadmodum postea filius docuit Matth. 6. Quibus verbis Lucas voluit nobis commendare virginis mores castissimos, vt quæ non, vti vulgus virginum solet (sicut de Dina legimus Gen. 34.) per compita & theatra vagata sit, fractoque gradu discurrerit, sed in ædibus paternis occlusa fuerit, imo ... vltrò incluserit, ibique rebus sacris & honestis

Maria moribus castissima, & secretiorū locorum amatrix.

exercuerit sese, propheticasque lectiones euoluerit. Et taliter orantibus solent astare angeli, & delectari in iis quos vident puras manus leuare in oratione. Patet in Zacharia, cui angelus apparuit stans à dextris altaris incensi, Luc. 1. & in Cornelio Centurione, Act. 10. Quantum autem Mariæ placuerint orationes domino, angelus indicat, qui tam reuerenter eam salutauit dicens, *Aue gratia plena*. Aue, hoc est, salue, seu gaude Maria. Mox addit, *Gratia plena*, hoc est, dilecta, gratiosa, fauorabilis; plurimum consecuta gratiæ, vniceque à Deo in gratiam recepta. Aptissimum quippe erat, vt gaudij vocabulo salutaretur, quæ veræ voluptatis authorem erat conceptura: & gratiæ vocabulo compellaretur, quæ Iesum erat paritura salutaris gratiæ principem & authorem. Nec dubium quin pater cælestis filio suo vnigenito eximium & splendidissimum præparauerit tabernaculum. Sanctificauit nanque tabernaculum suum altissimus. Magnificè ac splendidè præparata fuerat arca illa vet. test. in qua manna reponebatur: quantò splendidius pretiosiusque oportebat esse tabernaculum in quo panis ille verè cælestis reponendus fuerat? Neque tamen ipsa habebat plenitudinem gratiæ quam filius eius Christus, sed sufficientem habuit ad illum statum ad quem fuit electa, scilicet vt esset mater Dei. Sic Stephanus (Act. 6.) plenus dicitur gratia, quam sufficientem habuit vt esset testis idoneus Christi. Sic & Apostoli, Act. 2. Christus autem super omnes, quia de plenitudine eius omnes nos accepimus, Iohan. 1. Cæteris ergo datur gratia per partes, Mariæ autem tota se plenitudo gratiæ infudit.

Angeli delectantur astare orantibus, & iis qui puras manus eleuãt ad deum.

Maria gratiosa.

Maria quomodo gratia plena.

Dominus tecum. Hoc est, non tantùm potentia, sed etiam clementia, gratia, fauore, & aliis donis spiritualibus. Non tantùm filius tecum quem concipis, sed & dominus spiritus sanctus de quo concipis, & dominus pater tecum qui genuit quem concipis. Et ideò gratiosam te appello, quia Dominus tecum est, Dominus tibi fauet, Dominus te elegit. Prouerb. 31. Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas.

Dominus non tantùm potentia, sed etiam gratia & aliis donis spiritualibus cum Maria.

Benedicta tu in mulieribus. Hoc est, laudabilis præ omnibus mulieribus. q.d. Ideò Dominus tecum est, & tibi fauet, quia fauorem suum erga te in eo & per hoc declarat, quòd tu es illa fortunata, beata, & laudata præ omnibus mulieribus virgo, de qua præcinuerunt prophetæ, quæ paritura est semen illud benedictum, quod conterat caput serpentis, Gen. 3. quæ conceptura & paritura sit Immanuelem Christum Domini, Isa. 7. Bernard. Benedicta tu inter mulieres, quæ sola illam generalem maledictionem euasisti (Gen. 3.) In tristitia paries filios tuos: & nihilominus illam (Exod. 23) Non erit infœcunda nec sterilis in Israël, ac consecuta es benedictionem, vt nec sterilis

Maria quibus rationibus præ aliis mulieribus benedicta.

maneas

maneas, nec cum dolore parturias. Verè benedicta, quæ sine exemplo muliebris conditionis, cum decore virginitatis gauisa est honore parentis: quodq; virginem matrem decebat, Deum filium procreauit. Facta est enim mater benedicti seminis, veri Messiæ. At quæ maior benedictio poterat illi contingere? Laudamus veteris & noui testamenti mulieres sanctitate claras, sed vt huic aliquam illarum quis conferat, non patiemur.

Hac salutatione licet quadrifariam vti: vt, scilicet, 1 inde discamus nostræ salutis & redemptionis initium: cuius memoria tantò magis in gratiarum actionē nos excitabit, quantò minus beneficiū hoc operum nostrorum merito præstitū nobis fuit. 2. Vt videamus quantam gratiam Deus Mariæ largitus sit, vt qui ipsam in matrem elegerit. 3 Vt tam gratuitis Dei beneficiis & operibus accendamur ad orandum Deum, vt & nobis vel scintillam diuinæ gratiæ impertiat. 4. Vt per mysteria quæ hac salutatione angelica continentur, ipsam oremus vt pro nobis apud Iesum fructum ventris sui ad dominum Deum nostrum intercedere dignetur.

Salutatione angelica quadrifariam vti licet.

Ista quatuor valde sunt necessaria quæ intelligantur ab omnibus Christianis. Nam 1 Nihil est in tota scriptura scitu magis necessarium Christiano, quàm mysterium incarnationis dominicæ. 2 Videntes hanc gratiam virgini concessam propter humilitatem, eandem in spiritu sperabimus, si modò humiles fuerimus. 3. Qui tantam gratiam dedit virgini, aliquam dabit petentibus & inuocantibus in veritate, Psalm. 144.4. Nihil est quod magis Mariam delectet, quàm pia angelicæ huius salutationis recitatio.

Nihil in tota scriptura scitu magis necessariū, quàm incarnationis dominicæ mysterium.

Nemo ergo inuideat B. Mariæ hanc laudem, nemo minuat. A cælo venit, per angelum venit, imò à Deo ipso venit hoc encomion, vt Maria virgo Nazarena benedicta dicatur inter & super omnes mulieres. Hanc laudem auxit sancta Elizabetha, Luc. 1. Hoc encomio nobilitauit eam illa mulier de turba, dicens, (Luc. 11.) Beatus venter qui te, ô Iesu Christe, portauit: beata vbera quæ suxisti. Si enim nunc sancta trinitas virginem Mariam hac salutatione dignata est alloqui: cur nos detrectemus eam iisdem verbis salutare? Canit enim ipsa, Respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Si hæc verba sint implenda, oportet profectò esse qui eam laudibus euehant & ornent. Sed Iudæi, Turcæ, Gentiles, Lutherani, & alij hæretici id non faciunt, quin iniuriis afficiunt: quomodo ergo erit verum, quod spiritum sanctum affirmat Lucas dixisse per os Mariæ: Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes? Quare nostri erit officij, vt nos qui catholicam religionem veram & antiquam retinemus, eam summis laudibus euehamus: inuocando eius

Encomij Mariæ excellētia.

Catholicorum officium est, Mariam summis laudibus euehere, &c.

eius fauorem, petendo subsidium nostris calamitatibus leuandis intercessionem eius ardentius implorando: quodque ipsius animum mirifice in nos propensum reddet, diuinas eius virtutes imitando.

Dialogismus Gabrielis & Mariæ.

3 Tertiò complectitur dialogismum angeli Gabrielis & virginis Mariæ. Nam audito nuntio angeli, turbata est Maria à salutatione insolita, *& cogitabat qualis esset ista salutatio*, tam excellens, inopinata, & nusquam audita. In quibus verbis rursum commendantur nobis castissimi & nunquam satis laudati mores virginis benedictæ. Primùm, verecundia. Nam trepidare (vt Ambrosius inquit) virginum est, & ad omnes viri ingressus pauere, & omnes viri affatus vereri. Solent nanque virgines, quæ verè virgines sunt, semper pauidæ, & nunquam esse securæ, & vt caueant timenda, etiam tuta pertimescere, scientes se in vasis fictilibus thesaurum portare pretiosum, & (vt rectè hoc in loco Bernardus ait) nimis arduum esse, viuere angelicè inter homines, & in terris more cælestium conuersari, & in carne cælibem agere vitam. Duplici ergo nomine turbata est Maria, & quòd videret angelum viri specie ingredientem, & quod eius insolitam audiret salutationem. Deinde, modestia; quia nihil respondit, sed tacuit, & audiuit. Nam ornat virgines silentium. Nimis loquacula, credula, & curiosula erat Eua, quare locum præbuit diabolo. Maria contra non temere credidit, sed cogitauit & expendit apud sese, qualisnam esset ea salutatio. Intelligebat enim salutationem singularem esse & aliquid continentem mysterij: cæterum quidnam illud esset, ignorabat. Siluit ergo, nec respondit quicquam: ea re etiam omnibus virginibus atque matronis exemplum proferens prudentiæ singularis, & custodiæ virginitatis accuratissimæ. Prudentia quippe erat, quia cogitabat quanta esset salutatio, spiritu discretionis ruminans quid prætenderet, quò tenderet, & cui esset exhibita. Sciebat etiam prudens virgo, quòd sæpe angelus satanæ transfiguret se in angelum lucis: ideoque vehementer anxia cogitabat qualis esset salutatio.

Verecundia Mariæ.

Virgines verecundia decet.

Modestia Mariæ.

Virgines ornat silentium.

Prudentia Mariæ.

Et cum minima esset in oculis suis, ac laudabiliter pudorata, vehementissimè de tanto suo præconio mirabatur: seque laudari ac cunctis præferri mulieribus erubuit atque obstupuit, eo vtique amplius, quo minus tale quid suspicabatur aut sentiebat. Sanctæ enim mentes quantò magis laudibus extolluntur, tanto magis timent, & humilius de se sentiunt, iuxta illud Ecclesiastici. 3. Quanto maior es, humilia te in omnibus, &c. Sic Apostolus. 1. Corinth. 15. Non sum dignus vocari apostolus.

Mētes sanctæ quantò magis laudibus extolluntur, tantò magis timent, & humilius de se sentiunt.

Mos bonorum angelorum est consolari meticulosas mētes.

Sed angelus Mariam consolatur, vt moris est bonorum angelorum, vocans eam ex nomine:

Ne

Ne timeas (inquit) *Maria, inuenisti gratiam apud Deum.* Quasi diceret, Nuntius Dei sum, non diaboli, de salute generis humani, non perditione (vt serpens) venio tecũ deliberaturus, nil est periculi.

Quòd appareo tibi, diuinum mandatum est, quod ago, diuinum negotium est, quod nuntio, diuina legatio est: nihil hîc doli, nihil fallaciæ, non sum qui venio suffurari tibi adamatum thesaurum, non sum homo, sed spiritus. Inuenisti gratiã apud Deum. Præ omnibus aliis te elegit ad negotium, quod omnia alia ipsius miracula excedit. Tu es amica illa singularis, speciosa & vnica columba cælestis sponsi, cuius rex concupiuit speciem. Tu arca noui testamenti, quæ alteram columbam emissura es, ramum oliuæ toti mundo adferentem, (Bernardus) Dei & hominum pacem, mortis destructionem, vitæ reparationẽ. Hæc est, inquit, gratia quam inuenisti, sed apud Deum, nam apud mundum gratia fallax, Prou. 31. fallax gratia, & vana est pulchritudo, mulier timens Deum, ipsa laudabitur.

Gratia, quam Maria reperit quæ sit.

Prodit mox angelus omnia prophetarum oracula, maximè Isaiæ prophetæ, & ait: *Ecce concipies in vtero, & paries filium.* q. d. Haud nescis Maria prædixisse prophetam, futurum vt singularis aliqua & fœlix virgo conceptura parituraque sit Immanuelem Messiam. Ea ipsa virgo tu es, ideoq; tu concipies in vtero, non à viro, nam Matth. 1. inuenta est in vtero habens de spiritu sancto: & paries Messiam, verum Deum & hominem, atque saluatorem orbis. Quia enim homo ad Deum non valuit peruenire, per te decreuit ad homines descẽdere. Ne igitur timeas, sed bono sis animo, ac gratulare tibi ob tantam gratiam. *Et vocabis nomẽ eius Iesum,* Luc. 2. Mat. 1. Non impones dixit: quia Isa. 49. ait, Dominus ab vtero vocauit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei. Quod nomen interpretatur saluator. Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Hæc nouitas concipiendi & pariendi prædicta fuit etiam Iere. 31. Nouum faciet Dominus super terram: fœmina circundabit virum. Verè nouum. Olim homo fieri voluit Deus (Gen. 3.) nũc Deus factus est homo. Olim de viro facta est mulier (Gen. 2.) nunc de sola muliere factus est vir. Olim virga floruit sicca & arida (Num. 17.) nunc virgo intacta peperit.

Maria illa singularis virgo, de qua vaticinatus est Isaias.

Iesus interpretatur saluator

Hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur. Dan. 7. Quanquã ex humili loco, ex humili puella natus, tamen diuinis virtutibus erit maximus, adeò vt posteaquã innotuerit mũdo, vocãdus sit, non propheta, sed filius altissimi. Nihil enim maius, quàm esse filium omnipotentis Dei, non per adoptionis gratiam, sicut alij, sed per naturam: vt vna in duabus naturis persona esset redemptoris & mediatoris nostri. Et quia vna erat hypostasis, re vera filius altissimi erat filius virginis. Qui ergo perpetuò est

Maius nihil est, quàm omnipotentis Dei esse filium, non per adoptionis gratiã, sed per naturam.

magnus

magnus Deus, futurus erat magnus homo: & qui iuxta diuinitatem est filius altissimi, etiam iuxta humanitatem filius altissimi vocandus erat. q. d. angelus: Quis erit magnus, quísve vocabitur filius altissimi? Ille, inquam, quem in vtero cōcipies, quem paries, quem vocabis Iesum. Quando verò talis vocabitur? Nō statim à natiuitate, sed aliquantò pòst. Multi enim multis & variis illum vocabunt nominibus, sed postquam in crucem exaltatus fuerit, satanam & pecccatum deuicerit, tunc tandem apparebit quis qualísve sit. Hæc vera esse nos Christiani scimus. Cui non notæ sunt voces illæ, Verè hic homo iustus filius Dei erat? Et Paulus Philip. 2. scribit Christum filium Dei Deo Patri cælesti obedientem fuisse vsque ad mortem: & addit, Propter quod exaltauit illum, & dedit illi nomen quod est super omne nomen.

Filius virginis reuera etiam est filius altissimi, quia vna hypostasis.
Matth. 27.
Marc. 15.
Luc. 23.

Et dabit illi Dominus Deus sedem Dauid patris eius. Psal. 131. Et regnabit in domo Iacob in æternum: & regni eius non erit finis.

Michee. 4.
Daniel. 7.

Hæc non sunt intelligenda Iudaicè, hoc est, carnaliter, sed spiritualiter. Cùm enim prophetæ dicant Messiam in æternū regnaturum, mundus verò æternus non sit, facilè apparet Christi regnum non fore mundanum: quinimo turbis eum volentibus regem facere, aufugit. Ioan. 6. Spirituale itaque intelligit regnum, quod hîc in electis auspicatur, & in futuro seculo in perpetuum durabit, dedit enim Deus Christo suum regnum, non typicum, sed verum: non temporale, sed æternum: non terrenum, sed cæleste. In Isaia legimus cap. 9. Multiplicabitur eius imperium, & pacis eius non erit finis. Super solium Dauid, & super regnum eius sedebit, vt confirmet illud, & corroboret in iudicio & iustitia amodò & vsque in sempiternum. Dedit enim redemptori sedem Dauid, quando hunc de genere Dauid incarnari disposuit, Rom. 1. vt populum quem Dauid temporali rexit imperio, ipse gratia spirituali ad æternum proueheret regnum. Colos. 1. Qui eripuit nos, &c. Summa: Angelus suis ad Mariam verbis apertissimè testatur filium eius fore Immanuëlem illum regemque æternum domus Iacob. Domus autem Iacob sunt, qui ex Iudæis & gentibus crediderūt, Rom. 9. Non enim omnes qui ex Israël, hi sunt Israëlitæ: neque qui semen sunt Abrahæ, hi filij: sed qui filij sunt promissionis, æstimantur in semine.

Regnū Christi nō mundanū, sed spirituale & æternum.

Redemptori quando sedes Dauid data sit.

Domus Iacob qui sint.

Hæc concio est illustrissima: nam quamuis sit breuis, tamen est efficacissima. Indicat enim Iesum filium Mariæ esse verum Deum & hominem, admirabilem in conceptione, in natiuitate, vita, & morte. Ac preter illa quæ de regno eius prędicti prophete sunt vaticinati, & alia quàm amplissima reperire est quę Dauid Regem nostrum habiturum affirmāt. Dicit enim Psal. 71. illum futurum regem, scilicet iustum. Iudicabit, inquit,

Iesus filius Mariæ verus Deus & homo.

pau-

pauperes populi, & humiliabit calumniatorem. Multi dominij, cùm ait, Et dominabitur à mari vsque ad mare. Adorandũ: Adorabunt eum omnes reges terræ. Liberatorem: Liberabit pauperem à potente. Clementem: Parcet, inquit, pauperi & inopi. Dicit præterea illum futurum regem æternæ vitæ, cùm addit, Et viuet. Qui aurum habebit Arabicum, non quoduis: cùm ait, Et dabitur ei de auro Arabiæ. Quòd timebũt eum inimici eius, cùm ait, Coram illo procident Aethiopes, & inimici eius in terram concident. Tandem æternum, cùm ait: Et permanebit cum sole & ante lunam, in generatione & generationem.

Tuuli de Messia vaticinati sunt, rex in ipsius, liberator, clemens, vita æternus, &c.

Item tertiò complectitur dialogismum virginis Mariæ & angeli Gabrielis. Nam consolata paululum Maria, respondet angelo: *Quomodo fiet istud? Quoniam virum non cognosco.* Non dubitat de verbo diuino: non ignorans nihil esse tam arduum, quod nutu non possit Deus. Credit vera esse omnia illa prophetarũ oracula & vaticinia quæ frequenter legerat, in quibus contemplandis non parum temporis insumpserat. Credit iuxta verbũ angeli, se matrem Iesu futuram, sed qualitatem ipsius & modum inquirit, quem non legerat, qui nec prophetæ reuelatus fuerat. q. d. Credo promissionibus Dei. Scio cælum & terram transitura, verbum autem Dei non transiturum. Noui quid per Isaiam dictum sit. Si ergo ego illa sum, per quam Deus velit hunc filium mundo exhibere, obsecro te paulò apertius rei futuræ modum declares. Discamus ex Maria, verbis diuinis Ecclesiæ catholicæ acquiescere, atque obsequentes nos præstare, vt quæ à Christo nobis sint allata. Verba Christi sunt omnes doctrinæ quas catholica (quæ est Romana) tenet Ecclesia. Si aliqua videatur obscuriora: Christus qui Ecclesiæ dedit scripturas, idem illi reliquit Spiritum sanctum, qui ipsi interpretaretur & doceret omnem veritatem. Ad hanc confugiamus vt quæ columna & firmamentum sit veritatis. 1. Tim. 3.

Modus quo virgo illæsa virginali pudicitia fieret mater Maria abscondita, nec prophetæ reuelatus.

Dixit Maria ad Angelum: Quomodo fiet istud? quoniam virum non cognosco, id est, voui virginitatem: quomodo salua & illæsa mea virginali pudicitia potero esse mater? Vnicè nanque virginitatis amabat curabatque thesaurum: non signum rei (vt Zacharias) sed modum (vt diximus) requirens. Nec debet cuiquam hoc mirum videri: siquidem Maria nec sua ætate viderat, nec superioribus legerat aliquid tale quòd virgo aliqua esset, & stãte atque illibata virginitate mater esset: non habuerat exemplũ tale ab orbe condito.

Angelus respondit, *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideóque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei.* Quasi dicat, Sicuti illa quæ ex me audisti, diuina sunt & non humana: ita & modus architecti diuinus erit, & non huma-

humanus. Spiritus ſanctus erit architectus, in te perficiet opus Dei priuſquam ſentias. Is qui in tua conceptione ab omni prauitate te expurgauit, idem te ornabit cumulatiſsimè cæleſtibus donis in corpore & anima: atque eius virtute concipies. Eſt autem hæc ſumma reſponſionis angelicæ. q.d. non periclitabitur hîc tua virginitas, neque quiſquam virorum te accedet aut continget, ſed Deus ipſe per virtutem Spiritus ſancti ſui ex te excitabit filium, ſine virili ſemine te Spiritus ſanctus fœcundabit: ideoque concipiens ac pariens, nihil detrimenti ſentiet tua integritas & virginitas: & ſic fœtus tuus ſanctus erit: atque vocabitur ob id, non Ioſephi aut alterius cuiuſquam viri filius, ſed filius vnius Dei.

Architectus incarnationis Chriſti Spiritus ſanctus.

Obſeruatione hîc dignum quod ait: naſci ſanctum ex diua virgine. Hoc enim præter naturam, (quatenus ſcilicet corrupta eſt) humani generis fit. Omnes enim in genere naſcimur filij iræ, & (vt Iob ait) immundi de immundo concepti ſemine. Maria verò, ipſa nimirum ſancta & munda per Dei gratiam, ex ſe ſanctum genuit, non in peccatis conceptum, ſed mundum & ſanctum illud, per quod omnes electi & mundantur & ſanctificantur, Exo. 31. Ego Dominus, qui ſanctifico vos, & Heb. 13. Propter quod Ieſus, vt ſanctificaret populum per ſuum ſanguinem, extra portam paſſus eſt. Angelus confirmat Mariam ſigno & exemplo.

Maria fœtus ſanctus.

Ecce, inquit, Elizabeth cognata tua. Ecce, id eſt, conſidera, expende eius conditiones: attamen *Concepit filium in ſenectute ſua. Et hic menſis eſt ſextus illi qua vocatur ſterilis: quia non erit impoßibile apud Deũ omne verbum.* q.d. Elizabeth ſemper ſterilis fuit, eſtq́; iam grandæua inſuper, & tamē concepit in effœta ſua ſenectute filium, filij tui præcurſorem, qui & etiámnum viuit ac mouetur in tumido matris vtero. Is igitur qui illam fœcundauit contra naturam, & te contra naturam fœcundare poteſt, imò & certò fœcundabit. Hæc ab angelo dicuntur non ad confirmandam fidē Mariæ, ſed ad augmentum gaudij.

Virgo ſanctiſsima erat Iudæa, & Iudæos (ita Deo volente ipſorum infirmitati conſulere) quando aliquod magnum ſacramentum futurum illis prædicebat, ſigno confirmabat. Ita legimus admiranda & tremenda illa ſigna quæ fecit Deus per Moſen & Aaron in liberatione populi ex Aegypto de manu Pharaonis, Exod. 8.9.10. &c. Moſes vt confirmaretur in fide, vidit rubum ardentem, & non exuſtum, Ibid. 3. Ioſue vellus rore coopertum in medio areæ ſiccæ, & iterum ſiccum in medio areæ rore perfuſæ, Iudic. 6. Sic Iſaias dicebat Achaz, cap. 7. Pete tibi ſignum à Domino. Sic Iudæi petebant ſignum à Chriſto, Mat. 12. Luc. 11. Cùm populus Iſraëliticus fuiſſet huiuſmodi ſignis à Deo aſſuefactus, virgoq́; ſanctiſsima in his ſcripturis

Signis cōſuluit Deus infirmitati Iudaicæ.

ris tractandis fuisset exercitatissima: voluit illam Deus confirmare signo illo de Elizabeth.

Voluit angelus ita inferre: Si potuit Deus vuluam Saræ, ob ætatis senium concipiendæ proli ineptam, conceptioni aptam facere: poterit & nunc sua admiranda potentia, inscrutabiliq; sapientia perficere, vt tu quæ virginitatem vouisti, incontaminata concipias & parias. Esto obediens diuino mandato: reliqua omnia, teq; ipsam ipsius potẽtiæ ac bonitati cõmitte: quia non est impossibile apud Deũ omne verbum. Quale enim verbum illi impossibile, qui per verbum fecit omnia? Psalm. 148. Gen. 1. Nihil enim potest à Deo promitti tam nouum aut magnum, quod ipse non queat præstare. Iere. 32. Nunquid mihi difficile erit omne verbum? Vtinam Caluinus, atq; alij pleriq; sententiam hanc Dei potentiam declarantem, pro sua dignitate expendissent: nunquam eò dementiæ prorupissent, vt contra verba Trinitatis per angelum prolata, affirmarent Christum corpore glorificato post resurrectionem non potuisse ianuis clausis ingredi cœnaculum discipulorum: indeq; negarent verum corpus Christi, quod de virgine fuit natum, & in cruce passum, sub speciebus panis & vini in sacramento subsistere. Qui cùm hoc negant, necesse est eradant particulam illam symboli, qua confitentur Dei omnipotentiam, dicentes, Credo in Deum omnipotentem, tollant omnipotentem, & substituant, aliquid potentem. Secundò necessariò sequitur, ipsos negare virginitatem Mariæ. Nam si glorificatus & impassibilis non potuit ianuis clausis ad discipulos ingredi, multò minus potuit passibilis nondumq; glorificatus intemerata virginali matris pudicitia ex sanctissimo eius vtero nasci. Hoc quàm sit impium, quamque sacrilegum, facilè iudicauerit is quem vel minimus religionis Catholicæ amor afficit. Nos credentes Deum omnipotentem, credimus id quod angelus, vel ipsa potius sancta Trinitas docuit: Quia non est impossibile apud Deum omne verbum.

Nihil tam nouum aut magnum potest à Deo promitti, quod ipse non queat præstare Caluini cauillatio.

Confirmata in fide Maria verbis & exemplis, respondit angelo, *Ecce ancilla Domini, Fiat mihi secundum verbum tuum.* Laudatur Maria ab humilitate & prudentia in responso. Mater Dei eligitur, & ancillam se nominat. Non mediocris re vera humilitatis insigne, nec oblata tanta gloria obliuisci humilitatem. Non magnum est esse humilem in abiectione, magna prorsus & rara virtus humilitas honorata. Prima mulier audiens, Eritis sicut dij, statim in superbiam elata, contra creatoris imperium manum extendit ad ligni prohibiti fructum. Hæc audiẽs se matrem filij Dei regnantis in domo Iacob in æternũ, paucis, sed quæ summam animi modestiam cum summa fiducia pietateque coniunctam testarentur, respondit: *Ecce ancilla Domini,*

Maria humilitas.

Magna & rara virtus humilitas honorata.

cui ſemel dicata ſum, parata ad omne obſequium. *Fiat mihi ſecundum verbum tuum*, vt de ſpiritu ſancto concipiam.

Simul atque Maria reſpondit, ſpiritu ſancto repletur & concipit non hominem tantùm, ſed Deum, verum filium Dei, ſaluatorem mundi. Et reparauit Maria, quod Eua perdiderat. Diſceſsit quoque angelus à Maria: nimirum cum reuerentia valedicens, peracto negotio rediens ad eum qui miſerat, lætum cæli ciuibus referens nuntium, ruinam in proximo fore reſtaurandam: & acceſsit Dei filius Dominus noſter Ieſus Chriſtus qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum. Concepit virgo ſanctiſsima hominem Deum factum, & Deum factum hominem. Vnde fideles rectè eam Dei genitricem & matrem vocamus, cuius interceſsione vitam etiam ſperamus æternam. Amen.

Maria reparauit, quod Eua perdidit.

Maria Theotocos rectè vocatur.

EPILOGVS.

1 *A ſancto virginis cum angelo colloquio Deus auſpicari voluit reſtituendi generis humani negotium, quando primum illud peſtiferum virginis cum ſerpente colloquium, exitij ſeminarium innexerat mundo. Ad lapſum quippe hominis concurrebat Angelus malum ſuggerens, mulier inconſultè ſuggeſtioni conſentiens, & vir tranſgreſsionem diuini præcepti perficiens. Sic in reparatione angelus nuntians, virgo conſentiens, & Chriſtus perficiens. Bernardus: Redditur fœmina pro fœmina, prudens pro fatua, humilis pro ſuperba: quæ pro ligno mortis, guſtum tibi porrigit vitæ: & pro venenoſo cibo illo amaritudinis, dulcedinem parit fructus æterni.*

2 *Tota hæc tendit Euangelica hiſtoria, vt oſtendat Mariam illam Nazarenam Ioſephi ſponſam, verè eſſe Halmah, ac Meſsiæ Matrem, & huius filiũ Ieſum ſeruatorem noſtrum verè Immanuelem Meſsiamque eſſe, ex Iſaiæ vaticinio. In cuius humanæ naturæ aſſumptione tria ſingularia mirabilia facta narrat Bernardus. Coniuncta ſunt, inquit, ſimul Deus & homo, mater & virgo, fides & cor humanum.*

3 *Modus quomodo virgo conceperit filium Dei, deſcribitur, nimirum per fidem, credidit enim, Deo omnia eſſe poſsibilia, & angeli verbum Dei verbum eſſe. Ex hac fide (vt & Sara olim) accepit vim concipiendi ex ſeipſa, citra viri operam, per ſolum Spiritum ſanctum. Habemus igitur hic abſolutiſsimum veræ fidei exemplum, quod imitemur. Quod fiet, ſi itidem audito verbo Dei credamus ex animo, nos & omnia noſtra permittamus Deo, inque eius fidelia obſequia nos totos præbeamus, facientes ipſius voluntatem ſumma cum fidelitate & humilitate, nam ſic & ipſi Chriſtum concipiemus, pariemuſque in vitam æternam.*

DE SANCTIS QVORVM FESTA INTER PASCHA ET PENTECOSTEN OCCVRRVNT, EPISTOLA.

IAm non estis hospites & aduenæ: sed estis ciues sanctorum & domestici Dei: Superædificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Iesu Christo: In quo omnis ædificatio constructa, crescit in templum sanctum in Domino, In quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu sancto. *Ephes. 2.*

PAVLI mens atq; ordo hîc expendẽdus occurrit. Vt Ephesij magnitudinẽ beneficiorum Dei, euãgelicíq; ministerij gratiam probè apud se expenderent, debitaque laude celebrarent: narrat eis Paulus, sicut in prioribus, sic in hisce quoque verbis, primò quales antè fuerint, nempe hospites siue peregrini, quos superius hospites tabularum promißionis dixerat. Porrò peregrinitas illa cernebatur tum ac etiámnum cernitur in incredulis. Partim in nomine seu profeßione, qua omnino variabant à peculio populoque Dei. Partim in notitia, quod nec scirent, neque scire cuperent quæ ad sanctæ vrbis ciues pertinent, vt est notio capitis siue magistratus. Nam essentiam Dei neque vnam neque tres personas continentem norant. Voluntatem Dei quantùm ad Ecclesiæ seu præsentem seu futuram gubernationem plane ignorabant. Et quantum ad mundi gubernationem aut similiter ignorabant, aut si norant, tamen dubitanter aut corruptè norant. Item vt est notio legum seu sacrarum literarum, quarum nullus inter eos erat vsus, vt est notio præsidiorum ac munitionum quibus Dei filius atque angeli eius nos pios tegunt, quarum nulla fuit inter eos cura. Vt est notio opum, id est gratiæ, adoptionis ac æternæ vitæ, quos thesauros illi prorsus nesciebant. Vtque postremo est notio fœderum quæ inter nos & Deum sunt per Christi sanguinem facta atque obsignata, quorum illi erant inscij, & quæ inter nos & fratres sunt per Christi inter nos communionem spiritumque instituta, quorum æque erant tum ignari.

Ephesii quales ante fidem fuerint.

Ephesii quotuplici ratione peregrini.

Partim peregrinitas illa cernebatur in affectu. quod amore nunquam vero, puro, firmo, ceu fideles solent, neque inter se nec cum Dei ciuibus cohærebant.

Partim in habitu siue moribus. Nam si res vel prosperas vel aduersas spectes, nunquam inter eos fuit talis gratitudo ac modestia, item inuocatio tolerantiaque, sicut in electis solet. Si officia studiaque spectes, nulla erat ibi talis vel mortificatio vel sanctificatio.

Dicit præterea quod fuerint inquilini siue incolæ, quos superius alienos à Repub. Israelis dixerat. Cernebatur autem iste inquilinatus partim in iure, quod in cælestibus bonis nullum, *Ephesii inquilini siue incolæ.*

in terrenis nullum nisi mutuatũ penes ipsos erat. Nam & terra propriè est fideliũ, & fidelium caussa tolerantur illi in præsenti vita. Partim cernebatur in societate quam cũ sanctis tantum obtinebant ratione onerum, sicut inquilini simul pugnát, sed non regunt. Porrò onera illa sunt calamitates quibus æquè tum affligebantur vt electi. Nam & mundus ipse se cupiditate & mutua insectatione torquet. Satan omnium tum piorum tum & impiorum malis gaudet: Deus semper suæ iustitiæ documenta edit, non autem ratione honorum: Nam nec Deo grati erant, neque Dei grata organa, neque Ecclesiæ membra, aut consortes ministerij. Et talis quidem etiámnum est conditio quorumcunque Ethnicorum.

Ephesii quales facti sint post acceptam fidé.

2 Secundò narrat Apostolus Ephesiis quales pòst in Christo esse cœperint: quòd & nostri caussa obseruemus: nam & nos in eum statum euecti sumus. Ephesiorum igitur & fideliũ quorumcunque statum, quem per Euangelij apprehensionem consequuntur, notat D. Paulus triplici hac figura, quòd facti sint ciues sanctorum: domestici Dei: & lapides structuræ Dei, id est, membra Ecclesiæ Dei, nam Ecclesia dicitur ciuitas Dei, Esa.60. Hier.13. dicitur domus Dei. 1. Tim.3. Hebr.3. dicitur & templum Dei. 1. Cor.3. Porrò hisce verbis inest incrementũ.

Ecclesia ciuitas, domus & templum Dei est.

Magnum beneficium est donari peregrinum, exulem, hostem, ciuitate, & sanctorum quidem ciuitate:

In qua hæc cernuntur:

Ordines ciuitatis Dei inuisibiles & visibiles.

Ordines omnium decentissimi, vt sunt inuisibiles præsidentis Christi moderantis spiritus ascendentium descendentiumque angelorum, & visibiles docentium prophetarum, apostolorum, pastorum, auditorum, confitentium, inuocantium, celebrantium.

Leges.

In qua etiam cernuntur leges credendarum atque agendarum rerum in scripturis exactissimæ.

Immunitates.

Immunitates contra legem, mortem, satanam amplissimæ.

Conuentus.

Conuentus verbi precum, sacramentorum honestissimi atque vtilissimi.

Commercia.

Commercia charitatis iucundissima.

Mœnia.

Mœnia & præsidia contra omnes hostes validissima.

Quæ & hinc amplificantur, quòd & istius ciuitatis constitutio maximo constitit, nempe, Christi sanguine: quòd assecutio est facillima, vt quæ omnibus sit exposita, atq; vera fide impetretur. Quòd & inhabitatio est perpetua, quam ne moriens quidem deserat, sed commutet solùm, migrans, nempe, in beatiorem vrbis locum. At obserua simul quòd sanctorum ciuitas dicitur: neque enim quicquam fert pollutum, vt nec castra Israëlis, Apoc.21. & 22.

Ecclesia sanctorũ ciuitas.

Maius verò beneficium est, in familiam quoq; recipi, vbi est

arctior

arctior communitas, maior notitia, diligentior cura, amplior communicatio. Atque eò quidem nos recipimur qui re vera prius fugitiui, prodigi, scelerati, imò iræ filij fueramus. Et recipimur vt cælesti potiamur mensa, victu, aspectu, colloquio, fide, consuetudine, facultatum omnium iure ac quiete, idq; Deo patre, Christo fratre, angelis seruis, sanctis familiaribus. Sed & hîc obserua quòd domestici Dei non honoris tantùm vel vtilitatis, sed obedientiæ quoque caussa appellamur. Deum igitur vereamur, Deo laboremus & negotiemur.

Maximum autem beneficium est, & habitaculum Dei fieri, in quo ipse Deus gratia & omnigenis suis donis resideat. Nemo autem fit eiusmodi templum Dei, nisi pars & magni templi fit, de quo Apostolus hîc & postea 4. cap. loquitur, in quo breuiter hæc cernuntur. *Beneficiū maximum est habitaculum Dei fieri.*

Fundamentum imum: angulus siue nexus circumquaque vniuersi ædificij, item apex & supremum caput, solus Dominus noster Christus. *Ecclesiæ fundamentum imū, angulus, apex & supremum caput, Christus.*

Architecti: Summus dici potest Spiritus sanctus, quem Ecclesia solùm pro magistro summo habet. Nec diuersum est, quòd Christus se magistrū solùm vocat. Medici ac συνεργοὶ sunt Prophetæ, Apostoli, Pastores, & ministri omnes, quorum opera Spiritus sanctus vtitur. *Architecti.*

Materia ex qua ędificium fit, sunt lapides seu credentes omnes, qui de petra Petri fiunt, solidique soli manent: cæteri vt in limo hærent, & arenæ innituntur, sic & ipsi nihil sunt quàm limus, quàm arena, puluis, gluma. *Materia ex qua.*

Materia per quam ædificium fit, est verbum quod ab aliis rectius atque purius, à nonnullis peius & impurius adhibetur. Item sacramenta, quæ iam melius, iam corruptius applicātur. Quoad probè vsurpantur, faciunt ad structuram: quoad secus, igni tandem quasi tempestate diruuntur. 1. Cor. 3. *Materia per quam.*

Opera quæ insumitur in secando siue poliendo, est prædicatio pœnitentiæ, qua ad basin siue Christum homines adducuntur. Opera verò quæ insumitur in collocando siue extruendo, est prædicatio reconciliationis, qua vt perdita ouis humeris, ita ipsi basi suæ Christo imponuntur. *Opera.*

Forma collocationis, si spectemus basin, est cuiusque fides qua incumbit Christo. Surgens ædificium est conformitas nostræ fidei, qua cum omnibus sanctis qui nos præcesserunt, maximè verò cum Prophetis & Apostolis (qui non operarij tantùm, sed & pars sunt ædificij) consentimus. Propriissimus noster situs, est cuiusque singularis labor & vocatio, qua pro fidei ac donationis Dei modo stationem suam seruat atque obit. Forma symmetriæ, hoc est, commensurationis, partim est & exæquatio & consensio fidei & amoris, partim splendor *Forma.* *Situs.*

inde proficiſcens innocentiæ ſeu bonorum operum.

Finis. Finis quo ad exædificationem nullus erit ante extremum diem. Semper enim ſurgit ædificiū quoad prorſus abſoluatur, quo momento ſimul aderunt & extremus dies, & æterna gloria. Finis verò quo ad vſum, eſt inhabitatio Dei, qui in tali templo reſidere, & complere donis vniuerſam ſuam domum ceu in feſtiuiſsima Pentecoſte cupit: Contra illud ædificiū fruſtra parant ſuam turrim Babyloniam, fruſtra ſtruunt aduerſarij. Porræ inferi non præualebunt aduerſus illud, Matth. 16.

Turris Babylonia fruſtra paratur contra Dei templū.

DOCTRINA.

Contemplemur igitur etiam nos in eo ſpeculo, veteremq́ue ſortem cum donata conferamus, vt illius deploratione in huius prædicationem accendamur, & hîc vt ciues ſanctorum, domeſtici & templum Dei credamus & viuamus, quoad plenè in altera vita honores conſequamur.

EPILOGVS.

1 *Apoſtolus proponit bona per Chriſtum (ipſiſsimum fundamentum apoſtolorum ac prophetarum) nobis Gentibus communicata & parta: quæ nempe ſunt, quòd nos qui olim eramus hoſpites & aduenæ, hoc eſt, à gratia ac ſalute alieni excluſique, iam ſumus conciues ſanctorum & domeſtici Dei per Chriſtum facti, hoc eſt, vocati, reconciliati, ſanctificati & ſaluati.*

2 *Lapis angularis & fundamentum primarium Chriſtus, qui nos ſuperſtruxit ſuper fundamentum Apoſtolorum ac Prophetarum, hoc eſt, ſuper ſemetipſum, à prophetis prædictum & Apoſtolis prædicatum: quo omnes ſancti vnitè nituntur, & in quo omniū ſpes recumbit. Is, inquā, ſuperſtruxit nos ſuper ſemetipſum, hoc eſt, infirmitates, iniquitateſque noſtras portauit & dependit, ſuorumque meritorum nos per fidem ac ſacramenta fecit participes, Iſa. 53. 1. Pet. 2. Tit. 3. Eſt igitur, vnde gratias ei agamus perpetes, eſt quoque vnde ex animo exultemus & lætemur ſemper.*

3 *Finis, in quem tantis bonis nos Chriſtus cumulauit, eſt, vt tanquam lapides viui illi ſuperſtructi, ſuccreſcamus in ædificium ſpirituale, hoc eſt, in templum ſanctum Domini. Sumus igitur & nos in finem hunc Chriſto ſuperſtructi, vt per inhabitantem in nobis Spiritum ſanctum, templum ac domicilium Dei ſimus, hoc eſt, corpora & corda noſtra ipſi ſanctificemus, ipſumque in nobis per fidem & charitatem habeamus habitantem.*

IN FERIIS IISDEM EPISTOLA ALTERA.

Prou. 10. & Eccl. 44.

Benedictio Domini ſuper caput iuſti. Ideo dedit illi Dominus hæreditatem & diuiſit illi partem in tribubus duodecim, & inuenit gratiam in conſpectu omnis carnis. Magnificauit eum in timore inimicorum, & in verbis ſuis monſtra placauit: glorificauit eum in conſpectu regum, & oſtendit illi gloriam ſuā: in fide & lenitate ipſius ſanctum fecit illum, & elegit eum ex omni carne. Dedit illi præcepta, & legem vitæ & diſciplinæ, & excelſum fecit illum. Statuit illi teſtamentum ſempiternum, circumcinxit eum zona iuſtitiæ, & induit eum Dominus coronam gloriæ.

IN præſenti Epiſtola tria occurrunt diligenter obſeruanda. Primo oſtendit Sapiens cuique noſtrum benedictionem eſſe neceſſariam ad ſalutem, cùm dicit, *Benedictio domini ſuper caput iuſti.* Hæc domini benedictio quoſdã ditat bonis temporalibus: quoſdam verò ſpiritualibus. Siquidem benedictio domini diuites facit, ditauit enim bonis temporalibus Laban apud quem Iacob ſeruiuit. 14. annos, dicebat enim illi Iacob: Antequam venirem ad te, parum habuiſti, & ecce diues effectus es, benedixitque tibi Deus ad introitum meum. Gen. 31. Et hæc eſt benedictio à ſiniſtris: in ſiniſtra enim illius diuitiæ & gloria. Sed quid profuit nobis ſuperbia, inquiunt, aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Tranſierunt omnia ſicut vmbra, Sap. 5. Piſcantes ad hanc ſiniſtram, caſſo labore ſpe ſua perſæpe fruſtrantur, Iohan. 21. vnde & ardenti diuiti in inferno dicitur: Recordare fili, quia recepiſti bona in vita tua, &c. Luc. 16. Benedictio tamen iſta plerunque cedit his quos mundus vbique cæteris præfert ad dextram. Sed quia futurum eſt (nimirum ſic diſponente Deo) quòd primi nouiſsimi, & nouiſsimi primi erunt, cancellatis quodammodo manibus, minori Deus dextra, maiori verò ſiniſtra benedicit. Aperit quippe manum ſuam, & implet omne animal benedictione, Pſal. 144: Diligit enim omnia, & nihil odit eorum quæ ipſe fecit, Sap. 11. ideoque & iumentis dat eſcam ipſorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. Paſcit & potat ingratos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos, Matt. 5. Iſtis ergo à ſiniſtris benedicit, quemadmodum & patriarcham Iacob feciſſe legimus. Is enim interpellatus à Ioſeph filio ſuo, vt ſuis filiis Manaſſe, videlicet, maiori à dextris conſtituto, & Ephraim minori à ſiniſtris, priuſquam ipſe moreretur benediceret: cancellatis brachiis maiori filio ſiniſtra, minori autem dextera benedixit, Gen. 49.

Benedictio à ſiniſtra.

Quoſdam verò Dei benedictio, bonis ditat ſpiritualibus. Sunt enim, vt ait Sap. Eccleſ. 44. homines diuites in virtute, quos pretioſis Deus diuitiis locupletat, vt requieſcat ſuper eos (vt Iſaias ait cap. 11.) ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & repleat eos ſpiritus timoris Domini. Et hæc eſt benedictio à dextris Dei, apud quam longitudo dierum conſiſtit, Prouerb. 3.

Benedictio Domini à dextera.

Siquidem hæc dona pretioſæ & veræ diuitiæ ſunt. Opes autem huius ſeculi diuitiæ non ſunt, quæ noſtræ mentis inopiam non depellunt. Nec noſtræ ſunt quæ nobiſcum remanere non poſſunt. Ergo verè diuitiæ non ſunt opes, ſed virtutes. Huiuſcemodi benedictionem, nequaquam Teſtamenti veteris legiſlator Moſes dare potuit, ſed ſummo dumtaxat legiſlatori Chriſto, id muneris ſeruabatur. Quod propheta præuidens

Opes ſeculi huius vera diuitia non ſunt, ſed virtutes.

ait Psal. 83. Etenim benedictionem dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion. Hæc est benedictio Ephraim minoris, videlicet, & ad sinistram colloca ti, cui tamen per manuum cancellationem benedictio potior à dextra cessit: humilibus enim dat gratiam qui superbis resistit, 1. Pet. 5. Et mysteria sua quæ à sapientibus & prudentibus abscondit, paruulis reuelat cælestis Pater, Matth. 11.

Benedictio Domini duo confert.

2 Secundò ostendit sapiẽs Sirachus quòd hæc benedictio duo confert, hæreditatem, scilicet, & gratiam. Vnde consequẽter de primo subdit: *Ideò dedit illi Dominus hæreditatem, & diuisit ei partem in tribubus duodecim.* Si hæc ad beatum Apostolum N. referas, vtique palàm est Dei benedictionem abundè collatam ei fuisse, per quam & cælestem hæreditatem, & in sacro electorum Apostolorum numero duodenario consecutus est partem & Apostolicam dignitatem. Cui etiam nõ mediocrem mundi partem in sortem prædicationis Deus ipse diuisit, hoc pulchrè deducente Apostolo Rom. 10. ex Psal. 18.

Hæreditatis cõsecutionẽ quid præcedat.

Verùm si id quod dictum est, de quouis iusto accipias, tunc aduertendum est, quemadmodum per diuinam benedictionẽ, hæreditatem & gratiam ipse consequatur. Vnde notandum est, quòd sicut hæreditatis consecutionem præcedit benedictio, ita etiam benedictionem præcedit palpatio: vt per eam innotescat num filius sit, & dignus benedictione & hæreditate, nécne. Isaac patriarcha filium suum benedictione consecraturus: accede, inquit, huc primùm vt tangam te fili mi, & probem vtrùm tu sis filius meus Esau, an non, Genes. 27. Tactus iste per aduersitatum & tribulationum immissionem correctionis paternæ censura est. Corripies me, inquit Ezechias, & viuificabis me, in talibus enim vita spiritus mei, Isaiæ 38. Et Iob 5. Increpationem Domini ne reprobes, quia ipse vulnerat & medetur, percutit & manus eius sanabunt. Hinc etiam per Salomonem dicitur Prouerb. 3. Disciplinam Domini ne abiicias fili mi, nec deficias cùm ab eo corriperis. Quem enim diligit Dominus corripit, & quasi pater in filio complacet sibi. Quam sententiam secutus Apostolus Heb. 12. scribens, ait, Fili mi noli negligere disciplinam Domini, neque fatigeris dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit. In disciplina perseuerate, tanquam filiis vobis offert se Deus. Quis enim filius, quem non corripit pater? Quòd si extra disciplinam estis, adulteri & non filij estis. Quisquis ergo exceptus est à participatione flagellorum, exceptus est etiam à numero filiorum. Quisquis etiam huius patris attrectationem seu palpationem hanc sustinere rebellione superba recusat, nec agnoscetur pro filio, nec cælestem vllatenus consequetur hære-

Tribulatio vtilis.

hæreditatem, Salomone hoc attestante cùm ait Prouerb. 1. Eo quod exosam habuerunt disciplinam, & timorem domini non susceperunt, inuocabunt dominum, & non exaudiet eos, mane consurgent, & non inuenient eum. Quibus etiam per Ezechielem, cap. 16. à Domino dicitur: Recessit zelus meus à te, iam non irascar tibi.

Quod autem per hanc benedictionem, non modò æterni Patris hæreditatem, sed etiam apud omnes vbique gratiam consequamur, ostendit consequenter, dicens: *Et inuenit gratiam in conspectu omnis carnis.* Quod duobus modis potest exponi: Primo sic, Dei munere gratus acceptusque extitit vniuersis, iuxta quod per Salomonem dicitur Prou. 16. Cùm placuerint viæ hominis Deo, inimicos quoque eius conuertet ad pacem. Deinde hoc modo potest exponi: *Inuenit gratiam in conspectu omnis carnis*, id est, palam est omni carni, quòd inuenit gratiam apud Deum, iuxta quod ex persona damnatorum de iustis loquentium scriptum est Sap. 5. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei & inter sanctos sors illorum est?

Porrò non solum diuinæ benedictionis effectus est hæreditatis adeptio & gratiæ consecutio, sed insuper, etiam magnificatio & glorificatio. de quo subditur: *Magnificauit eum in timore inimicorum, & in verbis suis monstra placauit. Glorificauit eum in conspectu regum, & ostendit illi gloriam suam, Ecclesiastici.* 45. Profectò magnus est cui succumbunt inimici, præsertim inuisibiles, & nihilominus visibiles, scilicet, homines maligni. Tam enim dæmones ipsi, quàm mali homines, iustorum timent & verentur sanctitatem. Porrò monstra quæ verbis suis iusti placant seu perdomant, vel ipsas brutales carnis concupiscentias accipere possumus, vel alia quæcunque indomiti vitia animi, quæ sancti rationis imperio frenant subiiciuntque, vel certè prauos homines & impios, quos sancti doctrina & animi mansuetudine, plerunque perdomitos ad rectos mores perducunt. *Magnus in veritate quis sit.*

Denique diuinæ benedictionis effectus est glorificatio, *Glorificauit eum in conspectu regum.* Nimirum reges sunt, qui acceperunt regnum decoris, & diadema speciei de manu domini: sed & regum nomine non immeritò censentur, qui carnis appetitui, & inferioribus animæ viribus, rationis imperio principantur: quibus dicitur, Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. In horum ergo conspectu regum, iustos suos Deus glorificat, cũ illos similes facit in gloria sanctorum: laus enim erit vnicuique à Deo. 1. Corint. 4. laus vtique à laudatore magno, vnde & ambienda vehementer. *Reges moraliter qui sint.*

Possumus etiam regum nomine huius seculi mortales principes intelligere, coram quibus sanctos suos plerunque Deus vsqueadeò glorificat, vt vestigia pedum ipsorum osculari se exúl- *Sancti regibus seculi supe maiores.*

exultent, & sacras eorum reliquias vel magnificis exstructis templis, vel margaritis aut auro argentoque contendant honorare. Qui etiam sanctorum gloriam longè suis præferre sceptris & sedibus non dubitant. Et verè gloriosi & à Deo glorificati sunt, quorum longè lateque, cum illustri laude clara noticia est. Venerandum quippe seculo nomen & meritis & morte pretiosa sibi comparauerunt. Proinde quis non gloriosos confiteatur eos qui vident Deum, & quibus ostendit gloriam suam? Ex quorum persona Apost. ait 2. Cor. 3. Nos autem reuelata facie gloriam domini speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem tanquam à domini spiritu. Nam cùm videbimus eum sicuti est, inquit B. Ioannes 1. cano. 3. cap. Scimus quia similes ei erimus. Nec mirum, cùm iam nunc beati sic Deo sint inhabitante pleni, & ita in Dei similitudinem transformati, vt à se defecisse & in eum, quo ineffabiliter fruuntur, transisse putentur, quemadmodum ferrum totaliter ignitum in naturam ignis, & aquæ gutta mero infusa in illius speciem & naturam transisse omnino videntur, & à sese ac sua specie defecisse.

3 Tertio hic notanda occurrit conueniens ad salutem in homine dispositio, cùm dicitur: *In fide & lenitate ipsius sanctum fecit illum, &c.* Non enim sufficit homini ad salutem diuina præuentio, quòd videlicet Deus hominem iustificandum præuenit in benedictionibus dulcedinis, nisi etiam & ipse cooperetur. Vnde per Salomonem dicitur, Prouerb. 17. Hominis est animum præparare, & domini gubernare linguam. Et post pauca: Cor hominis disponit viam suam, sed Domini est dirigere gressus eius. Debet autem homo à Deo sanctificandus animum præparare per hoc præsertim, quòd Deo perfectè subiicitur, tam quoad intellectum, quàm quo ad affectum, quòd vtique per hæc duo fit, quæ sunt fides & lenitas. Fides enim Deo subiicit intellectum, lenitas autem voluntatem seu affectum. Accipitur autem hoc loco lenitas pro mansuetudine, seu animi tractabilitate. Hinc enim per sapientem dictum est, Ecclesiastici. 11. Beneplacitum est Deo fides & mansuetudo. Siquidem per hæc duo animum suum homo præparat, ac sese totum subiectum reddit Deo, vt in ipso secundum arbitrium suæ bonitatis operetur. Contra verò & sine fide impossibile est placere Deo, & iis qui mansuescere recusantes obdurauere corda: Deus in ira sua iurauit, quòd non intrabunt in requiem suam, Hebræor. 11. Psalmo. 94. Exemplo est tam angelorum ruina quàm protoplastorum. Qui quoniam per obedientiam mansuescere & se Deo subiicere noluerunt, in perditionem delapsi sunt. Hinc etiam in Euangelio veritas loquitur dicens Matth. 7. Non omnis qui dicit mihi

Per duo disponitur homo ad salutem.

Domine Domine, intrabit in regnum cælorum, &c. Quod etiã ratione astruitur. Cùm enim æterna beatitudo maius bonũ sit eo, quod vel sensu corporeo cognosci, vel humana posit ratione comprehendi (dicente Apostolo. 1. Cor. 2. Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quod præparauit Deus his qui diligunt illum) idcirco nisi se homo subiciat quo ad intellectum credendo assertioni diuinæ de his rebus, quæ non valet intellectu comprehendere, ad bonum illud pertingere non meretur. fides enim est de his quę rationem humanam excedunt. Vnde cùm interrogaretur à discipulis suis Dominus quis posset saluus fieri, respondit: Apud homines impossibile est, omnia autem possibilia sunt Deo, Math. 19. Et alio loco cuidam ait: Si credis, omnia possibilia sunt credenti, Marc. 9. *Hebr. 11.*

Consequenter ponit sapiens profectum virtuosum hominis sancti & saluandi per dei gratiam, cùm subdit: *Et elegit eum ex omni carne.* Illa videlicet carne, de qua ipse ait, Gene. 6. Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est. Ideò elegit eum ex omni carne, ne periret ipse cum omni carne. Omnis quippe caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos fœni, Isa. 40. Fœnum autem hodie est, & cras in clibanum mittitur, Mat. 6. Hoc est, in gehennæ incendium. Hoc est fœnum tectorum in alto vanitatis nascens, in arido figens radices, quod priusquam per mortem euellatur, per defectum gratiæ cælestis exaruit, Psal. *Ex omni carne à deo elegi.*

Elegit etiam eum ex omni carne, id est, ex contagiosa carnalium hominum societate, ne & ipse simul vnà cum ipsis periret, sicut & ad Loth in Sodomis habitãtem ab angelis dictum est: Egredere, ne & tu pereas in scelere ciuitatis huius, Gen. 19. Ab omni denique rerum mundanarum & carnalium voluptatum amore peruerso, deus iustum & sanctum suum exemit & elegit: quemadmodum egregij fructus planta in deserto nata eligitur, atque horto concluso plantatur: Ita elegi, inquit, vos, & posui vos vt eatis & fructum afferatis, & fructus vester maneat, Iohan. 15. Nisi enim ab inconcessa carnis voluptate segregentur, sancti spiritus habitaculum effici nequaquam possunt. Scriptum quippe est, Sap. 1. In maleuolam animam nõ introibit spiritus sapientiæ, nec habitabit in corpore subdito peccatis: Sequitur:

Et dedit illi cor ad præcepta, & legem vitæ & disciplinæ. Dedit illi cor, hoc est, inclinationem ad ea quæ bona & recta sunt, donũ hoc à deo petiit, qui ait: Inclina cor meum deus in testimonia tua, Psal. Et alius quidam vir sanctus precatus est dicens, Da domine quod iubes, & iube quod vis. Et dominus ipse per prophetam Ezechiel. 36. Auferam, inquit, cor lapideum de carne *Augustinus.*

vestra, & dabo vobis cor carneum, & faciam vt in præceptis meis ambuletis & operemini. Siquidē cor regis in manu domini, quocunque voluerit inclinabit illud. Prouer. 21. Lex autem vitæ, doctrina Christi est, sicut ipse ait, Iohan. 6. Verba quæ ego loquutus sum vobis, spiritus, & vita sunt. Et rursum, Iohan. 5. Omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei, & qui audierint, viuent. Vnde quoque Petrus ad Christum loquens, ait: Domine verba vitæ æternę habes, & quò ibimus? Iohan. 6. Et rursus per sapientem, Prouerb. 13. dicitur: Lex domini fons vitæ, vt declinet à ruina mortis.

Lex vitæ quæ sit.

Porrò quoniam plerique pigrorum animalium more stimulis & virgis agi quodammodo debent, idcirco ad legem vitæ, etiam lex disciplinæ superadditur. Quibusdam enim sola vexatio dat intellectum: erudiet illum, inquit, in iudicio, deus suus docebit illum, Isa. 28. Vnde etiam per Ieremiam dominus loquitur cap. 6. dicens, Erudire Ierusalem, ne fortè recedat anima mea à te, ne fortè ponam te desertam. Et iterum, Per omne flagellum, inquit, erudieris. Et rursus cap. 32. de his qui nec per disciplinā resipiscunt ait, verterunt ad me terga, & non facies suas cùm docerem eos & erudirem diluculo, & nollent audire vt acciperent disciplinam. Sed quid eis comminetur sermo diuinus, aduerte. Ait enim Leui. 26. Quòd si nolueritis recipere disciplinā, sed ambulaueritis ex aduerso mihi, ego quoque contrà aduersus vos incedam, & percutiā vos septies propter peccata vestra, inducamque super vos gladium, vltorem fœderis mei. Itaque prout. S. suadet Apostolus, in disciplina perseuerate, tanquam filiis vobis offert se Deus, Heb. 12. Omnis enim disciplina & si in præsenti quidem videatur non esse gaudij, sed mœroris: postea tamen fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitiæ. Igitur non iræ Dei, sed misericordiæ est indicium, aberrantes à recto, disciplinæ flagello in viam Dei reuocare: Vnde & confitentes iustos dixisse legimus. 2. Machab. 6. Non sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim iustam vltionem adhibere, magni diuini beneficij indicium hoc esse.

Lex disciplinæ.

Misericordia Dei est, et non iræ, aberrantes flagello disciplinæ in viam Dei reuocare.

Proinde quia magnus est cui Deus dat cor ad præcepta, & quem per legem vitæ & disciplinæ gubernat, rectè subiungitur: *Et excelsum fecit illum.* Hinc enim ait vir secundum cor Dei, quem disciplina Domini correxit in finem. Perfecit pedes meos tanquam ceruorum, & super excelsa statuens me. Et rursus per Isaiā dicitur cap. 33. Qui ambulat in iustitiis, & loquitur veritatem: qui proiicit auaritiam ex calumnia, & excutit manus suas ab omni munere: qui obturat aures suas ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos, ne videat malū, iste in excelsis habitabit, munimēta saxorum sublimitas eius, panis ei datus est,

Magnus efficitur qui legi vitæ & disciplinæ acquiescit.

aquæ

aquæ eius fideles sunt, regem in decore videbit, oculi eius cernent terram de longe, &c. Sequitur, *Statuit illi testamentum æternum*, Hoc est testamẽtum pacis, quod morte sua nobis Dominus confirmauit: Pacem meam, inquiens, do vobis, Ioan. 14. Et alibi ait: Testamentum meum fidele ipsi. Testamentũ hoc disposuit electis suis. Longè tamen est testamentum hoc à quibusdam: Sed is cuius cor & voluntas recta est cum Domino vt ambulet in lege eius, veram habet pacem, non modò cum Domino Deo, sed etiam cum proximo, & cum semetipso, iuxta quod ait propheta: Pax multa diligentibus legem tuam. Sequitur: *Testamentum pacis.*

Et circumcinxit eum zona iustitiæ. Iustitia non incongruè zona appellatur. Nam sicut se zona præcingit, vel qui vult operari, vel qui ambulare, vel qui pugnare debet, ita nimirum iustitiæ virtus necessaria est meritoriè operanti, spiritualiter proficiẽti, & quasi ad repromissam viuentium terram proficiscenti, & contra hostem antiquum, & cunctas huius mundi & carnis illecebras viriliter decertanti. Iustitia indutus sum, inquit vir sanctus, & vestiui me sicut vestimento, Iob 29. Porrò de homine iniusto & iniquo quid sermo diuinus pronũtiet, animaduerte. *Induit*, inquit, *maledictionem, sicut vestimentum, & intrauit, sicut aqua in interiora eius, & sicut oleum in ossibus eius.* Psal. Fiat ei sicut vestimentum, quo operitur, & sicut zona qua semper præcingitur. Sequitur: *Et induit eum Dominus coronam gloriæ.* De hac corona per Isaiam, 29. dicitur, Erit Dominus exercituum corona gloriæ, & sertum exultationis residuo populi sui. Et rursum in persona redemptoris nostri de seipso loquentis idem propheta ait: Spiritus Domini super me, eo quòd vnxerit me: Ad annuntiandum mansuetis misit me, &c. Currunt amatores huius seculi & certant vt corruptibilem coronam accipiant; nos autem, inquit Apostolus, incorruptam. 1. Corinth. 9. De hac B. Petrus ait. 1. cap. 5. Cùm apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcesibilem gloriæ coronam. Sed ad hanc coronam non nisi per labores, tentationes & certamina peruenitur, sicut B. Iacobus ait cap. 1. Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se, & perseuerantibus in dilectione vsque ad mortem, iuxta quod vnumquemque Dominus admonet, dicens Apoc. 2. Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. Si regni alicuius terreni & corruptibilis corona proponeretur labore & humana industria promerenda, quanti se certatim ingererent, huius coronæ lucrifaciendæ gratia nullum laborem non subeuntes, nulla pericula formidantes. Rursus si mille aut eò amplius annorum vita morta-

Ad tria præcinctum esse oportet.

Corona vitæ qualiter obtinetur.

Simile.

mortalibus in hoc mundo quantumuis magnis laboribus obtinenda proponeretur, quàm multi hanc desiderarēt, quantoque pretio non segniter eandem si fieri posset emerent, quam tamē varijs aduersitatum casibus plenam, & innumeris respersam amaritudinibus, tædiis, & ærumnis esse constat. Quantò igitur maiori studio ad illam coronam, & regnum illud sine fine beatum, cunctis est credentibus properandum? Non sunt enim condignæ passiones huius temporis, ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis, Roman. 8.

EPILOGVS.

1 *Laus virorum sanctorum depingitur, qua Deus gratuitis eos præuenit benedictionibus, nec non bonis ditat spiritualibus, iuxta illud Prouerb. 10. Benedictio domini diuites facit.*

2 *Benedictionis diuinæ effectus est non solùm hereditatis adeptio & consequutio gratiæ, sed insuper etiam magnificatio & glorificatio, Roma. 8.*

3 *Quicquid nos quum ad virtutis perseuerantiam, tum perennis gloriæ securam fœlicitatem promouet, potissimùm Dei gratiæ attribuendum est. Nam gratiam & gloriam dabit dominus, ait Psal.*

IN IISDEM FERIIS SANCTORVM

EVANGELIVM.

Ioan. 15.

EGo sum vitis vera, & Pater meus agricola est. Omnem palmitem in me, nō ferentem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plus afferat. Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis. Manete in me: & ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructū à semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos nisi in me manseritis. Ego sum vitis; vos palmites: qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multū: quia sine me nihil potestis facere. Si quis in me non manserit: mittetur foras sicut palmes, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet. Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint: quodcunque volueritis petetis, & fiet vobis. In hoc clarificatus est Pater meus: vt fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei discipuli: Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos, Manete in dilectione mea. Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea: sicut & ego Patris mei præcepta seruaui, & maneo in eius dilectione. Hæc locutus sum vobis: vt gaudium meum in vobis sit, & gaudium vestrum impleatur.

Agricola siue vinitor Deus pater.

IN hoc Euangelio depingit Christus Ecclesiam: & ostendit tria: Primò, quis sit vinitor, siue agricola, nempe, Deus pater. sicut enim agricola de agris suis solicitus est, & vinitor vineam suam semper habet in memoria, siue dormiat, siue vigilet, quāquam aliquando extrinsecus videatur (præsertim in hyeme) planè nullam curam vineæ habere, non tamen eius obliuiscitur: sic pater cælestis etsi aliquando dissimulet se vineam suam respicere, hoc est electos, nunquam tamen ipsos relinquit, aut eorum obliuiscitur, nunquam non pro ipsis solicitus est, atque adeò tunc maximè curat, cùm minimè videtur curare. Hinc in

Isaia

Isaia 54. dicit: Ad punctum in modico reliqui te, & in miserationibus magnis colligam te. Semper enim respicit & curat vehementer suos. Non tantùm eos creat, verùm etiam pascit, nutrit, gubernat, atque ad ætatem adultam deducit. Testatur hoc iterum scriptura. nam quotidie orantes dicimus diuina institutione formati, Pater noster qui es in cælis, sanctificetur nomē tuum, adueniat regnum tuum, &c. In qua oratione fatemur edocti à fratre nostro Christo, Deum patrem nostri curam gerere, eumque esse qui omnia quæ ad victum & amictum, quæ ad corpus & animam pertinent, nobis cōferat. Hoc etiam docet illud Isaiæ 49. Nunquid obliuisci potest mater infantē suū, vt non misereatur filij vteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamē non obliuiscar tui, &c. Ecce in manibus meis descripsi te, &c.

Semper respicit & curat vehementer suos, Deus.

Deinde ostendit quæ sit vitis, nempe, Christus. Sicut enim vitis etsi in hyeme sola & sine palmitibus videatur, tamen æstate superueniente in plures palmites erumpit: sic Christus etsi tempore peregrinationis suæ pauci in eum crederent, & in passionis hyeme solus & ab omnibus relictus videretur, transacta tamen hyeme, & appropinquante æstate resurrectionis, statim priores eius palmites refloruerunt, & alij accreuerunt, adeò vt tempore ascensionis iam essent centū viginti palmites, Act. 1. In ipso autem die Pentecostes accrescerent tria millia, Actu. 2. Denique adeò copiosè hæc vitis in palmites erupit, vt breui totam terram occuparit. Nam vnus Paulus palmites eius extendit ab Hierusalem vsque ad Illyricum. Roma. 15. Deinde sicut vitis succum suum in palmites transfundit, & frugiferos facit, omnémque suam naturam & nobilitatem in palmites emittit: sic Christus de suis bonis transfundit in eos qui sacramenta suscipiunt, & in charitate perseuerant. Omnia quæ habet, fidelibus communicat, succum gratiæ, vinum illud verè lætificans cor hominis, spiritum scilicet sanctum: communicat illis nomen suum, hæreditatem suam, denique quātum fieri potest, etiam naturam suam, vt & nos dicamur & simus filij Dei, si nō natura, certè adoptione. Testatur hoc scriptura. Nam Iohan. 1. dicitur quòd nos omnes de plenitudine eius accepimus gratiam pro gratia. Et Paulus Ephes. 4. Vnicuique autē nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi, Rom. 12. 1. Corint. 12. 2. Cor. 10. Hebr. 13. Participes enim Christi effecti sumus. Maxima & pretiosa nobis promissa donauit, vt per hoc efficiamini diuinæ consortes naturæ.

Vitis Christus.

Omnia quæ habet Christus, suis communicat.

Psalm. 103.

2. Petr. 1.

Præterea ostendit qui sint palmites, nēpe, omnes Christi fideles. Sicut enim palmites à vite resecti arescunt, & collecti in ignem mittuntur: sic Christiani à Christo deficientes, nisi resipiscant, gehennæ traduntur. Testatur hoc scriptura. nā Mat. 3. dicitur: Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Palmites omnes Christi fideles.

Docet

Similitudo hæc rustica quid nos doceat.

Docet autem hæc rustica similitudo, quòd Pater in creatione nos fecit, in regeneratione sanctificauit, & virtutibus atque studiis quotidianis excolēdo facit in horas meliores. Non enim cessat, nisi nos cessemus, sua virtute interna, & suo sancto verbo externo, extirpare mala semina ex veteri Adā nobis relicta, charitate corda purificare, virtutum semina in nostris cordibus seminare, quotidiana gratia ipsa, vt ad luculentam frugem perueniant, irrigare: non cessat expectare fructus bonos. Vtinam non dicat de nobis illud Isa. 5. Quid vltra facere debui vineæ meæ, & non feci? Expectaui vt faceret vuas, &c. Item Ierem. 2. Quomodo conuersa, &c.

Christus nobis natus, circumcisus, passus & mortuus, & quid meriti, gratiæ, & dignitatis habuit, hoc nobis communicat.

Docet item quòd Christus non sibi natus, nec circuncisus, non sibi passus, nec mortuus, nec sibi legem obseruauit: sed quicquid meriti, gratiæ & dignitatis habuit, hoc nobis pro nostra capacitate communicat, non in imputatione, sed interna spiritus communicatione.

Christiani quā diu manent in Christo, sunt fœcundi.

Docet tertiò quòd Christiani quandiu manent in Christo, sunt fœcundi, operaque pietatis digna gratia vitaque æterna fructificant.

Palmites frugiferos vinitor purgat.

2 Secundò ostendit quid vinitor sit facturus palmitibus, i. frugiferis, hoc est, ferentibus fructum: nempe, purgabit eos, vt copiosiorem fructum ferāt. Habenti dabitur, inquit Mat. 25. Sic Noë cum diluuij calamitatem videt (Ge. 7.) Ioseph cum in carcerē adducitur. (Ibidē 39.) Dauid cum in exiliū à filio pellitur (2. Reg. 15.) Ezechias cum Ierusalē obsidetur (4. Reg. 19.) Daniel cum in lacum leonū mittitur (Dan. 6.) Paulus cū passim ab omnibus oppugnatur (2. Corint. 1. 11.) & Ignatius cum leonibus ac bestiis obiicitur: purgantur. Tunc enim purgamur, quum aduersus Deum in tribulationibus non fremimus, non indignamur: sed retinemus fidem, charitatem, ac sustentamur spiritu sancto, ne opprimamur dolore aut desperatione, sed cum tribus illis pueris Hebræis dicimus in medio ignis tribulationis: Benedictus es Domine Deus patrum nostrorū, & laudabile & gloriosum nomen tuum in secula: quia iustus es in omnibus quæ fecisti nobis, & vniuersa opera tua vera, &c. Peccauimus enim & iniquè egimus, &c. Danie. 3.

Quando purgamur.

Fideles omnes opus habent quotidiana purgatione.

Psal. 118.

Purgat igitur pater pios homines à reliquiis peccatorum. Nemo enim etiam si sanctus sit, immunis est à peccato quandiu viuit in hoc mundo. Opus igitur habent quotidiana purgatione. Hinc & Dauid ait, Psal. 50. Cor mundum crea in me Deus. Et iterum, Inclina cor meum in testimonia tua, & non in auaritiam. Auerte oculos meos ne videant vanitatem. Deinde purgat eos, hoc est, humiliat & deprimit. Sicut enim palmes si non putetur, in nimiam altitudinem crescit, ac per hoc omnem succum in ramos & folia insumit: sic quod fructum ferre non

non potest: ita caro si pro sua libidine, etiam in sanctissimis ferretur: Deus, si fieri posset, contumacia carnis è diuino maiestatis suæ solio deturbaretur. Audi enim in quantam altitudinem & superbiam excreuerit rex Babel, Isai. 14. Ascendam, inquit, in cælum, & similis ero altissimo. Item: Quis est Deus in cælo, qui vos eruat de manu mea? Daniel. 3. Non dissimilia loquitur rex Tyri: Deus, inquit, ego sum, & in cathedra Dei sedeo, &c. Vsque adeò turgescit caro beneficiis saginata, & interim non putata aduersitatibus & cruce. Sic piis hominibus nonnunquam ex virtutibus & donis crescit superbia. Natura enim nostra semper alta expetit. Atqui superbia omnia opera nostra & fructus nostros vitiat. Nihil enim gratum est nisi quod ex humili corde procedit, vt patet in Luca, 18. Itaque pater agricola credentem purgat & humiliat. Primò, interdũ id de quo gloriabatur homo, amputat & aufert, hoc est, dona sua: & hominem cadere permittit. Sic Petrũ cadere permisit, vt non gloriaretur de viribus suis, Matt. 26. Alioqui si Petrus non cecidisset, quantum tribuisset suæ fortitudini, qui ante casum tanta præsumebat? Etiam, inquit, si omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor. Hic igitur opus habebat putatione, ne altius cresceret. Deinde etiam aduersis & cruce suos purgat, & humiliat Deus, ne nimiũ insolescant. Hæc igitur est spiritualis illa circuncisio, quam toties commemorat Paulus, quæ non consistit in litera, sed spiritu: quæ non semel tantum fit, sed per totam vitam. Et hæc quidẽ purgatio vel putatio citra dolorem non fit. Omnis enim disciplina (dicit Apostolus Hebr. 12.) in præsenti non videtur esse gaudij: sed mœroris: (quemadmodũ in Isa. 4. cap. dicitur, Purgabit Dominus sordes filiorum Israël in spiritu iudicij, & spiritu ardoris.) postea autem fructus pacatissimos adfert exercitatis per eam. Hinc & Dauid Psal. 118. Bonum mihi, inquit, quòd humiliasti me. Et iterum Psal. 93. Beatus quem tu corripueris Domine, &c vt mitiges ei à diebus malis, quibus scilicet impij perdendi sunt. Ideò subditur:

Natura humana semper alta expetit.

Superbia omnes fructus bonos vitiat.

Petrus opus habuit putatione.

Putatio seu purgatio fructus pacatissimos adfert.

Vt fructum plus afferat. Vbi manifestè vides quòd Dominus non affligit vt perdat, sed vt sanet, quemadmodum agricola putat palmites, non vt totum abscindat, sed vt purget, ad copiosiorem fructum ferendum. Hinc Ieremias orat trigesimo cap. Castiga me Domine in iudicio: tamen non in furore. Et Sapiens Prouerb. 3. Noli negligere disciplinam Domini. Quem enim diligit corripit, &c. Hoc idem ad longum docet Paulus Hebr. 12. Duplicem igitur ex hoc verbo possumus habere consolationem, imò triplicem in aduersis. Primò, quòd Christus afflictiones nominat purgationem, per eas enim expurgantur reliquię peccati. Secũdò, quod dicit afflictiones ideò immitti, vt plus fructificemus. Tertiò, quòd dicit omnem palmitem

Deus non affligit nos vt perdat, sed vt sanet.

Triplex consolatio pro fidelibus.

mitem sic purgari. Non enim solus es qui affligeris: idem contigit omnibus sanctis: id quod Paulus diffusè probat ad Hebræ. 11. & 12. cap.

Vinitor quid facturus sit palmitibus infrugiferis.

Item ostendit quid vinitor sit facturus palmitibus infrugiferis, hoc est, non ferentibus fructum: nempe, abiiciet eos, ne natiuum succum aliis intercipiant. Sic Cain, Ismaël, Esau, Saul, Achaz, Herodes, Iudas, hæretici, quum in malitia sua pergunt peruersè viuentes, dum sectas confingunt, falsam doctrinā docent, vt Lutherani, Caluinistæ, Anabaptistæ, &c. abiiciuntur. Tunc enim abiicimur, quum aduersus Deum in tribulationibus fremimus & indignamur, oppugnamus virtutes, studia sancta, blasphemiis prosequimur Ecclesiam, sacramenta, opera pia, & omnem creaturam diris vouemus. Hoc euidens est argumentum quòd à Deo simus abiecti & deserti: sed ipse neminem deserit, nisi desertus 2. Para. 12. Obseruandum ex terribili hac sententia maximè hoc est, quòd patrem dicit non tantum vepres excisurum, sed etiam quosdam palmites, hoc est, nō tantum ethnicos eiecturum, qui iam igni adiudicati sunt, quia nō credunt, Iohan. 3. Itémque manifestè malos, sed etiam otiosos. Huc pertinet ficus illa sterilis à domino maledicta, Mat. 21. Itémque parabola de alia ficu quam paterfamilias omni anno visitans, &c. semper infru[c]tuosam inueniens, tandem excindi iussit. Luc. 13: hinc & Paulus Heb. 6. Terra quæ sæpe imbrem suscipit, & tamen spinas germinat, maledictioni proxima est.

Formidolosa & terribilis sententia palmitem infrugiferum à vera vite abiici, excindi, & seiungi.

Deinde terrorem auget quòd dicit omnem palmitem infrugiferum excindēdum. Nullus enim latère poterit, nec oculos huius agricolæ fallere. Existimasti, inquit, inique, quòd ero tui similis, &c. Arguam te, & statuam, &c. Psal. 49. Item Sopho. 1. Scrutabor Ierusalem in laternis. Maximè autem terret quod dicit, Tollet eum, hoc est, à Christo seiunget, vt nihil commune cum ipso habeat: quo quid grauius comminari potuisset? Hoc verbo suprà Petrum mirum in modum terruit, vt exclamaret, Domine non tantùm pedes, sed & manus & caput, Iohan. 13. Audierat enim à Christo, Si non lauero te, non habebis partem mecum. Deinde tollet, hoc est, auferet ei humorem gratiæ, vt dictum est, quem acceperat: quemadmodum & seruo infideli pecunia quam in terram defoderat, aufertur, Matt. 25. Hoc modo Iudas amisit gratiam quam acceperat. Sic & Iudæi postea omnem Dei gratiam & fauorem amiserunt. Amissa autem gratia quantum malorum sequatur, in Iuda & Iudæis videmus. Demum tollet infructuosum palmitem à gloria & congregatione sanctorum & fœlicitate. Sic Isaias. 26. ait: Tollatur impius ne videat gloriam Dei; In iudicio enim separabit omnino oues ab hœdis, Matt. 25. Quamquam igitur nihil adhuc de pœna sensibilis gehennæ dicat, (hanc enim infra

Pœna pœnarum est alienū

infra quoque explicabit) tamen etiam hic satis pœnarum est, esse à Christo alienum esse à Christo, amittere gratiam, excludi à gloria. Videre igitur hic licet, quòd non sine causa ad Ecclesiam, quæ est vinea domini, vocati sumus. Videmus etiam pia opera necessaria est ad salutem. Quod si sic punitur qui bonum fructum non facit, quale iudicium eos manet, qui pessimos quosque fructus faciunt? Si in viridi ligno hæc fiunt, in arido quid fiet? Luc. 23. Summa: Palmes infructuosus, est fides sine operibus. Sequitur:

esse à Christo, amittere gratiam, excludi à gloria.

Iam vos mundi estis. Ne apostoli ex eo quod dixerat: Omnem palmitem non ferentem fructum, tollet pater, terrerentur, quasi præter Iudam adhuc aliqui excindendi essent, dicit ipsos esse mundos & sanos palmites. Solet enim pium cor ad omnia Dei iudicia contremiscere, & quo generalius proferuntur, eò magis timent ne in se recidant. Sic supra cùm diceret Christus se ab vno ex ipsis tradendum, omnes exterriti fuerunt. Impius autem non timet Dei iudicia, nec credit, donec in ipsius caput recidat. Cæterùm quòd mundos eos dicit, non sic intelligendum est, quòd omnino sine peccato essent. Nemo enim in hoc mundo ad tantam munditiam peruenire potest, vt non necesse habeat dicere: Dimitte nobis debita nostra, Matth. 6. In multis enim peccamus omnes. Hinc & supra dixit, etiam his qui loti sunt opus esse vt pedes lauent, Iohan. 13. Item quod pater etiam fructuosos palmites purgat, &c. Mundi autem erant Apostoli, Primò, ab errore incredulitatis. Secundò, à peccatis mortalibus licet non omnino à venialibus. Tertiò mundi erant, quia propter fidem in Christum non imputabantur eis peccata. Mundi erant in Christo, & si in seipsis adhuc essent peccatores. Solet enim scriptura credentes appellare sanctos propter sanguinem Christi quo mundati sunt, & spiritum sanctum quem acceperunt. interim autem ipsi se non nisi peccatores iudicant. Hinc Paulus. 1. Timoth. 1. Christus venit peccatores saluos facere, quorum primus ego sum. Attendendus autem ordo verborum: Primò pronuntiat eos mundos esse: quod proculdubio summè lætificauit corda apostolorum. Quis enim non optaret hanc vocem audire, remissa scilicet sibi peccata esse? Beati, inquit, (Psal. 31.) quorum remissæ sunt iniquitates, &c. Pro hac enim remissione orat omnis sanctus in tempore opportuno. Quanquam & nos hanc vocem si volumus, possumus audire in absolutione sacramentali, scilicet post confessionem, &c. Verum ne Apostoli hoc vel sibi ipsis vel propriæ iustitiæ aut meritis adscriberent, addit: *Mundi estis propter sermonem*: demùm addit, *quem locutus sum vobis*, ne putemus quemlibet, aut cuiuslibet sermonem mundare. Solus enim sermo Christi mundat, non autem hominis sermo. *Propter sermonem*, inquit, *quem locutus sum vobis*. Hunc autem sermonem possumus acci-

Palmes infructuosus fides sine operibus.

Ioan. 13.

Cor pium ad omnia Dei iudicia contremiscit.

Impius nō timet Dei iudicia, donec in caput ipsius recidant.

Apostoli quomodo mundi fuerint.

Credentes in sacra scriptura appellantur sancti.

Solus sermo Christi mundat, non hominis.

accipere vel eum quem de sua passione & resurrectione fecit, (per hæc enim mundamur) vel eum quo dixit (Iohan. 14. (Ego sum via, veritas & vita: Vel eum quo dixit; Pacem meam do vobis. Quid enim est pax Christi, nisi remissio peccatorum? Qui igitur pacem Christi habent, iustè audiunt: *Iam vos mundi estis propter sermonem*, &c. Potest etiam intelligi generaliter de quocunque verbo Dei. Verè enim verbum Dei aut Christi mundat Mala. 3. Est enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonū, vnde de Christo ibidē dicitur, sedebit cōflans & emundans argentū, & purgabit filios Leui. Mundat autē verbū Christi: Primò, quia cor concutit peccatoris, vt etiam in medio cursu peccatorum quasi subsistat. Vnde in Ieremia. 2. Verbum meum quasi ignis, & quasi malleus conterens petras. Et Paulus Hebr. 4. Sermo Dei viuus & efficax est, & penetrabilior gladio ancipiti. Secundò mundat verbum Christi, quia nos à mundo & ab impiis segregat. Sic verbum Dei Abrahamum eduxit & segregauit à terra & cognatione sua, & domo patris sui, Genes. 12. Hinc Christus Matth. 10. Non veni (inquit) pacem mittere, sed gladium, & separare hominem, &c. Tertiò mundat, quia omnia à nobis vitia amputat, & etiam ab omnibus membris. Neque enim verbum Dei aliquod vitium suffert, quod non reprehendat. Quartò mundat, quia ad omnia bona inducit & excitat. Vnde Dauid Psal. 118. Ignitum eloquium tuum vehementer, & seruus tuus dilexit illud: Et iterum Psal. 18. Lex domini immaculata, conuertens animas: testimonium domini fidele, sapientiam præstans paruulis. Iustitiæ domini rectæ, lætificantes corda: præceptum domini lucidum, illuminans oculos. Quintò mundat, quia eum ostendit & ad eum dirigit, qui solus mundare potest. Non ad lacunas turbidas, sed ad ipsum fontem vitæ & puritatis Christum nos dirigit. Sextò mundat quia est ipsum instrumentum & medium, per quod Spiritus sanctus nobis datur, sic loquente Petro (Act. 10) Spiritus sanctus cecidisse legitur super omnes qui audiebant verbum. Demum etiam ideò mundat verbum, quia sacramentis dat virtutem mundandi & sanctificandi; alioqui si verbum detrahatur, nihil faciunt sacramenta, imò non sunt sacramenta sine verbo. Accedit enim verbum ad elementum, & fit sacramentum. Detrahe verbum baptismo, & quid est aqua nisi aqua? Igitur etiam in aqua verbum mundat: Hæc Augustinus. Hinc Paulus dicit, Ephes. 5. Quod Christus Ecclesiam quidem mundat lauachro aquæ: sed addit, in verbo vitæ. Sic verbum Christi etiam aliis sacramentis vim & efficaciam tribuit, &c. Videmus igitur verè dictum esse, nos mundari propter sermonem Christi. Palam item constat quantus thesaurus sit verbū Dei, & quàm cæci simus, qui hunc thesaurum tam nihili pendimus.

Verbum Dei quotupliciter nos mundet.

Verbū Dei instrumētum & medium per quod Spiritus S. nobis datur.

Verbū Dei dat virtutē sacramētis, sine quo non sunt sacramenta.

Thesaurus ingēs verbū Dei.

Hoc itaque verbo & apostolos, omnesque Christianos ad maiora hortatur, cùm ostendit eos non frustra sibi inhæsisse, aut sermonem suum audiuisse. Quòd si iam tanta acceperunt, quis dubitat eos maiora accepturos si persistant in fide?

3 Tertiò ostendit Christus qui sint præcipui cultus in vinea Domini, id est, in Ecclesia Christi: nempe fides, spes, charitas. Vult enim Deus vt ipsum colamus manentes radicati & fundati in fide & charitate in ipso: ita vt hæc charitas non tantum Deum amet, sed etiam in Deo, & propter Deum, proximũ diligat. Et qui hoc facit, manet in Christo, estque verus eius palmes, & fructum expectatum adfert: ac Christus ei, tanquam viti palmes, per charitatem insertus, veritatem diuinam inspirat, inspirabitque quandiu à charitate non exciderit. *Cultus præcipui in Ecclesia Christi fides, spes, charitas.*

2 Doctrina Ecclesiæ, & sacramentorum vsus. Vult Deus, vt Ecclesiam sponsam suam, & matrem nostram, tanti faciamus, vt eius doctrinam & sacramenta veneremur ac suscipiamus, & à Christo in nostram salutem instituta confiteamur. Et verba Christi in illis manent, qui Ecclesiæ filij sunt obedientes, qui doctrinam eius, præcepta, & sacramenta suscipiunt tanquã diuina, & ab ipso Christo mandata, instituta & ordinata. *Ecclesia tanti facienda, vt eius doctrinã & sacramenta veneremur ac suscipiamus.*

3 Animorum consensus in charitate, fide, doctrina, & moribus. Vult item Deus, vt sciamus solam fidem nulli vnquã profuisse, nec profuturã ad salutem, nisi charitatem qua Deus nos diligit, & sui dilectores facit, habeamus: qua iustificamur, qua & Deum super omnia, & proximum sicut nos ipsos amamus. Et qui charitate mutua se amant, ac manent in Christo, non sunt seditiosi, nec tumultuantur, nec odiis intestinis mutuò se prosequuntur. Sed cùm Deus charitas sit, & qui manet in charitate, in Deo manet: charitas quæ omnia fert, omnia illa mala à corde abiicit. *Charitas non est tumultuosa nec seditiosa.*

Et vt ad hanc salutiferam doctrinam capessendam promptiores reddat, pollicetur precum exauditionem, fructuũ abundantiam, scilicet gratiam, remissionem peccatorũ & alias virtutes: gaudium perpetuum, iustitiam, pacem, ac tandem coronam immarcescibilem, quam reddet Dominus vnicuique pro operibus suis. Hinc docemur insignem promissionem Deum facere iis qui in charitate & ex charitate orauerint: adeò vt ei qui ita orat, totum se præbeat.

Sed est notandum quid Christus statim subiiciat, scilicet: *Sicut dilexit me pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea.* Hinc constat.

1 Signum, ex quo possimus considerare num in dilectione Christi simus, nécne. Nam quicunque seruauerit mandata Christi, (inquit ipse saluator) manebit in dilectione Christi. Ergo non ineptè inferimus, quicunque non seruauerit mãdata *Signũ ex quo cognosci queat num in dilectione Dei simus, nécne.*

 Christi,

Christi, non est discipulus Christi, etsi fidem habeat: sed manebit in ira & odio Christi. Est igitur fidelibus necessaria charitas, & obseruatio mandatorum Dei, vt gratiam Dei Domini nostri Iesu Christi adipiscamur, & in ipsa maneamus, & vt veros discipulos Christi nos esse cognoscamus.

Fides sola non sufficit ad conciliandũ nobis Christum.

2 Elicimus ex hac scriptura, solam fidem non sufficere ad conciliandum nobis Christum, nec ad promerendam eius gratiam, dilectionem & iustitiam: neque eius veros discipulos, neque amicos nos facere.

3 Elicimus hinc, contra scripturas sacras facere atque docere, qui aliter quàm per dilectionem, & mandatorum Dei obseruantiam, in Christo fideles manere posse dixerit. Nos igitur si, in dilectione Christi & eius gratia manere volumus, seruemus eius mandata, maneamus in ipso, & ipsius verba maneant in cordibus nostris, quæ viuens dixit discipulis, & discipuli nobis tradiderũt, de Ecclesia & eius capite, & authoritate, & hierarchico ordine: vt seruatis hic mandatis, vitam possimus consequi æternam. Amen.

EPILOGVS.

1 *Congrua valde & opportuna similitudine docet Christus se ea bona quæ in patre suo possidet, & quæ per crucem meruit, nempe, victoriam peccati, mortis, diaboli, &c. remissionem peccatorum, iustitiam, salutem, &c. non sibi soli retinere, sed credentibus velle communicare, dicens, Ego sum vitis vera, &c. Quod (vt ait B. Augustinus) dicit secundum quod est caput Ecclesiæ, nósque membra eius, homo Christus Iesus. Vnius quippe naturæ sunt vitis & palmites. Propter quod cùm esset Deus, cuius naturæ non sumus, factus est homo, vt in illo esset vitis humana natura, cuius & nos homines palmites esse possemus.*

2 *Verbo Christi mundamur, & obediendo veritati per Spiritum sanctum cum charitate fraterna, Malach. 3.*

3 *Sine operibus nemo potest esse in Christo: O fœlices eos qui Christi palmites sunt, & ipsi per fidem & charitatem se insertos cognoscunt, quíque intelligunt, nihil gratiæ, nihil virtutis, nihil boni se habere, quod non à vite Christo proueniat. Recensentur item reprobatio & pœna auertentium se à Christo, cùm dicit, Mittetur foras, arescet, in ignem mittetur vt inutilis palmes, & ardet.*

IN FESTO B. MARCI EVANGELISTAE,

EPISTOLA ET EVANGELIVM REPERIENTVR in festis diuorũ inter Pascha & Pentecosten occurrẽtibus.

Litania duplex maior, & minor.

Hoc festo celebratur Romæ Litania maior, vtpote in maiori loco, scilicet Romæ & à maiori, puta Gregorio magno, necnon quia pro magno & grauissimo morbo pellendo piè

piè instituta est. Alia quæ diebus rogationũ fit, dicitur Litania minor, quia in minori loco scilicet Viẽna & ab humiliori Episcopo, B. nempe, Mamerto tẽpore Clodouæi regis inuenta fuit, ad varia cùm rerum, tum corporum & animarũ pericula euadenda. Hæc Auitus archiepiscopus Viennensis, quem Ginnadius nominat inter viros illustres, & fuit B. Mamerti successor. Vtraque iam per totam Ecclesiam recolitur, & quod olim sanctè animo conceptum fuit, hodie Psalmis ac precibus sancta mater Ecclesia inclamat.

Litania Græcè apud nos supplicatio seu rogatio est, & fundata, &c. Luc. 18. Vbi dicitur, Oportet semper orare, & nõ deficere. Item. 1. Thes. 5. cùm Apostolus dicit, Sine intermissione orate, in omnibus gratias agite: Hæc est enim voluntas Dei in Christo Iesu in omnibus vobis. Nã si semper est orandũ, certè etiã tum est Deo supplicandum cùm obedientiæ sacramento ad hoc obsequij genus inuitamur. Quod bonũ est tenete, ait Apostolus. 1. The. 5. Pessimè ergo Apostolastri Litanias, Aduentũ, Ieiuniũ quadragesimale, Parasceuen & hoc genus pias institutiones abrogant; Bacchanalia verò, Martinialia conuiuia, Pentecostales cõpotationes, psittaci iocos, & arcus exercitia & plurima id genus pessima prorogantes. Præposteri hi planè reformatores abusuum sibi censuram vsurpant, noctem vertentes in diem, & tenebras in lucem. Vnde nec alios suos habẽt admiratores quàm tenebrarũ filios. At filij lucis norunt Litaniam esse maiorẽ quę in die S. Marci peragitur, & est à S. Gregorio summo pontifice Romę instituta: esse etiã minorem quæ certis diebus, rogationũ dies, appellatis exigitur, & esse in Galliis institutam à S. Mamerto Viennensi archiepiscopo. Perquàm necessariũ esse arbitror vt catholici istis diebus exhortẽtur, vt Ecclesiæ hunc, scilicet, supplicandi ritũ perpetuare studeãt. Perpetuabunt tunc potissimũ cùm ipsum ab omni abusu vindicauerint. Abusus est, sine verbi Dei prædicatione vltrò citroque cursitare garriendo, ridẽdo, vociferando, &c. Cantui qualicunque plurimum, declamationi verbi nihil tribuere: Garrulitas leuis vulgi, & hoc genus abominationes nulla cẽsura leuissimi cleri possunt cohiberi. Verbũ Dei gladius est, etiã ipsas penetrãs ossium medullas. Huius sedula denuntiatione possunt tam cleri, quàm plebis abusus corrigi, cùm etiã eo Antichristus, deniq; sit conficiendus. Optimus supplicandi modus necnon impetrandi docetur Ioëlis 2. cap. Canite, inquit, tuba in Sion, sanctificate ieiuniũ, vocate cœtũ, cõgregate populũ, sanctificate Ecclesiã, coadunate senes, cõgregate paruulos & sugẽtes vbera. Egrediatur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo. Inter vestibulũ & altare plorabunt sacerdotes ministri Domini, & dicẽt, Parce Domine, parce populo tuo, &c. Vide & lege etiã Ionæ 3. cap.

Litania quid interpretetur.

Litania fundata est in sacris literis.

Præposteri reformatores hæretici.

IN FERIIS PHILIPPI ET IACOBI APOSTOLORVM EPISTOLA.

Sapien. 5.

STabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt, & qui abstulerunt labores illorum: Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatæ salutis: gementes præ angustia spiritus, dicent intra se pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes: Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum & similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore: ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos Dei sors illorum est.

HAc lectione docemur duo. Primò, quod sit discrimen inter piorum & impiorum vitam. Pij in hoc mundo varijs circumaguntur exercenturque tentationibus, molestiis, tristitiis, afflictionibus, miseriis. Spectacula sunt mundo & angelis, omnium peripsemata & reiectacula. 1. Cor. 4. Tota die morti destinantur, non secus atque oues abducuntur ad occisionem, Psal 43. Exemplo sunt Lazarus, Luc. 16. Naboth. 3. Reg. 21. Impij contrà hîc summa fruuntur pace, tranquillitate, lætitia, voluptate, & omnium rerum breuiter abundãtia. Hi adeò non affliguntur vnquam, vt ab omnibus etiã maxima vi defendantur. Imò vsque adeò rerum potiuntur passim, vt nemo illis, si maximè velit, possit vim inferre. Exẽplo sunt, diues ille epulo, Achab, Iezabel, &c.

Vita piorũ & impiorũ in hoc seculo dispar.

2 Secundò docemur, quis & qualis futurus sit finis piorũ & impiorum, qualemque sortem accepturi sint post hanc vitam. Audiamus de vtrisque Paulum. 2. Thess. 1. sic differentẽ: Nos ipsi (puta Apostolus & Syluanus) de vobis gloriamur in Ecclesiis Dei de tolerantia vestra & fide, super omnibus persecutionibus vestris & afflictionibus quas sustinetis, documentũ iusti judicij Dei, vt digni habeamini regno Dei, pro quo & patimini. Siquidem iustum est apud Deum, reddere his qui affligunt vos, afflictionem: & vobis qui affligimini, relaxationem nobiscum, cùm reuelabitur Dominus Iesus de cælo cum angelis potentiæ suæ, cum incẽdio flammæ, qui infligit vltionem his qui non nouerunt Deum, & qui non obediunt Euangelio Domini nostri Iesu Christi, qui pœnam luent interitum æternum à facie Domini, & à gloria fortitudinis illius, cum venerit vt glorificetur in sanctis suis, & admirandus fiat in omnibus credentibus. Quemadmodum enim vtrorunque vita inæqualis est, sic dispar quoque exitus. Pij verò cùm præsens vita transmissa fuerit, in die nimirum iræ, quando vnicuique retribuetur secundũ sua facta, (Matthæi 25. Romanorum 14. 2. Corinth. 5.) stabunt in magna constantia aduersus impios, connumerabuntur inter filios & sanctos Dei, donabuntur æterna pace, fruentur gaudiis cælestibus. In summa: mœror illorum vertetur in lætitiam,

Sors & finis piorum & impiorum.

Vita inæqualis dispar futurus est exitus.

Piorũ sors post hanc vitam.

tiam, inopia in diuitias, miseria in voluptatem, afflictio in gloriam, Ioan. 16. Apocal. 21. Qui, inquam, hîc angustiantur propter iustitiam, tunc (hoc est, vt diximus, in iudicio) in constantia seu fiducia consistēt maxima, qui hîc suis immeritò exuuntur bonis, tunc æternis ditabuntur: qui hîc impiis habentur (pro ipsorum libidine) vel derisui, vel improperio, tunc summo in honore habebuntur: qui denique hîc censentur impij ac Dei hostes, computabuntur tunc inter filios Dei, interque Dei sanctos piisimosque sors illorum erit. Dominus enim vindex est miserorum, qui etiam pauperum se assertorem futurum promisit, Matth. 5. Luc. 6. Interim animæ occisorum iacent sub altari, voce magna clamitantes: Domine qui sanctus es & verax, quando tandem vindicas sanguinem nostrum de his qui habitant in terra? An qui finxit aurem, non audiet? Qui finxit oculum, non considerabit? Deus non faciet vindictam electorum suorum clamantiū ad se die ac nocte: & patientiam habebit in illis? Dico vobis, quia citò faciet vindictam illorum. Luc. 18.

Deus miserorū vindex, & pauperū assertor.

At contrà diuersissima sors impios manebit. Ipsorū nanque pax momentanea vertetur in turbationem sempiternam, tranquillitas breuis in æternam destructionem, labilis letitia in perennem tristitiam, voluptas fluxa in miseriam perpetuā. Et qui hîc angustiarunt pios, manus sanguine innocentum imbuerūt, oculosque suos cruore humano satiarunt atque oblectarunt, tum præ angustia spiritus gement, timebuntque sibi admodū, qui hîc aliorum auferunt labores, tum bonis omnibus destituentur, qui & deridenț & opprobriis afficiunt pios, tum vicissim deridebuntur, ac confundentur æternum: qui hîc deniq; sese venditant pro sanctissimis, aliosque præ se condemnant, tum in numero filiorum Belial ac impiorum deprehendentur. Diffusè hæc docet Isaias cap. 65. Tum agnoscent pios, sed serò. Cuperent se eorum gloriam non videre, sed videbunt, & dentibus frendent. Non est enim minimum impiorum suppliciū, quòd vident beatitudinem eorum quos ipsi in hoc seculo infœlices sunt arbitrati, & nunquam non ludibrio habuerunt. O quàm horrenda diuitis purpurati, etiam Lazaro & Abrahamo miseranda mendicitas, qua saltem guttulam rogans aquæ repulsam patiebatur, Luc. 16.

Sors impiorum post hanc vitā.

Suppliciū non minimū impiorum, quòd vidēt piorū beatitudinem.

Tum pœnitebit eos impietatis, sed nimis serò. Sera pœnitentia, quæ in illum differtur diem. In die iræ frustra gratia petitur. Omnia suum habent tempus. Temporibus medicina prodest. Hîc prædicatur pœnitentia, sed ecce impij culpas culpis aggrauant. Vnde qui sua peccata hîc confiteri & corrigere negligit, in futuro seculo hoc facere vellet, sed nō poterit. Hic spes: quam qui per bona opera certam sibi facere supersedet, per

Pœnitentia impiorum sera.

Tēporibus medicina prodest.

carnem suam mundi præstigiis seductus perit. Posthac confitebuntur impij, primò, vt alios præ se contempserint. Secundò, vt ipsi malè vixerint. Quos hîc damnauerũt tanquam iniustos, illic iustitiæ admirabuntur: se verò tunc culpabunt, quorũ hîc suiipsius accusator nullus esse voluit.

Sodalitium impiorum fugitandum.

Hoc iam discrimen probè obseruemus fratres. Expendamus vtrorunque vitam, vtrorunque mortem, finem ac præmiũ. Sed ita expendamus, vt meminerimus nos alterutram partem sequi oportere, velimus nolimus. Nihil enim tertium est. Si ergo cõsultum nos saluti nostræ cupimus, ne simus in impiorum tyrannorumque sodalitio, quantumlibet hi hîc benè habeant. Nã si hîc coram mundo pacificè, tranquillè, lætè ac voluptuosè viuere animus sit, non est quod putemus nos coram Deo substituros in iustorum numero. Nam dicit apertè Psalmista Psal. 1. Non resurgent impij in iudicio, nec peccatores in concilio iustorum. Sed laboremus vt simus in piorum seu iustorum commercio, quantumlibet hi opprimantur, affliganturque hîc, si coram Deo consistere velimus, inque iustorum referri catalogum. Nam qui ad beatorum sortem pertingere cupit, in mundo afflictiones, dolores, tristitias, morbos, paupertatem, miserias patiatur necesse est. Necesse est, inquam. Quemadmodum enim lucem necessariò comitatur vmbra, sic quoque necessariò pietatem sequitur afflictio, Act. 14. 2. Timo. 3. Eligamus ergo momentaneam afflictionem, vt consequamur gloriam æternã. Eligamus breuiusculam mœstitudinem, vt adipiscamur gaudium sempiternum. Eligamus miseriam temporaneam, vt voluptatem nanciscamur nunquam finiendam, Mosis exemplo. Heb. 11. Longè enim præstat, hoc in mundo ad tempus modicum angustiari, spoliari, derideri ac damnari, quàm illic torqueri æternum. Nam id quod in præsenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternũ gloriæ pondus operatur in nobis, &c. 2. Corinth. 4.

Commercium piorum amplectendum.

Vt lucem necessariò comitatur vmbra, ita pietatem necessariò sequitur afflictio.

EPILOGVS.

1 *Sors iustorum & impiorum in hoc mundo adumbratur varia. Hoc nimirum in mundo varia incommoda excipere oportet pios, impij econtrario omnem suam egregiè explent libidinem.*

2 *Constantia iustorum posthac ostenditur, quòd scilicet iusti iniustos vicissim reos agent. Hæc Græcè vocatur parrhesia. Item impiorum conturbatio terrifica, & eam epestasin vocant. vnum saltem instanti horrori est remediũ, nempe vt pœniteamus subitò, ne nos mox præueniat mors.*

3 *Dispar vita disparem sortitur exitum. Nam gloria Christi manet miseros, quos mundus hîc videt: idola autem gloriosi huius mundi, cruciatus æternus, vlulatus, & stridor dentium, Matth. 22.*

IN

IN FERIIS EORVNDEM APOSTOLORVM, EVANGELIVM.

IN illo tempore, Dixit Iesus discipulis suis: Non turbetur cor vestrum. Creditis in Deum, & in me credite. In domo Patris mei mansiones multæ sunt, si quò minus: dixissem vobis, Quia vado parare vobis locum. Et si abiero, & præparauero vobis locum: iterum veniã, & accipiam vos ad meipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis. Et quò ego vado scitis, & viam scitis. Dicit ei Thomas, Domine, nescimus quò vadis & quomodo possumus viam scire? Dicit ei Iesus, Ego sum Via, Veritas, & Vita. nemo venit ad Patrem nisi per me. Si cognouissetis me, & Patrem meũ vtique cognouissetis: & amodo cognoscetis eum, & vidistis eum. Dicit ei Philippus, Domine ostende nobis Patrem, & sufficit nobis. Dicit ei Iesus, Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouistis me? Philippe qui videt me, videt & patrem. Quomodo tu dicis, Ostende nobis Patrem? Non creditis quia ego in Patre, & Pater in me est? Verba quæ ego loquor vobis, à meipso non loquor: Pater autem in me manens, ipse facit opera. Non creditis quia ego in Patre, & Pater in me est? Alioquin propter opera ipsa credite. Amen amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio & ipse faciet, & maiora horum faciet, quia ego ad Patrem vado. Et quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam: vt glorificetur Pater in Filio. *Ioan.14.*

IN HOC Euangelio Christus facit tria.

1 Consolatur suos discipulos contra imminentem crucem, promittitque cælestem habitationem apud Patrem. In hac consolatione vtitur valde familiaribus verbis, vt facilè sit videre quantò diuinum eius cor amore in discipulos flagrarit, necnon quàm solicitam eorum curam habuerit, vt etiam suæ passionis obliuisceretur. Ait autem, *Non turbetur cor vestrum, neque formidet.* Signanter dicit, Non turbetur cor: tum quia impossibile est vt natura non turbetur & exhorreat crucem, id quod & in Christo videmus, tum vt doceat consolationes suas cor respicere, non corpus. Externo enim homini crucem imponit, internum consolatur. Sic enim vtriq; cõuenit: Crux externo, ne lasciuiat: quia qui delicatè nutrit seruum suum, inueniet eum contumacem, Prouerb. 29. Cibaria ergo & virga & onus asino: panis & disciplina & opus seruo, Eccl. 33. Consolatio interno homini, ne deficiat. Psalm. Secundum dolorem in corde meo consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Non igitur prohibet quamcunque turbationem, (quomodo enim pater continuò moriturus tantam à pupillis suis exigeret fortitudinem, vt secum pariter ad mortem duci non vereantur?) sed inordinatã, quæ rationem præuenit, & impedit, pacique & tranquillitati opponitur: quæ turbatio consurgit ex animi passione inordinata, tristitia scilicet, ira, aut dolore.

Consolatio contra crucẽ, promissio cælestis habitationis apud patrem.

Matth.26.

Homini externo Deus crucem imponit, internum consolatur.

Turbatio inordinata prohibetur.

Est autem hic verborum sensus: Quoniam satanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum, & tanta trituræ vis erit, vt dispergamini omnes, & me solum relinquatis: hoc vnũ restat *Luc.22.*

persuadere, vt corporaliter dispersi, saltem corde imperturbato permaneatis mecum in tentationibus meis. Ne turbemini ergo, etiam si audiatis me moriturum, neque vllus metus vos opprimat: non enim ita abeo, vt omnino separer à vobis, sed vt abitu meo maiora vobis bona acquiram & parem. Deinde nō formidet cor vestrum de vestra persecutione. Non enim tanta ingruent mala quæ à Deo vos separent: non derelinquemini in aduersis. Est autem hic locus amplissima consolatio in aduersis. Hinc enim discimus, quòd & si Deus tempore aduersitatis videatur abire, abscondendo consolationes, gaudia, vitam, ac fœlicitatem, & relinquēdo in nobis aduersa, tristitias, mortem, dānationem, interim tamen hoc abitu suo vera nobis bona parat, adeò vt absconsio Dei sub cruce, non sit perpetua piorū derelictio, sed maiorum bonorum officina. Vnde non immeritò monet Iac. 1. Omne gaudium existimate fratres, si in tētationes varias incideritis, scientes quòd probatio fidei vestræ patientiā operatur, &c. Quis enim turbationi dabit locum in corde suo, cùm audiat Christum dicentem, Non turbetur cor vestrum, neque formidet? nobis dicūtur illa verba, nobis loquitur Christus, vt non turbemur, neque formidemus, quamuis hinc Turca, illinc Mauri, aliunde Lutherani, & reliqui hæretici in nos insurgant. Summatim docens oportere certaturos omni abiecto terrore labores & pericula pro vera gloria libenter subire. Magnum enim fortitudinis fundamentum est mēs & animus non turbatus.

Consolatio amplissima in aduersis.

Absconsio Dei in cruce nō est perpetua piorū derelictio, sed maiorum bonorum officina.

Magnum fortitudinis fundamentū, mēs & animus nō turbatus.

Creditis in Deum, & in me credite. Quemadmodum priori verbo eos cōsolatus est de suo discessu, & ipsorū persecutione, sic hoc verbo eos munit contra scandalū crucis. Quia enim Christus crucifigitur, non creditur esse salutis auctor. Vnde & discipuli dicebant: Nos sperabamus quòd ipse redempturus esset Israël. Igitur hoc verbo indicat se Deum esse, & Deo æqualē, indicatq́ne se resurrecturum, quasi dicat: Si in Deum creditis, id est, si ipsum iudicatis potentem, quem nulla vis aut potentia deprimere potest, bonum supremum, in ipsoque animi vestri fiduciā collocatis, sperantes quòd possit vos liberare? idē de me vobis pollicemini, certiq́; estote nec tantillum maiestatis meæ quam habeo in patre, posse propter crucem futurā perire. Credite in me, qui sum æqualis patri. Sic alibi monet, Beatus qui non fuerit scandalizatus in me.

Munitio cōtra scandalum crucis.

Luc. 24.

Indicat Christus se Deum esse, & Deo æqualem, vnde & animi fiduciā in ipso collocanda.

Matth. 11.

Docemur ergo hoc verbo ne alios iudicemus Deo cōtrarios, si videamus eos aduersa pati, dummodo non propter impietatem patiantur; deinde ne putemus nos à Deo reiectos aut omnino perituros, si aduersis subdamur, quandoquidem & Christus mala quidem perpessus est, nec tamen ideò minus à Deo dilectus, nec quicquam illi propter hoc decessit. Hoc tantùm

qui-

quilibet curet, ne patiatur vt homicida, aut alioqui impius. Si autem patitur citra suum demeritum, beatus est. Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis, ait Petrus. *1. Pet. 4. Matth. 5.*

Græci legunt: *Credite in Deum, & in me.* &c. Secundum hoc igitur docet quibus armis se præmunire debent aduersus omnia mala, nempe, fide in Deum. Hoc enim est scutum illud in quo omnia tela nequissimi illius ignea extinguuntur. Hęc est victoria quæ vincit mundũ, fides nostra. His armis gloriatur Dauid, cùm dicit: Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Credamus ergo & nos Iesum Christum Patri æqualẽ potentia, maiestate ac gloria. In eũ credentes, speremus quòd nisi nostra peccata impediant, nos liberaturus sit de ore leonis. Si Deus pro nobis, quis contra nos? Rom. 8. Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo. Psal. 117. *1. Pet. 5. Fides scutum aduersus omnia mala. Ephes. 6. 1. Ioan. 5.*

In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Quasi dicat, Si satan & Iudæi impij tyranni vos ad suas sedes admittere noluerint, ne turbetur cor vestrũ. Nam in domo Patris mei mansiones multæ sunt. Dulcissima consolatio ex hoc quoque verbo elicitur. Quid amicabilius nobis vel familiarissimus amicus promittere potuisset, quàm si dicat, si alibi non est tibi locus, si incerta sede vagaris, diuerte ad me, non in viciniam, non in hospitium, sed in domum Patris mei: te gratissimo animo excipiam. Hanc habitationem optauit Dauid, quando dicebat (Psal. 26.) Vnã petij à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. Item Paulus, Philip. 1. Cupio dissolui, & esse cum Christo. *Dulcissima cõsolatio, quod incerta sede vagantibus promittuntur mãsiones stabiles.*

Eandem verbum hoc sententiam habet, vt illud Luc. 12. Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum. Sic hic sensus est, Non est quod vel propter meum abscessum vel vestrũ periculum despondeatis animum. Iam enim vobis paratum est regnum patris mei ab exordio mundi, & electi estis antequam iacerentur fundamenta orbis. Proinde non est quod vobis possit incommodare siue peccatum, siue mors, siue mundus, siue diabolus. Nemo enim potest electos rapere de manu Patris mei. Domus autem Patris ipsum cęlum est, vbi sancti æternùm requiescunt, lætantur, & Deus in sua gloria conspicitur. Huius regni promissione & spe contempserunt sancti omnia regna mundi, & ornatum seculi, mortem, tyrannos, &c. Hac fide Moses grandis effectus est, & negauit se esse filium filiæ Pharaonis, magis eligens cum populo Dei affligi, quàm temporalis peccati habere iucunditatem: maiores diuitias æstimans thesauris Aegyptiorum, improperium Christi, respiciebat enim in remuneratorem. De hac promissione exultauit Dauid, dicens: Lætatus sum in his quę dicta sunt mihi: in domum Domini ibimus. *Ephes. 1. Domus Patris cælum est. Heb. 11. Psal. 121.*

Em-

In cælo sunt mansiones stabiles, certæ & perpetuæ.

Emphasim habet & illud quod dicit: In domo Patris sunt mansiones. Non tantùm habitationes ad tempus durantes, sed mansiones stabiles, certæ & perpetuæ. Hîc enim non habemus manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus, &c. Item 2. Corint. 5. Cùm domus hæc nostra dissoluitur, scimus quòd ædificationem habemus ex Deo, domum non manu factam in cælis, &c.

Heb. 13.

Mansiones ab æterno paratæ sunt, sed in solo Christo, per solum Christũ, & propter solũ Christum.

Verùm hîc quæstio oritur: nempe, si paratæ fuerint cælestes mansiones ante Christi aduentum, cur ergo is venerit, & quomodo ipse suo abitu parauerit locum? Respõdemus: Sunt quidem paratæ mansiones illæ electis, antequàm etiã mundi fundamenta iacerentur, sed in solo Christo, per solum Christum, & propter solum Christum mediatorem & intercessorẽ: ideoque non potuit aperiri ianua & aditus ad eas, nisi Christus easdem & sua doctrina ostenderet, & suo abitu reseraret. Heb. 10. Non est enim virium humanarum accedere ad Deum, ascendere in cælum, iustificari & saluari. Ioan. 3. Nemo enim ascendit in cælum, nisi qui descendit, &c. sed solius Christi hoc opus est, tùm deniq; obstabant peccata & maledictio, iraque Dei. Necessarius igitur erat Christus, vt nos à peccatis mundaret, & spiritu suo ad mansiones suscipiendas præpararet & cõfirmaret, accessum nobis ad cælum & ad Deum pararet.

Capacitas cæli

Ostendit Christus hoc verbo: Primùm cæli capacitatem dicendo, Ibi mansiones multæ sunt: iuxta illud: O Israël quàm magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius! Deinde per hoc verbum indicat etiam differentiam futuræ gloriæ. Sicut enim stella à stella differt in claritate, sic erit & resurrectio mortuorum. Et sicut alia est claritas Solis, alia Lunæ, alia stellarum, sic & mansiones multæ sunt, & in gloria differunt. Veruntamen omnes in firmamento immortalitatis & incorruptionis stabilitæ sunt, quemadmodum & stellæ. Vna quippe beatitudo est omnium electorum quo ad obiectum, sed non æqualiter ab omnibus participatur: quinimo sicut diuersa sunt merita viuentium, sic diuersa sunt dona gloriæ. In summa retributio certa est, tantùm vt nos parati simus, & viam aggrediamur, eoque tendamus.

Baruch. 3.

Differentia futuræ gloriæ.

1. Cor. 15.

Vna beatitudo est omnium electorum quo ad obiectum, sed secundum diuersa merita diuersa sunt dona gloriæ.

Si quò minus dixissem vobis: quia vado parare vobis locum. Quasi dicat, Si quò minus, id est, si aliter res se haberet, ac soli mihi esset locus, dixissem vobis modò: quia vado vobis parare locum. Auferam de medio animarum voratores, satanam, mortem, infernum, vt liberum ac tutum habeatis aditum ad Patrem: quod non fieret, nisi mea morte intercedente. Nunc igitur non dico paraturum mansiones, sed vos parabo mãsionibus, quia adhuc estis in peccatis vestris omnes filij Adam, quemadmodum ingenuè fassi sunt prophetę. Facti, inquit, sumus immũdi omnes, &c.

Isa. 64.

&c. Vado ergo lauare vos à peccatis vestris in sanguine meo, vt digni sitis introire in illas sydereas mansiones, in illa cælestia sancta sanctorum, vt sitis regnum & sacerdotes: quia non aliter suscipient vos illæ mansiones, iustè ac legitimè hactenus exhæredatos pro communis patris vestri vitio, nisi per me alium patrem, secundum scilicet Adamum in morte mea vos regenerantem, introducamini, ordine iustitiæ seruato. Verè igitur parauit Christus nobis locum, moriendo, Spiritum sanctum mittendo, & pro nobis Patrem interpellando. Nam in passione orãs cum lachrymis, exauditus est pro sua reuerentia. Hebr. 5. Et quid certius verbo Dei, quod permanet in æternum? Si quò minus, dixissem vobis. Quia quę Christus tradit, indubitata fide vult à nobis credantur. Ipse sua bonitate præcedit, vt iter quod nobis est ingrediendũ, prius à latronibus liberet, potestates aëreas vincat, liget, praua directa faciat, & montes humiliet, & conualles impleat, Isa. 40.

Apoc. 1. *Apoc. 5.* *Locum quomodo nobis Christus parauerit.*

Si abiero, & præparauero vobis locum: iterum venio, & accipiam vos ad meipsum: vt vbi sum ego, & vos sitis. Quasi dicat, Et quamuis modò discedam, non vos prorsus deseram. Longè mihi chariores estis, quàm vt vos inter tot lupos ac tyrannos absque consolatione relinquam, non ita ingrediar in regnum Patris mei, & dominium super peccatum, mortem & diabolum, vt illud mihi soli retineam, sed vt & vobis illud parem. Sicut enim non mea caussa descendi in carnem, sed vestra: sic & vestra caussa nunc iterum ad regnum Patris contendo. Iterum igitur venio ad vos, scilicet, resurgendo à mortuis, pace inter Deum & vos reformata, pacem & remissionem vobis annuntians ascendendo, & Spiritum sanctum mittendo. Nihil igitur aliud vult, quàm quod Dauid dicit Psal. 67. Ascendit in altum, dedit dona hominibus. Abiit siquidem morte, rediit autem resurrectione, ascensione, spiritus sancti missione, quibus rebus sese proprium nobis donauit, & distribuit, dicens: Ecce vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem mundi, Matth. 28.

Abeũdo Christus suos non deseruit, sed profuit. *Reditus Christi quid sibi velit.*

Vel sic potest accipi: Iterum veniam, tempore mortis, vel in iudicio futuro, carnis resuscitatione, iuxta illud, Ecce venio citò, & merces mea mecum: itẽ iuxta illud 1. Thes. 4. Ipse Dominus veniet in iussu & voce archangeli, &c. & tunc in sedes illas vobis ab origine mundi destinatas vos assumam; vt vbi ego sum, illic & vos sitis. In huius figura Ioseph olim fratres suos ad se assumpsit, ne perirent fame in terra Chanaan, Genes. 46. Maxima etiam consolatio in his verbis latet. Nihil enim suauius, nihil grandius nobis polliceri potuit, quàm cùm ait: Vbi sum ego, illic & vos sitis. Admirantur cæli, pauent inferna, vbi audiunt hominẽ cum Deo futurũ, creaturã cum creatore, seruum

Apoc. 22. *Figura aptissima.* *Suauius & grandius nihil, quàm vt ibi sit adoptatus, vbi est natus.*

seruum cum Domino, peccatorem cum ipsa sanctitate. Sicut enim Deus benedixit Laban propter Iacob (Gen.30.) Aegypto propter Ioseph (ibid.39.) Syriæ propter Naaman (4. Reg. 5.) & Persiæ propter Danielem: ita propter Christum & propter nomen eius, id est, propter incarnationem, natiuitatem, passionem ac mortem, atque propter alia sacramenta & mysteria generis humani concedit nobis Deus omnia quæ ad salutem corporis & animæ sunt necessaria. Ita propter sanctos ac iustos seruat regna, ciuitates, imperia, priuatas ædes; in ipsisque pacem & temporalia interdum multiplicat. Ita etiam propter dilectum suum filium atque sanctos Ecclesiam catholicam immunem seruat ab hæredibus. Ideò (ex Apostolorum traditione) in fine earum orationum quas vniuersalis canit Ecclesia, semper concluditur: Per Dominum nostrum Iesum Christum, id est, per virtutem passionis eius & mortis, petimus nobis cócedas quod supplicamus. Ambrosius lib. de Isaac & anima ait, loquens de Christo, Ipse enim os nostrum est, per quod Patri loquimur: oculus noster, per quem Patrem videmus: dextera nostra, per quam nos Patri offerimus: quo nisi intercedente, nec nobis, nec sanctis quicquam cum Deo est. Sicuti enim nihil Deus Pater nobis concedit, nisi per Christū, ita nihil à nobis vt gratum accipit, nisi per Christum oblatum.

Nomen Christi quid comprehendat.

Apostolica traditio est orationes concludere in nomine Domini nostri Iesu Christi.

Os nostrum, oculus noster, et dextera nostra Christus.

Et quò vado scitis, & viam scitis. Quibus verbis ostendit quanta iam acceperint, & quid ipsis restaret. q.d. Quò vado scitis. Nam Deum Patrem ad quem vado, in meipso ostendi vobis, ad hæc meipsum (qui sum via ad Patrem) vobis manifestaui, primò prædicatione verbi mei, deinde voce Patris supernè delata, postea miraculis, postremò glorificatione mea, quam aliquibus vestrum ostendi in monte Thabor. Huc accedit quòd vosipsi confessi estis me esse filium Dei. Nihil igitur ad fœlicitatem vestram deest, nisi quòd nondum nec patrem nec me reuelatè cognoscatis. Absoluam autem & hoc opus per crucem & mortem meam, qua impetrabo vobis spiritum sanctum. Is enim docebit vos omnia, & clamabit ad Deum in corde vestro Abba pater: hoc est, declarabit manifestè Deum esse patrem vestrum, & vos per me filios Dei. Monemur & nos hoc verbo cogitare quanta acceperimus præ aliis, vt grati simus, & benè vtamur acceptis: alioqui verbum hoc nobis omnem excusationem aufert.

Patrem in seipso Christus ostēdit Apostolis, atque seipsum variis modis manifestauit modis.

Matth.3.
Matth.17.
Matth.16.
Ioan.14.
Gal.4.

Dicit ei Thomas, Domine nescimus quò vadis, & quomodo possumus viam scire? Obiectio hæc Thomæ occasionem inde sumpsit, quòd dixerat Dominus scire discipulos quò ipse vaderet, & viam etiam illos scire. Hoc igitur vtrunque negat Thomas, scire nimirum se aut locum, aut viam, quò & quà iturus ille esset: nó quòd mendacij eum arguere voluerit, sed tantùm prodit & inge-

ingenue fatetur suam ignorantiam & carnalitatem, vt Christum prouocet ad clarius ostendendum quò ire vellet. Verùm docemur nos hinc, quàm profunda sit ignorantia in rebus Dei, & ad Christi regnum pertinentibus. Consolationem quoque hinc (& inde præsertim, quòd Christus tam leniter & patienter fert Thomæ inscitiam, ipsúmque ad meliora instruit) haurimus, ne scilicet ilico despondeamus animum, nósque reiectos à Deo esse putemus, si quando in fide titubauerimus, & nos non statim operibus, & verbo Dei accommodauerimus per omnia, modò tamen instrui nos sinamus, & parati simus meliora amplecti. August. Errare, inquit, possum, sed hæreticus esse non possum.

Ignorantia & carnalitas Thomæ.

Ignorantia humana profunda in rebus Dei, et ad Christi regnũ pertinentibus.

2 Secundò, Si de via dubitauerimus, docet se esse viam ad patrem. Dicit enim: *Ego sum via & veritas & vita*. Thomæ mirum videtur, quòd Christus dicat eos viam scire. Ideò respondet, Domine nescimus quo vadis: & quomodo possumus viam scire? Sed quomodo hæc conueniunt? Christus ait eos viam scire, Thomas autem negat. Sciebant discipuli Christum passurum, & confitebantur eum esse filium Dei: sed hæc confessio fuit infirma, fuitque adhuc in eis quædam incredulitas (vt dictum est) & scripturæ ignorantia. Sed Christus dignatur Thomam illustri responso, quo euidentissimè explicat se vnicum esse saluatorem; & extra se non esse salutem: se, inquam, esse viam vnicam ad patrem, per quem solum iustitiam & salutem consequamur: se esse veritatem, qui & ipse natura verax sit, & nos veraces faciat, extra quem omnia sint mendacia ac vanitas, se esse vitam, qui solus sit immortalitatis fons, qui solus viuificet, & æterna vita nos donet. In summa, se esse omnia in omnibus, & ait: Ego sum via, & veritas & vita: Quo verbo nos oẽs cõsolatur & roborat in omni tentatione, & maximè in morte. Ego, inquit, sum via, per me euadetis. Ego veritas: sine dubio erunt quæ promisi. Quæ procedunt de labiis meis: non faciam irrita. Ego vita: igitur nec mors impedire potest quò minus ad me perueniatis.

Christus via, veritas, & vita.

Christus omnia in omnibus.

Consolatio in tentatione & maximè in morte.

Psal. 88.

Nemo venit ad patrem nisi per me. Primò sic intelligitur, Nemo cognoscit patrem nisi per me. Deum enim nemo vidit vnquam: vnigenitus filius enarrauit nobis. Secundò sic, Nemo venit ad patrem, &c. Hoc est, omnia alia nos absterrent, ne patrem accedere audeamus. Primò ratio humana ignorans Dei, deinde peccata, præterea lex, quæ Deum proponit vt iudicem. Postremò etiam diuina maiestas sublimior est, quàm vt possimus ad eam viribus humanis accedere. Solus denique ipse est medium & via, & ostium quo ad patrem peruenimus. Consequitur igitur non satis esse in patrem credere, nisi credamus & in filium. Item consequitur, quòd nullis nostris viribus & operibus salutẽ con-

Medium, via, & ostium Christus est, per quẽ & Patrem cognoscimus & ad eum peruenimus.

Ioan. 10

Non sufficit in Patrem credere, nisi etiã credamus & in Filium.

consequi possumus, nisi in Christum credamus. Non enim propter opera nostra in se nos Deus gratos habet, sed propterea quòd in Christum credimus: Gratos, inquit, nos sibi fecit in dilecto filio. Si cognouissetis me, & patrem meum vtique cognouissetis, &c.

Ephes. 1.

Hic Philippus inquit, *Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis.* Hic Philippus, vti Thomas antea, ingenij sui crassitiem exerit. Non vult enim fide & Christi verbo esse contentus, sed certò sentire & cernere vult res creditas. Item solum patrem cupit, excluso interim Christo, in quo solo innotescit Deus pater. Christus respondit, increpans Philippum: *Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouistis me? Philippe, qui videt me, videt & patrem, &c.* Hic de sua diuina natura plenius loquitur: docetque vt in persona alius est à patre, ita se ipsa substantia prorsus vnum esse cum patre, item se expressissimam esse patris imaginem, vt per quem solum innotescat & natura & voluntas patris, suam quoque & patris operationem esse indiuiduam, ita vt suum verbum sit patris verbum, & patris verbum contrà suum. Patris opera esse opera sua, & sua vicissim esse opera patris. Et vt verba & facta Christi sunt patris: ita verba & facta apostolorum, & omnium ministrorum, sunt domini nostri Iesu Christi. Si quando igitur audis prædicari Euangelium, vides paruulum baptizari, peccatorem absolui, alia sacramenta administrari, traditiones apostolicas tractari: poteris ac debes dicere, Hodie vidi opus Dei, imò ipsum Christum vidi Euangelium prædicantem, baptizantem, absoluentem, sacrificantem aut alia sacramenta operantem. Nam lingua & vox quidem hominem sonant: sed officium, verbum, authoritas & virtus, Dei est. Qui non ita sublimiter sentit de sacramento administrato per simplicem sacerdotem, nec eadem reuerentia suscipit eius doctrinam catholicam, etiam à malo sacerdote traditam, atque si ab aliquo apostolorum reciperet: iniuriam facit Christo, qui ait, Luc. 10. Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit, &c.

Crassities Philippi.

Patris & filij indiuidua operatio.

Opus Dei, Euangelium Christi, imo Christus ipse adhuc hodie videtur, & auditur in Ecclesia.

3 Tertiò pollicetur discipulis & omnibus fidelibus Christianis à patre dandum, quicquid sint in nomine suo petituri, hoc est, fiducia virtutis & meritorum eius. Et bis repetit hæc verba: *Quicquid petieritis in nomine meo, & per nomen meum, hoc faciam vt glorificetur pater per filium.* Quasi dicat, Per meam passionem, mortem & resurrectionem, vincam satanam, peccatum, mortem, infernum, & ad dexteram patris sedebo, vt potenter imperem, & omnia mihi subiiciam: vt possim dicere satanæ, morti & inferno, Vbi est mors victoria tua? Obmutesce satana. 1. Cor. 15. Mar. 1. & vobis apostolis & concionatoribus, Tu Petre, Paule, Thoma, euntes prædicate Euangelium vniuerso mundo

Pollicitatio de exauditione precum in nomine eius.

mundo, omni creaturæ: absque personarum acceptione. Si vos acceperint, pacem illis annuntiate per me inter Deum & genus humanum operatam, & prædicate illis quę audistis & vidistis. Erigite Ecclesiam Catholicam, tradite sacramenta: præceptorũ doctrinam, quæ necessaria est ad salutem, diligenter declarate.

Christus vnus Deus, vna substantia cum patre est. Qui in Christum non credit, is nunquam ad notitiam patris perueniet: multò minus ad æternam vitam. Christus enim est via, veritas, & vita. Qui eam viam rectà sequitur, is errare non poterit. Qui in hac veritate, scilicet Christo, manet, is falli nequit. Qui in charitate Christi manet, manseritque vsque ad mortem, is veniet ad patrem, superato omni periculo carnis, mundi atque diaboli. Christus ipse est aduocatus. vnde 1. Ioan. 2. Si quis peccauerit, aduocatum habemus, &c. Ipse est intercessor. vnde Paulus Rom. 8. Iesus qui ad dexteram Dei sedet, qui etiam pro nobis interpellat, &c. Ipse est mediator, vnde. 1. Timoth. 2. Mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus, &c. Ipse est saluator, vnde ad Philippen. 3. Saluatorem expectamus, &c. Ephes. 5. Christus caput Ecclesiæ, ipse est saluator eius. Ipse est redemptor, vnde Isa. 54. Redemptor tuus sanctus Israël, dominus, &c. Ipse est magister. vnde Ioan. 13. Vos vocatis me magister & domine, &c. Ipse est pastor, vnde Ioan. 10. Ego sum pastor bonus, &c. Ipse est sacerdos, vnde Dauid Psal. 109. Tu es sacerdos in æternum. Ipse Christus est Iudex, vnde Petrus Act. 10. Constitutus est à Deo iudex viuorum & mortuorum.

Aduocatus noster Christus, intercessor, mediator, saluator, redemptor, magister, pastor, sacerdos, & iudex.

EPILOGVS.

1 *Christus abiturus à suis, multis argumentis eos consolatur multipliciter turbatos. q. d. Ne despondeatis animum, quòd prædixerim vobis atrocia ea quibus me accipiet synagoga, & quod prædixerim vos manere similia, succedet enim huiusmodi maxima gloria. Hac etiamnum cogitatione armemur & nos. Hac cogitatione etiam perrumpamus quæque durissima. 1. Corint. 4. etiam si vita & omnia quæ possidemus, ponenda sint in extrema pericula.*

2 *Christus Alpha & ω, exordium, medium, & finis salutis nostræ. Initium salutis nostræ est transitus à peccato ad iustitiam, & ex ira in gratiam Dei. Medium est cognoscere veritatem. Finis autem est, apprehendere vitam æternam. Omnia autem hęc per Christum consequimur. Ipse enim est viuum illud verbum Dei, quod fide apprehensum ducit ad Deum, hoc est, è peccatis ad iustitiam, è morte ad vitam, è tristitia ad gaudium, è damnatione ad salutem. Item verbum Dei est ipsa veritas: omnia alia sunt falsitas & vanitas. Est quoque verbum Dei vita, non ob id tantùm quod omnia per ipsum creata sunt, sed etiam ob id quòd credentes recreat & renouat noua spiritus regeneratione: reliqua omnia sunt mors & perditio. Quia igitur Christus est verbum Dei, congruè dicit, Ego sum via, veritas & vita. In summa, indicant hæc verba, quantus nobis thesaurus sit Christus.* *Ioan. 1.*

3 *Iesus Christus verus est & homo & Deus. Humanitate quidem in-*

 ter-

repellat pro nobis, & apud patrem petita nobis impetrat: diuinitate verò ipsemet facit & largitur petita, non minus, quàm ipse pater. Propterea tam insigniter hic dicit, Ego faciā: vt certi simus eandem ipsi esse potentiā, quam pater habet. Huic ergo debemus, & per hunc nobis donatur vt credamus, vt bona operemur, vt in aduersis persistemus, vt exaudiamur, vt denique veniamus ad patrem, & saluemur.

IN FESTO INVENTIONIS SANCTAE CRVCIS, EPISTOLA.

Gal. 5. & 6.

FRatres: Ego confido in vobis in Domino, quòd nihil aliud sapietis: qui autem conturbat vos, portabit iudicium, quicunque est ille. Ego autem fratres, si circuncisionem adhuc prædico: quid persecutionem patior? Ergo euacuatum est scandalum crucis. Vtinam & abscindantur qui vos conturbant. Quicunque enim volunt placere in carne: hi cogunt vos circumcidi, tantum vt crucis Christi persecutionem non patiantur. Neque enim qui circunciduntur, legem custodiunt: sed volunt vos circuncidi: vt in carne vestra glorientur. Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.

Notas depingit verorum et falsorum doctorum.

IN HAC lectione Epistolari certæ nobis notæ proponuntur, quibus dignoscere valeamus veros Apostolos seu catholicos concionatores è falsis & pseudodoctoribus, doctores è seductoribus, pastores è lupis: verum item Christi populum à pseudochristianis. 1 Primò falsi signis his præditi sunt, quòd subintroeunt non missi, Hier. 23. quòd palpum auditoribus obtrudant, quòd in illorum glorientur carne, quòd externa solùm opera & cæremonias vrgeant, quòd passionis Christi derogēt merito, quòd denique huc omnes suos conatus dirigant, ne pati persecutiones cogātur. tales videlicet erāt, de quibus hîc Paulus peculiariter agit, eorumq; notam his verbis depingit ac cōmonstrat, d. *Quicunque volunt iuxta faciem placere in carne, hi cogunt vos circuncidi, tantùm vt crucis Christi persecutionē nō patiātur. Neq; enim qui circuncidūtur, legē custodiunt. sed volunt vos circuncidi, vt in carne vestra glorientur.* In hoc falsorū doctorum proprium est placere vel hominibus, vanam gloriam venari, & externorum operum fiduciam docere. Tales subintroierunt inter Galatas, qui sese Apostolos Christi simulabant, vt sic auctoritatem apud Christianos consequerentur: docebantque, quasi ex Christi iussu contra veros Apostolos, quòd nemo saluus fieri posset nisi circuncisus & legem Mosaicam seruans: qua quidē doctrina adimebant salutem omnem Christi morti, tribuebantq; hanc operibus, meritisq; humanis: idq; adeò eum in finem, vt in aliorum carne gloriarentur, & vt à persecutionibus omnibus Iudaicis immunes essent. Quicunque igitur placita prædicant, suæ gloriæ student, & in aliud fiduciam collocare docēt quàm in vnum Christum, ij sunt pseudoapostoli, fures & latrones. Quicunque item hos seductores & audiunt volentes & sectantur, pseudo sunt Christiani.

Signa pseudodoctorum.

Doctorum falsorum propriū est velle placere hominibus, vanam gloriā venari, & externorum operum fiduciam docere.

Ioan. 3.

Verùm

Verùm Paulus ſeſe his quàm acerrimè opponit vbique, dicitque hîc, eſſe illos cōturbatores ac labefactores veræ fidei, optatque iiſdem proin, vt abſcindantur: imò prædicit etiam, iudicium illos certò portaturos, hoc eſt, damnatum iri in tenebras exteriores. Deinde verò adimit ſalutem omnem circuncisioni ac legi Moſaicæ, tribuitque eam vnicè cruci Domini noſtri Ieſu Chriſti, hoc eſt, eius paſsioni mortique: in qua vna ille & omnem ſuam gloriationem collocat. In huius rei ſignum Ioannes qui legem concludebat, non erat lux, nec agnus, ſed teſtimoniū perhibuit de lumine, & verum agnum digito indicauit. Ioā. 1.

Pſeudodoctorū tuuli ſunt, conturbatores, & veræ fidei labefactores.

Omnis ſalus tribui debet cruci Domini Ieſu Chriſti, hoc eſt, eius paſſioni mortique.

2 ³ Vnde ſecundo loco verorum Apoſtolorum, doctorum & paſtorum ſyncerorū notas explicat Paulus, quòd neque in ſemetipſis, neque in vllo alio glorientur, quàm in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti: hoc eſt, quòd vnius Chriſti merito, iuſtitia, & redemptione, tanquam vnica ſuæ ſalutis cauſſa, fidant ac nitantur, quodque in hoc glorientur, quòd habeantur digni ad contumelias atque afflictiones pro nomine Ieſu ſufferendas, Act. 5. Talis nimirū Paulus ipſe fuit, & omnes Apoſtoli: ideoque ait, *Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem mihi mūdus crucifixus eſt, & ego mundo.* Vide hoc diſcerniculo dinoſcuntur veri & germani. Primò nulli placere ſtudent quàm vni Chriſto, nullius gloriam venantur niſi ipſius. Deinde in nihil aliud ſalutis ancoram & fiduciam collocant, quàm in crucem Domini noſtri Ieſu Chriſti. Quicunque ergo ſummam gloriam, ſummū lucrum æſtimant placere Chriſto, & hunc ſolùm prædicant ſaluatorem ac iuſtificatorem omniū, ij genuini ſunt concionatores, veri Apoſtoli. Quicunque etiam illos tum audiunt, tum pro virili imitantur, germani Chriſtiani ſunt.

Apoſtolorum verorum notæ quòd neque in ſemetipſis, neque in alio glorientur, quàm in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Chriſtiani germani qui ſint.

In hac ergo Apoſtolica ſentētia & nos perpetuo eſſe, manereque debemus, hoc eſt, gloriari in ſola cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, huicque omnem vnicè & noſtram & aliorum ſalutem acceptam ferre. Neque enim eſt aliud nomen ſub cælo datum nobis, in quo oporteat nos ſaluos fieri. Act. 4.

Chriſtiani in ſola cruce Ieſu Chriſti glorientur.

Sed videamus interim ne in gloriatione duntaxat ac fiducia crucis Chriſti imitemur Paulum: verùm eò conſcendamus etiā, vt verè dicere cum illo poſsimus: *Per quem mundus mihi crucifixus eſt, & ego mundo*: Itemque, Viuo non iam ego, viuit verò in me Chriſtus, Galat. 2. Non enim ſtatuendum eſt, ſi omnis omnium ſalus in vna cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti conſiſtat, ergo nihil boni eſſe agendum, ſed indulgendum carni. Sed hoc contra ſtatuere nos oportet, quando Chriſtus & tanto nos pretio redemerit, & tantam omninò ſalutem ſua paſsione, morteque gratuitò contulerit nobis maximā decere nos erga ipſum gratitudinē, ideoque mundo, hoc eſt, ſatanæ & peccatis

Cum Apoſtolo eò etiam conſcendamus oportet vt mundus nobis crucifixus ſit, & nos mundo.

omnibus (à quibus ille nos adſeruit) mortuos eſſe oportere, ac iuſtitiæ contra viuere per reliquum tempus, Rom. 6.

Ratio Apoſtolica cur non in carne & externis cæremoniis gloriandū, ſed in cruce Domini.

Cur autem non ſit pſeudoapoſtolorum more in carne & externis cæremoniis gloriandum, ſed potius verorum Apoſtolorum exemplo in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti: & moriendum mundo, his verbis declarat Apoſtolus: *In Chriſto enim Ieſu,* inquit, *neque circuncīſio aliquid valet, neque præputiū, ſed noua creatura.* Quaſi dicat: Externus & carnalis cultus nos non commendabunt Deo, ſed ſi illi probari velimus, ſpiritu nòs prorſus renouari oportet: vt ipſe enim ſpiritus eſt, ſic quoque ſpiritu gaudet coli, Ioan. 4. &c.

Satis conſtat, omnes nos hodie inuentæ crucis Domini noſtri Ieſu Chriſti ſolennem in Eccleſia memoriam agere. Ob id igitur præſentem lectionem hodierno feſto dedicarunt patres, vt nimirum verbi miniſtris ex ea (in qua crucis ſubinde fit mentio) ſubminiſtrarēnt anſam de cruce dicendi. Verùm Paulus hic non loquitur de ligno illo crucis, in quo ſalus noſtra pependit, ſed de ipſa Chriſti paſsione ac morte. Occaſionē huius feſti petet pius concionator ex ſermone B. Ambroſij Epiſcopi, in obitu Theodoſij, & ex hiſtoria Eccleſiaſtica.

EPILOGVS.

1 *Scopus præſentis lectionis eſt præcipuus, perſtrinctio damnatióque pſeudoprophetarum, vi & meritis crucis Chriſti ſua falſa perſuaſione detrahentium, qui videlicet cùm multos alios, tum Galatas præſertim turpiſſimè ſeduxerant.*

2 *Vſus lectionis huius eſt quòd nullis cæremoniis, operibus, aut creaturis, quantumuis etiam ſplendidis, debeamus nimium fidere, præterquam ſolius Chriſti morti, iuſtitiæ, ſapientiæ, ſanctificationi & meritis, & qui gloriatur, in Domino glorietur. 1. Corinth. 1. & 2. Corinth. 10.*

3 *Verorum Chriſtianorum notæ ſunt, mori & crucifigi, carni, mundo, peccatis, ſatanæ, & fieri noua creatura, hoc eſt, in nouitate vitæ ambulare, viuere ſobriè, piè, caſtè, & iuſtè in hoc ſeculo, Tit. 2. Sic certò futurum eſt, vt quemadmodum Paulus dicit, pax & miſericordia Dei Iſraëlis ſuper eos maneat in æternum.*

Euangelium præſentis diei quærat Catholicus concionator in feſto Sanctiſsimæ Trinitatis, Erat homo ex Phariſæis, Nicodemus nomine, &c. Ioan. 3.

Finis Euangeliorum & Epiſtolarum partis Hyemalis de Sanctis.

Quo-

Liber hic cum suis annotationibus nihil habet S. Romanæ Ecclesiæ fidei contrarium aut Reipub. offensiuum: imo dignus est qui rursum imprimatur omnibus legendus. quod testor

Sebastianus Baer Delphius Coll. Ecclesiæ S. Mariæ Hantuerpiensis Plebanus.